

ΦΡΙΞΟΥ Γ. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΒΑΣΙΚΑΣ ΓΡΑΜΜΑΣ
ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΟ-ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ
ΔΡΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΣΚΕΥΕΩΣ

-Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΕΙΝΑΙ τὰ εἰς τὴν κοι-
νικὴν οὐσίαν πραγματοποιούμενα
ΕΣΟΔΑ τῶν ἑτέρων.-

(Ἀπὸ σκέψεις τοῦ Liejmann)

Α. Β. Σ. ΠΕΡΙΛΗΨΕ	
ΑΡΙΘΜΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ	4073 ^α
ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΒΙΒΛΙΟΦΟΡΙΑΣ	

ΑΘΗΝΑΙ

ΦΡΕΟΥ Γ. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΝΩΤΕΡΩΝ
ΣΧΟΛΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Αδ. Αριθ 198 / ~~1975~~
Χρονολογία 11/138!

ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΒΑΣΙΚΑΣ ΓΡΑΜΜΑΣ
ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΟ-ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ
ΔΡΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΩΣ

—Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΕΙΝΑΙ τὰ εἰς τὴν κοι-
νωνικὴν σχέσιν πραγματοποιούμενα
ΕΞΟΔΑ τῶν δόσεων.—
(Ἀπὸ σκέψεις τοῦ Liefmann)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	
ΑΡ. ΒΙΒ.	73965
ΤΙΤΛΟΣ	
ΕΥΡΩ	
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	

00173965

ΑΘΗΝΑΙ

100 10

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΗΣ ΥΛΗΣ

ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	
A) ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΕΙΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ 'Ο οικονομικός σκοπός.—'Η μακράς πνοής δράσεις.—'Ο όρισμός του οικονομείν.—'Η έννοια του χρήματος.—'Η έννοια του επιχειρηματίου.—Το περιεχόμενον των μακράς πνοής πράξεων.—'Η συμπεριφορά του επιχειρηματίου εν τῇ αγοράῖ.—'Η επικέρδεια καὶ ἡ ἐπιχείρησις.—'Η ἀποταμιευτικὴ οἰκονομία.—Περιουσία καὶ κεφάλαιον.—'Η έννοια τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ ἀποτελέσματος.	
2. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΝ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ	11
3. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	12
4. Η ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ	13
B) Η ΕΜΠΟΡΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ ΚΑΙ ΣΚΕΥΣΙΣ	
I. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΡΟΕΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ	15
'Η ἀπόψις τοῦ προϋπολογιστικοῦ προγραμματισμοῦ.—'Η ἀπόψις τῆς οἰκονομικῆς ἀναλύσεως τῆς ἀγορᾶς.—'Η λογιστικὴ ἀπόψις.—'Η ἀπόψις τῆς καταλογητέως.—'Η στατιστικὴ ἀπόψις.—'Η ἀπόψις τῆς ὀργανώσεως.—'Η πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀπόψις ('Έννοια καὶ σκοπὸς τῆς πολιτείας καὶ τῆς πολιτικῆς.—Οἰκονομικὴ ἐπιστήμη καὶ πολιτικὴ.—Τὰ κρατικὰ ὄργανα.—Τὰ κρατικὰ μέσα παρακολούθησεως τῆς οἰκονομίας).	
II. Ο ΦΟΡΕΥΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ	24
'Η ἀτομικὴ ἐπιχείρησις.—Αἱ ἐπαγγελματικαὶ ἐνώσεις γενικῶς.—Συνεταιριστικὴ δράσις καὶ κράτος.—Τὰ ἐπαγγελματικὰ σωματεία. Αἱ κερδοσκοπικαὶ ἐνώσεις.—('Η ὁμόρρυθμος 'Εταιρεία.—'Η ἐτερόρρυθμος 'Εταιρεία.—'Η συμμετοχικὴ 'Εταιρεία.—'Η ἔταιρεία περιορισμένης εὐθύνης.—'Η Ἄκωνυμος 'Εταιρεία.—'Ο Συνεταιρισμός).—Κράτος καὶ ἴδρυσις βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως.—Τὸ κράτος ὡς ἐπιχειρηματίας.	
III. Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ	27
'Η ἀπόκτησις μαζαλαίων.—Αἱ μορφαὶ χρηματοδοτήσεως.—'Η τέχνη τῆς χρηματοδοτήσεως.—'Ο προγραμματισμὸς τῶν ἀναγκασιούτων χρηματικῶν μέσων.—Κράτος καὶ χρηματοδοτήσις.—'Η στατιστικὴ τῆς χρηματοδοτήσεως.—'Η στατιστικὴ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς ἐπιχειρήσεως.—'Η στατιστικὴ τῆς κεφαλαιουχικῆς ἀγορᾶς.	
IV. Η ΑΠΟΚΤΗΣΙΣ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	33
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
2. ΣΥΣΤΑΣΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ	
3. Αἱ ΠΡΩΤΑΙ ὙΛΑΙ	
Πραγματισμὸς τῶν εἰς τὰς πρώτας ὕλας ἀναγκῶν.—('Ο καθαρισμὸς τῆς ἀπαιτουμένης ποιότητος.—'Ο καθορισμὸς τῆς ἀπαιτουμένης ποσότητος.—Τίποι ἀγορᾶς πρώτων ὕλων.—'Ο χρόνος ἀγορᾶς.—'Η τιμὴ ἀγορᾶς τῶν πρώτων ὕλων.)—'Η στατιστικὴ τῶν πρώτων ὕλων.—Τὸ κράτος καὶ αἱ πρώται ὕλαι	
4. Αἱ ΜΗΧΑΝΙΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	38
'Έννοια καὶ εἶδη μηχανικῶν ἐγκαταστάσεων.—Παράγοντες ἠθλογῆς μηχανημάτων.—Μηχανήματα ἐπὶ μαθώσεσι.—'Η συντήρησις τῶν μηχανημάτων.—'Η ἀνάγκη μελετημένης προμηθείας τῶν μηχανικῶν ἐγκαταστάσεων.—Προπαρασκευὴ παραγγέλιας τῶν μηχανικῶν ἐγκαταστάσεων.—Τὰ σφάλματα εἰς τὰς ἐπεδόσεις καὶ τὰ αἶτια αὐτῶν.—'Η στατιστικὴ τῶν μηχανικῶν ἐγκαταστάσεων.—Κράτος καὶ μηχανήματα.	
5. ὙΛΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	42
'Ορισμός.—'Η στατιστικὴ τῶν ὕλων ἐνεργείας.—'Επιχείρησις καὶ ὕλαι ἐνεργείας.—Κράτος καὶ πολιτικὴ ὕλων ἐνεργείας.	
6. Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ	43
'Η έννοια τοῦ ἐργαζομένου.—'Η συμβολὴ τοῦ ἐπιχειρηματίου.—Αἱ διακρίσεις τοῦ ἐργατικοῦ προσωπικοῦ.—'Ο ὀρίθμὸς τοῦ προσωπικοῦ.—Τὸ μέγεθος τῆς ἐρ-	

γατικής άμοιβής.— Η πρόσφορα εργατικών χειρών.— Η εργατική απόδοσις και ο επιχειρηματίας.— Μέθοδοι άμοιβής εργατοῦ εἰς τὴν βιομηχανίαν.— (Ἡ κατ' ἀποκοτὴν άμοιβή.— Ἡ κατὰ τεμάχιον άμοιβή.— Ο μισθὸς βραβείων.— Ὁ κοινωνικὸς μισθός).— Ὁ άγών τοῦ εργατοῦ διὰ τὰ αἰτήματά του.— Κράτος καὶ εργατικὸν ζήτημα.— (Ανάγκη ριζικῆς ἐπιβύσεως.— Κράτος καὶ ἡμερομισθία.— Κράτος καὶ εργατικὴ ἀπασχόλησις.— Κράτος καὶ κατοχύρωσις τῆς ὑγείας τῶν εργατῶν.— Κράτος καὶ εργατικὴ πρόνοια.— Κράτος καὶ ἑκπαίδευσις εργατῶν).— Ἐργατικὴ πολιτικὴ καὶ κόστος ἐπιχειρήσεως.— Ἡ στατιστικὴ τοῦ προσωπικοῦ

7. Ο ΤΟΠΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	55
Ὁ τόπος ἐγκαταστάσεως τοῦ παραγωγικοῦ συγκροτήματος.— Κράτος καὶ τόπος ἐγκαταστάσεως.— Ὁ τόπος ἐγκαταστάσεως τῆς ἱδρας τῆς ἐπιχειρήσεως	
8 ΑΙ ΚΤΙΡΙΑΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	57
Τὰ εἶδη τῶν κτιρίων.— Κράτος καὶ κτιριακαὶ ἐγκαταστάσεις.	
9 ΤΑ ΕΞΟΔΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ	
Ἡ ἀνάγκη μεταφορῶν.— Τρόπος ἀντιμετώπισεως τῶν μετακινήσεων.— Ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ ὄγκου τῶν μεταφορικῶν ἐξόδων.— Κράτος καὶ ἔξοδα μεταφορᾶς.	
V. ΕΤΕΡΑΙ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΑΚΡΑΣ ΠΡΟΗΣ ΕΞΟΔΩΝ	59
Ἐξοδα ἰδρύσεως.— Ἡ ἀπόκτησις δικαιώματος ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ κράτους ἐπιτηρητέως.— Ἐφαρὰ διὰ τὴν ἀπόκτησιν κοινωνικῶν δικαιωμάτων.— Τὰ ἔξοδα ὀργανώσεως τῆς ἐπιχειρήσεως.— Ἐξοδα ἀποκτήσεως παραγωγικῶν μεθόδων.— Τόκοι ἰδίων κεφαλαίων.— Ἐξοδα ἀσφαλίσεως.— Ἐξοδα διοικήσεως.— Ἄμοιβαι ἀντιπροσώπων.— Δικαστικὰ ἔξοδα.	
VI. Η ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	63
1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	
2. ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ	
3. ΤΟ ΣΤΑΔΙΟΝ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ	64
Τεχνικὸς καὶ οἰκονομικὸς πραγματισμοῦς.— Τὸ οἰκονομικὸν πρόβλημα τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας.	
4. Η ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ	66
α) Εἰσαγωγή	
β) Αἱ βασικαὶ πηγαὶ ἐπηρεασμοῦ τῶν ἐξόδων διὰ τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας	
γ) Ἡ ἐπίδρασις ταχύτητος τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας ἐπὶ τοῦ κόστους τῶν προϊόντων	67
Ἀνάγκη ἐπιταχύνσεως τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας.— Ἡ ὀργάνωσις τοῦ ὀφύχου ὀλικοῦ.— (Διοικητικὴ ὀργάνωσις τοῦ ἐργατικοῦ προσωπικοῦ.— Ἡ τεχνικὴ ὀργάνωσις τοῦ ἐργατικοῦ προσωπικοῦ).— Ἡ ὀργάνωσις τοῦ ὀφύχου ὀλικοῦ.— (Ἡ κατάρτησις τῆς ἔργασίας.— Ἡ τυποποίησις.— Ἡ εἰδικεύσις.— Ἡ μηχανοκίνησις.— Ἡ ἐκμηχάνωσις.— Συστήμα ρευστῆς ἔργασίας.— Τυλορισμός).— Προσπάθειαι ὀρθολογιστικῆς ὀργανώσεως.	
δ) Ὁ βαθμὸς ἐκμεταλλεύσεως τῆς παραγωγικῆς δυναμικότητος καὶ ἡ ἐπίδρασις του ἐπὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἐξόδων	72
Ἡ ἔννοια τῆς παραγωγικῆς δυναμικότητος.— Ἡ μέτρησις τοῦ βαθμοῦ ἀπασχολήσεως.— Σχέσις μεταξὺ ἀπασχολήσεως καὶ ἐξόδων.— (Τὰ στήθερά ἔξοδα.— Αἰμορραὶ τῶν κοινωνικῶν ἐξόδων.— Συμπέρασμα).— Τὸ καλύτερον μέγεθος τῆς παραγωγικῆς δυναμικότητος καὶ αἱ ὑπερβάσεις αὐτοῦ.	
5. Η ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ	76
6. ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	
VII. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΝΑΠΟΘΗΚΕΥΣΕΩΣ	76
Ἡ ἔννοια τῆς βιομηχανικῆς ἀποθήκης.— Τὰ διοικητικὰ καθήκοντα κατὰ τὴν ἐναποθήκεισιν.— Κράτος καὶ ἐναποθήκεισις.— Στατιστικὴ ἀποθηκῶν.	
ΠΧ. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΩΛΗΣΕΩΣ	79
1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΩΛΗΣΕΩΣ	
2. ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΩΛΗΣΕΩΝ	
3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΠΩΛΗΣΕΩΣ	

4. ΤΡΟΠΟΙ ΠΩΛΗΣΕΩΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	
5. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΠΩΛΗΣΕΩΣ	
6. ΟΡΟΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ	
7. ΕΞΟΔΑ ΠΩΛΗΣΕΩΣ	
8. Ο ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ ΠΩΛΗΣΕΩΣ	
9. ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΕΩΣ ΕΝ ΤΗ ΑΓΟΡΑ	82
α) Ἡ διαφήμιση	
β) Ἡ πολιτική τῆς ἀμέσου ἐπιδράσεως ἐπὶ τῶν τιμῶν	83
Βασικά τινα μέτρα.— Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ κόστους ἐν τῇ ἐπιχειρήσει (Τὸ πρόβλημα.— Βασικαὶ ἀπόψεις προσδιορισμοῦ τῶν ἐξόδων.— Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ κόστους ἀπὸ χρονικῆς ἀπόψεως.— Ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ κόστους κατὰ μονάδα προϊόντων.— Ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ κόστους κατὰ πεδίου γενέσεως αὐτοῦ).— Προκαταλόγησις καὶ πολιτικὴ τιμῶν.— Ἡ στατιστικὴ εἰς τὴν κοστολόγησιν.—Κράτος καὶ τιμαί.	
γ) Ἡ ἐπικράτησις ἐν τῇ ἀγορᾷ διὰ τοῦ συνασπισμοῦ	95
Τὰ πλεονεκτήματα τοῦ συνασπισμοῦ — Τὰ εἶδη τῶν ἐνώσεων (Καρτέλ, Κοινοπραξία συμφερόντων.—Κοσέρν—Τράστ.)	
δ) Κράτος καὶ συναγωνισμὸς ἐν γένει	96
ε) Ἡ προστασία τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας	
στ) Ἡ πολιτικὴ τοῦ βιομηχάνου καὶ ἡ πνευματικὴ ἰδιοκτησία	
ζ) Κράτος καὶ συναγωνισμὸς ἐφιδικώτερον	
Συναγωνισμὸς ξένων ἐν τῷ ἰσωτερικῷ.— Κράτος καὶ διεθνῆς συναγωνισμὸς.	
9. Ἡ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΝΑΠΟΘΕΣΕΩΣ (ΤῶΝ ΠΩΛΗΣΕΩΝ)	98
ΙΧ. ΠΑΡΕΠΗΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ	99
X. ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ	99
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
2. ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΠΟΤΙΜΗΤΙΚΟΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ	
3. Ἡ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΟΤΙΜΗΣΕΩΣ	
4. ΒΑΣΙΚΑΙ ΤΙΜΑΙ ΑΠΟΤΙΜΗΣΕΩΣ	
5. Ο ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Ἡ ΚΡΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	
6. Αἱ ΒΑΣΙΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	103
α) Εἰσαγωγή	
β) Βασικὸν σχῆμα διαπιστώσεως τοῦ ἀποτελέσματος διὰ τῆς μεθόδου τῆς συγκρίσεως τῶν ἀκραίων καταστάσεων	
γ) Ἡ μέθοδος τῆς διαπιστώσεως τοῦ ἀποτελέσματος, μὲ βάσιν τὰς συνεχεῖς δοσοληψίας	
δ) Ἡ τεχνικὴ τῆς κινητικῆς διαπιστώσεως τοῦ ἀποτελέσματος (λογιστικὴ)	
7. ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	107
8. Ἡ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	
9. Οἱ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΑΙ ΤΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	108
α) Ἡ βασικὴ ἀρχὴ δράσεως	
β) Οἱ συντελεσταὶ τοῦ κέρδους	
γ) Οἱ συντελεσταὶ τῆς ζημίας (οἰκονομικοὶ κίνδυνοι τῆς ἐπιχειρήσεως)	
Αἷτια καὶ μορφολογία.—Γενικοὶ κίνδυνοι (ζημιαί).— Αἱ εἰδικαὶ ζημιαί — Πολιτικὴ ἀντιμετωπίσεως τῶν ἐπιχειρηματικῶν κινδύνων.	
δ) Κράτος καὶ ἐπιχειρηματικὸς προγραμματισμὸς	
ε) Ἡ ἐπίδρασις τοῦ μεγέθους τῆς ἐπιχειρήσεως ἐπὶ τοῦ ἀποτελέσματος	
Ἡ μεγάλη ἐπιχείρησις.— Ἡ μικρὰ ἐπιχείρησις.— Αἱ ἀπόψεις ἐρεύνης τοῦ μεγέθους τῶν ἐπιχειρήσεων.— Στατιστικὴ ἀποψις.	
XI. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ	113
Λόγος περὶ τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως.— Κράτος καὶ τέλος ἐπιχειρήσεως.	
Γ) ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ : Ἡ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΕΝ Τῷ ΠΛΑΙΣΙῷ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	115
Δ) ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ Ἰδιωτικὴ Οἰκονομική, κυριωτέραν καὶ ἀντιπροσωπευτικὴν ἐκδήλωσιν τῆς ὁποίας (διὰ βαθυτέρας λόγους) ἀποτελεῖ ἡ Οἰκονομικὴ τῶν Ἐπιχειρήσεων, ἀνεδείχθη εἰς συγκεκριμένον ἐπιστημονικὸν κλάδον κυρίως ἐν Γερμανίᾳ. Ἡ προσπάθεια ὅμως πρὸς τοῦτο ἀρχίζει ἱστορικῶς κατὰ τὸν ἑκάτον ὄγδοον αἰῶνα ἀπὸ τὴν Γαλλίαν. Ἡ δὲ θεμελίωσις ταύτης, ὑφ' ἣν ἐπιστημονικὴν μορφήν παρουσιάζεται σήμερον, ἀποτελεῖ δημιούργημα τοῦ 20οῦ αἰῶνος.

Εἰς τὴν σημερινὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ τούτου κλάδου, συνέτελεσαν πλείστοι κορυφαῖοι, οἵτινες, ἐμμέσως ἢ ἀμέσως, ὑπῆρξαν καὶ διδάσκαλοί μου:

Οἱ Weyermann καὶ Schönitz, οἱ συστηματικοὶ θεμελιωταὶ τῆς Ἰδιωτικῆς οἰκονομικῆς. Ὁ Schaefer, ὁ πρακτικὸς θεμελιωτὴς. Ὁ Schmalfeldt, ὁ θεμελιωτὴς τῆς οἰκονομικῆς ἀναλύσεως τῶν ἐσωτερικῶν, τῆς ἐπιχειρήσεως, σχέσεων. Ὁ Schmidt, ὁ θετικιστὴς τῆς οἰκονομικῆς ἀναλύσεως, ἰδίᾳ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς ἐπιχειρήσεως σχέσεων. Ὁ Niekisch, ὁ κοινωνιολογικὸς θεμελιωτὴς τῆς θεωρίας τῶν οἰκονομικῶν ἐκμεταλλώσεων. Ὁ Sombart, ὁ ἱστορικὸς καὶ φιλοσοφικὸς θεμελιωτὴς. Ὁ Rieger, ὁ λογικὸς θεμελιωτὴς τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομικῆς. Ὁ Schönpflug, ὁ μεθοδολογικὸς καὶ γνωσιολογικὸς θεμελιωτὴς ταύτης.

Σημειώνωμεν ἐπίσης τοὺς: Calveram, Hoffmann, Hellauer, Gerstner, Mahlberg, Leitner, Walb, ὡς καὶ τὸν Liefmann τὸν ἐπιστημονικὸν θεμελιωτὴν τῶν γενικῶν: φιλοσοφικῶν, μεθοδολογικῶν, οἰκονομολογικῶν καὶ θεωρητικῶν ἀρχῶν τῆς Ἰδιωτικῆς οἰκονομικῆς σκέψεως.

Ἀναφέραμεν ἀνωτέρω τοὺς κυριωτέρας ἐξ ἐκείνων τῶν συγγραφέων οἵτινες, ἕκαστος μὲ τὴν ἀποψίν του, συνέβαλλε κυρίως εἰς τὴν δημιουργίαν ἑνὸς ολοκληρωμένου συστήματος, παραλείποντες τοὺς, μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν κατὰ μέρος θεμάτων ἀσχοληθέντας, ἐξ ἴσου σπουδαίους διδασκάλους.

Τὰ συγγράμματα τῶν ὡς ἄνω, περιλαμβάνουσι καὶ ἐξαντλοῦν τούλάχιστον τὰ βασικώτερα θέματα καὶ προβλήματα τῆς ἐπιχειρηματικῆς οἰκονομικῆς, κατὰ τρόπον ὥστε νὰ μὴ ὑφίστανται σχεδὸν περιθώρια προσθήκης ἢ ἀφαιρέσεως σημείων τινῶν ἐξ αὐτῶν ὅσον ἀφορᾷ τὰς γενικὰς ἐννοίας. Τὰ ἔργα τῶν ὡς ἄνω συγγραφέων, ἔργα μετὰ πείρας, εἰδικῆς ἀναλύσεως, μεθοδικότητος καὶ φιλοσοφημένης σκέψεως, δὲν δύνανται, παρὰ νὰ ἀποτελέσουν τὴν βάσιν διὰ πᾶσαν περὶ ἐπιχειρηματικῆς οἰκονομίας περιγραφὴν.

Τὸ νέον, ὅπερ θὰ ἠδύνατό τις νὰ προσφέρῃ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, εἶναι ἡ ἐμφάνισις τῶν ζητημάτων καὶ θεμάτων τῆς ἐπιχειρηματικῆς οἰκονομικῆς κατὰ ἕνα τρόπον, ἐξυπηρετοῦντα τοὺς ἑκάστοτε τιθεμένους ἐπιστημονικοὺς ἢ διδακτικοὺς σκοποὺς.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, ἡ παρούσα ἐργασία ἐπιδιώκει νὰ εἰσαγάγῃ, ἰδίᾳ

ταύς σπουδαστάς τῶν Ἀνωτάτων Ἐπαγγελματικῶν Σχολῶν, εἰς τὰς στοιχειώδεις ἐννοίας καί βασικάς γραμμάς τῆς Ἐφηρμοσμένης Ἐπιχειρηματικῆς Οἰκονομικῆς, (ὄχι τῆς Ἐπιχειρηματικῆς Οἰκονομικῆς Τεχνικῆς). Μὲ τοὺς ὅρους «Ἐφηρμοσμένη Ἐπιχειρηματικὴ Οἰκονομικὴ», δὲν ὑποδηλοῦται ἐν προκειμένῳ, ἀντίθεσὶς τις πρὸς τὴν θεωρητικὴν ἐπιχειρηματικὴν οἰκονομικὴν (θεωρία, μὴ δυναμένη νὰ ἐφαρμοσθῆ, δὲν δύναται νὰ ἀνταποκρίνεται καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν). Διὰ τοῦ ἐν λόγω χαρακτηρισμοῦ, θέλομεν ἀπλῶς νὰ ὑπογραμμίσωμεν, ὅτι δὲν θὰ περιγράψωμεν τὴν ἐπιχειρηματικὴν οἰκονομικὴν, ἀφαιροῦντες τὰ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν ταύτης ἀπαραίτητα συσσεπικόλουθα, τούναντίον, θὰ περιγράψωμεν ταῦτα, ὡς καὶ τὰς διαφόρους τὴν ἐφαρμογὴν θιγούσας ἀπόψεις καὶ μεθόδους.

Κατεβάλαμεν διὲ πάσαν προσπάθειαν ὅπως παρατάξωμεν τὰς σκέψεις μας κατὰ τρόπον, ἀπλοῦν, περιληπτικόν, ἐποπτικόν, μεθοδικόν, σύντομον καὶ διδακτικῶς σκόπιμον, δίχως νὰ ἐξέλθωμεν τῶν πλαισίων μιᾶς ἐπιστημονικῆς περιγραφῆς τοῦ θέματος.

Ἡ ἐπιστημονικότης ἐν αὐτῇ, δὲν πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ εἰς τὴν σχολαστικὴν μετάδοσιν τῶν σχετικῶν πρὸς τὸ θέμα κρατουσῶν ἀντιλήψεων καὶ δογμάτων, αὐτε εἰς τὴν ἀναλυτικὴν διερεύνησιν τῶν προβλημάτων, ἀλλ' εἰς τὴν συστηματικὴν παράστασιν τῶν βασικῶν ἐννοιῶν τοῦ θέματος, προοριζομένην δι' ἐκείνους, οἵτινες ἐπιθυμοῦν νὰ εἰσαχθοῦν εἰς τὰς γενικάς αὐτοῦ γραμμάς. Εἶναι προφανές ὅτι καὶ μία τοιαύτη προσπάθεια προϋποθέτει ἐπιστημονικόν χειρισμόν: Πρῶτον, διότι προβαίνει εἰς συστηματοποίησιν ἐννοιῶν, δεῦτερον, διότι ἀποβλέπει νὰ δώσῃ νόημα εἰς μίαν σύντομον διατύπωσιν. Πράγμα οὐχὶ εὐχερές, προκειμένου περὶ ἀναπτύξεως ἐπιστημονικῶν ἐννοιῶν, τρίτον, λόγω τῆς ἀκολουθημένης μεθόδου ἀναπτύξεως τῶν προβλημάτων, καὶ τέταρτον, διότι ἡ διαμόρφωσις ταύτης εἰς εἰσαγωγικόν βοήθημα προϋποθέτει καὶ αὐτὴ ἐπιστημονικὴν ἐπεξεργασίαν, δοθέντος ὅτι εἶναι εὐκολωτέρα, ἢ ἀνάλυσις ἐνὸς πολυπλόκου θέματος, παρά ἡ διατύπωσις μιᾶς εἰσαγωγῆς ἐνὸς ἀπλοῦ τοιοῦτου. Διότι ἡ ἀνάλυσις ἀπευθύνεται πρὸς ἀνθρώπους κατέχοντας ἤδη τὰς εἰδικὰς ἐννοίας, ἐνῶ ἡ εἰσαγωγὴ ἀποβλέπει νὰ δημιουργήσῃ τὰς προϋποθέσεις πρὸς κατανοήσιν πολυπλοκωτέρων θεμάτων.

Πρὸς τὴν τοιαύτην σύντομον καὶ ἐποπτικὴν ἐμφάνισιν τοῦ θέματος, ὠθήθημεν ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ πρακτικὴν παρατήρησιν, ὅτι ὁ τὸ πρῶτον ἀσχολούμενος μὲ ἐν εὐρύτερον ἐπιστημονικόν θέμα, ἐπιθυμεῖ καὶ πρέπει νὰ μάθῃ τὸν σκελετόν τοῦ ὅλου θέματος, ὡς καὶ τὴν θέσιν τῶν ἐπὶ μέρους θεμάτων, ἐν τῷ πλαισίῳ ὁλοκλήρου τοῦ θέματος.

Μετὰ ταῦτα ἔχει αὐτὸς ὅλην, ὄχι μόνον τὴν δυνατότητα καὶ τὰς προϋποθέσεις, νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν μελέτην τῶν μονογραφιῶν ἐπὶ τῶν εἰδικωτέρων ζητημάτων, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑποχρέωσιν. Διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονήσῃ τις ὅτι εἰς μίαν συνοπτικὴν περιγραφὴν ἐκάστη φράσις ἐγκλείει σωρεῖον λεπτομερικῶν προβλημάτων ἐξεταζομένων ἀναλυτικώτερον εἰς τὰς μονογραφίας.

Ὁ τὸ πρῶτον εἰς ἐν θέμα εἰσαγόμενος, ἀκολουθῶν τὴν ἀντίθετον μεθόδον, ἠνδισαφερόμενος δηλαδὴ διὰ τὰς λεπτομερείας ἢ διὰ τὰς εἰδικὰς περιπτώσεις, δὲν θὰ κατορθώσῃ νὰ ἀντιληφθῆ (διὰ νὰ χρησιμοποιήσωμεν μίαν παραβολὴν) τὸ δάσος ἀπὸ τὰ πολλὰ τὰ δένδρα. Τοιοῦτοτρόπως, πλείων αὐτὸς εἰς ἐν πέλαιος, (ἴσως ἀπαραίτητου) ἀπεραντολογίας, θὰ δυσχεραίνεται νὰ ἐντάξῃ τὰς ἀπαντούμενας

έννοιας εἰς ἓν λογικόν σύστημα καί νά διακρίνη τās πρωτεύουσας ἀπὸ τās δευτερεύουσας τοιαύτας.

Εἶναι βεβαίως ἀληθές, ὅτι βραχεῖαι περιγραφαὶ νοημάτων, παρουσιάζουν κατ' ἀνάγκην ἀποφθεγματικὴν, ξηρὰν καὶ μονολιθικὴν διατύπωσιν, ὑποχρῶνους τὸν μελετητὴν νά προχωρῇ μὲ βῆμα σημειωτόν. Τοῦτο ὅμως εἶναι ἴδιον τῶν συντόμων διατυπώσεων καὶ ἔχει ὑπὲρ αὐτοῦ τὸ πλεονέκτημα, ὅτι ἐνταίνει τὴν συγκέντρωσιν τῆς προσοχῆς καὶ προκαλεῖ τὴν ἐμβάθυνσιν εἰς τὸ θέμα. Ὑπενθυμίζομεν πάντως ὅτι ἡ κατανόησις τῶν σκέψεών μας καθίσταται τόσο περισσότερο εὐχερής, ὅσον περισσότερο συμβουλευεταί τις τὸν πίνακα διατάξεως τῆς ὕλης, ἐξ οὗ προκύπτει ἡ ἱεραρχία αὐτῶν.

Καίτοι ἡ μελέτη αὕτη ἀπευθύνεται πρὸς ἔχοντας γνῶσιν τῶν στοιχειωδῶν οἰκονομικῶν ἐννοιῶν, παρὰ ταῦτα, ἐκρίναμεν σκόπιμον, νά προτάξωμεν μίαν εἰσαγωγὴν, ὡς πρὸς ἐκείνας ἐξ αὐτῶν, αἵτινες εἶναι ἀπαραίτητοι, διὰ τὴν κατανόησιν καὶ διὰ τὴν πλαισίωσιν τοῦ βασικοῦ θέματος τοῦ παρόντος.

Παρὰ τὸν ταχύν ρυθμόν μεθ' ὃν ὄφειλε νά καταρτισθῇ ἡ παραῦσα μελέτη (εἶναι πολλοὶ αἱ δυνάμενοι νά πιστοποιήσουν τοῦτο), ἐν τούτοις πιστεύομεν, ὅτι ἐπέτυχσαμεν τοῦ σκοποῦ μας. Παρακαλοῦμεν ὅθεν, ὅπως ἡ κριτικὴ ἀσκήσις ἀνεπιφυλάκτως τὸ ἐπιστημονικόν τῆς καθήκον.

Α'. ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ἡ ἔννοια τοῦ οἰκονομεῖν καί τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως.

Ἄο οἰκονομικός σκοπός τοῦ ἀνθρώπου.

Αἱ εἰς τόν ἀνθρώπου συνεχῶς ἐμφανιζόμεναι ἀνάγκαι, ἐκδηλούμεναι εἰς αὐτόν ὡς δυσαρέσκεια ἢ πόνος, ὠθοῦν αὐτόν εἰς μίαν ἐπίσης συνεχῆ προσπάθειαν νά τās θεραπεύσῃ καθ' οἰονδήποτε τρόπον οὗτος δύναται, διὰ νά ἀσθανθῇ οὕτω ἀπόλαυσιν, εὐχαρίστησιν κλπ.

Ἡ προσπάθειά του πρὸς τοῦτο συνίσταται εἰς τὴν πραγματοποίησιν, εἴτε μιᾶς σχέσεως μετὰ τὸ περιβάλλον (π.χ. ἐκτελεῖ μίαν κίνησιν) εἴτε μιᾶς ἀποκτήσεως π.χ. ἐνὸς ἀντικειμένου (ἀγαθοῦ). Τὴν προσπάθειάν του ταύτην θὰ τὴν χαρακτηρίζωμεν ὡς πρᾶξιν. Σειράν δέ τοιούτων ἐνεργειῶν ὡς δρᾶσιν.

Οὐχὶ ὅμως πᾶσα τοιαύτη προσπάθεια καταλήγει εἰς τὴν ἐπιδιωκομένην θεραπείαν. Ἐάν συνέβαινεν τοιοῦτόν τι, ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου δέν θὰ ἀποτελοῦσε πρόβλημα. Ὁ ἀνθρώπος τούναντίον συναντᾷ ἐμπόδια, συνιστώμενα εἰς τὸ ὅτι ὑποχρεοῦται οὗτος μετὰ τὴν σειράν του, εἴτε νά λάβῃ εἰς τὸ περιβάλλον μίαν θέσιν, ἥτις τοῦ προξενεῖ κόπον καὶ πόνον (ἐργασίαν), ἢ νά ἀπολέσῃ ἐν ἀγαθόν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀπελάμβανεν εὐχαρίστησιν. «Ἐν τῷ Ἰδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγεῖν τὸν ἄρτου σου» λέγει τὸ βιβλικὸν ρητόν.

Ἡ λογικὴ μᾶς ἐπιβάλλει νά ὑποθέσωμεν, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ ἀντίδρασις δέν δύναται νά προέρχεται ἀπὸ αὐτόν τοῦτον τόν ἀνθρώπον, τόν ἐπιδιώκοντα νά θεραπεύσῃ τās ἀνάγκας του, ἀλλ' ὅτι θὰ προέρχεται ἀπὸ ἕνα ἄλλον ξένον πρὸς αὐτόν κόσμον, ὃν κατ' ἀνάγκην θὰ πρέπει νά ὑποθέσῃ ὡς διεπόμενον ἀπὸ τās αὐτὰς τάσεις καὶ ἐπιδιώξεις. Νῦν κατὰ τῆς ἐμφανισθείσης ἀντιδράσεως, ὁ ἀνθρώπος ἀντιδρᾷ καὶ αὐτὸς καὶ οὕτω ἡ συμπεριφορὰ αὐτοῦ λαμβάνει τὴν μορφήν μιᾶς προσπάθειας, ἀποβλεπούσης, ὅπως αὗτος ἐπιτύχῃ, μετὰ τὸ δυνατόν ὀλιγώτερον κόπον, μίαν ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλυτέραν εὐχαρίστησιν καὶ ἰκανοποίησιν, νά ἐπιτύχῃ δηλαδὴ τὴν μεγίστην δυνατὴν θετικὴν εἰς ἰκανοποίησιν διαφορᾶν, ἣν θὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς «ὄφελος». Ἡ συμπεριφορὰ του αὕτη, ἥτις ὀνομάζεται καὶ ὡς δρᾶσις βάσει τῆς «Οἰκονομικῆς ἀρχῆς», ἐκφράζει γενικῶς τὴν βασικὴν μορφήν τῆς διαδικασίας τῆς τάσεως πρὸς ἰκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου.

Κατὰ κανόνα, ἐάν ὄχι κατ' ἀρχήν, ἡ προσπάθεια τοῦ ἀντιδρῶντος πρὸς αὐτόν κόσμου (τῶν συνανθρώπων του καὶ τῆς λοιπῆς φύσεως) νά ἀφαιρέσῃ ἀπὸ αὐτόν ὑπὸ οἰονδήποτε μορφήν ἐν ἄλλο ἀγαθόν, ὄχι μόνον συνακολουθεῖ τὴν προσπάθειαν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ φαίνεται νά συμβαίνει κάτι περισσότερον: Φαίνεται δηλ. ὅτι ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἐνὸς κόσμου νά προβάλλῃται ἀπὸ αὐτόν ὡς προϋπόθεσις διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς προσπάθειας τοῦ ἄλλου.

Ἀπὸ ἀπόψεως ἐκάστου τῶν ἀντιμετώπων, θὰ ἴδωμεθα, τὸ ἀγαθόν, ὅπερ δίδεται, νά τὸ χαρακτηρίσωμεν ὡς «ἔξοδον» καὶ ἐκεῖνο ὅπερ λαμβάνεται ὡς «ἔσοδον». Ὁλόκληρος ἡ διαδικασία αὕτη ὀνομάζεται γενικῶς ὡς «Ἀνταλλαγὴ». Ἐνῶ τὸ σύμπλεγμα τῶν ἀνταλλακτικῶν σχέσεων τῶν διαφόρων ἀτόμων καὶ

Ιδία τῶν ζητούντων καὶ προσφερόντων ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίας, ὡς καὶ ἡ μεταξύ τούτων λαμβάνουσα χώραν διαδικασίᾳ τῶν σχετικῶν διαπραγματεύσεων, καλεῖται «Ἄγορά».

Ἐρευνηταὶ τινες, χρησιμοποιοῦν τὸν ὄρον ἀνταλλαγῆ, ὄχι μόνον διὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ἀνὴρ ἄνθρωπος εὐρίσκειται ἀντιμέτωπος πρὸς τοὺς ὁμοίους του, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀντιμετωπίσῃ τὴν λοιπὴν φύσιν καὶ ἐν γένει τὸν ἀνόργανον κόσμον. Καίτοι ἡ γενίκευσις αὕτη εἶναι ὀρθή, ἐν τούτοις ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ὄρου ἀνταλλαγῆ, δὲν εἶναι ἐντελῶς ἐπιτυχής. Διότι ἡ ἔννοια τῆς ἀνταλλαγῆς γλωσσολογικῶς ἀναφέρεται εἰς ἀντικείμενα ἔχοντα ὅμοιον ἀξίαν. Εἰς τὴν προκειμένην ὁμοῦς περίπτωσιν, τὰ ἀγαθὰ ἅτινα δίδονται καὶ λαμβάνονται, ἐξεταζόμενα ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ἑκάστου τῶν ἀντιμετώπων, δὲν δύνανται νὰ ἑληφθοῦν ὡς ἔχοντα τὴν ἴδιαν ἀξίαν, διότι ἐὰν εἶχον τὴν ἴδιαν ἀξίαν, δὲν θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐξηγήσῃ διὰ ποῖον λόγον ἀνταλλάσσονται.

Ἡ πρὸς θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου προσπάθεια, λαμβάνει λοιπὸν, κατὰ κανόνα, ἂν ὄχι κατ' ἀνάγκην, τὴν μορφήν ἐνὸς πραγματικοῦ ἀγῶνος, ἡ ἔνστασις τοῦ ὁποίου δὲν εἶναι πάντοτε ἡ ἴδια. Ἔχομεν δὲ τόσον πολὺ ἐξοικιωθῆ με αὐτόν, ὥστε νὰ μὴ μᾶς προξενῇ πάντοτε ἰδιαιτέραν αἰσθησιν, παρά μόνον, ὅταν ἀποδύομεθα εἰς αὐτόν εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἐπὶ πράγματα φθάσῃ εἰς τὸ ἀπροχώρητον.

Ἡ μακρᾶς πνοῆς δοῦσι.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω λοιπὸν προκίπτει ὅτι ὁ ἐπιδιώκων τὴν θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου, δὲν δύνεται νὰ ἐξασφαλίσῃ ἀπολύτως τὴν ἐπιτυχίαν τῆς προσπάθειάς του ταύτης ἐὰν ἐπισημάνῃ τὴν σπουδαιότητα ἑκάστου τῶν διαφόρων ἀγαθῶν διὰ τὴν ἱκανοποίησιν του, δηλ. τὴν ἀξίαν καὶ ἐπιδιώξῃ νὰ ἀποκτήσῃ μόνον ἐκεῖνα ἐξ αὐτῶν, ἅτινα ὑπόσχονται τὴν μεγίστην ἱκανοποίησιν. Καὶ τοῦτο, διότι, ἐφ' ὅσον θὰ πρέπη προηγουμένως νὰ ἀγωνισθῆ, δὲν δύνεται νὰ γνωρίζῃ μετ' ἀσφαλείας τὴν ἔκβασιν τοῦ ἐν λόγῳ ἀγῶνος.

Ἡ συνειδησις τῆς δυσχερείας ταύτης, ὑποχρεώνει τὸν ἀνθρώπον πρὸς ἀνακάλυψιν διαφόρων τρόπων, νὰ μειώσῃ κατὰ τὸ δυνατόν τὴν ἀβεβαιότητα ταύτης. Τιοιουτοτρόπως βλέπομεν αὐτόν νὰ προβαίη ἐνίοτε εἰς τὴν ἀπόκτησιν ἐνὸς ἢ περισσοτέρων ἀγαθῶν, ἐν ἐπιγνώσει ὅτι ταῦτα αὐδὲν ἄμεσον ὄφελος θὰ τοῦ προξενήσῃ (τὸ ἔξοδον πρὸς τοῦτο ὀνομάζεται καὶ ὡς κόστος), με τὸν ἀπώτερον σκοπὸν, τινὰ ἐξ αὐτῶν νὰ τὰ προσφέρῃ ἀργότερον πρὸς ἐπίτευξιν ἐνὸς ἄλλου ἀγαθοῦ ἢ σχέσεως, πρὸς ἄμεσον ἐπίτευξιν τοῦ βασικοῦ σκοποῦ του, τῆς ἱκανοποιήσεως. Ἡ τελευταία διαπίστωσις εἶναι σημαντικωτάτη, ἀπὸ ἀπόψεως ρυθμίσεως τῆς δράσεώς του. Διότι ἐξ αὐτῆς ἀποκαλύπτεται, ὅτι ὁ τελικὸς σκοπός, ἡ ἱκανοποίησις, ἐξαρτᾶται ἐνίοτε καὶ ἀπὸ τὴν ἐναυειδητον προηγουμένην πραγματοποίησιν ἱεραρχίας σχέσεων ἢ ἀπὸ τὴν προηγουμένην ἀπόκτησιν σειρᾶς ἀγαθῶν, ἔχουσάν εἰς ἀμφότερας τὰς περιπτώσεις δυσμενῆ εἰς αὐτόν ἀντίκτυπον. Εἰς χαρακτηρισμὸν τὴν δρᾶσιν του εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὡς δρᾶσιν μακρᾶς πνοῆς.

Ἡ ὁρισμὸς τοῦ οἰκονομεῖν.

Ἡ ὡς ἄνω διαπίστωσις περὶ τῆς ἀνάγκης προηγουμένης πραγματοποιη-

σεως ιεραρχίας σχέσεων και άποκτήσεων, ύποχρεώνει τόν άνθρωπον νά δράση βάσει τής Οικονομικής άρχης, όχι μόνον κατά τήν άμεσον άπλήρη, εϋθύγραμμον, αύτου σχέσηιν, αλλά και κατά τήν δράσιν του εις ένα ευρύτερον χρονικόν ή τοπικόν διάστημα, επί ενός κατά τό μάλλον ή ήττον ευρύτερου αριθμού περιπτώσεων. Τό σύνολον τών σκέψεων, αίτινες άποβλέπουσι νά ρυθμίσουν μίαν τοιαύτης φύσεως δράσιν μακρός τινος, μέ βάσιν τήν οικονομικήν άρχήν, καλείται οικονομική σκέψις. Ή έκ τούτων δέ άπορρέουσα δράσις, καλείται οικονομική δράσις. Όντως, εάν παρατηρήση τις έγγύτερον, θά διαπιστώσῃ, ότι όπου όμιλοϋμεν περί οικονομικής δράσεως, δέν έννοοϋμεν δράσιν τινα έχουσαν ιδιάζον τι χαρακτηριστικόν, διαφέρον άπό τά χαρακτηριστικά τών άλλων δράσεων, άλλα περί μιās συνήθους τοιαύτης, ήτις διως λαμβάνει χώραν κατόπιν οικονομικών σκέψεων. Ούτω λοιπόν θά ήδύνατο νά προσδιορισθῇ ή έννοια τής οικονομικής σκέψεως και δράσεως.

Είναι προφανές, ότι ή ως άνω μορφή τής οικονομικής σκέψεως, διά νά λάβῃ χώραν έπιτυχώς, έχει ως προϋπόθεσιν, τό ότι ό εφαρμόζων ταύτην άνθρωπος, θά έχῃ ήδη μίαν πείραν περί τής εις όφελος και ίκανοποίησιν περίπου άποδόσεως τών διαφόρων σχέσεων και άποκτήσεων. Πράγμα όπιρ δικαιολογεί άπολύτως τήν άποψιν, ότι τό καλώς οικονομείν είναι πάντοτε ζήτημα πείρας. Άλήθεια, ήτις κατά κανόνα, λησμονείται.

Ή έννοια τοϋ χρήματος.

Εις τό σημείον τοϋτο δυνάμεθα νά προσδιορίσωμεν και τήν έννοιαν ενός φαινομένου, σημαντικόν ρόλον παίζοντος εις τήν οικονομικήν δράσιν τοϋ ανθρώπου:

Τά αγαθά, άτινα προσφέρει ή ζητά νά άποκτήσῃ ό άνθρωπος άπό τούς συνανθρώπους του, θεωρούμενα έν τῷ πλαισίω μιās μακρυτέρας χρονικής περιόδου και εις έν ευρύτερον κύκλον ανταλλαγών, παρουσιάζουσι τό φαινόμενον, νά μή έζητηθήσων υπό τών διαφόρων έν τῇ αγοράῃ σχετιζομένων άτομων, άπαντα κατά τόν ίδιον αριθμόν φορών. Άλλαίξ αύτών έζητηθήσων ή άπεκτήθησων πολλὰς φορές, άλλα όλιγωτέρας και άλλα όκόμη όλιγωτέρας και άλλα έλαχίστας φορές. Εάν έπιχειρήσῃ τις νά κατατάξῃ τά διάφορα αγαθά εις μίαντάξιν αναλόγως τών φορών, καθ' ός ταϋτα έζητηθήσων έν τῇ αγοράῃ υπό τών διαφόρων ένδιαφερομένων, θά καταλήξῃ νά λάβῃ μίαν κλίμακα έχουσαν τήν μορφήν πυραμίδος, εις τήν βάσιν τής όποιας θά εύρίσκωνται τά αγαθά τά ζητούμενα τό όλιγώτερον. Ταϋτα θά εκπροσωποϋνται άπό περισσότερα είδη. Μετά ταϋτα, και πρός τά άνω τής πυραμίδος, θά εύρίσκωνται τά αγαθά άτινα ζητοϋνται τό περισσότερο και τά όποια θά εκπροσωποϋνται άπό όλιγώτερα είδη. Τοιοϋτοτρόπως εις τήν κορυφήν τής πυραμίδος θά καταλήξῃ νά εύρίσκειται ένός είδους αγαθόν. Θά είναι δέ τό αγαθόν τοϋτο, τό έν τῇ αγοράῃ ζητούμενον και προσφερόμενον τὰς περισσοτέρας φορές, έν σχέσει πρός όλα τά άλλα. Τό αγαθόν τοϋτο, τό όποιον συνειπώς θά έχῃ τόν μεγαλύτερον βαθμόν ανταλλακτικότητας, ρευστότητας όλων, θά τό ονομάζωμεν Χρήμα. Τό αγαθόν, τό όποιον αἱ οικονομικαί σχέσεις τών ανθρώπων έν τῇ αγοράῃ τό αναγαρεύουσιν αύθορμητώς εις χρήμα, δέν είναι αναγκαίον νά είναι πάντοτε τό ίδιον. Ή ιστορία μὰς άφηγείται ότι τά πλέον άπίθανα πράγματα (όκόμη και νεκρακεφαλαί) έλειτούργησαν ως χρήμα. Θά ήδύνατο τις βεβαίως νά περιγράψῃ ώρισμένας, έμπειρικώς διαπιστωθείσας, ιδιότητες, ός κατά κανόνα πληροϋν τοιαϋτα αγαθά, άλλα τοϋτο δέν ένδιαφέρει ιδιαιτέρως έν προκειμένω.

Ἐκ τῆς ὡς ἄνω ἐξηγήσεως τῆς λογικῆς (ὄχι ἱστορικῆς) γενέσεως τοῦ χρήματος, βλέπομεν ὅτι τοῦτο ἐνυπάρχει πάντοτε εἰς τὰς οικονομικὰς σχέσεις, μὴ τὴν διαφορὰν ὅτι, πότε ἀγαθὰ τινα ἐξελίσσονται εἰς χρήμα (χορηματιστικὴ οικονομία) καὶ πότε παραμένουν ἀδιάφορα (ἀνταλλακτικὴ οικονομία).

Τὸ εἰς τὰς οικονομικὰς σχέσεις αὐθαρημῆτως εἰς χρήμα ἀναγαρευόμενον ἀγαθόν, δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μὲ τὸ ἰσοσθέντα ἀξίας ἀγαθόν ἑαυτοῦ, τὸ ὅποιον, τὸ κράτος, κυριαρχικῶς δικαίωματι, προσπαθεῖ νὰ ἐπιβάλλῃ, ὅπως γίνεται δεκτὸν πρὸς ἐξόφλησιν χρεῶν καὶ τὸ δέχεται ὡς ἀντάλλαγμα, διὰ τὰς παρ' αὐτοῦ προσφερομένας ὑπηρεσίας καὶ τὸ ὅποιον ἀγαθόν συχνὰ χαρακτηρίζεται ὡς χρήμα. Τὸ ἐν λόγῳ ἀγαθόν τοῦ κράτους, ἐνδέχεται, ἀλλὰ δὲν εἶναι οικονομικῶς ἀπαραίτητον, νὰ λάβῃ τὴν ὑπὸ τὴν ὡς ἄνω βασικὴν ἐννοίαν ἰδιότητα τοῦ χρήματος. Διὰ ταῦτα χαρακτηρίζεται τοῦτο ὀρθότερον ὡς Νόμισμα. Κατὰ κανόνα, τὸ νόμισμα ἐξελίσσεται εἰς χρήμα, διότι τὸ ἴδιον τὸ κράτος τὸ δέχεται ὡς ἀντιπαροχὴν διὰ τὰς πολλὰς ὑπηρεσίας του, αἷτινες πάλιν ζητοῦνται ἀπὸ τὴν πληθῶραν τῶν πολιτῶν του, γεγονός ὅπερ συντελεῖ εἰς τὴν ἀναγείρισιν αὐτοῦ εἰς χρήμα. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, τὸ χρήμα ἐντὸς τῶν ὁρίων μιᾶς Ἐπικρατείας, δὲν εἶναι τὸ χρήμα ὅλων τῶν ἐπικρατειῶν. Ὡς τοιοῦτον θεωρεῖται σήμερον ὁ χρυσός.

Εἶναι προφανές ὅτι ἡ κατοχὴ ἐνός, γενικῶς ἀποδεκτοῦ, ρευστοτάτου, ἀγαθοῦ, ὅπως εἶναι π.χ. τὸ χρήμα, προσδίδει εἰς τὸν ἀνθρώπον τὴν σημαντικὴν δυνατὸτητα νὰ ἀποκτήσῃ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ὅ,τι ἐπιθυμῇ, εὐχερίστερον καὶ ταχύτερον, ἀπ' ὅ,τι θὰ ἐπιτύγχανε τοῦτο, ἐάν προετίθετο νὰ προσφέρῃ ἀγαθόν τι μικροτέρου βαθμοῦ ρευστότητος (ἀνταλλακτικότητος). Ἡ ἀνταλλαγὴ ἀγαθῶν ἐναντι χρήματος, χαρακτηρίζεται καὶ ὡς «Συναλλαγή». Τὸ δὲ κατὰ ταύτην καταβαλλόμενον χρηματικὸν ποσὸν καλεῖται «Τιμὴ».

Ἐκ τῆς σημασίας ταύτης τοῦ χρήματος, κατανοοῦμεν, ὅτι ὁ οικονομικὸς ἀνθρώπος θὰ ἐπιδιώξῃ μεταξὺ ἄλλων πρὸ παντὸς νὰ ἀποκτήσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον, ἀφοῦ ἡ κατοχὴ ἐνός τόσοσιν παλυζητήται ἀγαθοῦ τὸν φέρῃ εἰς θέσιν νὰ ἰκανοποιήσῃ εὐχερίστερον καὶ περισσότερας ἀνάγκας. Τοιοῦτοτρόπως τὸ χρήμα λαμβάνει, μεταξὺ τῶν σκοπῶν τοῦ ἀνθρώπου, μίαν θέσιν ταυτόσημον σχεδὸν μὲ τὸν βασικὸν αὐτοῦ σκοπὸν: τὴν αὔξησιν τῆς εὐχαριστήσεώς του, διὰ τῆς θεραπείας ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων ἀναγκῶν. Συνεπῶς καὶ ὡς πρὸς αὐτὸ θὰ ἔχῃ αὐτὸς νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν Οἰκονομικὴν ἀρχὴν, θὰ ἐπιδιώκῃ δηλαδὴ, νὰ διδῇ ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερον χρήμα καὶ νὰ λαμβάνῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον. Τὴν συμπεριφορὰν ταύτην τοῦ οικονομικοῦ ἀνθρώπου τὴν χαρακτηρίζωμεν ὡς «τάσιν πρὸς ἐπικέρδειαν». Τὴν δὲ βάσει ταύτης σκέμιν του, ὡς σκέμιν βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπικερδείας.

Ἡ ἐννοία τοῦ ἐπιχειρηματίου.

Τὸ χρήμα εἶναι ἐν ἀγαθόν ὅπως ἄλλα τὰ ἄλλα καὶ συνεπῶς ὁ τρόπος ἀποκτήσεως αὐτοῦ δὲν διαφέρει ἀπὸ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἀποκτῶνται τὰ ἄλλα. Πρὸς ἀπόκτησιν χρήματος τὸ οἰκονομικὸν ἄτομον δύναται νὰ προβοῖν, εἴτε εἰς ἡμέρους, εἴτε εἰς μακρᾶς πνοῆς πράξεις. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ χρήματος συνετίλεσεν ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἰδραίωσιν καὶ ἐπέκτασιν τῶν μακρᾶς πνοῆς πράξεων. Ἐπειδὴ δὲ, ὅταν ἄτομόν τι ἀποβλέπῃ νὰ αὔξησῃ τὴν εἰς χρήμα δύναμίν του διὰ προηγουμένης διενεργείας ἄλλων ἀνταλλαγῶν μακρᾶς πνοῆς, ἐπιχειρεῖ τολημρὰν πρᾶξιν,

λόγω των οικονομικών κινδύνων ούς συνεπάγεται μία τοιαύτη προσπάθεια, διά ταύτα χαρακτηρίζεται τούτο ως «Έπιχειρηματίας». Συνεπώς είναι τις τόσο περισσότερο «έπιχειρηματίας», όσον περισσότερους οικονομικούς κινδύνους ενέχουν αί προς αύξησιν τής χρηματικής αυτού δυνάμεως καταβαλλόμενοι μακράς πνοής προσπάθειαι. Ἡ έννοια τοῦ έπιχειρηματίου άποτελεί λοιπόν τοιαύτην βαθμικαῦ περιεχομένου. Ἡ άνάληψις τών εκ τής μακράς δράσεως προκυπτόντων οικονομικών κινδύνων είναι τὸ χαρακτηριστικόν τής έπιχειρηματικῆς δράσεως. Τὸν φόβον εκ τοῦ καταδοκούτου κινδύνου ζημίας, ὁ έπιχειρηματίας, τὸν διασκεζει με τὸ ένδεχόμενον έπιτευξεως κέρδους.

Τὸ περιεχόμενον τών μακράς πνοής πράξεων.

Αί πράξεις έμμέσου άποκτήσεως τών αγαθών, δύναται νά είναι διαφόρου περιεχομένου. Τελικῶς όμως θά ήδύνατό τις νά ύπαγάγη ταύτας εις τρεῖς ἢ τέσσαρας κατηγορίας:

Πρῶτον, δύναται τις νά ύποβάληται εις έξοδα, διά νά άποκτήσῃ αγαθά, άπό τὸ έδαφος ἢ τήν λοιπήν φύσιν μετά παρέλευσιν ώρισμένου χρόνου. Ὁ βαθμός τής έπιχειρηματικότητος έν προκειμένῳ είναι μικρός, λόγω τής σπανίας μεσολαβήσεως χρήματος ως καί τής σχετικῆς σταθερότητος, ἥτις εἶθισται νά έμφανίζεται εις τὰς γεωργικὰς άποδόσεις. Ἐκτός καί άν τὰ έξοδα ταῦτα άποβλέπουν καί εις άλλης φύσεως έκμετάλλευσιν τών γεωργικῶν προϊόντων, όποτε χρησιμοποιεῖται καί ὁ όρος «Γεωργικῆ έπιχείρησις».

Δεύτερον, δύναται τις νά ύποβάληται εις έξοδα, διά νά άποκτήσῃ αγαθά καί δικαιώματα, με τὸν άπώτερον σκοπόν, όπως πωλήσῃ ταῦτα, εις άλλον τόπον ἢ μετά παρέλευσιν χρόνον (Έμπόριον, Τράπεζαι).

Τρίτον, δύναται τις νά ύποβάληται εις έξοδα, διά τήν άπόκτησιν ώρισμένης φύσεως αγαθών, με τὸν σκοπόν όπως, κατόπιν ειδικῆς έπεξεργασίας, μεταποιήσας, μετασχηματισμοῦ κλπ. πωλήσῃ ταῦτα (έργοτεχνία). Τυπικὴν μορφήν τής έργοτεχνίας άποτελεῖ ἡ βιομηχανικῆ έπιχείρησις, περί ἧς θά άσχοληθῶμεν ειδικώτερον εις τήν παρούσαν μελέτην.

Τέταρτον δύναται τις νά ύποβάληται εις έξοδα, προβαίνων εις τήν άπόκτησιν μακράς διαρκείας αγαθών, άτινα δέν πρόκειται νά μεταπωλήσῃ αὐτά ταῦτα (έπενδύσεις), αλλά άπλῶς νά εκμισθώσῃ τὰς εκ τούτων ύπηρεσίας εις άλλους (συγκοινωνιακά μέσα, ξενοδοχεῖα κλπ.).

Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ έπιχειρηματίου έν τῇ Ἄγορᾷ.

Ἡ έν τῇ άγορᾷ συμπεριφορὰ τοῦ άνθρώπου καί ως έπιχειρηματίου δέν δύναται άλλως πως νά νοηθῇ, παρά καθ' ὃν τρόπον νοεῖται αὐτή, ως προσπαθοῦντος νά αύξήσῃ άπ' εὐθείας τήν Ικανοποίησιν του, τουτέστιν ως δράσις με βάση τήν οικονομικὴν άρχήν καί μόνον. Ἄλλαι άρχαί, καί προποιντός κοινωνικαί τοιαῦται, δέν έχουν καμμίαν θέσιν κατά τήν εξήγησιν τής έπιχειρηματικῆς δράσεως.

Καί ὁ έπιχειρηματίας, άκριβῶς όπως πράττουν οἱ πάσης φύσεως οικονομικοί αὐτοῦ άντίπαλοι καί ἴδια οἱ ένδιαφερόμενοι διά τὰ προϊόντα του καταναλωταί καί οἱ συναγωνισταί του, δέν ένδιαφέρεται διά τήν οικονομικὴν άντοχήν αὐτῶν. Ἄλλά καί άν άκόμη άπεράσισεν, π.χ. εκ κοινωνικῶν λόγων νά ένδιαφερθῇ διά ταύτην, δέν έχει κανένα τρόπον νά έλέγξῃ άντικειμενικῶς, άν ἡ προσπάθεια τών

καταναλωτών, να αποκτήσουν τα προϊόντα αυτού, εις μίαν ὄσον τὸ δυνατόν μικροτέραν τιμὴν ἢ νὰ πωλήσουν τὰ ἴδικά των εις μίαν μεγαλυτέραν, ὀφείλεται εἰς πραγματικὴν ἢ προσποιητὴν αὐτῶν ἀδυναμίαν καὶ ἀνάγκην. Κατ' ἀνάλογον τρόπον ἔχει αὐτός νὰ σκεφθῆ, προκειμένου νὰ θέλῃ αὐτός νὰ ἀγοράσῃ προϊόντα. Καὶ οἱ πωληταὶ τούτων ἐπιδιώκουν νὰ ἐπιτύχουν μίαν ὄσον τὸ δυνατόν μεγαλυτέραν τιμὴν.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω λοιπὸν προκύπτει ὅτι, διὰ τὸν ἐπιχειρηματίαν (ὅπως ἄλλωστε διὰ πάντα οἰκονομοῦντα) δὲν ὑπάρχει ἄλλο περισσότερο ἀλόγηστον μέσον προσανατολισμοῦ ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἀπὸ τὴν προσπάθειαν αὐτοῦ νὰ ἐπιτύχῃ μίαν ὄσον τὸ δυνατόν μεγαλυτέραν τιμὴν, ὅταν πωλῆ καὶ μίαν ὄσον τὸ δυνατόν μικροτέραν, ὅταν ἀγοράσῃ. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου, ὁ προσδιορισμὸς τῆς τιμῆς ἐπαφίεται νὰ συντελεσθῆ ὀργανικῶς καὶ ἀντικειμενικῶς, διὰ τῆς ἀλληλεπιδράσεως, τῆς πραγματικῆς καὶ ὄχι τῆς φανταστικῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως τῶν ἐνδιαφερομένων.

Ἐνδέχεται τις νὰ σκεφθῆ, ὅτι ὁ ἐπιχειρηματίας, ἀντὶ νὰ τηρήσῃ ἐν τῇ ἀγορᾷ τὴν ὡς ἄνω συμπεριφορὰν, θὰ ἠδύνατο ἀπ' εὐθείας νὰ ζητήσῃ διὰ τὰ προϊόντα του μίαν τιμὴν, ἣτις συνίσταται ἀπὸ τὸ μέγεθος τοῦ κόστους αὐτῶν προσαυξηθὲν κατὰ ἓνα ποσοστὸν τὸ ὅποιον θὰ ἀποτελῆ τὸ κέρδος του. Ὁ προσδιορισμὸς τῆς τιμῆς πωλήσεως μὲ βᾶσιν τὸ μηχανικὸν τούτο σχῆμα, δὲν εἶναι ὅμως ἀντίστοιχος πρὸς τὰς ἀρχὰς λειτουργίας τῆς ἀγορᾶς καὶ δύναται νὰ ἔχῃ ἀληθινὰ συνεπίαιος δι' αὐτόν. Καὶ τοῦτο, διότι μία τοιαύτη συμπεριφορὰ, δὲν ἐπιτρέπει εἰς αὐτόν νὰ προσανατολισθῆ ὀργανικῶς εἰς τὸν μηχανισμόν τῶν τιμῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ. Πρὸς κατανόησιν αὐτοῦ ἀρκεῖ νὰ ὑπειθυμίσωμεν, ὅτι μία βᾶσις τοῦ ὡς ἄνω μηχανικοῦ σχήματος ὑπολογισθεῖσα τιμὴ, ἐνδέχεται νὰ ἀποδειχθῆ ὡς ἀνωτέρα ἢ κατωτέρα ἀπὸ ἐκείνην, ἣτις ὄντως θὰ διαμορφωθῆ ὑπὸ τῶν προσφερόντων καὶ ζητούμενων. Καὶ ἐὰν μὲν εἶναι ἀνωτέρα, θὰ τὸ πληροφορηθῆ αὐτός αὐτομάτως, ἀφοῦ οὐδεὶς θὰ ζητῇ τὰ προϊόντα του. Ἐὰν ὅμως εἶναι κατωτέρα, ποῖος ἐπιχειρηματίας θὰ ἔχῃ συμφέρον νὰ πωλήσῃ, ἀλλὰ καὶ ποῖος ἀπὸ τοὺς ἀγοραστὰς θὰ ἔχῃ συμφέρον νὰ τὸν καταστήσῃ προσεκτικόν; Τὸ ἀντίθετον μάλιστα θέλει συμβῆ. Οἱ καταναλωταὶ θὰ ἐπιδιώξουν νὰ ἐπιτύχουν μίαν αἰκόμη μικροτέραν τιμὴν. Θὰ προσπαθῆσωμεν νὰ καταδείξωμεν τὴν ὀρθότητα τῆς ἀντιλήψεως ταύτης καὶ δι' ἑνὸς παραδείγματος, συντελεστικοῦ διὰ τὴν ὕψυνσιν τῆς σκέψεως περὶ τὸ σημαντικόν τούτο σημεῖον τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως.

Ἐστω ὅτι ἡ τιμὴ ἀγαθοῦ τινος ἀνέρχεται διὰ τὴν ἐπιχείρησιν, ἣτις τὸ παρήγαγεν εἰς 75 NM ὡς ὁ ἀγοραστής (μὴ Τράπεζα) ὑπόσχεται ἐγγράφως νὰ καταβάλλῃ ἀπὸ τὸ εἰς τὰ θησαυροφυλάκιά της εὐρισκόμενον ἀντίστοιχον ἀντίκρισμα (ἢ ἔγγραφος αὕτη ὑπόσχεσις χαρακτηρίζεται ὡς Τραπεζογραμμάτιον). Ἐὰν ὑποθέσωμεν νῦν, ὅτι μετὰ ταῦτα παρεσχέθησαν ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ (τῆς Τραπεζῆς) καὶ εἰς ἄλλους ἐπιχειρηματίας τοιαῦτα ἔγγραφοι ὑποσχέσεις, ἢ ὀνομαστικὴ ἀξία τῶν ὁποίων, ὁμοῦ μὲ τὴν τῆς πρώτης ὑποσχέσεως, ἀνέρχεται εἰς ποσὸν διπλάσιον τῶν πραγματικῶν νομισματικῶν μονάδων, δι' ὧν αἱ ἔγγραφοι ὑποσχέσεις (τὰ Τραπεζογραμμάτια) ἀντικρίζονται, ταῦτο σημαίνει, ὅτι ἡ οὐσιαστικὴ ἀξία τῶν Τραπεζογραμματίων ἔπεσεν εἰς τὸ ἡμισυ καὶ συνεπῶς τὰ ἔξοδα παραγωγῆς τῶν 75 NM, θὰ ἀντιστοιχοῦν νῦν πρὸς 150 NM.

τέρων τήν πραγματικήν αξίαν τῶν Τραπεζογραμματίων (ὄχι μόνον τήν μελλοντικήν, ἀλλά καί τήν παρούσαν). Ἀκόμη καί ἂν ὑποθίσωμεν ὅτι ζητεῖ πληροφορίας περί τῆς ποσότητος τῶν ἐκδιδόμενων Τραπεζογραμματίων, ἡ γνώσις του αὐτοῦ δέν ἀποτελεῖ δι' αὐτόν τί τό ἀσφαλές, διὰ νά εἰκάσῃ πτώσιν τινα τῆς πραγματικῆς αξίας τῶν Τραπεζογραμματίων καί τοῦτο διότι, ἐάν παρίδωμεν τό ἐνδεχόμενον μίαν ἀσφαλμένην πληροφορίαν, δέν ἀποκλείεται ἡ διάρθρωσις προσφορᾶς καί ζητήσεως νά εἶναι τοιαύτη, ὥστε νά ἐξουδετερώσῃ τās συντελείας μίαν π.χ. αὐξήσεως τῆς κυκλοφορίας τῶν Τραπεζογραμματίων. Συντεπῶς, δέν δύναται οὗτος νά γνωρίζῃ, ἐάν πρέπει νά ζητήσῃ διὰ τό προϊόν του 150 ἢ 90 ἢ πάλιν μόνον 75 ΝΜ εἰς Τραπεζογραμμάτια. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω εἶναι προφανές ὅτι δέν ἀπομένει ἄλλο τι διὰ τόν ἐπιχειρηματίαν, παρά νά ὀδηγηθῇ ἀπό αὐτά ταῦτα τά πράγματα, ἐγκαταλείπων δηλ. τήν μέθοδον τῶν πληροφοριῶν καί ἐπιχειρῶν νά ἐφαρμοσῇ, ἀμέσως ἢ ἠμέσως, τήν μέθοδον τῆς ἀπαιτήσεως τῆς μεγαλυτέρας δυνατῆς τιμῆς. Κατά τήν προστάθειάν του ταύτην, θέλει ἐπιβληθῇ ἡ πραγματική κατάστασις τῆς ἀγορᾶς καί ἂν τυχόν ὑφίσταται ὄντως ποιά τις νομισματική ὑποτίμησις, αὐτή θέλει ἐκδηλωθῇ αὐτομάτως εἰς τό μέγεθος τῆς διαμορφωθησομένης τιμῆς. Ὅλοι γνωρίζομεν, ὅτι κατά τās περιόδους πληθωρισμοῦ, αἱ τιμαί δέν προσαρμόζονται διότι αἱ συναλλασσόμενοι παρακολουθοῦν τās πληροφορίας περί τῆς ἐξελίξεως τῆς κυκλοφορίας τῶν Τραπεζογραμματίων, ἀλλά διότι οὗτοι, διεπόμενοι ἀπό τήν τάσιν πρὸς ἐπίτευξιν μίαν ὅσον τό δυνατόν μεγαλυτέρας τιμῆς, συντελοῦν ὥστε αἱ τιμαί νά προσαρμόζονται αὐτομάτως, εἰς τήν ἐκάστοτε ποσότητα τῶν κυκλοφορούντων Τραπεζογραμματίων, ἢ ἄπερ ὀρθότερον, εἰς τήν ἐκάστοτε διάρθρωσιν τῆς προσφορᾶς καί ζητήσεως. Ἐάν δέν συνέβαινον τοῦτο, αἱ ἐπιχειρήσεις θά ἔπρεπε νά διεξάγουν τās συναλλαγᾶς των μέ βάσιν τās πρὸ τοῦ πληθωρισμοῦ ἰσχυράς τιμᾶς (διὰ νά μή εἴπωμεν, ὅτι ἐάν αἱ ἐπιχειρήσεις ἐπρόπτον τοῦτο, δέν θά ὑφίσταντο κἂν πλέον...).

Πρακτικῶς βεβαίως, ὁ ἐπιχειρηματίας δέν προσέρχεται εἰς τήν ἀγοράν τῶν ἐναντι τῶν ἀντιπάλων του τήν ὡς ἄνω, ὡς πρὸς τόν σχηματισμόν τῆς τιμῆς, περιγραφείσαν συμπεριφοράν του. Καί τοῦτο, διότι μέ τήν πάροδον τοῦ χρόνου, προσανατολίζεται οὗτος εἰς τās δεδομένας τιμᾶς, ἡ πληροφορεῖται ταύτας, ὡς πρὸς παρόμοια προϊόντα καί ρυθμίζει τοιοῦτοτρόπως τό ὕψος τῆς πρώτης του ἀπαιτήσεως. Τό γεγονός ὅμως τοῦτο, ἐπ' οὐδενί λόγῳ δέν νά ἐρμηνευθῇ ὡς ἐγκατάληψις τῶν ἀρχῶν τῆς ὡς ἄνω συμπεριφορᾶς του. Τούναντίον, αὐταί ἐξακολουθοῦν νά ἀποτελοῦν τήν βάσιν τῶν πρὸς ρύθμισιν τῆς τάσεως του σκέψεων. Διὰ τοῦ ἐν λόγῳ προσανατολισμοῦ ἀποβλέπει αὐτος ἀπλῶς εἰς τήν συντόμεισιν τῆς διαδικασίας τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς τιμῆς ἣν θά ἀπαιτήσῃ.

Ἡ ἐπικέρδεια καί ἡ ἐπιχείρησις.

Λέγοντες, ὅτι ἡ πρὸς ἐπικέρδειαν τάσις τοῦ ἐπιχειρηματίου ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐκδηλοῦται εἰς τήν ἐπίτευξιν μίαν ὅσον τό δυνατόν μεγαλυτέρας τιμῆς, δέν ἐννοοῦμεν τήν ἀντικειμενικῶς μεγίστην τιμήν, οὔτε λέγομεν, ὅτι ὁ ἐπιχειρηματίας ἐκμεταλλεύεται ἀσυνδότης οἰανδήποτε περίπτωσιν. Ἄλλωστε ἀντικειμενικόν κριτήριον τῆς πρὸς ἐπικέρδειαν ἐτάσεως δέν ὑφίσταται. Ὑπευθυμίζομεν δέ ὅτι καί ἡ πλέον ἄδολος καί ἄτονος προσπάθεια ἐπιτεύξεως ἀκόμη καί μίαν χαμηλοτάτης τιμῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ, δύναται ἐνίοτε νά θίξῃ καιρίως ζωτικά συμφέροντα ὠρισμένων ἀτό-

μων. Πολύ περισσότερο, δεν πρέπει να υποθέσει τις, ότι δια τῶν ὡς ἀνω, βί-
δομεν εἰς τοὺς ἐπιχειρηματίας συστάσεις νὰ συμπεριφέρονται ἀσυνδότης. Αἱ ἐπι-
στημονικαὶ μελέται περιγράφουν ἀντικειμενικῶς τὰ πράγματα καὶ ἀφήνουν τὴν
ἀπόφασιν, περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῶν μεθόδων ἐπιδιωξέως, εἰς τοὺς ἀμέσους
ἐνδιαφερομένους δρώντας. Ἐν προκειμένῳ ἀποβλέπομεν μόνον, εἰς τὸ νὰ ἀναλύ-
μεν καὶ ἀναγάγωμεν εἰς ἐνιαίας ἀρχάς, τὴν σκέψιν καὶ δρᾶσιν τοῦ ἐπιχειρηματίου
ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ὡς τοιαύτην ἀρχὴν ἐξηγήσεως διαπιστοῦμεν τὴν τάσιν του πρὸς
ἐπικέρδειαν. Ἀπὸ αὐτὴν δεῖον νὰ ἐκκινήσωμεν καὶ εἰς αὐτὴν δεῖον νὰ προσφεύ-
γωμεν, προκειμένου νὰ ἐξηγήσωμεν καὶ τὴν ἐν τῇ ἀγορᾷ δρᾶσιν του. Ἡ τάσις
διὰ τὴν ἐπίτευξιν μιᾶς ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλυτέρας τιμῆς, εἶναι μία εἰδικωτέρα
ἐκδήλωσις τῆς ἐπικερδεῖας καὶ εἰς τὴν οὐσίαν τῆς εἶναι ἄλλωστε τί τὸ σχετικόν.

Ὅντως, διάφοροι ὑποκειμενικοὶ καὶ ἀντικειμενικοὶ παράγοντες συντελοῦν εἰς
τὴν χαλάρωσιν τῆς ἐντάσεως αὐτῆς: θρησκευτικοὶ λόγοι (δικαία τιμὴ), ἠθικοὶ
λόγοι (κερδίζει πολλά ὃ ἐξυτηρετῶν καλύτερον), κοινωνικοὶ λόγοι (πλείστα
κερδοφόρα ἐπαγγέλματα καταδικάζονται εἰς τὴν κοινωνικὴν συνείδησιν), πολι-
τικοὶ, στρατιωτικοὶ, τεχνικοὶ καὶ ὑγειονομικοὶ λόγοι, δύναται νὰ θέσουν φρα-
γμὸν εἰς τὴν ἄσκησιν ἐπικερδῶν ἐπιχειρήσεων. Τροχισπέδην εἰς τὴν ἐπικέρδειαν,
ἀποτελεῖ καὶ ἡ ὑποκειμενικὴ διάθεσις, ἡ μόρφωσις, ἡ εἰδικότης καὶ αἱ ὀρέξεις τοῦ
ἐπιχειρηματίου, ἀκόμη καὶ οἰκονομικοὶ λόγοι, δύναται νὰ μετριάσῃ τὴν
ἐκδήλωσιν μιᾶς τοιαύτης τάσεως (χαμηλοτέρα τιμὴ, μεγαλυτέρα κατανάλωσις).

Ἄλλ' οἱ ὡς ἀνω περιορισμοὶ δὲν κλονίζον τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπικερδεῖας (ὡς
καὶ τὴν ἐκ ταύτης προκύπτουσαν ἐν τῇ ἀγορᾷ συμπεριφορὰν του), ὡς ἐξηγη-
τικὴν ἀρχὴν τῆς δράσεως καὶ σκέψεως τοῦ ἐπιχειρηματίου.

Πόσον ἐπιτυχῶς περιγράφει ὁ *Sombart* τὴν οὐσίαν τῆς ἐπιχειρήσεως λέγων:
«Ἡ ἐπιχειρήσις ἔχει νόημα μόνον ὅταν ἀφήνῃ κέρδος.» Ἄνευ τούτου εἶναι μία ἄνευ
νοήματος μορφή..... Ἡ κεφαλαιοκρατικὴ ἐπιχείρησις εἶναι ἐν ζωντανῶν πλά-
σμα, ἔχον μίαν θέλησιν (τὸ κέρδος), ἰδίαν νόησιν (τὸν οἰκονομικὸν ὀρθολο-
γισμόν), ἴδιον χαρακτῆρα καὶ ἴδια προτερήματα. Ἐδράζεται δὲ ἐπὶ ὠρισμένων
ἀρχῶν συμπεριφορᾶς.....».

Ἡ ἀποτιμητικὴ οἰκονομία.

Τὸ χρῆμα παρέχει μὲν τὴν εὐχέρειαν πραγματοποιήσεως σχεδὸν οἰαοδήποτε
ἀνταλλαγῆς, ἀλλ' ἡ συγκέντρωσις καὶ ἀποθησαύρισις συγκεκριμένου χρήματος,
δὲν ἀποτελεῖ οἰκονομικῶς καὶ ἐπιχειρηματικῶς ὀρθὴν πράξιν. Δοθέντος ὅτι τὸ
ἀποθησαυρισθὲν χρῆμα χρησιμοποιούμενον ἄλλως πῶς καταλλήλως καὶ ἴδιον
διὰ τῆς συνεχοῦς διενεργείας ἐπωφελῶν συναλλαγῶν, θὰ ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ
εἰς τὴν περαιτέρω αὔξησιν αὐτοῦ.

Ἐν τῷ μεταξύ ὅμως, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μόλις ἀνα-
φερθέντος τρόπου ἀποδοτικῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ χρήματος, τὸ οἰκονομοῦν ἄτο-
μον ἐπιθυμεῖ νὰ γνωρίζῃ τὴν εἰς χρῆμα δυνάμιν του. Πῶς ὅμως θὰ γνωρίζῃ τοῦτο,
εἰς ἣν περίπτωσιν ὠρίσκονται εἰς χεῖρας του, ἀντὶ χρήματος, ἄλλα ἀγαθὰ;

Τοῦτο τὸ ἐπιτυγχάνει τὸ ἄτομον διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἀποτιμῆσεως. Κατὰ ταύ-
την, τὸ οἰκονομικὸν ἄτομον, μὴ ἔχον ἐνώπιόν του συγκεκριμένον χρῆμα, ἀλλὰ ἀγα-
θὰ, ἀποβλέπει νὰ προσδιορίσῃ, ποῖαν, ἴδιαν χρηματικὴν, ἀξίαν θὰ ἐλάβομεν ταῦτα
εἰς τὴν ἀγορὰν, ἂν ἔπρόκειτο νὰ ἀνταλλαχθῶν εἰς μίαν ὠρισμένην παρ' αὐτοῦ

καθορισθείσαν στιγμήν πραγματικής συναλλαγής. Συνεπώς, θά ήδυνάμεθα νά νά είπωμεν ὅτι, κατά τήν ἀποτίμησιν, τὸ ἐκάστοτε παρ' αὐτοῦ διαπιστούμενον μέγεθος ἀξίας, ἐκφράζει τήν εἰς χρηματικὰς μονάδας ἀγοραίαν δύναμιν του.

Ἡ διαδικασία τῆς ἀποτίμησεως, διὰ τήν ἐπιτυχή αὐτῆς διεξαγωγήν, προϋποθέτει ἐμπειριστατωμένην γνώσιν τῶν συνθηκῶν τῆς ἀγορᾶς. Ἐκτὸς δὲ τούτου, δύναται νά διευεργηθῇ ὑπευθύνως μόνον ὑπὸ τοῦ πραγματικῶς ἀμέσως ἐνδιαφερομένου, ἦται ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ὑπὸ πραγματικῆς συνθήκας θά ἀνελάμβανε τήν εὐθύνην καὶ θά ἀπεφάσιζε περὶ τῆς συναλλαγῆς.

Ἡ ἀποτίμησις, ὡς ἐπιτρέπουσα εἰς τὸ οἰκονομικὸν ἄτομον νά προσδιορίσῃ, εἰς χρηματικὰς μονάδας, τήν ἀγοραίαν αὐτοῦ δύναμιν, ἀποτελεῖ σημαντικωτάτην οἰκονομικὴν διαδικασίαν καὶ ἴσως ἀνευ ὑπερβολῆς, θά ήδύνατο τις νά ἰσχυρισθῇ, ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ ἐν ἑκ τῶν κυριωτέρων, ἐάν ὄχι τὸ κυριώτερον περιεχόμενον τῆς συγχρόνου πρακτικῆς οἰκονομικῆς σκέψεως. Ἡ πλήρης κατανόησις ταύτης, ἀποτελεῖ ἀποραϊττον προϋπόθεσιν παντὸς μὲ τήν ἔρευναν, ἀκόμη καὶ τῆς Κοινωνικῆς οἰκονομίας, ἀσχολουμένου.

Περιουσία καὶ κεφάλαιον.

«Περιουσία» καλεῖται τὸ σύνολον τῶν εἰς τήν διάθεσιν ἐνὸς ἀνθρώπου εὐρισκομένων δυνατοτήτων (συνήθως συγκεκριμένων ἀγαθῶν ἢ δικαιωμάτων διὰ ταῦτα) πρὸς ἄμισον ἢ ἐμμεσον θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν. Ἡ περιουσία ἐν τῇ ἐπιχειρήσει, θεωρουμένη εἰς τήν χρηματικῆς αὐτῆς ἐκφρασιν, καλεῖται «Κεφάλαιον».

Αἱ ἔννοια «κεφάλαιον» καὶ «περιουσία» δὲν πρέπει νά συγχέωνται. Ὁ ὅρος κεφάλαιον ἀναφέρεται εἰς ἐκεῖνο τὸ εἰς χρῆμα ἐκφραζόμενον μέγεθος τῆς περιουσίας, δι' ὅπερ ὁ ἐπιχειρηματίας εἶναι ὑπεύθυνος (εἴτε διότι εἶναι ἰδικόν του, εἴτε διότι εἶναι ξένον) ὄχι μόνον νά τὸ διατηρήσῃ, ἀλλὰ καὶ νά τὸ ἐπουξήσῃ.

Ὁ ὅρος «περιουσία» ἀναφέρεται τούναντίον εἰς τήν οὐσίαν τοῦ κεφαλαίου, τούτέστιν εἰς ἐκεῖνο δι' οὗ τὸ κεφάλαιον ἐκπροσωπεῖται. Ἡ διάκρισις αὕτη εἶναι βεβαίως λειποτάτη, ἀποβλέπει δὲ ἰδίᾳ νά ὑπογραμμίσῃ τὸ γεγονός, ὅτι ἐνῶ ἡ περιουσία αὐξομειοῦται, ὁ ἐπιχειρηματίας μόνον καθ' ὠρισμένα χρονικὰ σημεῖα διαπιστώνει τήν εἰς χρῆμα ἀξίαν ταύτης. Πρὸ τῆς διαπιστώσεως ταύτης, αὗτος ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν πάντοτε μόνον τὸ κεφάλαιον, τήν ἀρχικὴν δηλαδὴ περιουσίαν, ὡς αὗτος εἶπεν ἕνα Δένον τῆς ἐπιχειρήσεως. Ὁ Liebmann, ἐξακμήρισε προσφυσάτα τὸ κεφάλαιον, ὡς μίαν «λογιστικὴν μορφήν».

Ἡ ἔννοια τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ ἀποτελέσματος.

Εἰς τήν τελευταίαν αὐτοῦ λογικὴν ἀνάλυσιν, τὸ ἀπέτελεσμα, εἶναι μίᾳ διαφορᾷ. Τοιαύτη προκύπτει κατὰ τήν σύγκρισιν δύο ὁμοειδῶν στοιχείων. Εἰς τήν οἰκονομικὴν σφαῖραν, ὡς ὁμοειδῆ στοιχεῖα συγκρίσεως λαμβάνονται ὑπ' ὄψεως: τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἐξοδα. Ὅταν δὲ ἡ διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν εἶναι ἀρνητικὴ, ὀμιλοῦμεν περὶ ζημίας καὶ ὅταν εἶναι θετικὴ, περὶ κέρδους. Κατ' ἀρχὴν καὶ λογικῶς, αἱ ἔννοια «ἔσοδον» καὶ «ἐξοδον» ἀναφέρονται πάντοτε, ἢ μὲν εἰς ἐκεῖνο ὅπερ εἰσέρχεται καὶ ἢ δὲ εἰς ἐκεῖνο ὅπερ ἐξέρχεται, ἀπὸ τήν ἐκάστοτε, οἰκονομικὴν σφαῖραν. Τὸ περιεχόμενον ὅμως ὅπερ εἰσέρχεται καὶ ἐξέρχεται, διαφέρει, ἀναλόγως τοῦ εἶδους τοῦ ἢ τῆς ἀπόψεως ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀντιζομεν τοῦτο.

Εἰς τήν ὑποκειμενικὴν (ψυχικὴν) σφαῖραν, ὅπου τὸ οἰκονομικὸν ἄτομον δια-

κρίνει μεταξύ πόνου (ανάγκης) και ικανοποίησης (θεραπείας της ανάγκης), θα ηδυνάμεθα (δίδοντας μίαν κάπως εύρύτεραν έννοιαν εις τούς όρους έσοδον και έξοδον) να θεωρήσωμεν τόν μόν πόνον, ώς τήν «έξοδον» ευχαριστήσεως, τήν δέ ικανοποίησιν, ώς τήν «έισοδον» τοιαύτης.

Εις τήν αντικαιμερινήν, ούτως είπειν, σφαίραν της άντολλακτικής διαδικασίας, θα ηδυνάμεθα να χρησιμοποιήσωμεν τās έν λόγω έννοιās από τριών κυρίως απόψεων και δή: από της πραγματιστικής, από της χρηματιστικής και από της άποτιμητικής τοιαύτης:

Από πραγματιστικής απόψεως, έξοδον είναι πάν ότιδήποτε έξέρχεται εκ της οικονομικής σφαίρας του άτόμου και έσοδον πάν ότιδήποτε εισέρχεται εις ταύτην. Εις άμφότεράς τās περιπτώσεις, άνεξαρτήτως, εάν ταύτο συνίσταται: εις έργασίαν ή εις ότιδήποτε άλλο άγαθόν, άκόμη και εις χρήμα ή νόμισμα.

Η χρηματιστική άποψις είναι στενωτέρα της πραγματιστικής τοιαύτης και δέν θέλει να βλέπη άλλο τι, παρά τās κινήσεις του συγκεκριμένου χρήματος μόνον. Συνειπώς, ό προσανατολιζόμενος επί ταύτης, θεωρεί ώς «έξοδον» πᾶσαν εκ της οικονομικής σφαίρας του άτόμου έξοδον συγκεκριμένου χρήματος και άντιστοίχως ώς «έσοδον», πᾶσαν έισοδον χρήματος εις ταύτην.

Από άποτιμητικής απόψεως, η έννοια του έξόδου και έσοδου αναφέρεται εις τήν άποτιμητικήν άξίαν του υπό άξιολόγησιν περιουσιακού στοιχείου, είτε ταύτο είναι κοινόν τι άγαθόν, είτε ταύτο είναι χρήμα (εις τήν περίπτωση του χρήματος, η άποτιμητική άξία αυτού είναι, κατά κανόνα, ίση πρὸς τήν όνομαστικήν αυτού άξίαν).

Και έφ' όσον τό άποτιμώμενον άγαθόν, έξέρχεται ή τό υποθέτομεν έξερχόμενον εκ της οικονομικής σφαίρας, όμιλοῦμεν περί έξόδου. Έφ' όσον δέ τό άποτιμώμενον εισέρχεται ή υποθέτομεν ότι εισέρχεται, τότε όμιλοῦμεν περί έσοδου άγοραίας άξίως.

Η οικονομική σκέψις του συγχρόνου οικονομικού ανθρώπου, στηρίζεται, κατά μέγιστον μέρος, επί της άποτιμητικής έννοιās τῶν έσοδων και έξόδων.

Σημειωτέον ότι και έν προκειμένῳ, αντί του όρου έξοδον, δύναται να χρησιμοποιηθῆ και όρος κόστος, όταν άπαβλέπη τις να υπογραμμίσῃ, ότι η άνάκτησις του δια του όρου τούτου χαρακτηριζόμενου μεγέθους έξόδων, έχει τεθῆ ώς επιτακτικός σκοπός. Ός κόστος, χαρακτηρίζονται ίδία τά έξοδα εκείνα, άτινα έγίνοντο δια τήν άπόκτησιν άγαθῶν, υπηρεσιῶν ή δικαιωμάτων, άτινα δέν υπάρχουν μεταξύ τῶν περιουσιακῶν στοιχείων της επιχειρήσεως υπό συγκεκριμένην τινά μορφήν ή έπαυσαν πλέον να παρουσιάζουν τοιαύτην και συνεπώς είναι φυσικόν, τό ενδιαφέρον του επιχειρηματίου, να έχῃ στραφῆ ιδιαιτέρως, εις αναζητήσιν τρόπων άνακτήσεως αυτού του είδους τῶν έξόδων.

Ός πρὸς τήν διαφοράν, ήτις ύφίσταται, μεταξύ τῶν έννοιῶν, έφ' ενός έσοδου και έξόδου και άφ' έτέρου κέρδους και ζημίας, σημειοῦμεν τά εξής: Αι έννοιαι «έσοδα» και «έξοδα» αναφέρονται εις τās πραγματικές (ή νοεράς) κινήσεις, τῶν άγαθῶν ή της άξίως των, από τήν σφαίραν της επιχειρήσεως πρὸς τās ξένας και άντιστρόφως. Συνειπώς, έπ' οὐδενί λόγω εκφράζει εκάστη, τό αποτέλεσμα μιᾶς αριθμητικής συγκρίσεως. Εις ταύτο αναφέρονται μόνον αι έννοιαι «κέρδος» και «ζημία». Αύται εκφράζουν τήν διαφοράν (τό αποτέλεσμα) όπερ προκύπτει, κατά τήν σύγκρισιν μεταξύ έσοδων και έξόδων. Τό κέρδος ή η ζημία, έχει πάντοτε ώς

ἀπόλυτον προϋπόθεσιν, τὴν διενέργειαν οἰκονομικῶν κινήσεων, τούτεστιν ἐσόδων ἢ ἐξόδων, πραγματικῶς ἢ ναερῶς γενομένων. Ἡ πλήρης κατανόησις τῆς διαφορᾶς τῶν ὡς ἄνω ἐνοσιῶν, ἀποτελεῖ βασικὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν κατανόησιν τῆς ἐννοίας τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐπιχειρήσεως, ὡς καὶ τῆς τεχνικῆς καθορισμοῦ τούτου.

Διὰ τοῖον ἐκ τῶν ὡς ἄνω περιγραφέντων περιεχομένων ἐσόδων καὶ ἐξόδων, ἐνδιαφέρεται νῦν ὁ ἐπιχειρηματίας, προκειμένου νὰ προσδιορίσῃ τὸ κέρδος; Ἐκκινούντες ἀπὸ τὴν βασικὴν μας ἀφετηρίαν, καθ' ἣν ὁ σκοπὸς τοῦ οἰκονομικοῦ ἀτόμου, ὡς ἐπιχειρηματίου, εἶναι ἡ αὐξήσις τοῦ χρηματικοῦ αὐτοῦ ἀποθέματος, θὰ πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ὡς κέρδος τὴν αὐξήσιν τοῦ χρήματος καὶ μόνον καὶ ἄχι τὴν αὐξήσιν τῶν λοιπῶν αὐτοῦ ἀγαθῶν.

Ἐπειδὴ ὁμως, ὡς εἶδομεν, εἶναι ἀντιοικονομικόν, οὗτος νὰ διατηρῇ ἀνεκμετάλλευτον, «νεκρὸν», τὸ χρηματικὸν αὐτοῦ ἀπόθεμα καὶ συνεπῶς ὑποτίθεται, ὅτι θὰ προβαίνει εἰς διαφόρους μακρυτέρας πνοῆς ἐπενδύσεις εἰς διάφορα ἀγαθὰ καὶ ἔπειδὴ παρὰ ταῦτα οὗτος ἐπιθυμεῖ νὰ γνωρίσῃ τὴν εἰς χρήμα πορείαν τῆς οἰκονομικῆς αὐτοῦ δράσεως, διὰ ταῦτα προσανατολίζεται οὗτος καὶ ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν περιουσιακῶν του στοιχείων, ὡς αὕτη διαπιστοῦται διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἀποτιμῆσεως. Ὡς κέρδος λοιπὸν εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, θὰ ἐνοοῦμεν τὴν θετικὴν διαφορὰν, ἣτις προκύπτει μετὰξὺ ἐνὸς ἐσόδου καὶ ἐξόδου, ὑπολογιζομένων εἰς τὴν χρηματικὴν αὐτὴν ἀξίαν ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ζημία δὲ ὅταν, ἡ ἐκ τῆς ἐν λόγω συγκρίσεως διαφορὰ εἶναι ἀρνητικῆ. Μὲ τὰς μεθόδους προσδιορισμοῦ τοῦ ἀποτελέσματος θὰ ἀσχοληθῶμεν ἀργότερον, κατὰ τὴν περιγραφὴν τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως.

Ἀπὸ ἀπόψεως ἀκριβείας, ἡ διὰ τοῦ τρόπου τῆς ἀποτιμῆσεως ἐξιύρεσις τοῦ ἀποτελέσματος, δὲν ἀποτελεῖ βεβαίως ἰδεώδη λύσιν. Ὁ πλείον ἀκριβὴς τρόπος προσδιορισμοῦ τούτου, εἶναι ἐκεῖνος ὅστις ἀντιπαραβάλλει μεγέθη, διαπιστωθέντα κατόπιν μετρήσεως ἀπὸ μόνων μονάδων ρευστοῦ χρήματος. Ἡ περίπτωσις ὁμως αὕτη, δύναται νὰ λάβῃ χώραν μόνον κατὰ τὸ τέλος τοῦ βίου τῆς ἐπιχειρήσεως, ἣτοι κατὰ τὴν διάλυσιν ἢ ρευστοποίησιν αὐτῆς, πρᾶγμα ὅπερ σπανίως παρουσιάζεται εἰς τὴν ζωὴν ἐνὸς ὠρισμένου ἀνθρώπου. Δι' ὃ ὁ πλείον συνήθης τρόπος προσδιορισμοῦ τοῦ ἀποτελέσματος εἶναι ὁ τῆς ἀποτιμῆσεως. Τὸ γεγονός ὁμως, ὅτι ἡ περίπτωσις αὕτη εἶναι σπανία, δὲν σημαίνει ὅτι ὁ ἔλεγχος τῆς ὀρθότητος καὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν κανόνων καὶ ἀρχῶν τῆς ἀποτιμῆσεως, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ὡς βάσιν τὴν λογικὴν τοῦ ὡς ἄνω τρόπου ἐπακριβοῦς προσδιορισμοῦ τοῦ ἀποτελέσματος. Ὅταν ἀγοράσῃ τις ἀγαθὸν τι ἀντὶ 10 ΝΜ. καὶ τὸ μεταπωλεῖ ἀμέσως ἀντὶ 15 ΝΜ., δύναται μετ' ἀπολύτου βεβαιότητος νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἐάρθισε 5 ΝΜ. Ὅταν λοιπὸν οὕτως ἔχῃ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἀμέσου ἀγοραπωλησίας, διατὶ νὰ μὴ ἐφαρμοσθοῦν αἱ κατὰ ταύτην ἰσχύσασαι ἀρχαὶ προσδιορισμοῦ τοῦ κέρδους καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν μακρᾶς πνοῆς πράξεων. Καὶ ναί μὲν αἱ πράξεις αὗται ἀποτελοῦνται ἀπὸ πλείονας, ἀλλὰ ἐν τῷ συνόλω των συνιστοῦν αὗται τὶ τὸ ἀπολύτως ἐννοίον.

2. Ἀντικείμενον τοῦ παρόντος.

Ἐγένετο μόλις ἀνωτέρω λόγος, περὶ μιᾶς μορφῆς οἰκονομικῆς δράσεως καὶ σκέψεως, χαρακτηριζομένης ὡς ἐπιχειρηματικῆς. Ἐπειδὴ αὕτη παρουσιάζει ἰδιαί-

τερον ενδιαφέρον προς κατανόησιν τῶν συγχρόνων οικονομικῶν φαινομένων, ἐθέσαμεν ὡς σκοπὸν τοῦ παρόντος, τὴν περιγραφὴν τῶν βασικῶν ταύτης ἐκδηλώσεων καὶ λειτουργιῶν. Ὡς βάσιν τῆς περιγραφῆς ταύτης, θὰ ἔχωμεν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐργοτεχνιακῆς καὶ δὴ τῆς ἐμποροβιομηχανικῆς ἐπιχειρηματικῆς ἐνασχολήσεως.

3. Ἡ ἔννοια τῆς Ἐργοτεχνίας καὶ Βιομηχανίας.

Ἐργοτεχνίαν, καλοῦμεν πᾶσαν ἐπιτήδευσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν, διὰ μινκῆς ἢ μηχανικῆς δυνάμεως, κατεργασίαν, ἐπεξεργασίαν ἢ μεταποίησιν τῆς ὕλης.

Τὸ μέγεθος καὶ ἡ μορφή τῆς ἐργοτεχνίας, ποικίλλει ἀπὸ ἐποχὴν εἰς ἐποχὴν καὶ ἀπὸ τόπον εἰς τόπον. Διακρίνομεν κυρίως 2 κατηγορίας ἐργοτεχνιῶν: τὰς χειροτεχνικὰς καὶ τὰς μηχανοτεχνικὰς ἐργοτεχνίας.

Εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν ὑπάγεται ἰδίᾳ ἡ Οἰκιακὴ ἐργοτεχνία, ἣτις παράγει διὰ τὰς ἀνάγκας στενοῦ οἰκιακοῦ περιβάλλοντος, στηρίζεται ἐπὶ τῆς μινκῆς ἐργασίας, καὶ χρησιμοποιοῖ στοιχειώδη ἐργαλεῖα καὶ ἡ Βιοτεχνικὴ ἐργοτεχνία, παράγουσα δι' εὐρύτερον κύκλον, ἀναπτυσθεῖσα μετὰ τὴν διαμόρφωσιν τῶν εἰδικοτήτων καὶ ἰδίᾳ μετὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς χρηματικῆς συναλλαγῆς. Ἀμφότερα αἱ ὡς ἀνω ἐργοτεχνίαι ἀπαντῶνται καὶ σήμερον εἰς ὄλους τοὺς πολιτισμένους λαοὺς καὶ τὰς κοινωνικὰς τῶν ἀποχρώσεις.

Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν ὑπάγεται ἰδίᾳ ἡ Ἐργαστηριακὴ ἐργοτεχνία, ἀποτελοῦσα ἓνα εἶδος ἐξελιγμένου τύπου βιοτεχνίας, εἰς τὸν ὅποιον χρησιμοποιοῦνται μηχανικὰ μέσα, διὰ τὴν μεταποίησιν τῶν εἰδῶν καὶ ἐνίοτε διὰ τὴν παραγωγὴν δυνάμεως καὶ ἡ Ἐργαστασιακὴ ἐργοτεχνία, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν πλέον ἀνεπτυγμένην μορφήν τῆς ἐργαστηριακῆς ἐργοτεχνίας. Αὕτη χρησιμοποιοῖ ἐκτεταμένας ἐγκαταστάσεις καὶ ἰδίᾳ μηχανήματα ἐπεξεργασίας πρώτων ὑλῶν καὶ παραγωγῆς δυνάμεως, καὶ πολλὰ κεφάλαια, ἔχει εὐρὺ κύκλον ἐργασιῶν, ἀπασχολεῖ μέγαν ἀριθμὸν προσώπων, ἐργάζεται κατὰ τὸ πλεῖστον πληθσοπαραγωγικῶς καὶ πωλεῖ χονδρικῶς εἰς τὸ ἐμπόριον. Τὴν ἐργοτεχνίαν ταύτην θὰ τὴν χαρακτηρίζωμεν καὶ ὡς «Βιομηχανίαν».

Ἡ ἀνάλυσις τῆς ἐφηρμοσμένης ἐπιχειρηματικῆς οἰκονομικῆς δράσεως θὰ ἦτο οὐσιαστικῶς πλήρης, ἰάν αὕτη ἀνιέφεροτο εἰς ὄλας αὐτῆς τὰς ἐκδηλώσεις ἦτοι: βιομηχανία, ἐμπόριον, ναυτιλία, τράπεζαι, γεωργία κλπ.

Τὸ ὅτι ὁμοῦ ἐν προκειμένῳ περιοριζόμεθα περισσότερο εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τοὺς κάτωθι λίαν χαρακτηριστικούς λόγους:

α) Διότι ἐν αὐτῇ ἐμφανίζονται: εἰς ἐντονώτερον βαθμὸν τὰ περισσότερα προβλήματα μῆδ' ἐπιχειρήσεως.

β) Διότι τὰ πλείεστα ἐξ αὐτῶν ἐμφανίζονται καὶ εἰς ἄλλας ἐπιχειρηματικὰς δράσεις.

γ) Διότι ἡ περιγραφή τῆς βιομηχανικῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως, δύναται νὰ τύχη ἀναλόγου ἐφαρμογῆς καὶ εἰς τοὺς πλείετους ἐκ τῶν λοιπῶν κλάδων.

δ) Διότι ἡ βιομηχανικὴ ἐπιχείρησις εἶναι ἡ περισσότερο διαδοδομένη μορφή συγχρόνου ἐπιχειρηματικῆς δράσεως.

ε) Διότι η ζήτηση αποκτήσεως βιομηχανικών επιχειρηματικών γνώσεων, είναι πολύ μεγαλύτερα απ' ό,τι διά τους άλλους κλάδους.

Ούτως εξηγείται και το διατί, τὰ σχετικά, ακόμη και τὰ άκρως θεωρητικά, περί επιχειρηματικής οικονομικής συγγράμματα τών ξένων συγγραφέων, άντλούν τὰ επιχειρήματα των από την βιομηχανικήν επιχείρησιν ή παραθέτουν παραδείγματα αναφερόμενα εις την λειτουργίαν ταύτης.

Δι' όλους τούς ως άνω λόγους ένομίσαμεν ότι δικαιούμεθα να γενικεύσωμεν και τον τίτλον τής μελέτης και να ομιλήσωμεν κυρίως περί 'Επιχειρηματικής Οικονομικής εν γένει.

4. 'Η διάταξις του περιεχομένου.

Διά να κατανοήσωμεν την διάταξιν τών σκέψεών μας εις τὸ παρόν πόνημα, δεόν να υπενθυμίσωμεν τὰ ἑξῆς: 'Ανωτέρω ἔχαρακτήρισamen τὴν ἐπιχείρησιν ὡς οικονομικὴν δράσιν μακρῶς πνοῆς και ἔννοουμεν δι' αὐτοῦ τὴν δράσιν καθ' ἣν, ἡ προσπάθεια ἀποκτήσεως περισσοτέρου χρήματος, καθιστᾷ ἀναγκαίαν τὴν προηγουμένην διάθεσιν κατὰ τὸ μᾶλλον ἡ ἥττον μεγάλων ποσοτήτων χρήματος διὰ τὴν ἀπόκτησιν ἀγαθῶν (μίσων), ἅτινα, εἴτε ἀπ' εὐθείας, εἴτε κατόπιν ἐπεξεργασίας, θὰ πωληθοῦν ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀποκτήσεως περισσοτέρου τοῦ διὰ ταῦτα διατεθέντος (ἐξοδευθέντος) χρήματος. Ἐκ τοῦ ἀναλυτικώτερου τούτου ὀρισμοῦ τῆς μακρῶς πνοῆς δράσεως, προκύπτουν με ἀναγκαιότητα τὰ βασικά σημεῖα, ἅτινα θὰ πρέπει νὰ τύχουν περιγραφῆς ἐν συνεχείᾳ. Ταῦτα εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

'Εν πρώτοις θὰ πρέπει νὰ καθορισθῇ ὁ φορεὺς τῆς ἐπιχειρήσεως. Κατόπιν θὰ ἐξετάσωμεν τίνι τρόπῳ ἐξευρίσκει οὗτος τὰ χρηματικά μέσα διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς ἐπιχειρήσεώς του, ὡς και πῶς οὗτος προμηθεύεται τὰ διάφορα μέσα παραγωγῆς. Μετὰ ταῦτα θὰ ἀσχοληθῶμεν με τὴν περιγραφὴν τῆς ἐπεξεργασίας και τῆς ἐναποθηκείσεως τῶν προϊόντων, ὡς και με τὰς διαφόρου φύσεως ἄλλας οικονομικὰς ἐνασχολήσεις τοῦ ἐπιχειρηματίου δευτερευούσης μορφῆς. Τὰς ὡς ἄνω πράξεις τοῦ ἐπιχειρηματίου, διαδέχεται ἡ πώλησις τῶν προϊόντων του, ἀπὸ τὴν ὅποιαν οὗτος προσδοκᾷ τὴν ὀριστικὴν πραγματοποιήσιν τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ σκοποῦ του. Μετὰ τὴν περιγραφὴν τῆς πωλήσεως, θὰ ἐξετάσωμεν τίνι τρόπῳ ὁ ἐπιχειρηματίας προσδιορίζει και ἐκτιμᾷ τὴν σημασίαν τοῦ ἀποτελέσματος τῆς δράσεώς του. Τὴν περιγραφὴν τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως, θὰ τὴν κλείσωμεν με τὴν ἐξέτασιν τοῦ τέλους τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἄντι δὲ ἐπιλόγου θὰ δώσωμεν, ὑπὸ μορφήν παραρτήματος, μίαν σύντομον περιγραφὴν τῆς στατιστικῆς συλλήψεως τῶν μορφῶν τοῦ συνόλου τῆς βιομηχανίας μῆδς χώρας, χρήσιμον διὰ τὴν ἀπὸ ἀπόψεως ἔθνικῆς οικονομίας ἐρευναν τῆς βιομηχανίας, ὡς και διὰ τὴν χάραξιν βιομηχανικῆς πολιτικῆς.

Διά νὰ δώσωμεν ὁμως εἰς τὰ ὡς ἄνω μίαν ἰδίαν τῆς ἐφαρμογῆς των και νὰ ἐπιτύχωμεν οὕτω ζωντανὴν εἰκόνα αὐτῶν, δέν θὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν περιγραφὴν τούτων ἀπὸ καθαρῶς οικονομικῆς μόνον ἀπόψεως, ἀλλὰ και ἀπὸ ἀπόψεως τῶν κυριωτέρων ἐκείνων λειτουργιῶν και καθηκόντων, ἅτινα ἀποτελοῦν τὸ ἀπαραίτητον συνακαλούθημα, κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως και ἰδίᾳ ἀπὸ τῶν κάτωθι:

Πᾶσα οικονομικὴ ἐπιχειρηματικὴ δράσις, δεόν προηγουμένως νὰ σχεδιασθῇ

από απόψεις ενεργειών και οικονομικής αύτης αποδόσεως (άποψις προγραμματισμού). Προς τούτο δέον να γνωρίζωμεν προηγουμένως τὰς συνθήκας τῆς αγοράς καὶ τὸν ἀντίκτυπον αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐπιχειρήσεως (άποψις οικονομικῆς ἀναλύσεως) ὡς ἐπίσης δέον να γνωρίζωμεν καὶ τὸ κόστος τῶν διαφόρων πράξεων (άποψις κοστολόγησεως). Διὰ τὴν κοστολόγησιν ὡς καὶ διὰ τὴν διαπίστωσιν τοῦ οικονομικοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐπιχειρήσεως, παρίσταται ἀνάγκη λογιστικῆς παρακολουθήσεως τῶν πράξεων ταύτης (λογιστικὴ άποψις). Ὁλόκληρος ὁμως ἡ σκέψις καὶ δράσις τοῦ ἐπιχειρηματίου δὲν εἶναι τυχαία καὶ συμπτωματικὴ, ἀλλὰ στηρίζεται, ἐπὶ τῆς παρακολουθήσεως πλειόνων φαινομένων καὶ ἐπὶ τῶν βάσει τούτων συναχθέντων συμπερασμάτων (στατιστικὴ άποψις). Ἡ οικονομικὴ δράσις ἀσχολεῖται καὶ μὲ τὴν διαχείρισιν τῶν ἀγαθῶν (διαχειριστικὴ άποψις). Ὁ ἐπιχειρηματίας ὁμως κατὰ τὴν ἑρᾶσίν του ἔχει τὴν δυνατότητα να προσφύγη εἰς τὴν κρατικὴν βοήθειαν, ὡς καὶ τὴν ὑποχρέωσιν να προσαρμοσθῆ εἰς τὰς ἐπιταγὰς τῆς πολιτείας καὶ τῆς κοινωνίας (κοινωνικοπολιτικὴ άποψις). Τέλος πᾶσα δράσις τοῦ ἐπιχειρηματίου προκειμένου να ἐφαρμοσθῆ πρακτικῶς θὰ πρέπει προηγουμένως να ὀργανωθῆ (ὀργάνωσις).

Ἡ περιγραφή τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως καὶ ἀπὸ τῶν ὡς ἄνω απόψεων, εἶναι ἑκείνο ὅπερ δίδει εἰς τὴν θεωρητικὴν διατύπωσιν τοῦ παρόντος τὴν σφραγίδα τῆς Ἐφηρμοσμένης Ἐπιχειρηματικῆς Οἰκονομικῆς.

Β' Η ΕΜΠΟΡΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ ΚΑΙ ΣΚΕΨΙΣ

Προτού μεταβούμε να εξετάσωμεν τὴν ἐπιχειρηματικὴν δρᾶσιν καὶ σκέψιν, σκόπιμον τυγχάνει νὰ καθορίσωμεν προηγουμένως συντόμως, τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν σημασίαν τῶν ἀπόψεων, ἀπὸ τῶν ὁποίων θὰ περιγράψωμεν τὴν ἐπιχειρηματικὴν δρᾶσιν καὶ σκέψιν. Ὁ καθορισμὸς τοῦτος θὰ μῶς ἀπαλλάξῃ ἀργότερον ἀπὸ συχνάς ἐπαναλήψεις σχετικῶς μὲ τὰς ἀπόψεις ταύτας.

Ι. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ

Ἡ ἀποψις τοῦ προϋπολογιστικοῦ προγραμματισμοῦ.

Ὑπὸ τὸν ὄρον «προϋπολογιστικὸς προγραμματισμὸς» ἔννοοῦμεν τὴν μελέτην ἐκείνην τοῦ ἐπιχειρηματίου, ἣτις ἀποβλέπει νὰ προκαθορίσῃ ἐποπτικῶς καὶ εἰς ἀριθμούς, τοὺς σκοποὺς, τὰς κατευθύνσεις καὶ τὰ μέσα τῆς μελλοντικῆς αὐτοῦ δράσεως καὶ τὸν ἐκ ταύτης μέλλοντα νὰ προκύψῃ οἰκονομικόν, ἐπὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀντίκτυπον καὶ ἣτις καλύπτει μίαν ἐκ τῶν προτέρων καθορισθεῖσαν χρονικὴν περίοδον καὶ δὴ, κατὰ τὴν ἀρχὴν μὲν ἔκτεινομένην εἰς τὸ σύνολον τοῦ βίου τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀργότερον δὲ συνήθως εἰς ἐκάστην λογιστικὴν περίοδον ταύτης. Ὁ ἐν λόγω προγραμματισμὸς ἀποτελεῖ δηλαδὴ ἓν εἶδος προβλέψεως, τῆς ἀπὸ πάσης ἀπόψεως μελλοντικῆς δράσεως καὶ ἀποδόσεως τῆς ἐπιχειρήσεως.

Τὸ προϋπολογιστικὸν σχέδιον κατατέμνεται εἰς διάφορα ὑποσχέδια καὶ δὴ τόσα, ὅσα εἶναι αἱ ἀποφασιστικαὶ διὰ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπιχειρήσεως πράξεις. Κυρίως ὁμως παρουσιάζονται τὰ ἑξῆς σχέδια: ἐναποθέσεως τῶν προϊόντων, παραγωγῆς αὐτῶν καὶ χρηματοδοτήσεως τῆς ἐπιχειρήσεως.

Βάσεις τοῦ προϋπολογιστικοῦ σχεδίου εἶναι, ἡ λογιστικὴ, ἡ στατιστικὴ, ἡ κοστολόγησις καὶ τὰ πορίσματα τῆς οἰκονομικῆς ἀναλύσεως τῆς ἀγορᾶς, περὶ ὧν θὰ ὁμιλήσωμεν ἐν συνεχείᾳ.

Ἡ ἀποψις τῆς οἰκονομικῆς ἀναλύσεως τῆς ἀγορᾶς.

Ἡ Ἄγορά, ἣτοι τὸ σύμπλεγμα τῶν διαφορῶν προσφορῶν καὶ ζητήσεων, εἶναι τὸ οἰκονομικὸν πεδίον, ἐγκαταστάσεως καὶ δράσεως τῆς ἐπιχειρήσεως. Μὲ αὐτὸ ἐρχεται αὕτη εἰς ἐπαφὴν καὶ ἐν αὐτῷ ζεῖ καὶ ἐξελίσσεται. Ἡ ἀγορὰ εἶναι τὸ οἰκονομικὸν αὐτῆς περιβάλλον. Ἡ γνῶσις τῆς καταστάσεως, διαβρώσεως, τάσεως κλπ. τῆς ἀγορᾶς, ἀποτελεῖ ὄθεν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν διὰ τὴν ἐπιτυχή δρᾶσιν τοῦ ἐπιχειρηματίου, ἀκριβῶς ὅπως ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ τὴν δρᾶσιν οἰουδήποτε ἀνθρώπου, τυγχάνει ἡ ἀκριβὴς παρατήρησις καὶ γνῶσις τοῦ περιβάλλοντος αὐτοῦ. Ὅσον μεγαλύτερος εἶναι ὁ βαθμὸς διαγνώσεως αὐτοῦ, τόσον μεγαλύτερα εἶναι ἡ πιθανότης νὰ ἀποφύγῃ διάφορα ἐμπόδια καὶ ἀποτυχίας.

Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάλυσις τῆς Ἄγορᾶς ἀποβλέπει ἰδιαιτέρως εἰς τὴν διαπίστωσιν: τῶν Ἄγορῶν, προμηθείας καὶ πωλήσεως, τῆς προοπτικῆς τῆς καταναλώσεως, τοῦ πιθανοῦ ἀνταγωνισμοῦ, τῶν δυνατοτήτων διευρύνσεως τοῦ κύκλου

έργασιων, του αποτελέσματος ξένων επιχειρήσεων κλπ. Ἡ ἀνάλυσις αὐτὴ στηρίζεται, εἴτε ἐπὶ παρατηρήσεων λαβουσῶν χώρων ἐνστικτικῶδῶς ἢ ἀνευ προγράμματος, εἴτε ἐπὶ παρατηρήσεων εἰδικῶς πρὸς τοῦτο γενομένων, βάσει ἐνὸς ἐπιστημονικοῦ σχεδίου.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται δύνανται νὰ γίνουν ἀπ' εὐθείας παρακολούθησις: τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν ἀγοραστῶν, τῆς τεχνικῆς προόδου (μόδας), τῶν μεθόδων πωλήσεως κλπ. εἴτε ἐμμέσως: διὰ μελέτης τοῦ Τύπου καὶ τῶν διαφόρων γνωμῶν, δι' ἐρωτηματολογίων καὶ ἐπὶ τῇ βάσει στατιστικῶν στοιχείων. Τὰ τελευταία εἶναι ἰδιαίτερος χρῆσιμος διὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν οικονομικῶν διακυμάνσεων, πρὸς ἔγκαιρον ἐπίσημασιν τῆς ἀνιούσης ἢ κατιούσης πορείας (συγκυρίας) τοῦ οικονομικοῦ βίου.

Ἡ διαφορὰ τοῦ προϋπολογιστικοῦ σχεδίου, ἀπὸ τὴν μελέτην οικονομικῆς ἀναλύσεως, συνίσταται εἰς τὸ ὅτι, τὸ μὲν σχέδιον, προσπαθεῖ νὰ προσδιορίσῃ ὅ,τι ὄντως ἀναμένεται νὰ πραγματοποιηθῇ, ἐνῶ ἡ ἀνάλυσις περιγράφει ἀπλῶς τὰς διαφόρους σχετικῶς δυνατότητας.

Ἡ λογιστικὴ ἄετις.

Ἐπὶ τὸν ὄρον «λογιστικὴ» ἐνοοῦμεν τὴν σκέψιν καὶ τὰ μέτρα ἅτινα λαμβάνει ὁ ἐπιχειρηματίας, διὰ νὰ γνωρίσῃ καὶ πληροφορηθῇ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὴν οικονομικὴν κατάστασιν τοῦ παρόντος, νὰ προσδιορίσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς οικονομικῆς δράσεως τοῦ παρελθόντος καὶ νὰ ἀποκτᾷ βάσεις διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ μελέτην τῆς μελλοντικῆς αὐτοῦ δράσεως. Κεντρικὸς σκοπὸς τῆς λογιστικῆς εἶναι, ὁ προσδιορισμὸς τοῦ βαθμοῦ ἐπιτευξεως τοῦ οικονομικοῦ σκοποῦ τῆς ἐπιχειρήσεως, τούτιστιν τοῦ κέρδους.

Ἡ λογιστικὴ τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων διαίρεται εἰς δύο βασικὰς κατηγορίας:

Ἄφ' ἐνὸς εἰς ἐκείνην, ἣτις παρακολουθεῖ τὰς κινήσεις τῶν ἀξιῶν, μεταξὺ τῆς οικονομικῆς μονάδος ἐπιχειρήσεως καὶ τῶν ξένων οικονομικῶν μονάδων.

Καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς ἐκείνην, ἣτις παρακολουθεῖ τὰς κινήσεις τῶν ἀξιῶν ἢ ποσοτήτων, ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς ἐπιχειρήσεως, τὰς λαμβανούσας δηλαδὴ χώρον μεταξὺ τῶν ὑπευθύνων καὶ διακεκριμένων ἀναμεταξὺ τῶν τμημάτων τῆς αὐτῆς καὶ τῆς ἰδίας ἐπιχειρήσεως.

Ἡ λογιστικὴ, ὡς ἡ συστηματικὴ καταγραφή τῶν οικονομικῶν δοσαληψιῶν, εὐρίσκει τὸ ἀποκορύφωμά της εἰς τὸν ἰσολογισμόν, μετὰ τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ καὶ τυπικὴν ἔκφρασιν τῆς οὐσιαστικῆς ἐνότητος τῶν ποικίλων οικονομικῶν πράξεων τῆς ἐπιχειρήσεως.

Κατὰ τὴν περιγραφὴν τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως, δὲν προτιθέμεθα νὰ δώσωμεν ἀνάλυσιν τῆς λογιστικῆς σκέψεως τοῦ ἐπιχειρηματίου, διότι αὐτὴ ἀποτελεῖ πάλιν ἀντικείμενον εἰδικοῦ κλάδου. Ἀπὸ λογιστικῆς πλευρᾶς θὰ ἔχωμεν μόνον νὰ ὑπογραμμίσωμεν τὰ σημεῖα ἐκεῖνα τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως, ἅτινα παρουσιάζουν διὰ τὴν ἐπιχείρησιν ἰδιαίτερον λογιστικὸν ἰδιαιτέρον. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου, θὰ λάβῃ τις μίαν ἰδέαν τῆς θέσεως ἣν καταλαμβάνουν ταῦτα εἰς τὸ γενικὸν πλαίσιον τῆς ἐπιχειρηματικῆς λογιστικῆς, προϋπόθις ἀπαραίτητος διὰ τὴν κατανοήσιν τῆς λογιστικῆς εἰδικώτερον.

**Η άποψη της κοστολόγησής.*

Οιαδήποτε οικονομική πράξις, εις την τελευταίαν αυτής ανάλυσιν συνίσταται από έσοδον και έξοδον, είναι δηλ. συντελεστής κέρδους ή ζημίας. Ή έπαριφή ήθεν γνώσις του μεγέθους, της αξίας ή ποσότητας, του έξοδου, αγαθού τινος ή ομάδος εξ αυτών, ως προς την αίτιαν, τον σκοπόν του, τον χρόνον και τόπον προξενήσεώς του, είναι άκρως διαφωτιστική διά τον έπιχειρηματίαν. Ή προς τούτο ένέργεια καλείται κοστολόγησις.

Ό προσδιορισμός του κόστους δύναται να λάβη χώραν, πρό της πραγματοποιήσεως του κόστους (προϋπολογιστικώς) ή μετά την πραγματοποίησιν του κόστους (άπολογιστικώς).

Εις πᾶσαν έπιχειρηματικήν πράξιν θά ήδυνάμεθα να αναζητήσωμεν και να προσ' ορίσωμεν τό κόστος. Έν συνεχείᾳ όμως δεν θά προβῶμεν εις την περιγραφὴν του κόστους ὄλων τῶν διαφόρων τούτων πράξεων, ἀλλὰ ἐκείνων, αἵτινες παρουσιάζουν προβλήματα και ἑνδιαφέρον. Εἶναι δὲ αὐταί κυρίως ἐκεῖναι, αἵτινες προϋποθέτουν ἢ συνακολουθοῦνται ἀπὸ σειράν ἄλλων τοιούτων ἐπίσης ἐξοδα προξενουσῶν, και τὰ ὁποῖα θά πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐξοδα τῆς βασικῆς πράξεως, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ὁποίας και διὰ τὴν ὁποίαν, λαμβάνουσι χώραν. Αἱ κυριώτεραι ἐκ τῶν πράξεων τούτων εἶναι: ἡ τῆς προμηθείας, ἡ τῆς παραγωγῆς, ἡ τῆς πωλήσεως και ἡ τῆς διοικήσεως.

Ή σπουδαιότερα και τὰ δυσχερέστερα προβλήματα παρουσιάζουσα κοστολόγησις όμως, δὲν εἶναι ἐκείνη, ἥτις ἀποβλέπει νὰ προσδιορίσῃ τό τι ἐκάστι-σεν ἀγαθόν τι διὰ τὴν ἀπόκτησιν του ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἀλλ' ἐκείνη ἥτις ἀποβλέπει νὰ προσδιορίσῃ τό κόστος τῶν ἐν τῇ ἐπιχειρήσει παραχθέντων εἰδῶν, ὡς και ἐκείνη ἥτις ἀποβλέπει νὰ συλλάβῃ και νὰ προσδιορίσῃ τὰ ἐξοδα ὄλων τῶν πράξεων τῆς ἐπιχειρήσεως και ἴδια ἐκείνων ἅτινα εἶναι ἐπιτακτικόν νὰ ἐπανακτηθῶσι, τοῦλάχιστον εἰς ὃ μέγεθος ἐγένοντο. Εἰς τὴν ἐξέτασιν τούτων (ἥτις θά λάβῃ χώραν ἀργότερον εἰς ἴδιον κεφάλαιον) θά ἐνδιατρίψωμεν περισσότερο.

Ή κοστολόγησις ἔχει ἀποφασιστικὴν σημασίαν διὰ τὴν ἐπιχειρηματικὴν δράσιν και σκέψιν, διότι καθοδηγεῖ τὸν ἐπιχειρηματίαν, ὡς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν πρὸς ἣν δεῖν νὰ δαπανῆσῃ τὰ κεφάλαιά του, δίδει εἰς αὐτὸν τὰς βάσεις διὰ τὴν διαπραγματεύσειν τῶν προϊόντων τῆς ἐπιχειρήσεώς του, και παρέχει τὴν δυνατότητα συγκρίσεως τοῦ κόστους τῶν προϊόντων του, πρὸς τὸ τῶν συναγωνιστῶν του, ὡς ἐπίσης και πρὸς τὰς διαμορφωθείσας εἰς τὴν ἀγορὰν τιμὰς, τοιοιτοτρόπως, ὑπολογίζων οὗτος τὴν σχετικὴν ἀπόδοσιν, δύναται νὰ ρυθμίσῃ και κατευθύνῃ τό εἶδος και τὴν ποσότητα τῆς παραγωγῆς του. Ή κοστολόγησις εἶναι ἐπίσης χρήσιμος, ὅχι μόνον ὡς βάση διὰ τὴν πολιτικὴν τῶν τιμῶν και τὸν ἔλεγχον τῆς οικονομικότητος τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀλλὰ και διότι ὁδηγεῖ τὸν ἐπιχειρηματίαν εἰς τὴν ἐξεύρεσιν, ἀφ' ἑνὸς τῆς οικονομικωτέρας ἀπασχολήσεως τῶν ἐγκαταστάσεων και ἀφ' ἑτέρου τῆς ἀποδοτικωτέρας παραγωγικῆς δυναμικότητος τῆς ἐπιχειρήσεως.

**Η στατιστικὴ ἄποψις.*

Ή δράσις τοῦ βιομηχάνου και τῶν ἐκπροσώπων του, δὲν εἶναι μόνον ἐν-στικτώδης, ἀλλὰ στηρίζεται και ἐπὶ πλήθους παρατηρήσεων συναχθεισῶν κατ'

ανάγκην κατόπιν μακρᾶς ἐμπειρίας. Εἶχομεν δὲ τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαπιστώσωμεν ὅτι τὸ κατ' ἔξοχὴν αἰκονομεῖν εἶναι ζήτημα ἐμπειρίας καὶ μόνον.

Ἰδιαιτέραν σημασίαν λαμβάνει ἡ ἐπὶ πλείονων παρατηρήσεων στηριζομένη ἐμπειρία, ὅταν τὸ πορίσμα ταύτης δύναται νὰ λάβῃ ἀριθμητικὴν ἔκφρασιν. Τοιαύτης φύσεως παρατηρήσεις θὰ τὰς χαρακτηρίζωμεν ἐν συνεχείᾳ ὡς στατιστικὴν παρατήρησιν ἢ παρακολούθησιν. Αὕτη δὲ δύναται νὰ λάβῃ χώραν παρ' οἰουδήποτε ἀτόμου ἔχοντος ἱκανότητα παρατηρήσεως.

Ἡ διὰ τῆς μεθόδου τῆς παρατηρήσεως ἀπόκτησις τῶν ἐμπειρικῶν δεδομένων καὶ μόνον, εἶναι βεβαίως ἱκανὴ νὰ μᾶς δώσῃ εἰκόνα τινα τῆς πραγματικότητος. Σπουδαιότερα ὁμῶς συμπεράσματα δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις, ὅταν ὑποβάλωμεν ταύτας εἰς ὠρισμένην νοητικὴν ἐπεξεργασίαν. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἐπιχειρηματικῆς καὶ τεχνοοικονομικῆς δράσεως, ἡ ἐπεξεργασία αὕτη θὰ ἡδύνατο νὰ γίνῃ κυρίως πρὸς τὰς ἑξῆς κατευθύνσεις :

Ποία εἶναι ἡ σχέσηις τοῦ μέρους πρὸς τὸ σύνολον; Πῶς ἐμφανίζεται ἡ ἐξέλιξις μᾶς καταστάσεως εἰς τὸν χρόνον ἢ εἰς τὰ διάφορα τοπικά σημεῖα; Εἰς περίπτωσιν διαφορῶν ἐπὶ πληθωρικῶν καταστάσεων τῆς αὐτῆς αἰτίας, ποῖαι εἶναι αἱ συχνότεραι καὶ ποῖαι δεόν νὰ θεωρηθῶσιν ὡς κανονικαί; Δύναται τις νὰ διαπιστώσῃ, μεταξύ τῶν παρατηρήσεων, σταθερὸς ἢ ὁμοίως ἐπαναλαμβανομένης καταστάσεως; Μήπως μεταξύ τῶν καταστάσεων τούτων, ὑπάρχουν καὶ τοιαῦτοι παρουσιάζουσαι μίαν κάποιοιαν ἀντιστοιχίαν;

Ἡ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ἐπεξεργασία τῶν παρατηρήσεων χαρακτηρίζεται ὡς «στατιστικὴ ἐπεξεργασία». Τὰ πορίσματα δὲ ταύτης ὡς στατιστικὰ πορίσματα. Ὁ βαθμὸς τῆς τελειότητος τούτων ἐξαρτᾶται, ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν παρατηρήσεων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν μὲρῶσιν καὶ εἰδικότητα τοῦ ἐπεξεργαστοῦ. Ἐνίοτε καὶ διὰ τινος πλευρᾶς τῆς πραγματικότητος, ἡ εἰδικότης αὕτη εἶναι ἐμφυτος, λαμβάνουσα χώραν διαισθητικῶς.

Διὰ τῆς στατιστικῆς ἐπεξεργασίας, ὁ ἄνθρωπος λαμβάνει μίαν βαθυτέραν εἰκόνα τῆς μορφῆς τῶν καταστάσεων καὶ τῶν σχέσεων τῆς πραγματικότητος, χρήσιμον διὰ τὴν ἐπιτυχεστέραν διεξαγωγὴν τῆς δράσεώς του.

Ὁλόκληρος ἡ δρᾶσις τοῦ ἀνθρώπου στηρίζεται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπὶ στατιστικῶν παρατηρήσεων καὶ ἐπὶ βάσει τούτων συναχθέντων πορισμάτων. Φαίνεται μάλιστα ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ ζῶα ἀκόμη, θὰ ἔχουν στατιστικὸν τι ἐνστικτον. Διότι ἄλλως δὲν θὰ ἡδύνατο νὰ ἐξηγηθῇ, πῶς ταῦτα καταλήγουν π.χ. νὰ ἐγκαθίστανται εἰς φωλεάς, εὐρισκομένης εἰς τοιαῦτα σημεῖα, διὰ τῶν ὁποίων ὀλίγη πιθανότης ὑφίσταται νὰ διέλθῃ ὁ ἔχθρὸς των.

Ὁ πρακτικὸς ἄνθρωπος ἀγνοεῖ κατὰ κανόνα, ὅτι ἄλη του ἡ δρᾶσις στηρίζεται ἐπὶ τῆς στατιστικῆς παρακολούθησεως. Τοῦτο ἴσως, διότι εἶναι τόσοσιν πολὺ μὲ ταύτην ἐξοικιωμένος, ὥστε δὲν τοῦ γίνεται, ἰδιαιτέρως αἰσθητῆ. Ἀκριβῶς ὅπως ὅταν ἄμιλῃ, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχη συναίσθησιν τῶν κανόνων τῆς γραμματικῆς. Ἐάν ὁμῶς παρατηρήσῃ τις ἐγγύτερον, θὰ διαπιστώσῃ ὅτι ἀκόμη καὶ ἡ ἐπιχείρησις, γεννᾶται, ζεῖ καὶ ἀποθνήσκει, ὀδηγουμένη ἀπὸ τὴν στατιστικὴν παρατήρησιν. Τούτέστιν ἀπὸ τὴν διαπίστωσιν καὶ ἐρευναν ὁμαδικῶν καταστάσεων. Ἡ ἐπιχείρησις, ὄντως, γεννᾶται, ἀφοῦ προηγουμένως διαπιστωθῇ, δι' ἐκτεταμένων παρατηρήσεων, ὅτι προϊόν τι, πωλούμενον, δύναται νὰ ἀποδώσῃ κέρδος. Ἡ ἐπιχείρησις ζεῖ καὶ ἐξελίσσεται, διότι ὁ ἐπιχειρηματίας, συμμορφοῦται συνεχῶς

πρός τὰς ὁμαδικὰς ἐξελίξεις τῆς ἀγορᾶς (μόδα κλπ.), καὶ παρακολουθεῖ τὴν πορείαν τῶν συστατικῶν στοιχείων καὶ σχέσεων τῆς ἐπιχειρήσεώς του. Καὶ τέλος ἡ ἐπιχειρήσις ἀποθνήσκει, ὅταν ὁ ἐπιχειρηματίας, κατόπιν πολλαπλῶν γενοῦστων, διαπιστώσῃ, ὅτι δὲν ὑφίστανται πλέον περιθώρια κέρδους.

Εἰδικώτερον διὰ τὸν ἐπιχειρηματίαν βιομήχανον, τὰ στατιστικὰ στοιχεῖα δύνανται νὰ χρησιμεύουν διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς ἐργοστασιακῆς διαμορφώσεως. Ὁ συσχετισμὸς (ὑπὸ μορφήν συγκρίσεως ἢ στενῆς συσχετίσεως) τῶν διαφόρων ἐργοστασιακῶν δεδομένων, δύναται νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ ἐνίοτε αἰτία καὶ συνεπείας. Χρησιμοποιοῦντες τὴν στατιστικὴν δυνάμειν νὰ συγκρίνωμεν καὶ καταστάσεις ξένων ἐπιχειρήσεων. Ἡ στατιστικὴ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν, μᾶς δίδει καὶ τὰς βάσεις διὰ διαπραγματεύσεις ἐκτὸς τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἡ σπουδαιότερα λοιπὸν συμβολὴ τῆς στατιστικῆς συνίσταται εἰς τὸ ὅτι παρέχει ὅλα ἐκεῖνα τὰ εὐρύτερα στοιχεῖα, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηριζόμενοι, δυνάμεθα νὰ καταλήξωμεν, εἰς ἀποφάσεις διὰ τὸ παρόν, εἰς προπαρασκευὴν τοῦ μέλλοντος, καὶ εἰς κρίσεις διὰ τὸ παρελθόν.

Ἡ πρωταρχικὴ σημασία τῆς στατιστικῆς καὶ διὰ τὴν ἐπιχείρησιν εἶναι ὅθεν καταφανής. Πᾶς ἔχων ἰκανότητα στατιστικῆς παρατηρήσεως, ἔχει καὶ τὴν μεγαλύτερον πιθανότητα νὰ ἀποκτήσῃ πείραν τῶν πραγμάτων μεθ' ἧς ἀσχολεῖται. Διότι πείρα κατὰ βάθος, δὲν εἶναι ἄλλο τι, παρὰ ἡ ἐνοστικῶδης στατιστικῆς ἐπεξεργασία παρατηρήσεων καὶ ἐπιδράσεων ἀπ' εὐθείας γενομένων (στατιστικῆς διαίσθησις). Ὅντως, ἐὰν ἀπεφάσιζεν τις νὰ διδάξῃ τινα ὀρθολογικῶς τὸν τρόπον καθ' ὃν ἀποκτᾶται πείρα, θὰ διεπίστωνεν, ὅτι τοῦτο καθιστᾶ ἀναγκαῖον καὶ τὴν διδαχὴν τῶν στοιχειωδῶν τούλάχιστον στατιστικῶν μεθόδων.

Ἡ ἀνάγκη ὀρθολογισμοῦ τῆς πείρας, ὁδηγεῖ ὑποχρεωτικῶς εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῆς στατιστικῆς. Δὲν εἶναι ὅθεν σύμπτωσις τὸ γεγονός, ὅτι εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἡ στατιστικὴ ἀνεγνωρίσθη αὐθορμήτως ὡς τὸ κυριώτερον μέσον παρακολουθήσεως τῆς μακρᾶς πνοῆς δράσεως. Ὅταν ἐν Ἀμερικῇ μηχανοποιεῖται τὸ πᾶν, διατὶ νὰ μὴ μηχανοποιηθῇ (ὀρθολογισθῇ) καὶ ὁ τρόπος παρακολουθήσεως τῆς δράσεως καὶ τῆς ἀποκτήσεως πείρας; Αἱ μεγάλαι ἐν αὐτῇ ἐπιχειρήσεις καὶ τὰ μὲ ταύτας συνυφασμένα πλήθη φαινομένων, διευκόλυνον τὴν ἐφαρμογὴν τῆς σκέψεως ταύτης.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω κατανοεῖται πλήρως, ἡ σημαντικὴ θέσις τῆς στατιστικῆς ἀπόψεως, κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν καὶ τὴν περιγραφὴν τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως.

Ἡ ἀξιοποίησις τῶν στατιστικῶν παρατηρήσεων θὰ εἶναι τόσον περισσότερο ἀποτελεσματικὴ, ὅσον περισσότερο αὐταὶ ἐγένοντο καὶ ἐπεξεργάσθησαν βάσει τῶν κανόνων τῆς στατιστικῆς.

Εἰς τὴν παρούσαν μελέτην δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν μετὰ τὴν περιγραφὴν τῶν κανόνων τούτων, ἀλλὰ μὲ ἐκεῖνο ὅπερ ἀφορᾷ μὲν τὸ θέμα τῆς παρούσης μελέτης, καὶ εἰς τὸ ὅποιον δὲν ἐπιδίδονται τὰ μὲ τὰς στατιστικὰς μεθόδους ἀσχολούμενα συγγράμματα, ὡς ἀναφερόμενα εἰς τὸ τυπικὸν μέρος τῆς στατιστικῆς καὶ συνεπῶς ὡς μὴ ἔχοντα ὑποχρέωσιν νὰ περιγράψουν τὰς οὐσιαστικὰς περιπτώσεις τῶν ποικίλων κλάδων τῆς εἰδικῆς γνώσεως.

Εἰς τὴν παρούσαν μελέτην θὰ προσπαθῆσωμεν ἀπλῶς νὰ καταδείξωμεν τὰ σημεῖα ἐκεῖνα τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως, ἅτινα ἐπιδέχονται στατιστικὴν πα-

ρακολούθησιν καὶ ἐνδιαφέρουν ἰδιαίτερος τὴν ἐπιχειρηματικὴν σκέψιν. Ὅπου δὲ παρίσταται ἀνάγκη, θὰ προσδιορίσωμεν καὶ τοὺς τύπους σχετικῶν συντελεστικῶν (κριτηρίων), δι' ὧν ὠρισμένοι περιπτώσεις δύνανται νὰ καταστῶσι ποσοτικῶς παρακολούθησιμοι. Ἐπειδὴ δὲ αἱ εἰς μίαν ἐπιχείρησιν περιπτώσεις, αἱ ἐπιδεχόμεναι στατιστικὴν παρακολούθησιν, εἶναι ἀπειραι καὶ συνεπῶς καὶ ἡ ἀπαρίθμησις αὐτῶν ἀτελεύτητος, θὰ καταδεικνύωμεν εἰς ἑκάστην περίπτωσιν μόνον τὰς κυριωτέρας ἐξ αὐτῶν. Ὁ ἡσκημένος περὶ τὴν στατιστικὴν σκέψιν εἰδικὸς ἐπιστήμων, δύνανται νὰ ἀναζητήσῃ καὶ ἄλλος τοιοῦτος, ἀναλόγως τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτοῦ.

Ὅταν λέγωμεν, ὅτι ἡ στατιστικὴ παρακολουθεῖ καὶ ἀπαγράφει τὴν ἐξέλιξιν τῶν δεδομένων τῆς πραγματικότητος (ἐν προκειμένῳ τῆς οἰκονομικῆς τοιαύτης), ἐνδέχεται νὰ ἐρωτηθῶμεν εἰς τί διαφέρει τότε ἡ στατιστικὴ ἀπὸ τὴν λογιστικὴν, ἥτις πράττει περίπου τὰ ἴδιον.

Ἡ διαφορὰ τῶν δύο τούτων κλάδων συνίσταται κυρίως εἰς τὸν σκοπὸν, δι' ὃν θὰ χρησιμοποιηθῶσιν τὰ συγκεντρωθέντα στοιχεῖα: Ἡ μὲν στατιστικὴ χρησιμοποιεῖ ταῦτα διὰ νὰ προσδιορίσῃ ὁμαδικὰς μορφὰς εἰς τὴν τοπικὴν ἢ χρονικὴν ἔκτασιν τῆς πραγματικότητος. Ἡ δὲ λογιστικὴ ἀντιθέτως, συγκεντρώνει στοιχεῖα διὰ νὰ προσδιορίσῃ τὴν κατάστασιν ἑνὸς πάντοτε φαινομένου (ἢ περισσοτέρων τοιοῦτων μεμονωμένως), ὡς καὶ τῶν σύζυμειώσεων αὐτῶν (κατὰ προτίμησιν τῆς περιουσίας), ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ὑπολογίσῃ μόνον τὴν προκύπτουσαν ἑκάστοτε θετικὴν ἢ ἀρνητικὴν διαφορὰν (τὸ ἀποτέλεσμα)· π.χ. ἡ διαπίστωσις τοῦ ἀποθέματος (περιεχομένου τῆς ἀποθήκης) μιᾶς ἐπιχειρήσεως, εἴτε ἡ σύγκρισις αὐτοῦ πρὸς τὸ τῆς παρελθούσης περιόδου, ἀποτελεῖ λογιστικὴν πράξιν· ἡ διαπίστωσις τῆς μορφῆς καὶ ἡ διερεύνησις πλήθους εἰς τὸ αὐτὸ φαινόμενον ἀναφερομένων περιπτώσεων, ἀποτελεῖ στατιστικὴν πράξιν.

Αἱ πηγαὶ τῶν στοιχείων τῆς ἐπιχειρηματικῆς στατιστικῆς, δύνανται νὰ εὐρίσκωνται, εἴτε ἐντὸς τῆς σφαίρας τῆς ἐπιχειρήσεως, εἴτε καὶ εἰς ξένας σφαίρας.

Αἱ ἐντὸς τῆς σφαίρας τῆς ἐπιχειρήσεως πηγαὶ εἶναι:

Ἡ ἀπ' εὐθείας παρακολούθησις τοῦ ἑκάστοτε ὑπὸ ἐξέτασιν φαινομένου τῆς ἐπιχειρήσεως. Αἱ καταγραφαὶ εἰς τὰ πάσης φύσεως λογιστικὰ βιβλία. Ἡ παρακολούθησις τῶν τιμολογίων καὶ τῶν στοιχείων τῆς κοστολογήσεως.

Τὰ ἐκ ξένων σφαιρῶν προερχόμενα στατιστικὰ στοιχεῖα δύνανται νὰ εὐρεθῶσιν:

Εἰς τὰ ἐπίσημα δημοσιεύματά τοῦ κράτους καὶ τῶν ὀργανισμῶν δημοσίου δικαίου. Εἰς τὸ δελτίον χρηματιστηρίου, ἀφ' ἑνὸς τοῦ τῶν ἐμπορευμάτων καὶ ἀφ' ἑτέρου τοῦ τῶν λοιπῶν ἀξιών. Εἰς τὰς πληροφορίες τὰς ἀναγραφόμενας εἰς τὸν ἡμερησίον καὶ περιοδικὸν τύπον. Εἰς τοὺς ἰσολογισμοὺς καὶ τὰς λογοδοσίας τῶν ξένων ἐπιχειρήσεων. Ὡς καὶ εἰς τὰς διαφόρους ἐπὶ ταύτῳ ζητηθείσας πληροφορίες.

Ἡ ἄποσις τῆς ὀργανώσεως.

Ὁ ὁρος «ὀργάνωσις» ἀναφέρεται εἰς τὰς σκέψεις, τὰ μέσα καὶ τὰς μεθόδους τοῦ ἐπιχειρηματίου, δι' ὧν θέτει οὗτος εἰς ἐφαρμογὴν τὰς ἀποφάσεις του, πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἑκάστοτε τιθεμένου σκοποῦ ἢ ὑποσκοποῦ, πρὸς χρησιμοποίησιν

προσώπων ή πραγμάτων και την έναρμόνισιν αὐτῶν ἐν τῷ σκοπῷ δράσεως τῆς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἡ ὀργάνωσις μιᾶς ἐπιχειρήσεως, θὰ ἠδύνατο λογικῶς νὰ παραβληθῆ με ἓνα μηχανῆμα. Καί τὸ μηχανῆμα, δὲν εἶναι ἄλλο τι, παρά ἡ πρὸς ἓνα σκοπόν, εἰς τὴν κατάλληλον θέσιν καὶ ἀλληλουχίαν, ἐναρμόνισις ὀρισμῶν πραγμάτων.

Ὅπως νῦν εἶναι δυνατόν νὰ συμφέρη ὅπως ἡ ἐναρμόνισις τῆς διαρθρώσεως ἐνὸς μηχανήματος παραμείνῃ μυστικῆ, τὸ αὐτὸ δύναται νὰ συμβῆ καὶ με τὴν ὀργάνωσιν, με τὸ ὀργανωτικὸν σχέδιον μιᾶς ἐπιχειρήσεως.

Ἡ τήρησις τῆς μυστικότητος ταύτης, ἐρχεται ὁμῶς εἰς ἀντίθεσιν με τὴν ἀνάγκην λειτουργίας τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀκριβῶς ὅπως ἓνα μηχανῆμα δὲν δύναται νὰ χρησιμοποιηθῆ καλῶς, ὅταν ὁ χρησιμοποιοῦν τοῦτο δὲν γνωρίζῃ τὴν διάρθρωσίν του.

Πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δυσχερείας ταύτης, καταρτίζονται ἐπὶ μέρη ὀργανωτικὰ σχέδια καὶ διανέμονται εἰς τοὺς ἔχοντας ἀρμοδιότητα πρὸς ἕκαστον τούτων.

Ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀποψις.

(Ἐννοία καὶ σκοπὸς τῆς πολιτείας καὶ τῆς πολιτικῆς).

Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐπιδιώκει πάντοτε μόνος τὴν ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν του, ἀλλὰ συνεργάζεται καὶ με τοὺς ὁμοίους του συγκροτῶν ἐνώσεις δράσεως καὶ ἀναλαμβάνων, ἐναντι τῶν ἐκ τούτων δικαιωμάτων του καὶ ὀρισμῶν ὑποχρεώσεων.

Ἡ ὁμαδικὴ δράσις, ὡς μέσον ἐπιδιώξεως τῶν σκοπῶν τοῦ ἀνθρώπου, δὲν εἶναι προῖον νεωτέρας ἐξελίξεως, ἀλλὰ ὑφίστατο ἀνεκῶσιν, ἴσως δὲ νὰ ὀφείλεται καὶ εἰς ἐμφυτὸν τινα κλίσιν, ἀλλῶς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξηγηθῆ καὶ ἡ αὐθόρμητος σύστασις ὁμαδικῶν τιμῶν δράσεων.

Μεταξὺ τῶν αὐθόρμητων τούτων ἐνώσεων, συγκαταλέγεται καὶ αὐτό, ὅπερ ὀνομάζομεν «Κοινωνίαν». Ἦτοι τὸ σύνολον ἐκείνων τῶν ἀτόμων, ὧν ἕκαστος ἔθεσε σιωπηρῶς ὡς σκοπόν, τὴν τήρησιν διαφορῶν, ἀπαραιτήτων διὰ τὴν συμβίωσίν των, κανόνων, δημιουργηθέντων κατὰ τὰς σχέσεις των αὐθόρμητως καὶ ἐφαρμοζομένων τῇ σιωπηρᾷ συγκαταστάσει καὶ ἀνοχῇ των.

Ἡ ἐξέλιξις ὁμῶς τῆς κοινωνίας, ἡ ἐμφάνισις πολυπλόκων ἀναγκῶν καὶ μόνιμων σκοπῶν, ἡ ἀνάγκη διατηρήσεως στρατοῦ, ἰδίᾳ δὲ ἡ ἐξέλιξις τῆς ἀνταλλακτικῆς οἰκονομίας, ἐπέβαλλον τὴν δημιουργίαν μιᾶς ὀργανωμένης, μεγάλης ὀλικῆς καὶ καθολικῆς ἐνώσεως πλήθους ἀνθρώπων, αὐτοπεριοριζομένων εἰς τὰς σχέσεις των διὰ θέσεως κανόνων πρὸς ἐπίδωξιν τῶν κοινῶν σκοπῶν. Τοιαύτας ἐνώσεις χαρακτηρίζομεν ὡς Κράτος ἢ Πολιτείαν.

Οἱ γενικοὶ σκοποὶ τῆς πολιτείας, σπανίως εὐρίσκονται καταχωρημένοι εἰς ἐπίσημὰ τινα ἔγγραφα. Κατὰ τὸ πλεῖστον διαπιστοῦνται αὐτοὶ κατὰ διαφοροὺς τρόπους, ὡς κοινὸν συναίσθημα ἢ συνειδήσις. Πάντως οὐχὶ ὅλοι οἱ ἰδιωτικοὶ σκοποὶ τῶν συνιστῶντων τὴν πολιτείαν ἀτόμων ἀναγορεύονται καὶ εἰς κρατικούς σκοπούς.

Οἱ κρατικοὶ σκοποὶ ἀποβλέπουν: εἴτε εἰς ἠθικάς, εἴτε εἰς ὕλικάς, εἴτε εἰς οἰκονομικὰς ἐπιδιώξεις. Οἱ κυριώτεροι ἠθικοὶ ἢ πνευματικοὶ σκοποὶ ἀναφέρονται: εἰς τὴν διαφύλαξιν τῆς ἀνεξαρτησίας, τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ μόρφωσιν τῶν πολιτῶν, τὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν αὐτῶν διάπλασιν, τὴν διασφάλισιν τῆς ἀτομικῆς

των ελευθερίας. Οί κυριώτεροι ύλικοί σκοποί αναφέρονται: εἰς τὴν κατοχύρωσιν τῆς ἀσφαλείας τῶν πολιτῶν, εἰς τὴν ὑγειονομικὴν μέριμναν, εἰς τὴν ἀσκήσιν κοινωνικῆς προνοίας, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς συγκοινωνιακῆς καὶ ἐν γένει τῆς ἐκπολιτιστικῆς προόδου. Οἱ κυριώτεροι οικονομικοὶ σκοποὶ τῆς πολιτείας ἀναφέρονται: εἰς τὴν κρατικὴν ὑποστήριξιν τῆς οικονομικῆς δράσεως τῶν πολιτῶν καὶ τῶν πρὸς ταύτην παρ' αὐτῶν χρησιμοποιουμένων μέσων.

Ἡ ἐπιτυχὴς ἐπιδίωξις τῶν κρατικῶν σκοπῶν, ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν τῆς πολιτείας, ἀποτελεῖ ἀκρῶς δυσχερὲς ἐγχείρημα. Διότι πολλοὶ ἐκ τῶν ἐπιδιωκόμενων σκοπῶν προσκρούουσιν εἰς ἄλλους τοιοῦτους, ἄλλοι δὲ δημιουργοῦν ζήτημα, προτεραιότητος ἢ οικονομικῆς δυνατότητος ἐπιδιώξεώς των. Ἐνίοτε ἐπίσης τὰ μέσα, διὰ τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ ἰδίου σκοποῦ, εἶναι διάφορα καὶ ἡ ἐπιλογή των δυσχερῆς. Ἡ ἐπιβολὴ μέτρων τινῶν συνεπάγεται ἐνίοτε καὶ ἀντιστοίχως ἀντικτύπους οὕτω π.χ. ζημιόγωνα μέτρα προκαλοῦν τοὺς θιγομένους νὰ μεταβιβάσουν τὴν ζημίαν των ἐπὶ ἄλλων. Τέλος δὲ πρέπει νὰ λησμονηθῆ, ὅτι τὰ ἄτομα ἀντιδρῶν καὶ ἀπ' εὐθείας κατὰ τοιοῦτων ἐπεμβάσεων. Ἡ ἀντίδρασις αὕτη, εἶναι συνήθως, ἠθικοπολιτικῆς, σπανίως δὲ φυσικοδυναμικῆς, μορφῆς. Κατὰ τὴν ἠθικοπολιτικὴν ἀντίδρασιν, προβάλλεται ὡς ἐπιχείρημα, ἀπὸ μὲν τοὺς ἐκ τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης θιγομένους, ὅτι ἡ πολιτεία εἶναι διὰ τὰ ἄτομα καὶ ὄχι τὰ ἄτομα διὰ ταύτην. Συνεπῶς ἡ πρόοδος αὐτῶν ἐξασφαλίζεται, ὅταν τὸ κράτος ἀπέχη πάσης ἐπεμβάσεως. Τὸ ἐπιχείρημα δὲ τῶν ἐκ τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης εὐνοουμένων ὑπογραμμίζει, ὅτι ἡ εὐημερία τῶν συμμετεχόντων εἰς τὴν πολιτείαν ἀτόμων, ἐξασφαλίζεται διὰ τῆς εὐημερίας τοῦ συνόλου.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω βλέπομεν, ὅτι ὁ προσδιορισμὸς τῶν ἐκάστοτε ἐπιδιωκτέων πολιτειακῶν σκοπῶν καὶ ἡ ἐπιλογή τῶν καταλλήλων πρὸς τοῦτο μέτρων, προϋποθέτουν ἐνδελεχῆ μελέτην, ἐπιδεξιότητα καὶ εἰδικὴν τέχνην, οὕσα περισσότερο ἐμφυτος καὶ ὀλιγώτερον ἐπιδεκτὴ μαθήσεως. Ἡ τέχνη αὕτη καλεῖται «πολιτικὴ». Καὶ κατ' ἐπέκτασιν χαρακτηρίζεται ὡς πολιτικὴ καὶ πᾶν σύστημα προγραμματιζομένων ἢ χρησιμοποιουμένων μέτρων, πρὸς ἐπίτευξιν σκοπῶν ἀκολουθουμένου παρ' οὐδὲποτε ἄλλου ἀτόμου ἐκτὸς τοῦ μὲ τοὺς σκοποὺς τῆς πολιτείας ἀσχολουμένου.

(*Ὀικονομικὴ Ἐπιστήμη καὶ Πολιτικὴ*).

Εἰς τὴν οικονομικὴν ἐπιστήμην, ἐνεφανίσθησαν κατὰ διαφόρους περιόδους, πλείστα ἀπόψεις, ὡς πρὸς τὴν καλυτέραν καὶ σκοπιμωτέραν οικονομικὴν πολιτικὴν, ἣν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ κράτος. Μία ἐξ αὐτῶν ἐζητήετο ἀπὸ τὸ κράτος νὰ προστατεύσῃ, ἰδίᾳ εἰς τὸν διεθνή συναγωνισμόν, ὅλως ἰδιαιτέρως τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν τῆς χώρας του, τὰς ὁποίας ἐθεώρει ὡς βασικὰς πηγὰς πλοῦτου διὰ μίαν χώραν (Ἐμποροκρατισμός). Ὁ «Φιλελευθερισμός» ἐζητοῦσε τὸναντίον ἐλευθερίαν οικονομικῆς κινήσεως, ἐνῶ ὁ Ἀδάμ Σμιθ ἀνηγόρευσε τὴν ἐργασίαν εἰς πλουτοπαραγωγικὴν πηγήν καὶ ἐζητοῦσεν ἀπὸ τὸ κράτος νὰ διευκολύνῃ παντοιοτρόπως τὰ ἄτομα νὰ ἐκμεταλλευθῶν ταύτην. Κατόπιν, εἰς τὴν Γαλλίαν, μία ἄλλη σχολὴ ἐδίδασκεν, ὅτι δὲν πρέπει τὸ κράτος νὰ στρέφῃ μονομερῶς τὸ ἐνδιαφέρον του πρὸς τὸν ἑνα ἢ τὸν ἄλλον κλάδον, ἀλλὰ πρέπει νὰ λαμβάνῃ τὴν ἀφετηρίαν του ἀπὸ τὸ «Γενικὸν Καλὸν» τῆς χώρας. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, ὁ ἐλεύθερος συναγωνισμός, κατ' αὐτήν, δὲν εὐνοεῖ τοῦ-

το, διότι, ὡς ἰσχυρίζετο, καθιστᾷ ἀνιστόλους τὰς διαφόρους τάξεις. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, συνεπαίρανε αὐτή, θὰ πρέπη νὰ ἀρθῆ τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας ἐπὶ τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς (Σοσιαλισμός). Δὲν ἔλειψαν δὲ καὶ δοξασαί, διατυπώσασαι ἐπὶ τῷ ὀξύτερον τὴν ὡς ἄνω σκέψιν καὶ ζητήσασαι τὴν κρατικοποίησιν τῶν πάντων (Κομμουνισμός). Ἄργότερον, ἐν Γερμανίᾳ, μία ἄλλη σχολή, ἐπεχείρησε νὰ συνδυάσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀτόμων μὲ τὴν εἰς τὰς πράξεις αὐτῶν ἐπέμβασιν τοῦ κράτους.

Οὐδεμία ὁμως ἐκ τῶν ἄνω ἀπόψεων, κατῶρθωσε μέχρι σήμερον, νὰ ἀποδείξῃ ἑαυτήν, ὡς τὴν μόνην ὀρθὴν, οὔτε θεωρητικῶς οὔτε πρακτικῶς.

(Τὰ κρατικά ὄργανα).

Τὰ ὄργανα τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους, εἶναι αἱ διάφοροι κρατικά καὶ ἡμικρατικά ὑπηρεσίαι.

Εἰς τὰς κρατικὰς ὑπηρεσίας ὑπάγονται κυρίως τὰ διάφορα Ὑπουργεῖα, τὰ σχέσιν ἔχοντα μὲ τὰς βασικὰς φάσεις τῆς οἰκονομικῆς καὶ ἐπιχειρηματικῆς δράσεως (Ὑπουργεῖα: Βιομηχανίας, Ἐμπορίου, Γεωργίας, Οἰκονομικῶν, Συντονισμοῦ, Συγκοινωνίας κλπ.).

Ἐκτὸς τῶν ὡς ἄνω Ὑπουργείων, ἔχομεν καὶ τὰς μὲ τὴν οἰκονομικὴν ἐμμέσως ἢ ἀμέσως ἀσχολουμένας ὑπηρεσίας τῶν λοιπῶν Ὑπουργείων.

Εἰς τὰς κρατικὰς Ὑπηρεσίας συγκαταλέγονται ἐπίσης καὶ οἱ λοιποὶ εἰδικοί κρατικοὶ ὀργανισμοί, περὶ ὧν θὰ ὁμιλήσωμεν εἰς τὰ οἰκεία κεφάλαια.

Αἱ ἡμικρατικά ὑπηρεσίαι εἶναι κυρίως τὰ ἐπιμελητήρια. Ταῦτα εἶναι ὑποχρεωτικά (κατὰ τὸ πλεῖστον) ἐνώσεις ἐπαγγελματιῶν, ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν προστασίαν καὶ προαγωγὴν τῶν ἐπαγγελματικῶν συμφερόντων, ἐμπόρων, βιομηχάνων, βιοτεχνῶν καὶ τεχνικῶν. Αἱ ἐνώσεις αὐταὶ ἀπέβησαν ἐκ τῶν πλέον ἀπαραιτήτων συνεργατῶν τῆς κρατικῆς διοικήσεως. Αἱ δὲ εἰσηγήσεις καὶ προτάσεις αὐτῶν, ὑπεκίνησαν τοὺς ἀρμοδίους, νὰ μελετήσουν βραῦτερον τὰ ἑκάστοτε ζητήματα. Οἱ ὀργανισμοὶ οὗτοι, λόγω τῆς θέσεώς των εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν οἰκονομίαν, ἀνέδειξαν διοικητικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ στελέχη μετὰ πείρας καὶ ζωντανῶν γνώσεων.

(Τὰ κρατικά μέσα παρακολούθησεως τῆς οἰκονομίας).

Ταῦτα εἶναι τακτικά καὶ ἑκτακτα.

Τὰ τακτικά εἶναι: Αἱ κατὰ μικρότερα ἢ μεγαλύτερα διαστήματα γινόμεναι στατιστικαὶ ἀπογραφαί, αἱ διάφοροι δείκται, αἱ ἐκθέσεις, ἀναφοραὶ καὶ ὑπομνήματα τῶν ἀρμοδίων κρατικῶν ὑπηρεσιῶν, τῶν ἐμπορικῶν ἀκολουθῶν, τῶν ἐπιμελητηρίων καὶ ἐν γένει τῶν διαφόρων Ἰδρυμάτων καὶ ὀργανισμῶν, τῶν ἀσχολουμένων μὲ τὰς ἐκφάνσεις τῆς οἰκονομίας ἐνὸς κράτους.

Ἐκτακτα μέσα εἶναι: αἱ αἰτήσεις καὶ ἀναφοραὶ τῶν ἐνδιαφερομένων, τὰ ὑπομνήματα τῶν ἐπαγγελματικῶν ἐνώσεων, ἡ ἐπιστημονικὴ ἀρθρογραφία καὶ μονογραφία, ὁ ἐπαγγελματικὸς τύπος, ὁ πολιτικὸς τύπος καὶ τὰ εἰδικὰ στατιστικῆς φύσεως ἐγκύκλια ἐρωτηματολόγια.

Ἡ ἐπίγνωσις τῆς τεραστίας ἐκτάσεως τοῦ πεδίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἀποβλέπει ἡ πολιτικὴ τοῦ κράτους καὶ ἡ ἐπιβλητικὴ ὡς φυσικὴ δύναμις, προβάλλουσα ἐπίδρασις τῶν ἐφαρμοζομένων παρ' αὐτοῦ μέτρων, μὲς ὑπεχρέωσιν εἰς τὴν ἐκτενε-

στέραν περιγραφὴν τῆς ἐννοίας τῆς πολιτειακῆς ἀπόψεως καὶ μᾶς ὑποχρεώνει ἐπίσης ὅπως ἀργότερον, κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τῆς ἐφηρμοσμένης ἐπιχειρηματικῆς δράσεως, περιγράψωμεν καὶ εἰκόνα ἐκ τῶν κυριωτέρων, ἐφαρμοσθέντων ἢ δυναμένων νὰ ἐφαρμοσθῶσι, μέτρων τῆς κρατικῆς πολιτικῆς, ἅτινα ἔχουν ἄμεσόν τινα, ἀρνητικὸν ἢ θετικόν, ἀντίκτυπον ἐπὶ τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως.

II. Ο ΦΟΡΕΥΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ

Ἐὰν ἄσκῶν τὴν ἐπιχειρηματικὴν δράσιν, δύναται νὰ εἶναι, εἴτε ἐν μόνον ἄτομον, ἢ καὶ περισσώτερα ὁμοῦ (Ἑνώσεις).

Ἡ ἀτομικὴ ἐπιχείρησις.

Κύριος τῆς «ἀτομικῆς ἐπιχειρήσεως» εἶναι ἐν μόνον ἄτομον ἐνεχόμενον προσωπικῶς καὶ ἀπεριορίστως. Τοῦτο ἔχει εὐχέρειαν ἰδρύσεως, ἀπόλυτον ἀποφασιστικότητα καὶ ἀνεμπόδιστον εὐκίνησιν. Ἀντιθέτως, μειοικτεῖ εἰς τὸ ὅτι ἡ λειτουργία ταύτης ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ὑγίαν καὶ ζωὴν τοῦ ἰδιοκτήτου.

Αἱ ἐπαγγελματικαὶ ἐνώσεις γενικῶς.

Ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων βλέπομεν νὰ συνιστῶνται ἐνώσεις ἐπαγγελματικῶν περιεχομένου. Ἰδιαιτέρως μεγάλην ἀκμὴν ἔλαβον αὐταὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα, ὅπου ἐκτὸς τῶν οἰκονομικῶν σκοπῶν, ἐπεδίωκον καὶ τοιοῦτους, μαρφωτικούς, πολιτικούς καὶ ἀμυντικούς ἀκόμη (συντεχνίαι). Τὰ μέλη δὲ αὐτῶν ἀνέλαμβανον, ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν κυρώσεων, αὐστηρὰς ὑποχρεώσεις, οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς φύσεως.

Ἐν Ἑλλάδι, κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα, εἶχεν συσταθῆ συνεταιρισμὸς τῆς συντεχνιακῆς μορφῆς (κοινότης Ἀμπελακίων) παράγων ἑγχρωμα ἰδίᾳ νήματα, ἐξάγων ταῦτα εἰς τὴν Ἀνατολήν καὶ Δύσιν, διαλυθεὶς ὁμως ἀργότερον, λόγω ἐσωτερικῶν διχονοιῶν καὶ τοῦ Ἀγγλικῶν συναγωνισμοῦ.

Συνεταιριστικὴ δράσις καὶ κράτος.

Ἡ ἐξάρτησις τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων ἀπὸ τὸ κράτος, ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὑπῆρξε διαφόρου βαθμοῦ, κυμαινομένη ἀναλόγως τῆς ἐξελίξεως τῆς ἰσχύος τοῦ κράτους:

Τὸ ἰσχυρὸν κράτος, ἢ τὰς ἀπηγόρευεν, ἢ τὰς περιώριζεν οὐσιαστικῶς, ἢ ἐχρησιμοποιοῖε ταύτας ὡς ὄργανά του. Τὸ ἀδύνατον κράτος, προσεπάθει νὰ μοιρᾶσθαι μετὰ ταύτας τὴν ἐξουσίαν, ἢ νὰ ἀσκήσῃ τυπικὸν ἔλεγχον ἐπ' αὐτῶν.

Κατὰ τὸν 15ον ἕως 16ον αἰῶνα παρουσιάζεται ἡ κυριωτέρα ἀντιθεσις τῶν συντεχνιῶν, αἰτίαι, ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ ὅσον προχωροῦμεν πρὸς τὸ ἀπολυταρχικὸν κράτος, ἀρχίζουν νὰ ἐξασθενίζουσι, χάνουσι δικαιοδοσίας, τοῦ κράτους: καθορίζοντος τοὺς ὅρους οὓς πρέπει νὰ πληροῦν τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα, χορηγοῦντος ἀδείας ἐξασκήσεως ἐπαγγέλματος καὶ ἐγκρίνοντος τοὺς προϊσταμένους τῶν συντεχνιῶν, τῶν δὲ Αὐλῶν, χορηγουσῶν διακριτικὰ προνόμια ἐπὶ βλάβῃ τῶν συμφερόντων τῶν ἄλλων.

Εἰς τὴν ἐξασθένησιν τῶν συντεχνιῶν συνετέλεσαν ὁμως καὶ ἄλλα αἴτια, ὡς αἱ ἀνακαλύψεις καὶ ἐφευρέσεις, ἡ ἀναγέννησις τοῦ κλασσικοῦ πνεύματος, αἱ θρησκευ-

τικά μεταρρυθμίσεις, οι έμποροκρατικά αντίληψεις, ή όξυνσεις των συντεχνιακών υποχρεώσεων, οι νέαι μέθοδοι παραγωγής κλπ.

Η άναζωογόνησις τής κρατικῆς εξουσίας, ήρχισε κυρίως τό πρώτον από τήν Γαλλίαν και τήν Ἀγγλίαν διά τής άναγνωρίσεως τών ἐξῆς δικαιωμάτων: α) Ἐξασκήσεως επαγγέλματος, β) καθορισμοῦ είδους, έκτάσεως και τόπου παραγωγῆς αὐτοῦ, γ) καθορισμοῦ τών τιμών και παροχών, δ) ἐλευθερίας εἰς τήν πρᾶσλημιν ή ἀπόλυσιν τοῦ ἐργατικοῦ προσωπικοῦ, ε) ἀρσεως πάσης περιοριστικῆς προϋποθέσεως, ὡς πρὸς τήν ἐπαγγελματικὴν ή περιουσιακὴν ἰκανότητα τοῦ ἐπαγγελματίου, στ) καταργήσεως τής εξαρτήσεως ἰδρύσεως ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τήν συναίνεσιν τοῦ κράτους. Ἀπὸ τὰς ἀρχάςδὲ τοῦ 19ου αἰῶνος, εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ δυτικοῦ πολιτικοῦ, ήρχισε νά καθιερῶνται και ή ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι και νά κατοχυρῶνται και συνταγματικῶς. Περὶ τὰ τέλη ὁμοῦ αὐτοῦ και ἰδίᾳ ἀπὸ τήν ἀρχήν τοῦ 20ου αἰῶνος, ἀρχίζει αὕτη και πάλιν νά περιορίζεται, ὁλλά μόνον ὑπὸ τοῦ κράτους πλέον και πρὸ παντὸς πρὸς ἐπίτευξιν τών βασικῶν αὐτοῦ σκοπῶν.

Τό κράτος, πρὸς διασφάλισιν τών μεταξύ τών πολιτῶν αὐτοῦ σχέσεων και ἰδίᾳ τών συναλλαγῶν αὐτῶν, ἀνεγνώρισ, κατοχύρωσιν ή και ἐδημιούργησε νομικῶς τό ἴδιον και ὠρισμένον μορφᾶς ἐνώσεων, διαγράψαν δι' εἰδικῶν διατάξεων τὰ πλαίσια τούτων. Ἐκ τῶν μορφῶν τούτων διακρίνομεν δύο βασικὰς ομάδας: Τὰ εἰδικὰ ἐπαγγελματικὰ σωματεία και τὰς κερδοσκοπικὰς ἐνώσεις.

Τὰ ἐπαγγελματικὰ σωματεία.

Ἡ ἐξάσκησις τοῦ δικαιώματος τοῦ συνεταιρίζεσθαι, προστατεύεται ἐν Ἑλλάδι και ὑπὸ τοῦ Συντάγματος και ρυθμίζεται δι' εἰδικῶν νόμων.

Ἡ σύστασις σωματείων ἐπιτρέπεται ἐλευθέρως, ἐφ' ὅσον δὲν ἀντίκειται εἰς τοὺς κειμένους νόμους και τήν ἠθικὴν. Πρὸς σύστασιν αὐτοῦ ἀπαιτοῦνται 20 τοῦλάχιστον πρόσωπα. Ἐκαστον σωματεῖον ὀφείλει νά καταρτίσῃ καταστατικόν, διαλαμβάνον τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου καθοριζόμενα. Ἀπακτὰ δὲ τούτο προσωπικότητα ἀπὸ τής ἔγγραφῆς του εἰς τὰ μητρώον Πρωτοδικῶν. Βασικὰ ὄργανα τῶν σωματείων εἶναι: ή Συνέλευσις και ή Διοίκησις. Συμμετοχὴ ἐργοδοτῶν και ἐργατῶν εἰς τό αὐτό σωματεῖον ἀπαγορεύεται.

Αἱ κερδοσκοπικὰ ἐνώσεις.

(Ἡ ὁμόρρυθμος Ἐταιρεία).

Αὕτη εἶναι ἐνωσις προσώπων πρὸς ἀσκήσιν ἐμπορίας, ἐνεχομένων προσωπικῶς, ἀλληλεγγύως και ἀπεριορίστως. Πλεονέκτημα ταύτης εἶναι, ή ἀποφασιστικότης και εὐκίνησις εἰς τήν δράσιν, και ὅτι ὁ θάνατος: ἐνὸς συμμετέχοντος δὲν διακόπτει τήν λειτουργίαν ταύτης. Ὡς μειονέκτημα δέον νά ἀναφέρωμεν τὸν περιορισμὸν τῶν κεφαλαίων.

(Ἡ ἐτερόρρυθμος Ἐταιρεία).

Εἶναι ή ἐνωσις δύο ή περισσοτέρων ἀτόμων ἐμπορευομένων ὑπὸ ἐνιαίαν ἐπωνυμίαν, εὐθυνομένων ὁμοῦ, τινῶν μὲν προσωπικῶς, ἀλληλεγγύως και ἀπεριορίστως, τινῶν δὲ οὐχὶ πέραν τής καταβληθείσης παρ' αὐτῶν εἰσφορᾶς. Δύναται

δέ νά είναι είτε άπλή, είτε μετοχική. Τό πλεονέκτημα ταύτης συνίσταται εἰς τήν δυνατότητα έντοπιτισμοῦ τῆς εὐθύνης εἰς ὠρισμένους μόνον ἑταίρους.

(*Ἡ συμμετοχική Ἑταιρεία*).

Εἶναι ὁ ἀπλούστερος τύπος τῆς ἠνωμένης ἔμπορικῆς δράσεως. Τῆς ἐνώσεως ὁμως ταύτης μή ἐμφανιζομένης καί ὡς τοιαύτης ἐναντι τρίτων. Ὁ μυστικός μέτοχος εἶναι μᾶλλον ἐν εἶδος δανειστοῦ. Ἡ μορφή αὕτη ἐνώσεως χρησιμοποιεῖται συχνά διὰ τήν συμμετοχὴν ἰδιωτῶν κεφαλαιούχων εἰς ἐπικερθεῖς ἐπιχειρήσεις.

(*Ἡ Ἑταιρεία περιορισμένης εὐθύνης*).

Πρόκειται περὶ ἐνώσεως προσώπων, πρὸς ἄσκησιν ἔμπορίας, ἐνεχομένων μέχρις ἐνός προκαθορισμένου ποσοῦ κεφαλαίων. Τοιαύτη ἐνωσις ἐπιτρέπει τήν συγχώνευσιν μικρῶν ἐπιχειρήσεων, ἢ τήν ἄσκησιν τοιαύτων μέ περιορισμένην εὐθύνην. Εἶναι ὅθεν κατάλληλος δι' οἰκογενειακὰς ἔμπορικὰς ἐνώσεις. Ἡ ἱστορία ὁμως τοῦ θεσμοῦ ταύτου ἐδείξεν πολλὰς καταχρήσεις. Εἰς τήν χώραν μας μελετᾶται νά εἰσαχθῇ καί ὁ τύπος οὗτος.

(*Ἡ Ἀνώνυμος Ἑταιρεία*).

Ἡ ἀνώνυμος Ἑταιρεία εἶναι ἡ ἐνωσις προσώπων εἰς ἣν οὐδεὶς τῶν συμμεχόντων ὑποχρεοῦται νά καταβάλλῃ εἰς οἰανδήποτε περίπτωσιν περισσότερον ἀπ' ὅ,τι ἀνέλαβε τήν ὑποχρέωσιν. Ἡ οὐσάσις αὐτῆς ἀποδεικνύεται, διὰ συμβολαιογραφικῆς πράξεως καί δημοσιεύσεως ταύτης εἰς τήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ συμβολαιογραφική πράξις δεόν νά περιλαμβάνῃ τό καταστατικόν ἱδρύσεως ταύτης, ἐν ᾧ δεόν νά ἀναφέρωνται: Ἡ ἐπωνυμία, ὁ σκοπός, ἡ ἔδρα, ἡ διάρκεια, τό μέγεθος τοῦ κεφαλαίου τῆς Ἑταιρείας, ὁ ἀριθμός τῶν ἐκδοθησομένων συμμετοχικῶν ἐγγράφων (μετοχῶν) ὅ,τι ἀφορᾷ: τήν σύγκλησιν, κατάργησιν, λειτουργίαν καί ἀρμοδιότητα τῶν γενικῶν συνελεύσεων τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου. Τέλος ὅ,τι ἀφορᾷ: τοὺς ἐλεγκτάς, τὰ δικαιώματα τῶν μετόχων, τήν διάθεσιν τῶν κερδῶν καί τήν διάλυσιν καί ἑκαθάρισιν τῆς περιουσίας. Τό κεφάλαιον τῆς Ἑταιρείας διαιρεῖται εἰς μετοχάς ἰσῆς ἀξίας (ὀνομαστικὰς ἢ ἀνωνύμους). Πᾶσα ἀνώνυμος Ἑταιρεία ὑποχρεοῦται νά σχηματίσῃ ἀποθεματικόν κεφάλαιον κατὰ ποσοστὸν ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζόμενον.

Ἡ ἱδρυσις ἀνωνύμου Ἑταιρείας εἶναι ὑποφερτὴ ὑπὸ μεγάλων ἐπιχειρήσεων, βοθέντος ὅτι συνεπάγεται καί μεγάλας δαπάνας διοικήσεως, μειονεκτεῖ δὲ ἐναντι τῶν προσωπικῶν Ἑταιρειῶν λόγῳ τῆς δυσκινησίας τῆς.

(*Ὁ Συνεταιρισμός*).

Εἶναι ἐνωσις ἀτόμων ὧν ὁ ἀριθμὸς καί αἱ εἰσφοραὶ εἶναι μεταβληταὶ καί τῆς ὁποίας ὁ σκοπὸς συνίσταται εἰς τήν ἐπίτευξιν τῶν πλεονεκτημάτων τῆς ὁμαδικῆς δράσεως, ἢ ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἢ ἐν τῇ παραγωγῇ. Κυρίως ἔχομεν συνεταιρισμούς καταναλωτικῶν, προμηθευτικῶν, πιστωτικῶν καί παραγωγικῶν (κινήτων καί ἀκινήτων ἀγαθῶν).

Κράτος καὶ ἱδρυσις βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἡ ἐπίδρασις καί ὁ ἀντίκτυπος, τῆς ἱδρύσεως ἢ ἐπεκτάσεως μιᾶς βιομηχανι-

κῆς ἐπιχειρήσεως, ἐπὶ τῶν διαφόρων ἐκδηλώσεων τῆς ἔθνικῆς οἰκονομίας, ὡς π.χ. ἐπὶ τῆς ἐργατικῆς ἀπασχολήσεως, ἐπὶ τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν (αὐξομειώσεις εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν) ἐπὶ τῶν συναλλακτικῶν πόρων, ἐπὶ τῆς χρηματογορᾶς (ζήτησις κεφαλαίων) ἐπὶ τῆς γεωργίας, τῶν μεταλλείων, τοῦ κλάδου μεταφορῶν κλπ. καθιστᾷ ἀναγκαίαν τὴν προηγουμένην ἐκ μέρους τοῦ Κράτους ἐξέτασιν τῆς σκοπιμότητος ἰδρύσεως μιᾶς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως. Διὰ ταῦτα ἡ πολιτεία ἐξαρτᾷ τὴν ἰδρυσιν ἢ ἐπέκτασιν ταύτης, ἀπὸ προηγουμένην ἄδειαν τῶν ἀρμοδίων αὐτῆς ἀρχῶν (ἄδεια σκοπιμότητος ἰδρύσεως).

Τὸ κράτος ὡς ἐπιχειρηματίας.

Οἱ πολιτειακοὶ σκοποὶ δύνανται νὰ ἐπιβάλλουν τὴν σύστασιν ἐπιχειρήσεων μὲ φορέα αὐτὸ τοῦτο τὸ κράτος. Οἱ λόγοι πρὸς τοῦτο δύνανται νὰ εἶναι διάφοροι, κυρίως δὲ οἱ ἑξῆς: ἀσφαλείας (τὰ κράτη προβαίνουν εἰς τὴν ἰδρυσιν τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν ἀμυνὰν τῆς χώρας βιομηχανιῶν), κοινωνικῆς προνοίας (ἠλεκτρικόν, φωταερίον, ὑδρευσις), ἐξασφαλίσεως συγκοινωνίας, λόγοι καθαρῶς ταμειακοὶ (μονοπώλια : καπνοῦ, ἄλατος, μεταλλευμάτων, σίτου κλπ.). Τὸ κράτος ἐπίσης δύναται νὰ προβῇ εἰς τὴν σύστασιν ἐπιχειρήσεων εἰς περιπτώσεις καθ' ὅς ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία ἀποφεύγει νὰ ἀναμιχθῇ λόγῳ ἑλλείψεως κεφαλαίων.

Ἡ σκοπιμότης τῆς κρατικῆς ἐπιχειρήσεως διαμφισβητεῖται κυρίως μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι: εἶναι βραδυκίνητος, στερεῖται προσαρμοστικῆς ἰκανότητος καὶ ἑλλεῖπει ἀπὸ αὐτὴν τὸ προσωπικὸν ἐνδιαφέρον, ἀφοῦ αὕτη διοικεῖται γραφειοκρατικῶς ὑπὸ ὑπαλλήλων τοῦ δημοσίου, οἵτινες εἶναι μόνιμοι, ἀμείβονται σταθερῶς, προάγονται ἀνεξαρτέτως τῆς ποιότητος τῶν παρ' αὐτῶν παρεχόμενων ὑπηρεσιῶν καὶ κατὰ τεκμήριον δὲν ἐπιδεικνύουν τὸν ἀπαιτούμενον ζήλον καὶ δραστηριότητα. Σύνχρᾳ δὲ τοποθετοῦνται οὗτοι, οὐχὶ βάσει τῶν ἀτομικῶν ἰκανοτήτων, ἀλλὰ βάσει πολιτικῶν κριτηρίων.

Οἱ ὑπέρμαχοι τῶν κρατικῶν ἐπιχειρήσεων παρουσιάζουν ὡς πλεονέκτημα, τὸν ἀσκούμενον ἐν αὐταῖς συστηματικὸν ἔλεγχον. Ἄλλὰ τοιοῦτος ἔλεγχος εἰς τὰς ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις σπανίως καθίσταται ἀναγκαῖος. Ἄλλως τε, ἡ ἱστορία τῶν ἀνωμαλιῶν εἰς δημοσίους ὀργανισμούς, ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ δυνατότης ἑλέγχου δὲν εἶχε τὸ ἀναμενόμενον ἀποτέλεσμα. Ὁ ἔλεγχος ἔχει ἐπὶ πλέον τὸ μεινέκτημα, ὅτι ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν ἐπιχείρησιν καὶ τὴν ἀποραίτητον ἐλευθερίαν κινήσεως.

Εἰς περιπτώσεις δὲ εἰς ὅς ἡ ἀνάγκη τῆς ἰδιωτικῆς ἐκμεταλλεύσεως εἶναι τόσον πρόδηλος, ὅσον καὶ ἡ ἀσκήσις κρατικοῦ ἑλέγχου ἐπ' αὐτῆς, ὡς σκοπιμωτέρα μορφή ἐκμεταλλεύσεως θεωρεῖται ἡ τῆς μικτῆς ἐπιχειρήσεως κράτους καὶ ἰδιωτῶν, συνήθως ὑπὸ τὴν μορφήν ἀνωνύμου Ἑταιρείας ἐμφανιζομένης.

Υ ΠΙ. Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ

Εἶδομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ ἐπιχείρησις καὶ ἰδίᾳ ἡ βιομηχανικὴ τοιαύτη, συνίσταται ἀπὸ δρᾶσιν μακρῶς πνοῆς. Τὰ ἀπαιτούμενα διὰ μίαν τοιαύτην δρᾶσιν ἀγαθὰ, δύναται ὁ ἐπιχειρηματίας νὰ τὰ ἀποκτήσῃ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ πόρων (αὐτοχρηματοδότησις), ἢτοι διὰ προσφορᾶς τῆς ἀτομικῆς ἐργασίας τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ, τῶν κτηθέντων παρ' αὐτοῦ εἰς τὸ παρελθόν

(«Κεφάλαια»), συγκεντρωθέντων διά τῆς μεθόδου τῆς ἀποταμιεύσεως συνήθως τμήματος ἐκ τῶν κερδῶν.

Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ἐπιχειρηματίας δὲν ἔχει ἴδιος οἰκονομικὰς δυνάμεις (κεφάλαια), θὰ πρέπει νὰ ἐκμισθῶσιν τοιαῦτα ἀπὸ ξένους (κεφαλαιούχους) ἐν γένει, καταβάλλων πρὸς τοῦτο ἓν μίσθωμα ὅπερ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν καλεῖται τόκος.

Ἡ ἐξίτησις γενικῶς κεφαλαίων, ὡς καὶ αἱ πρὸς τοῦτο λαμβάνουσαι χώραν ἐνέργειαι, καλοῦνται συλλήβδην «Χρηματοδότῃσι». Ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον νοοῦνται ἐνίοτε καὶ ὅλαι ἑαίνας αἱ ἐνέργειαι, αἵτινες καταλήγουσιν ἐμμέσως εἰς τὴν ἀσκησιν ἢ ρύθμισιν τῆς κεφαλαιουχικῆς καταστάσεως μιᾶς ἐπιχειρήσεως ὅπως π.χ. Ἰδρύσεις, ἐπέκτασις, συγχώνευσις, ἐξυγίανσις, ἐπιστροφή κεφαλαίων, διάλυσις, πτώχευσις.

Αἱ εἶναι πηγαὶ χρηματοδοτήσεως δύνανται κυρίως νὰ εἶναι : οἱ προμηθευταὶ τῆς ἐπιχειρήσεως, αἱ Τράπεζαι καὶ τὰ λοιπὰ πιστωτικὰ Ἰδρύματα, ἡ ἐπίσημος χρηματαγορά, οἱ Ἰδιῶται κεφαλαιούχοι, οἱ πελάται τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ, εἰς σπανίας περιπτώσεις, αὐτὸ τοῦτο τὸ Κράτος, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως.

Ἡ σχέσις μεταξύ ἴδιου καὶ ξένου κεφαλαίου, εἶναι διάφορος ἀπὸ ἐπιχειρήσεως εἰς ἐπιχειρήσιν. Καθῆκον δὲ ἐκάστου ἐπιχειρηματίου εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι, ὅπως αὐτὸς προσδιορίσῃ τὴν διὰ τὴν ἐπιχείρησίν του ἰσχύουσαν σχέσιν καὶ ἀδηγῆται ἀπὸ ταύτην.

Θὰ ἠδυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὰ ἀπαιτούμενα παρὰ μιᾶς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως ξένα κεφάλαια, εἰς τοιαῦτα, ἅτινα προορίζονται διὰ τὴν ἀπόκτησιν μέσων παραγωγῆς, ὧν ἡ μετατροπὴ των εἰς χρήμα, ἢ «κρευστοποίησις», μέλλει νὰ γίνῃ βραδείως, ἢ θὰ λάβῃ χώραν εἰς τὸ τέλος τοῦ βίου τῆς ἐπιχειρήσεως, ἢ ἐνίοτε δὲν δύνανται καὶ νὰ πραγματοποιηθῇ λόγῳ φθορᾶς ἢ ἐξαφανίσεως αὐτῶν. Τὰ κεφάλαια ταῦτα χαρακτηρίζονται ὡς μακροπρόθεσμα. Εἰς ταῦτα ὑπάγονται κυρίως τὰ ἐξοδα ἰδρύσεως μιᾶς ἐπιχειρήσεως, τὰ ἐξοδα ἀγορᾶς γηπέδου καὶ οἰκοδομικῶν ἐγκαταστάσεων, τὰ μηχανήματα, τὰ ἐξοδα ὀργανώσεως τῆς ἐπιχειρήσεως.

Δευτέρα κατηγορία κεφαλαίων εἶναι ἑαίνη, ἣτις προορίζεται διὰ τὴν προμήθειαν μέσων παραγωγῆς, ὧν ἡ ρευστοποίησις λαμβάνει χώραν ἐντὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος, ἦτοι διὰ πληρωμὴν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων, φόρων φωτισμοῦ, ὕδατος, θερμάνσεως καὶ δαπανῶν συντηρήσεως τοῦ ἐπιχειρηματίου. Θὰ χαρακτηρίσωμεν ταῦτα ὡς βραχυπρόθεσμα κεφάλαια.

Τρίτη κατηγορία εἶναι ἑαίνη, ἣτις προορίζεται διὰ τὴν προμήθειαν μέσων παραγωγῆς, ὧν ἡ ρευστοποίησις, οὔτε θὰ ἀργήσῃ, ἀλλ' οὔτε θὰ εἶναι καὶ ἀμεσος. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται ἡ προμήθεια: βασικῶν καὶ βοηθητικῶν ὕλων, καυσίμων, διαφημίσεως, ἐνοικίου (μεσοπρόθεσμα κεφάλαια).

Τὰ κεφάλαια τῆς πρώτης κατηγορίας χαρακτηρίζονται συνήθως καὶ ὡς «πάγια» κεφάλαια, ἐνῶ τὰ τῆς δευτέρας καὶ τῆς τρίτης κατηγορίας ὡς «κυκλοφοροῦντα».

Αἱ πηγαὶ τῆς χρηματοδοτήσεως.

Ἐπιλύοντες τὴν ἐκ ξένων πηγῶν χρηματοδότησιν μιᾶς ἐπιχειρήσεως, ἀπὸ ἀτόμους μέσων πραγματοποιήσεως ταύτης, δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν τὰ κάτωθι:

Ἐν προκειμένῳ δέον νά διακρίνωμεν, τήν μακροπρόθεσμον, καί τήν βραχυπρόθεσμον χρηματοδότησιν:

Ἡ μακροπρόθεσμος χρηματοδότησις ἐκ ξένων πηγῶν, δύναται νά ἐπιτευχθῆ, εἴτε δι' ἐκδόσεως ὁμολογιῶν, εἴτε διά δανείων ἐπί ἐγγυήσεσι. Δύναται δέ ἡ ἐγγυήσις αὕτη νά εἶναι, εἴτε προσωπική τοιαύτη, εἴτε ἐμπράγματος (κίνητὰ ἢ ἀκίνητα πράγματα).

Αἱ βραχυπρόθεσμοι πιστώσεις συνιστῶνται ἰδίως ἐκ τῶν κάτωθι οικονομικῶν πράξεων:

1. Ἐκ τῶν προπληρωμῶν τῶν πελατῶν.
  2. Ἐκ τῶν πιστώσεων ἅς μᾶς παρέχουν οἱ προμηθευταί μας ἐπί τῶν παραγωγικῶν μέσων. Αὗται παρουσιάζονται ὡς ἄτακοι, εἰς τήν πραγματικότητα ὁμως περιλαμβάνουν τοὺς τόκους, πράγμα ὅπερ φαίνεται εἰς τήν παρεχομένην ἔκπτωσιν εἰς περίπτωσιν ἀμέσου καταβολῆς τοῦ ἀντιτίμου των.
  3. Γραμμάτια.
  4. Προεξόφλησις ἐμπορικῶν γραμματίων.
  5. Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω.
  6. Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω φορτωτικῶν.
  7. Δι' ἀνοίγματος τραπεζικῆς πιστώσεως ὑπὸ τρίτου.
  8. Δι' ἀνοίγματος τρέχοντος λογαριασμοῦ παρὰ Τραπεζῆ. Ὁ τρέχων λογαριασμός δύναται νά ἐξασφαλισθῆ, δι' ἐγγυήσεως ἐμπραγμάτου ἢ νά στηρίζεται ἐπί τῆς προσωπικῆς ἐγγυήσεως.
- Εἰς περίπτωσιν ἐμπραγμάτου ἐγγυήσεως δύναται αὕτη νά λάβῃ χώραν: μέ ἐμπορεύματα, μέ ἀκίνητα, μέ ὁμολογίας ἢ μετοχάς, διά μεταφορᾶς ἀπαιτήσεων ἢ παραχώρησιν τοιούτων καί δι' ἐνεχύρων.
9. Εἰς τὰς βραχυπρόθεσμοις πιστώσεσι, δέον νά συμπεριλάβωμεν καί τὰς ὑπὸ τῶν Τραπεζῶν παρεχομένας πρὸς τρίτους τραπεζικὰς ἐγγυήσεις.

Ἡ τέχνη τῆς χρηματοδοτήσεως.

Κατὰ τὸν δανεισμόν, ἡ τάσις τοῦ ἐπιχειρηματίου θά πρέπει νά ἀποβλέπῃ: Ἄφ' ἑνὸς εἰς τὴν ὅσον τὸ δυνατόν μακροτέραν τοποθέτησιν τοῦ χρονικοῦ σημείου ἐπιστροφῆς τῶν κεφαλαίων. Τὸ σημεῖον τοῦτο ἐξορτᾶται ἀπὸ τὴν ἐκάστοτε προγραμματιζομένην ἐπένδυσιν κεφαλαίων, ἥτις ἐφ' ὅσον προορίζεται διὰ παγίως ἐγκαταστάσεις θά πρέπει νά εἶναι μακροπρόθεσμος, ἐάν αὗται δύνανται νά χρηματοδοτηθοῦν δι' ἰδίων μέσων.

Καί ἐφ' ἑτέρου εἰς τὴν διατήρησιν μιᾶς ἰσορροπίας, μεταξὺ ἀπαιτήσεων, τῆς ἐπιχειρήσεως πρὸς τοὺς ξένους καί τῶν ξένων πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν. Ὡς γενικὸς κανὼν θά ἦδύναται νά διατυπωθῆ, ὅτι ἡ διάθεσις τῶν κεφαλαίων ὑπὸ τοῦ ἐπιχειρηματίου νά μὴ ὑπερβαίνῃ τὸ χρονικὸν διάστημα δι' ὅπερ αὗτος ὑποχρεοῦται νά ἐπιστρέψῃ ταῦτα.

Εἰδικῶς δέον νά δοθῆ ἰδιαιτέρα προσοχή, ὅπως ὑφεσταται ἐν τῇ ἐπιχειρήσει εὐχέρεια, ἵνα αὕτη ἀνταποκριθῆ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν πιστωτῶν της, κατὰ τὴν καθορισθεῖσαν διὰ τὴν ἐπιστροφήν τῶν χρημάτων προθεσίαν. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται, ὅταν ἡ ἐπιχείρησις διατηρῆ περιουσιακὰ στοιχεῖα ἔχοντα καί ἀνάλογον ρευστότητα.

Ἐν προκειμένῳ δυνάμεθα νά διακρίνωμεν δύο εἶδη ρευστότητος: τήν σχετικήν καί τήν ἀπόλυτον τοιαύτην.

Σχετική μὲν ρευστότης ὑφίσταται, ὅταν ἡ περίουσιακή διάρθρωσις τῆς ἐπιχειρήσεως εἶναι τοιαύτη, ὥστε νά παρέχῃ εἰς τήν ἐπιχείρησιν τήν δυνατότητα νά μετατρέψῃ, περιουσιακά στοιχεία εἰς ρευστά χρηματικά μέσα, ἐντός βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος. Ἡ σχετική ρευστότης εἶναι διαφόρων βαθμῶν.

Ἀπόλυτος δὲ ρευστότης ὑφίσταται μόνον ὅταν τὰ ὑπάρχοντα χρηματικά μέσα τῆς ἐπιχειρήσεως ἀνταποκρίνονται πλήρως πρὸς τὰς ὑποχρεώσεις ταύτης. Ἡ ἀπόλυτος ρευστότης χαρακτηρίζεται ἐνίοτε καί ὡς ταμειακή εὐχέρεια, ἀποτελεῖ δὲ τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς σχετικῆς ρευστότητος. Ἐν προκειμένῳ παραπέμπομεν καί εἰς τὰ ὄσα περιεγράψαμεν, ὡς πρὸς τήν ἔννοιαν τοῦ χρήματος ἐν τῇ γενικῇ εἰσαγωγῇ τοῦ παρόντος. Ὑπευθυμίζομεν Ἐ ταυτοχρόνως, ὅτι ἡ κλίμαξ τῆς ρευστότητος τῶν ἀγαθῶν ἐν τῇ κοινῶνίᾳ, δύναται κατὰ κανόνα νά ληφθῇ ὡς σχετικὸν μέτρον τοῦ βαθμοῦ ρευστότητος ἐν τῇ ἐπιχειρήσει.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω προκύπτει ὅτι λόγω τοῦ κινδύνου ἐλλείψεως ρευστότητος, εἶναι σκοπιμώτερον νά προτιμᾶται ἡ αὐτοχρηματοδότησις. Ἐνίοτε ὁμοῦ ἡ ξένη χρηματοδότησις, δύναται νά εἶναι περισσότερον συμφέρουσα, εἴτε διότι εἶναι ἀποδοτικώτερα, εἴτε διότι συντελεῖ εἰς τήν ἐξοικονόμησιν φόρων.

Ὁ προγραμματισμὸς τῶν ἀναγκαιούντων χρηματικῶν μέσων.

Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ μεγέθους, τῶν διὰ τήν ἴδρυσιν ἢ ἐπέκτασιν μιᾶς ἐπιχειρήσεως ἀπαιτουμένων κεφαλαίων, δέον νά λάβῃ χώραν βάσει μιᾶς μελέτης, ἐνὸς προγράμματος, εἰς τὸ ὅποιον θά ἀντιπαράθῃνται, αἱ εἰς κεφάλαια ἀνάγκαι τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ὁ τρόπος καλύψεως τούτων.

Ἰδιαιτέρα σημασία δέον νά δοθῇ κατὰ τὸν προγραμματισμὸν τούτων εἰς τὰ ἑξῆς σημεία:

α) Εἰς τὸ μέγεθος τῶν κεφαλαίων, τῶν προοριζομένων διὰ μακροχρόνιους ἐπενδύσεις.

β) Εἰς τὸ μέγεθος τοῦ κυκλοφοροῦντος κεφαλαίου. Ὁ προσδιορισμὸς τούτου προϋποθέτει τήν ἐκτίμησιν, τῶν πιθανῶν πωλήσεων αἵτινες θά λάβουν χώραν, ὡς καὶ τοῦ ρυθμοῦ τοῦ κύκλου ἐργασιῶν τῆς ἐπιχειρήσεως.

γ) Εἰς τὸν προσδιορισμὸν ἐνὸς κονδυλίου διὰ τήν κάλυψιν τῶν ἐξόδων ἐξορμήσεως, ἤτοι τῶν ἐξόδων τοῦ ἀρχικοῦ σταδίου τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως.

δ) Εἰς τὸν προσδιορισμὸν τοῦ μεγέθους καὶ τῆς φύσεως τῶν κονδυλίων ἐκείνων, ἅτινα προορίζονται νά ἀντιμετωπίσουν τὰ ἀπαιτούμενα κεφάλαια. Τούτέστι θά προσδιορισθῇ, πόσα διατίθενται ἐξ ἰδίων καὶ πόσα ἐκ ξένων κεφαλαίων.

Κατὰ τήν ἀναζήτησιν πιστώσεων εἰσίοσι νά ἐπιδεικνύεται εἰς τὸν δανειστήν, ἀφ' ἐνὸς μίᾳ κατάστασις τῶν συνολικῶν, ἀρνητικῶν καὶ θετικῶν, στοιχείων τῆς ἐπιχειρήσεως (ισολογισμὸς), ἐξ οὗ δύναται οὗτος νά πληροφορηθῇ, τὸν βαθμὸν τῶν πιθανῶν κινδύνων του, ὡς καὶ τὰς δυνατότητας ἰσασφαλίσεως αὐτοῦ, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ λογαριασμὸς τῶν κερδῶν, ἐξ οὗ οὗτος θά πληροφορηθῇ, περὶ τοῦ βαθμοῦ ἰκανότητος καταβολῆς τοῦ τόκου καὶ τοῦ τμήματος ἀποσβέσεως τοῦ κεφαλαίου (χρεωλυσιοῦ).

Ἀπὸ τὸν προγραμματισμὸν τῶν ἀναγκαιούντων χρηματικῶν μέσων, δέον νά διακρίνη τις τὸν προϋπολογιστικὸν προγραμματισμὸν τῆς χρηματοδοτήσεως,

το ύψος τῆν πραγματικὴν κατάστασιν τῶν διενεργηθησομένων πληρωμῶν καὶ εισπράξεων, τὸν χρόνον πραγματοποιήσεως αὐτῶν, ὡς καὶ τὰς χορηγηθησομέ-
 μίας καὶ ληφθησομένας πιστώσεις.

Κράτος καὶ χρηματοδότησις

Ἡ φύσις τῶν κατὰ κανόνα ζητούμενων ὑπὸ τῆς βιομηχανίας κεφαλαίων (μακροπρόθεσμα καὶ μισοπρόθεσμα), συντελεῖ ὥστε νὰ ἐξυρισκῶνται ταῦτα μετὰ δυσ-
 χρείας. Εἴτε θὰ εἶναι ὀλίγα, εἴτε θὰ ζητῆται διὰ ταῦτα τόκος ἀσύμφορος ἢ ὑπερ-
 βολικαὶ ἐγγυήσεις.

Ὁ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἐπιχειρηματίου πρὸς ἐξεύρεσιν κεφαλαίων εὐρισκόμε-
 νος τρόπος συστάσεως κεφαλαιουχικῆς ἐνώσεως, δὲν εἶναι ἐπαρκῆς καὶ κατὰ κανό-
 να ὑποχρεοῦται οὗτος νὰ προσφύγῃ εἰς τὸν δανεισμόν. Οὗτος προϋποθέτει ὅμως
 τὴν ὑπαρξιν διαθεσίμων κεφαλαίων εἰς τὴν χώραν. Τοῦτο πάλιν ἐξαρτᾶται κυ-
 ρίως: Ἀπὸ τὸ ἔθνικόν εισόδημα. Ἀπὸ τὴν ταμιευτικότητα τοῦ λαοῦ. Ἀπὸ τὰ εἰσ-
 ρέοντα ξένα κεφάλαια καὶ μεταναστευτικὰ ἐμβάσματα καὶ ἀπὸ τὴν ὀργάνωσιν τῆς
 κεφαλαιουχικῆς ἀγορᾶς.

Ἐπὶ τῆς ἄλλης πλευρᾶς ὁ δανειστής θὰ ἐξαρτήσῃ τὴν χορήγησιν κεφαλαίων,
 ὡς καὶ τὴν ἀπαιτηθησομένην ἀπὸ τὸν δανειζόμενον ἐγγύησιν κυρίως ἀπὸ τὰ ἐξῆς:
 Μίγεθος τοῦ κεφαλαίου, ἴδιουσυγκρασίαν τοῦ ὀφειλέτου. Διάρκειαν τοῦ δανείου.
 Οἰκονομικὴν ἐξέλιξιν τῆς χώρας. Νομικὸν καὶ κοινωνικὸν καθεστῶς, Ἐπίπεδον τοῦ
 τόκου. Ἐξέλιξιν τοῦ νομισμάτος. Σκοπὸν τοῦ δανείου. Φερεγγυότητα καὶ ἰκανό-
 τητα τοῦ δανειζομένου. Ἐκ τῶν ὡς ἀνω προκύπτει, ὅτι εἰς τὴν λύσιν τῶν ὡς πρὸς
 τὰ κεφάλαια προβλημάτων, δύναται κατὰ μέγα μέρος νὰ συμβόλῃ καὶ τὸ κράτος.

Ἡ συμβολὴ αὕτη δύναται νὰ συνίσταται εἰς τὴν λήψιν ἐμέσεων καὶ ἀμέσεων
 μέτρων.

Τὰ ἔμμεσα μέτρα δύνανται νὰ κατευθύνωνται: Πρῶτον εἰς τὴν διευκόλυνσιν
 τῆς εἰσροῆς ξένων κεφαλαίων. Δύνανται δὲ ταῦτα νὰ εἶναι: Νομικὴ διαρρύθμισις
 τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν δανειστῶν. Νομισματικὴ σταθερότης. Ἐλεγχος κυκλοφο-
 ρούντος χαρτονομίσματος. Κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ σταθερότης. Ἐνθάρρυνσις ἀπο-
 στολῆς μεταναστευτικῶν ἐμβασμάτων. Ὄργάνωσις τῆς ἐπισήμου (χρηματιστή-
 ρια) καὶ ἰδιωτικῆς (Τράπεζαι) χρηματαγορᾶς.

Δεύτερον δύνανται νὰ κατευθύνωνται εἰς τὴν αὐξήσιν τῶν καταθέσεων. Τὰ
 μέτρα πρὸς τοῦτο συνίστανται: Εἰς ἐνθάρρυνσιν τῆς ἀποταμιεύσεως καὶ εἰς τὴν
 καθιέρωσιν ἑνὸς συστήματος ἡγγυημένων καταθέσεων. Εἰς τὴν καθιέρωσιν
 συστήματος τῆς δι' ἐπιταγῆς ἐξαφλήσεως χρεῶν.

Τρίτον, δύνανται νὰ κατευθύνωνται, εἰς τὴν ἀσκήσιν μιᾶς λελογισαμένης πιστω-
 τικῆς πολιτικῆς. Τὰ μέτρα πρὸς τοῦτο δύνανται νὰ ἀποβλέπουσι: Εἰς τὸν ὑποβιβασ-
 μὸν τοῦ ἐπιτοκίου. Εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς πιστωτικῆς πολιτικῆς τῶν Τραπεζῶν,
 Εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς πίστωσης, Εἰς τὴν ἐντατικὴν χρησιμοποίησιν τοῦ Τραπεζιτικοῦ
 δικτύου καὶ εἰς τὸν συγχρονισμόν τῆς νομοθεσίας, ὡς πρὸς τὰς πιστωτικὰς ἐγ-
 γυήσεις.

Τέταρτον, δύνανται νὰ κατευθύνωνται, εἰς τὴν ἐνθάρρυνσιν τῆς αὐτοχρημα-
 τοδοτήσεως. Τὰ μέτρα πρὸς τοῦτο ἀποβλέπουσι: Εἰς τὴν φορολογικὴν ἀπαλλα-
 γὴν τῶν πρὸς ἐπένδυσιν προοριζομένων κερδῶν καὶ εἰς τὴν θέσπισιν διατάξεων
 περὶ ὑποχρεωτικῶν ἀποθεματικῶν, πρὸς χρησιμοποίησιν δι' αὐτοχρηματοδότησιν.

Ἐκτός τῶν ὡς ἄνω ἐμέσων μέτρων, δύναται τὸ κράτος νὰ ὑποστηρίξη τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ δι' ἀμέσων χρηματικῶν ἐνισχύσεων. Αὐταὶ δύνανται: νὰ εἶναι, εἴτε πάγια (ἐπιδοτήσεις), εἴτε ἑκτακτοὶ (ἐπιχορηγήσεις), νὰ ἐξαρτηθοῦν ἀπὸ τὴν πραγματοποιησὶν ὀρισμένων προϋποθέσεων (χρηματικὰ βραβεία καὶ δῶρα), νὰ εἶναι προσωριναὶ καὶ ἐπιστρεπταὶ (δάνεια) ἢ νὰ συνίστανται εἰς ἐπιστροφάς ἢ ἐκπτώσεις δασμῶν ἢ φόρων καταβληθέντων ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἡ στατιστικὴ τῆς χρηματοδοτήσεως.

Αὕτη παρακολουθεῖ τὴν ἐξέλιξιν τῶν χρησιμοποιουμένων κεφαλαίων, τὴν κεφαλαιουχικὴν διάρθρωσιν, τὴν ἐξέλιξιν τῶν ρευστῶν μέσων, τὴν κίνησιν τῶν ἀπαιτήσεων τῆς ἐπιχειρήσεως, τὴν ἐξέλιξιν τῆς ρευστότητος καὶ τὴν κίνησιν τῆς κεφαλαιουχικῆς ἀγορᾶς.

Ἡ στατιστικὴ τοῦ μεγέθους τῶν κεφαλαίων παρακολουθεῖ ταύτας συνολικῶς καὶ κατὰ προέλευσιν (ἴδια καὶ ξένα κεφάλαια).

Ἡ στατιστικὴ τῆς κεφαλαιουχικῆς διάρθρωσεως παρακολουθεῖ τὴν ἐξέλιξιν τῆς δανειακῆς ἐπιβαρύνσεως, τῆς ρευστότητος καὶ τῆς ταμειακῆς εὐχερείας.

Κριτήριον παρακολουθήσεως τῆς αὐτοχρηματοδοτήσεως, ἀποκτῶμεν διὰ τῆς μετρήσεως τῶν ἀποθεματικῶν τῆς ἐπιχειρήσεως, διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῆς κεφαλαίου. Κριτήριον τοῦ εἶδους τῆς ξένης χρηματοδοτήσεως ἀποκτῶμεν, μετρῶντες τὰς βραχυπρόθεσμοις πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν πιστώσεις, διὰ τῶν μακρυπρόθεσμων ἐπίσης πρὸς ταύτην πιστώσεων.

Κριτήριον παρακολουθήσεως τοῦ βαθμοῦ ἐξασφαλίσεως (καλύψεως) τῶν εἰς μακρυπρόθεσμα κεφάλαια ἀναγκῶν, ἀποκτῶμεν, μετρῶντες τὰ εἰς παγίας ἐγκαταστάσεις ἐπενδεδυμένον κεφάλαιον, διὰ τοῦ μεγέθους τοῦ ἰδίου κεφαλαίου τῆς ἐπιχειρήσεως.

Κριτήριον παρακολουθήσεως τῆς δανειακῆς ἐπιβαρύνσεως, προσφέρει τὸ μέγεθος, τὸ προκύπτον ἐκ τῆς μετρήσεως τῶν ἰδίων κεφαλαίων, διὰ τῶν ἐν τῇ ἐπιχειρῆσει ἀπασχολουμένων ξένων τοιοῦτων.

Ἡ στατιστικὴ τῶν ρευστῶν μέσων. Αὕτη ἀπαβλέπει εἰς τὴν παρακολουθήσιν τῆς ἐξελίξεως τοῦ μεγέθους τῶν διαφόρων μεγαλυτέρου βαθμοῦ ρευστῶν μέσων, ἴητοι: ταμεῖον, γραμμάτια, χρεῶγραφα, καταθέσεις εἰς Τραπεζάς, ταμειντήρια κλπ.

Κριτήριον διὰ τὴν παρακολουθήσιν τοῦ βαθμοῦ, τῆς μὲν σχετικῆς ρευστότητος, ἀποκτῶμεν διὰ τῆς μετρήσεως τοῦ κυκλοφοροῦντος κεφαλαίου, διὰ τῶν βραχυπρόθεσμων πιστώσεων, τῆς δὲ ἀπολύτου, μετρῶντες τὰ ρευστὰ χρηματικὰ μέσα, διὰ τῶν τρεχουσῶν ὑποχρεώσεων.

Κριτήριον ρευστότητος, ἀπὸ ἀπόψεως διοθέσεως ξένων κεφαλαίων, ἀποκτῶμεν ἐπίσης μετρῶντες τὰς ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως χορηγηθείσας πιστώσεις, διὰ τῶν παρὰ ταύτης ἀναληφθεισῶν πιστώσεων.

Κατὰ τὴν μελέτην τῆς ρευστότητος, χρήσιμον στοιχεῖον δύναται νὰ ἀποβῇ καὶ ἡ γνώσις τοῦ βαθμοῦ προθυμίας ἐξοφλήσεως τῶν πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν ἀμέσων χρεῶν τῶν πελατῶν. Κριτήριον πρὸς τοῦτο ἀποκτῶμεν, μετρῶντες τὴν ἀξίαν τοῦ συνόλου τῶν πωλήσεων (τοῖς μετρητοῖς καὶ ἐπὶ πιστώσει), διὰ τοῦ μεγέθους τῆς ἀξίας τῶν μόνον τοῖς μετρητοῖς πωλήσεων.

Ἡ στατιστικὴ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς ἐπιχειρήσεως.

Αὕτη παρακολουθεῖ ταύτας, ὡς πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀπολύτου αὐτῶν μεγέθους καὶ κατὰ προθεσμίας χορηγήσεως.

Κριτήριον πρὸς παρακολούθησιν τῆς μέσης διαδρομῆς (διαρκείας) τῶν ἀπαιτήσεων τῆς, ἐπιχειρήσεως, ἀποκτῶμεν ὅταν τὸ γινόμενον: τῶν μέσων ἀπαιτήσεων ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἔτους, τὸ μετρήσωμεν, διὰ τοῦ μεγέθους τοῦ συνόλου τῶν πωλήσεων.

Κριτήριον διὰ τὴν παρακολούθησιν τῆς ταχύτητος κυκλοφορίας τῶν ἀπαιτήσεων ἀποκτῶμεν, ὅταν μετρήσωμεν τὸ σύνολον τῶν πωλήσεων, διὰ τῶν μέσων ἔτησιων ἀπαιτήσεων.

Ἡ στατιστικὴ τῆς κεφαλαιουχικῆς ἀγορᾶς.

Ἡ παρακολούθησις τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ σημειουμένων ἐξελίξεων, εἰς πράγματα, σχέσιν ἔχοντα μὲ τὴν χρηματοδότησιν, δύναται νὰ παράσχη εἰς τὸν ἐπιχειρηματίαν πολυτίμους ἐνδείξεις, ὡς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς χρηματοδοτικῆς του πολιτικῆς. Τοιαῦτα εἶναι: Ἡ νομισματικὴ κυκλοφορία. Ἡ κίνησις τοῦ εἰς χρυσὸν καλύμματος τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς. Αἱ τιμαὶ: τῶν ξένων συναλλαγμάτων, τοῦ ἐπιτοκίου, τῶν ἀξιῶν σταθεροῦ καὶ μεταβλητοῦ εἰσοδήματος, τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Ἡ κίνησις τῶν πράξεων μεταβιβάσεως κεφαλαίων. Ὡς καὶ ἡ κίνησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πτωχεύσεων.

IV. Ἡ ΑΠΟΚΤΗΣΙΣ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

1. Εἰσαγωγή

Εἶδομεν ὅτι ἡ ἐπιχείρησι γενικῶς, ἀποτελεῖ μίαν μακρᾶς πνοῆς, δρᾶσιν καὶ ὅτι συνεπῶς ὑποχρεοῦται νὰ προβῇ εἰς ἀγορὰς διαφόρων ἀγαθῶν ἐκ τῆς μεταπωλήσεως τῶν ὁποίων προσδοκᾷ νὰ ἐπιτύχη κέρδος. Ἡ βιομηχανικὴ ἐπιχειρήσις, εἰδικώτερον, ἀποβλέπει νὰ ἐπιτύχη τὸ κέρδος διὰ τῆς πωλήσεως εἰς τὴν ἀγορὰν ἐνὸς ἀγαθοῦ, τὸ ὁποῖον ὑπέστη παρ' αὐτῆς προηγουμένως μίαν ὀρισμένην ἐπεξεργασίαν, μεταποίησιν κλπ. Ἡ ἐπεξεργασία αὕτη, προϋποθέτει μίαν ὄλην, καὶ ἀπαιτεῖ δυνάμεις, αἰτίνας, δύναται νὰ καταβληθοῦν, εἴτε ὑπὸ προσώπων, εἴτε ὑπὸ μηχανημάτων, ἀμέσῃ ἢ ἐμμέσῃ κινήσεως. Διὰ τὴν μηχανικὴν κίνησιν ἀπαιτεῖται κατανάλωσις ὑλῶν ἐνεργείας. Ἡ ὄλη ἐπεξεργασία τῆς ὄλης λαμβάνει χώραν, κατὰ κανόνα, εἰς κτίρια, ἅτινα βεβαίως θὰ εὐρίσκωνται καὶ ἐπὶ ἐνὸς γηπέδου.

Ἡ περιγραφὴ τῆς ἀποκτήσεως ὄλων τῶν ὡς ἄνω, διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ προϊόντος πάσης φύσεως ἀπαραιτήτων μέσων, θὰ ἀποτελέσῃ τὸ ἀντικείμενον τοῦ παρόντος κεφαλαίου.

2. Σύστασις ὑπηρεσίας προμηθειῶν.

Ἡ προμήθεια τῶν διαφόρων παραγωγικῶν τούτων μέσων, ἐνέχει τόσον περισσότερους κινδύνους, ὅσον περισσότεραι καὶ μεγαλύτεραι εἶναι αἱ διὰ ταῦτα ἀνάγκαι. Συνεπῶς αἱ μεγάλαι ἐπιχειρήσεις, χρειάζονται μίαν εἰδικὴν ὑπηρεσίαν, ἣτις θὰ ἐπιλαμβάνεται τῶν προμηθειῶν καὶ τοῦ συντονισμοῦ αὐτῶν. Ἡ ὑπηρεσία

αύτη, θα καταρτίσει το πρόγραμμα προμηθείας, θα έρευνά την αγορά, θα διαχειρίζεται και θα παρακολουθεί την εκτέλεση της παραγγελίας, θα ενεργεί τās σχετικές με ταύτην λογιστικές έγγραφες, θα καθορίσει τās έξοδα πραγματοποιήσεως τών προμηθειών, θα υποδέχεται ταύτας, θα τās παραδώη εις τήν αποθήκην και τέλος θα παρακολουθεί ταύτας στατιστικώς.

Ὁ καταρτισμὸς τοῦ προγράμματος προμηθειών, λαμβάνει χώραν κατόπιν συνεργασίας μετὰ διὰ ταῦτα ἐνδιαφερόμενα τμήματα τῆς ἐπιχειρήσεως. Ὁ προγραμματισμὸς ἀποβλέπει εἰς τὸν συντονισμὸν τών διαφόρων προμηθειών ἀναμεταξύ των. Ὅθεν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν του ἀπαιτεῖται προηγουμένως ἐπισταμένη μελέτη ὄλων τών δυνατοτήτων: παραγωγῆς, χρηματοδοτήσεως, πωλήσεως καὶ οικονομικῆς ἀποδόσεως. Ἡ στατιστικὴ θὰ εἶναι, διὰ τὴν μελέτην ταύτην, ὁ κυριώτερος σύμβουλος.

Διὰ τὸν καλύτερον καθορισμὸν τῆς δυνατότητος ἐπιτεύξεως οἰκονομιῶν, εἰς κεφάλαια, τόκους, έξοδα μεταφορᾶς, φθορᾶς καὶ ἐναποθηκεύσεως, ἀκόπιμον τυγχάνει ὅπως δι' ἐκάστην παραγγελίαν καταρτίζεται ἰδιαίτερος προϋπολογισμὸς.

Ἡ ἔρευνα τῆς ἀγορᾶς ἀποβλέπει εἰς τὴν ζήτησιν προσφορῶν, δειγμάτων καὶ σχεδίων. Εἰς τὸν προσδιορισμὸν τών ὁρων τῆς προσφορᾶς καὶ ἐν γένει εἰς τὴν παρακολούθησιν τών τιμῶν καὶ συνθηκῶν τῆς ἀγορᾶς. Τελικῶς συγκρίνονται αἱ διάφοροι προσφοραί, συντάσσεται τὸ πόρισμα καὶ ὑποβάλλεται ταῦτο εἰς τὸν ἀρμόδιον νὰ ἐγκρίνη ὑπευθύνως τὴν παραγγελίαν. Ἡ σύγκρισις αὕτη δέν εἶναι πάντοτε εὐχερῆς, λόγω τῆς ἀνομοιοτυπίας τών διαφόρων προσφορῶν, ὡς πρὸς τὸν τόπον παραδόσεως, τὴν προθεσίαν πληρωμῆς, τὸν τόπον ἀποστολῆς καὶ παραλαβῆς, τὸν φορέα τῆς ἐκ τών ναύλων ἐπιβαρύνσεως, τοὺς ὁρους: διαμαρτυρίας, ἐγγυήσεων, δειγματοληψίας καὶ συσκευασίας καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀρμοδίαν, εἰς περίπτωσιν διαφωνιῶν, δικαστικὴν ἀρχήν. Τὸ γραφεῖον διαχειρίσεως τών παραγγελιῶν προμηθειῶν ἀναλαμβάνει τὴν διαπραγματεύσειν τῆς παραγγελίας, τὴν παρακολούθησιν τῆς ἐκτελέσεως ταύτης, ὡς καὶ τὴν ὑποδοχὴν καὶ ἔλεγχον αὐτῆς μέχρι παραδόσεώς της εἰς τās ἀντιστοίχους τοῦ ἐργαστασίου ἀποθήκας. Οἱ διαχειρισταὶ δεόν νὰ εἶναι διεδοκιμασμένα πρόσωπα, ἀμερόληπτα, εὐκρινῆ, μὴ παρασυρόμενα ἀπὸ φιλικούς δεσμούς καὶ δωροδοκίας καὶ κρατοῦντα εἰς ἀπόστασιν τοὺς προμηθευτάς.

Ἡ ὑπηρεσία προμηθειῶν ἐπιλαμβάνεται τῆς παρακολούθησεως τών διαφόρων ἐξόδων καὶ πληρωμῶν, αἰτίνας λαμβάνουσι χώραν διὰ τὴν πραγματοποιήσιν τών προληθειῶν καὶ ἐνεργεῖ τās πρὸς ταῦτο λογιστικὰς ἐγγραφὰς (ἀπαραιτήτους διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ κόστους τών διαφόρων παραγγελιῶν), ἐλέγχουσα προηγουμένως τὰ σχετικὰ τιμολόγια.

Ἡ ὑπηρεσία προμηθειῶν παρακολουθεῖ καὶ τὴν τύχην τοῦ ὕλικου συσκευασίας τών ἀγορασθέντων ειδῶν. Τὸ ὕλικόν τοῦτο δέν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι πάντοτε εὐτελές. Συχνὰ δὲ ἔχει καὶ μεγάλην ἀξίαν (βυτία, δοχεῖα, χαλύβδινα φιάλαι, σιδηρὰ ἢ ξύλινα κιβώτια κλπ.). Πάντως ἡ τελικὴ μετοχειρισὶς αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν συμφωνίαν μετὰ τὸν προμηθευτήν.

Ἡ στατιστικὴ τῆς ὑπηρεσίας προμηθειῶν περιλαμβάνει τὴν πρωτοκάλλησιν τών διαφόρων παραγγελιῶν προμηθειῶν, παρακολουθεῖ τās ἐσωτερικὰς ἀνάγκας τῆς ἐπιχειρήσεως, ὡς καὶ τὴν παραγωγὴν τών ειδῶν, διὰ τὰ ὅποια ἐνδιαφέρεται

ή επιχείρησις, παρακολουθεί τὰς τιμάς, τὰς διενεργηθείσας παραγγελίας, κατὰ ποσότητα καὶ ἄξιον καὶ κατὰ χρονικά διαστήματα ἐμφανίσεως τούτων.

3. Αἱ πρῶται ὕλαι.

Αἱ οὐσίαι καὶ τὰ ὑλικά ἐκεῖνα, ὅτινα εἰς μίαν βιομηχανικὴν ἐπιχείρησιν ὑφίστανται τὴν ἐπεξεργασίαν, μεταποίησιν, μετασχηματισμὸν κλπ. καὶ ἀποτελοῦν τὴν βάσιν τοῦ μέλλοντος νὰ πωληθῆ προϊόντος, χαρακτηρίζονται γενικῶς ὡς πρῶται ὕλαι. Αὗται εἶναι: κύριαι καὶ βοηθητικαί.

Κύριος πρῶτος ὕλας ὀνομάζομεν τὴν ἀπαραίτητον ἐκείνην ὕλην, ἐκ τῆς ἐπεξεργασίας καὶ μεταλλαγῆς τῆς ὁποίας θὰ προέλθῃ τὸ προκρινέν νὰ παραχθῆ προϊόν. Διὰ τὴν παραγωγὴν ἐνὸς βιομηχανικοῦ προϊόντος δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀπαιτεῖται πάντοτε ἐν εἶδος μόνον πρῶτης ὕλης, ἀλλὰ καὶ πλείονα τοιαῦτα.

Ἐπὶ τὸν ὄρον βοηθητικαὶ πρῶται ὕλαι, ἐννοοῦμεν ὅλους ἐκεῖνας τὰς ὕλας, αἵτινες εἶναι ἀπαραίτηται, διὰ τὴν βασικὴν ἐπεξεργασίαν τῶν κυρίων πρῶτων ὕλων, ὡς καὶ διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς ποιότητος καὶ τῆς ἐν γένει ἐμφανίσεως τοῦ βιομηχανικοῦ προϊόντος.

Αἱ βοηθητικαὶ ὕλαι, αἱ ἀπαιτούμεναι διὰ τὴν βασικὴν ἐπεξεργασίαν, εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἀνευ διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ προϊόντος, ἐνῶς οἱ βοηθητικαὶ ὕλαι αἱ ἀπαιτούμεναι διὰ τὴν βελτίωσιν ποιότητος καὶ ἐμφανίσεως αὐτοῦ, δὲν ἔχουν τὴν αὐτὴν σημασίαν. Ὁ βαθμὸς τῆς ἀνάγκης τούτων ἐξορτάται ἀπὸ τὰς προθέσεις τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ τὰς ἀναληφθείσας παρ' αὐτοῦ ἐναντι τῶν πελατῶν του ὑποχρεώσεις.

Αἱ πάσης φύσεως πρῶται ὕλαι δύνανται νὰ εὐρίσκωνται, εἴτε εἰς τὴν ἀρχέγονον αὐτῶν ἢ μορφήν νὰ ἔχουν ὑποστῆ μόνον στοιχειώδη τινὰ ἐπεξεργασίαν ἰδίᾳ διατηρήσεως (ἀκατέργαστοι πρῶται ὕλαι), εἴτε νὰ ἔχουν ἤδη ὑποστῆ βιομηχανικὴν τινὰ ἐπεξεργασίαν μεγαλύτερου βαθμοῦ (κατεργασμένοι πρῶται ὕλαι).

Ἀπὸ ἀπόψεως φύσεως καὶ συστάσεως, αἱ πρῶται ὕλαι δύνανται νὰ εἶναι παντὸς εἶδους: ὄρυκταί, μεταλλευτικαί, βασικαί, αὐτοφύεις, γεωργικαί, κηπουρικαί, δεινδρώδεις, κτηνοτροφικαί, ἀλιευτικαί κλπ. ὡς καὶ ὑποπροϊόντα τούτων.

Προγραμματισμὸς τῶν εἰς πρώτας ὕλας ἀναγκῶν.

Ὁ ἐφοδιασμὸς εἰς πρώτας ὕλας θεωρεῖται ὡς ἐξησφαλισμένος, ὅταν αἱ ἀποθήκαι παρουσιάζουν κανονικά ἀποθέματα καὶ ὅταν λαμβάνεται φροντίς διὰ τὸν ἀνεφοδιασμὸν ἀπὸ ἀπόψεως ποσότητος, εἶδους, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει καὶ τῶν προθεσιμῶν παραδόσεως.

Ὁ προγραμματισμὸς τῶν εἰς πρώτας ὕλας ἀναγκῶν ἀπαιτεῖ συνεργασίαν πολλῶν γραφείων τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ δὴ τοῦ γραφείου πωλήσεως, τοῦ γραφείου ἐργοστασίου, τῶν γραφείων: τῆς ἐκπονήσεως σχεδίων, τῆς προπαρασκευῆς τῆς ἐργασίας, τῆς ὑπηρεσίας ἀγορῶν, τῶν ἀποθηκῶν καὶ διαχειρίσεως ὑλικοῦ ὡς καὶ τῶν τμημάτων τῶν ζητούντων τὸν ἀνεφοδιασμὸν.

Οἱ παράγοντες οἱ δημιουργοῦντες τὴν ἀνάγκην προμηθείας πρῶτων ὕλων δύνανται νὰ εἶναι, εἴτε ἡ ὠθήσις ἐκ τῆς ληφθείσης παραγγελίας, εἴτε ἡ ὠθήσις ἐκ μέρους τῆς διαχειρίσεως τῶν ἀποθηκῶν. Εἰς τὴν δευτέραν ταύτην περίπτωσιν, ἡ στατιστικὴ παρακολούθησις παίζει σημαντικὸν ρόλον διὰ τὰς προμηθείας.

Προτοῦ ὁ βιομήχανος προβῆ εἰς τὴν προμήθειαν πρῶτων ὕλων, δεῖον προη-

γουμενως νά προγραμματίση, ποιότητα και ποσότητα ην χρειάζεται, ως και τόν χρόνον εντός του οποίου θέον αὐται νά εὐρίσκωνται εἰς τήν διάθεσίν του, τέλος δέ και τήν ἀνωτάτην τιμήν εἰς ἣν οὗτος ἔχει συμφέρον νά ἀγοράση.

Ὁ καθορισμός τῆς ἀπαιτουμένης ποιότητος.

Ὁ καθορισμός τῆς ποιότητος ἐξαρτᾶται: Ἀπό τήν ἱκανότητα τῶν μηχανημάτων, Ἀπό τὰς μεθόδους παραγωγῆς. Ἀπό τὰς ἀναληφθείσας ὑποχρεώσεις ἐναντι τῶν πελατῶν, ἢ ἐναντι ἄλλων ἐπιχειρήσεων. Ἀπό τήν ἐποχὴν τοῦ ἔτους. Ἀπό τήν ἐιδικότητα τοῦ χρησιμοποιουμένου ἐργατικοῦ προσωπικοῦ νά ἀνταποκριθῆ εἰς τήν ἐπεξεργασίαν ὀρισμένης ποιότητος. Ἀπό τήν ποιότητα τοῦ εἶδους, ὅπερ δυνάμεθα νά διαθέσωμεν ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ἀπό τὰ μεταφορικά μέσα. Ἀπό τὰ μέσα ἐναποθηκείσεως. Ἀπό τὰ διαθέσιμα κεφάλαια. Ἀπό τήν τιμὴν μισθώσεως τῶν ξένων κεφαλαίων.

Ὁ καθορισμός τῆς ποσότητος.

Σημαντικὸν διὰ τήν ἐπιτυχῆ διξαγωγὴν τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως, εἶναι καὶ ὁ προσδιορισμός τῶν ἐλαχίστων καὶ μεγίστων τῶν ποσοτήτων πρώτων ὑλῶν, αἵτινες θέον νά εὐρίσκωνται εἰς τήν διάθεσιν τῆς ἐπιχειρήσεως.

Μία ἐλάχιστη ποσότης, εἶναι πάντοτε ἀναγκαία διὰ τήν ὁμαλὴν λειτουργίαν τοῦ ἐργοστασίου, τήν ἐμπρόθεσον κατασκευὴν τοῦ ἐμπορεύματος καὶ διὰ τήν ἀποφυγὴν καθυστερήσεως ἐκ τῆς μὴ ἐγκαίρου· προμηθείας πρώτων ὑλῶν ἢ παραγγελίας ἢ ἐκτελέσεως ταύτης.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς διατηρήσεως ἐλαχίστων ποσοτήτων, ἔχει τὸ πλεονέκτημα νά διευκολύη τήν διαχείρισιν τοῦ ὑλικοῦ καὶ νά ἐξοικονομῆ κεφάλαια, συνεπάγεται ὅμως οἰκονομικὰς κινδύνους, ὅταν ἀκολουθῆται μετὰ σχολαστικότητος. Δὲν πρέπει νά λησμονώμεν, ὅτι ὑπάρχουν ἐνίοτε περιπτώσεις διατηρήσεως ὑλικοῦ καὶ ὅταν τοῦτο δὲν εἶναι ἀναγκαῖον.

Τὸ μέγιστον τῶν ἀπαιτουμένων ποσοτήτων ρυθμίζεται ἀπὸ τὰς συνήθως παρουσιαζομένας ἀνάγκας πρὸς ταῦτα καὶ ἀπὸ τὰς προβλέψεις τοῦ ἐπιχειρηματίου.

Ἐνίοτε ὑπάρχουν ἐπιχειρήσεις, εἰς τὰς ὁποίας, ἡ οἰκονομικὴ ἐνασχόλησις ἢ ἡ φύσις τῆς παραγωγῆς των, ἐπιτρέπει διπλῶς τηρῆται μία μέση κατάσταση μεταξύ ἐλαχίστων καὶ μεγίστων.

Ἡ ποσότης τῶν ἀπαιτουμένων πρώτων ὑλῶν ἐξαρτᾶται ἐιδικώτερον ἀπὸ τοὺς κάτωθι παράγοντας: Ἀπὸ τὰς ἀναληφθείσας ὡς πρὸς ταύτην ὑποχρεώσεις. Ἀπὸ τὸ δυναμικὸν καταναλώσεως τῶν προϊόντων τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀπὸ τὰς προβλέψεις τοῦ ἐπιχειρηματίου. Ἀπὸ τήν τιμὴν ἀγορᾶς αὐτῶν. Ἀπὸ τὰ διαθέσιμα κεφάλαια. Ἀπὸ τήν ποιότητα τῆς παραχθήσασμένης ποσότητος. Ἀπὸ τὰ μέσα ἐναποθηκείσεως. Ἀπὸ λόγους ἀνωτέρας βίας. Ἀπὸ τοὺς ἐκ τῆς τυχόν διατηρήσεως ταύτων ἀπαιτουμένους τόκους. Ἀπὸ τήν παραγωγικὴν ἱκανότητα, μηχανημάτων καὶ ἐργατῶν. Ἀπὸ τὸν βαθμὸν ἀπασχολήσεως.

Τόποι ἀγορᾶς πρώτων ὑλῶν.

Ὁ τόπος ἀγορᾶς πρώτων ὑλῶν ἐξαρτᾶται: ἀπὸ τήν ποιότητα καὶ ποσότητα ἣν προτιθέμεθα νά παραγάγωμεν. Ἀπὸ τὸ χρονικὸν σημεῖον ἐνάρξεως τῆς πα-

ραγωγής. 'Από τὰ διατιθέμενα μεταφορικά μέσα. 'Από τὰς παρεχομένης υπό τῶν προμηθευτῶν οικονομικὰς διευκολύνσεις. 'Από ἀνωτέραν ἐπιταγήν.

'Ο χρόνος ἀγορᾶς πρώτων ὑλῶν.

'Ο χρόνος εἰς τὸν ὁποῖον αἱ πρώται ὑλαὶ δεόν νὰ ἀγορασθῶσι καθορίζεται: 'Από τὰς συμβατικὰς ὑποχρεώσεις παραδόσεως τοῦ ἐτοιμοῦ προϊόντος. 'Από τὰς προβλέψεις τοῦ βιομηχάνου. 'Από τὴν ἀπασχόλησιν τῶν μηχανημάτων. 'Από τὴν ἰκανότητα παραδόσεως τοῦ προμηθευτοῦ. 'Από τὴν δυνατότητα πληρωμῆς. 'Από τὰ ἰσχύοντα ἑκάστοτε κόμιστρα.

'Η τιμὴ ἀγορᾶς τῶν πρώτων ὑλῶν.

'Η τιμὴ ἀγορᾶς τῶν πρώτων ὑλῶν θὰ ἐξαρτηθῆ: 'Από τὴν ἀναληφθεῖσαν ὑποχρέωσιν παραδόσεως εἰς ὠρισμένην τιμὴν. 'Από τὰς τιμὰς τῶν συναγωνιστῶν. 'Από τὸν βαθμὸν ἀπασχολήσεως. 'Από τὰ διαθέσιμα κεφάλαια. 'Από τὴν προοπτικὴν ἐξελίξεως τῆς ζητήσεως. 'Από ἐνδεχομένους ἐπιχειρηματικούς συνδυασμούς: χρηματοδοτικῆς, παραγωγικῆς ἢ νομισματικῆς φύσεως. 'Από τὴν οικονομικὴν ἀντοχὴν τῶν καταναλωτῶν.

Κατὰ τὴν προσπάθειαν ἀποκτήσεως πρώτων ὑλῶν καὶ ἐξασφαλίσεως μιᾶς κανονικῆς τροφοδοτήσεως διὰ τοιούτων, ὁ ἐπιχειρηματίας μελετᾷ καὶ ἐξετάζει καὶ τὴν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπίδρασιν τοῦ τύπου ἐγκαταστάσεως τοῦ παραγωγικοῦ συγκροτήματος τῆς ἐπιχειρήσεως του καὶ ἡ ἀπόφασίς του ἐπηρεάζεται ἀναλόγως ὡς πρὸς αὐτόν.

'Η στατιστικὴ τῶν πρώτων ὑλῶν.

'Η στατιστικὴ τῶν πρώτων ὑλῶν ἀποβλέπει νὰ παρακολουθῆσθῃ τὰς προμηθευομένης πρώτας ὑλας, κατὰ ποσότητα καὶ ἀξίαν, ἀναλόγως τοῦ εἶδους καὶ τῆς προελεύσεως τούτων.

'Επίσης παρακολουθεῖ τὴν ἐξέλιξιν τῶν τιμῶν τῶν πρώτων ὑλῶν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀλλὰ καὶ γενικῶς εἰς τὴν ἐσωτερικὴν καὶ εἰς τὴν διεθνή ἀγοράν. 'Η παρακολούθησις αὕτη ἀποτελεῖ ἓνα τῶν σπουδαιωτέρων ὁδηγῶν τῆς ἐπιχειρηματικῆς ὁράσεως. 'Από τὸν βαθμὸν ἐξαγωγῆς ὀρθῶν συμπερασμάτων, βάσει τῆς στατιστικῆς ταύτης, ἐξαρτᾶται ἐνίοτε ἡ ὑπαρξίς καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς ἐπιχειρήσεως.

Τὸ κράτος καὶ αἱ πρώται ὑλαὶ.

'Ο βιομηχανος οὐδεμίαν ἀξίαν λόγου ἐπίδρασιν δύναται νὰ ἀσκήσῃ ἐπὶ τῶν σχετικῶν μετὰ πρώτας ὑλας ζητημάτων του. Οἱ παραγωγοὶ δὲ τῶν πρώτων ὑλῶν (συνήθως γεωργοί), κατὰ τὸ πλεῖστον λόγῳ τῆς οικονομικῆς αὐτῶν ἀδυναμίας, εὐρίσκονται ἐπίσης εἰς δυσχερῆ θέσιν νὰ ἐπιτύχουν ἰκανοποιητικὰς τιμὰς, αὐξήσιν τῆς ἀποδόσεως των καὶ βελτίωσιν τῆς ποιότητος τῶν προϊόντων των. Καὶ ἐν προκειμένῳ ἡ συνδρομὴ τοῦ κράτους κρίνεται ἀπαραίτητος.

Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κράτους διὰ τὴν ὑποστήριξιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς πρώτων ὑλῶν ἐν γένει κινεῖται ἀπὸ λόγους: οικονομικούς, νομισματικούς, δημογραφικούς, στρατιωτικούς, κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ πολιτικούς.

Τὸ κράτος δύναται νὰ λάβῃ σχετικὰ μέτρα κυρίως πρὸς τὰς ἐξῆς κατευθύνσεις: 'Ενίσχυσιν τῶν παραγωγῶν πρὸς ἐπίτευξιν μιᾶς ἀνωτέρας ποσοτικῆς καὶ

ποιοτικής βελτιώσεως της παραγωγής, διά παροχής χημικών μέσων και λιπασμάτων. Ίδρυσιν οργανισμών, Ιερίνης, και έμπορίας μεταλλευτικών και γεωργικών προϊόντων. Ανάπτυξιν της γεωργικής πίστωσης. Δασμολογικήν προστασίαν πρώτων ύλων παραγομένων εν τη χώρα. Σύστασιν θεσμών διαπραγματεύσεως βασικών πρώτων ύλων. Έν προκειμένω έρχονται υπ' όψιν τά χρηματιστήρια έμπορευμάτων, ως τόποι αγοράς πρώτων ύλων και σχηματισμού τιμών διά ταύτας. Ταύτα δέν πρέπει νά συγχέωνται μέ τας γενικωτέρας αγοράς και πανηγύρεις, αίτινες λαμβάνουν χώραν καθ' άπέχοντα υπ' άλλήλων χρονικά διαστήματα και εις ός πραγματοποιούνται πωλήσεις έμπορευμάτων άπ' εύθείας και σύχ' βάσει γενικώς τυποποιηθέντων δειγμάτων.

Ός πρός τό πρόβλημα των πρώτων ύλων άπό άπόψεως έπιχειρηματίου, τό Κράτος δύναται νά προβή εις μείωσιν δασμών πρώτων τινών ύλων μη παραγομένων εν τη χώρα και ίδια εις περιπτώσεις, καθ' ός, τό έκ τούτων έτοιμον προϊόν προορίζεται δι' εξαγωγήν. Έπίσης δύναται νά εφαρμοσθή και σύστημά τι έπιστροφής των δασμών, άν και η τεχνική της εφαρμογής του είναι δυσχερής, έπιδεχομένη ένιστε αυθαιρεσίας και καταστρατηγήσεις.

4. ΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ.

Ένωια και είδη των μηχανικών εγκαταστάσεων.

Η μεταποίησις, έπεξεργασία κλπ. της ύλης διά την άπόκτησιν του πρός πώλησιν προϊόντος, δέν λαμβάνει χώραν πάντοτε διά χειρός μόνον, αλλά και τη βοήθειά διαφόρων μηχανικών μέσων. Έκτός όμως των διά τόν ως άνω σκοπόν χρησιμοποιου μένων μηχανιών άπαιτούνται εν τη βιομηχανική έπιχειρήσει και άλλαι τοιαύται.

Τά κυριώτερα είδη των πάσης φύσεως μηχανημάτων μις βιομηχανικής έπιχειρήσεως θά ήδύοντο νά διακριθώσιν εις τας εξής κατηγορίας:

Πρώτον, μηχανήματα διά την παραγωγήν ένεργείας, ήτοι διά την μεταβολήν η χρησιμοποίησιν της ύλης, πρός παραγωγήν: μηχανικής κινήσεως, φωτός, ψύξεως η θερμάνσεως. Ταύτα διακρίνονται εις τοιαύτα παράγοντα πρωτογενούς μηχανικήν κίνησιν (ήτοι ένεργειαν έξ ύδατος, θερμότητας, άερος, άτμού, πετρελαίου, βενζίνης κλπ.) και εις τοιαύτα άτινα παράγουν ένεργειαν δευτερογενούς (ηλεκτρικαί κινητήρες). Διά τόν καθορισμόν του τεχνικού μεγέθους μις βιομηχανικής έπιχειρήσεως, χρησιμοποιείται συχιά τό μέγεθος της κινητηρίου δυνάμεως, έκφραζομένης εις μηχανικούς ίππους. Οίκοθεν νοείται, ότι τό μέγεθος ταύτο έχει νόημα, έφ' όσον αναφέρεται εις τούς μηχανικούς ίππους της πρωτογενούς και όχι και της δευτερογενούς κινητηρίου δυνάμεως.

Δεύτερον, μηχανήματα παραγωγής, μεταποίησεως και έπεξεργασίας. Ταύτα διακρίνονται: εις βαρέα και έλαφρά, εις μονίμως εγκατεστημένα και εις φορητά τοιαύτα. Εις την τελευταίαν κατηγορίαν θά ήδύατό τις νά συμπεριλάβη και τά εργαλεία της έπιχειρήσεως.

Τρίτον, μηχανήματα μεταφορής (σιδηρόδρομος, σιδηροτροχιαί, πλοίαρια, αυτοκίνητα, αναβατήρες, έναέρια μεταφορικά μέσα, χειρόμαξαι, περιστρεφόμεναι ταινίαι, γερανοί και άνυψωτήρες.

Τέταρτον, μηχανήματα διοικήσεως (άρθρομηχαναί, έγκαταστάσεις τηλεπικοινωνίας, λογιστικά μηχαναί, γραφομηχαναί, ώρολόγια έλέγχου κλπ.).

Παράγοντες έκλογής μηχανημάτων.

Οί τήν έκλογήν είδους και μεγέθους τών διαφόρων μηχανημάτων έπηρεάζοντες παράγοντες είναι ποικίλοι. Κυρίως όμως δέον νά αναφέρομεν τούς κάτωθι: α) Λόγοι τεχνικής σκοπιμότητας και έξυπηρετήσεως. β) Τεχνική απόδοσις. γ) Διάρκεια παραγωγής. δ) Οικονομική απόδοτικότητα, ε) Εύχέρεια χειρισμού πρòς άποφυγήν προσλήψεως ειδικευμένων χειριστών λόγω τών άκριβών ήμερομισθίων. ζ) Ακόμη και ό χαρακτήρ και ή ιδιοσυγκρασία του άποφασίζοντος παίζει ούχι εύκαταφρόνητον ρόλον έν προκειμένω: φειδωλότης, ένθουσιασμός, συντηρητικότητα, φιλαρέσκεια, προσεκτικότητα, έλαφρότης, προνοητικότητα, φοροφοβία, έγωισμός, και τεχνική μόρφωσις, έπιδρουίν επί τής άποφάσεως.

Μηχανήματα επί μισθώσει.

Ή άπόκτησις μηχανημάτων τινών δι' άγοράς τούτων δέν είναι πάντοτε δυνατή. Παρουσιάζεται ένίοτε ή περίπτωσης, ώρισμένα τινά μηχανήματα νά παραχωρούνται μόνον επί μισθώσει. Τοιαύτα μηχανήματα είναι συνήθως έκείνα διá τά όποια ύπάρχει επί τής μιάς πλευράς άπόλυτον μονοπώλιον παραγωγής, επί τής άλλης δέ άπόλυτος άνάγκη χρησιμοποίησεως τούτων, είτε διότι ταύτα μειώνουν τά έξοδα τής έπιχειρήσεως, είτε διότι συντελοούν εις την βελτίωσιν τής ποιότητος του παραγομένου προϊόντος και συνεπώς έπιτρέπουν τήν άπαιτήσιν μιάς άνωτέρας τιμής.

Ή συντήρησις τών μηχανημάτων.

Εις τά έξοδα τών μηχανικών έγκαταστάσεών συγκαταλέγονται και τά έξοδα συντηρήσεως τούτων. Αύτη καθίσταται άναγκαία, διá τήν έπίτευξιν προϊόντων καλής ποιότητος, διá τήν πραγματοποίησιν οικονομιών, διá τήν συνεπή εις τās καθορισθείσας προθεσμίας παράδοσιν τών παραγγελιών, διá τήν πρόληψιν καθυστερήσεων και δυστυχημάτων και τέλος, διότι μία καλώς συντηρημένη μηχανή διαθέτει ευμένως πρòς έργασίαν τόν χειριστήν τούτης.

Διá τήν άσκησιν μιάς καλής συντηρήσεως τών μηχανημάτων, άπαιτείται ή λήψις μέτρων, άφ' ένός πρò τής παραγγελίας τούτων και άφ' έτέρου μετά τήν έγκατάστασιν αυτών.

Ό βιομήχανος πρέπει νά έχη ύπ' όψει τον, ότι έλλειψις τις επί ένός μηχανήματος, διαπιστωθείσα πρò τής έγκαταστάσεως αυτού, έχει πολύ μικροτέρας συνεπειάς παρά μετά τήν έγκατάστασιν και λειτουργίαν, όπότε, λόγω διαπιστωθείσης τινός έλλείψεως, ένδέχεται νά διακοπή ή λειτουργία ολοκλήρου του έργοστασίου μέχρι άποκαταστάσεως του μηχανήματος. Πρò τής παραγγελίας τών μηχανημάτων δέον νά δοθής προσοχή, όπως ή κατασκευή τούτων λάβη χώραν, άπό άπόψεως λειτουργίας και μορφής, κατά τρόπον έξοικονομούντα άργότερον έξοδα συντηρήσεως, ως και έπιτρέποντα διá καταλλήλων άνταλλακτικών νά άποκαθίστανται εύχερως συνήθεις αυτου βλάβαι. Έκ τών ως άνω καταφαίνεται ή σπουδαιότης και ή άνάγκη διατηρήσεως τών άπαιτουμένων και ίδιας δυσχερώς έξυρισκομένων άνταλλακτικών μηχανημάτων, τούλάχιστον βασικής χρήσεως, ως και

ή σκοπιμότης εγκαταστάσεως του παραγωγικού συγκροτήματος επιχειρήσεων, των τών μηχανήματα χρήζουν συχνών επιδιορθώσεων και ή μεταφορά τών οποίων είναι δυσχερές, πλησίον κέντρων παρεχόντων την δυνατότητα ταχείας επιδιορθώσεως.

Άλλά και μετά την εγκατάστασιν του μηχανήματος παρίσταται ανάγκη συνεχούς παρακολούθησεως τούτου, περιοδικής αναλυτικής επιθεωρήσεως, άμέσου επιδιορθώσεως τών βλαβών του, προσοχής και ύποβολής σχετικών άναφορών τών χειριζομένων τού μηχανήμα.

Η ανάγκη μελετημένης προμήθειας τών μηχανικών εγκαταστάσεων.

Η διάθεσις κεφαλαίων διά την άπόκτησιν μηχανημάτων, γηπέδου και κτιριακών εγκαταστάσεων, άποτελεί την πλέον επικίνδυνον οικονομικήν και τεχνοοικονομικήν ενέργειαν του επιχειρηματίου. Όχι μόνον έπειδή αυτή συνεπάγεται την επί μακρόν χρόνον, άνηστοποίησην ενός μεγάλου ποσοστού κεφαλαίων τής επιχειρήσεως («επένδυσιν»), αλλά και λόγω τής κατά βαθμόν εξαρτήσεως τής ποιότητος και ποσότητος τών παραχθησομένων (βλαβών δηλαδή επί τών οποίων ή επιχειρηματίας έχει άναποθέσει όλας αυτού τās έλπίδας) εκ τής τεχνικής καταλληλότητος τών μηχανημάτων. Τά άνωτέρω, άποτελοϋν και τά σημεία εκείνα, άτινα προσδίδουν και την ιδιαίτεραν σφραγίδα εις την σύγχρονον βιομηχανικήν επιχείρησιν.

Καβίσταται όθεν προφανές ότι ή προμήθεια τών μηχανικών εγκαταστάσεων μίδς επιχειρήσεως προϋποθέτει προσεκτικήν και έπισταμένην μελέτην.

Προπαρασκευή παραγγελίας μηχανικών εγκαταστάσεων.

Συνήθως, τά πωλούντα μηχανικός εγκαταστάσεις έργοστάσια είναι διατεθειμένα να παρέχωσι κατά τού πλείστον δωρεάν αναλυτικās μελέτας περί τών μηχανημάτων άτινα προσφέρουν.

Αι μελέται αύται δέν άποτελοϋν μόνον μίαν δαπάνην χρήματος διά τās συνταξάσας τούτας επιχειρήσεις, αλλά και μίαν δαπάνην χρόνου διά την επιχείρησιν, ήτις θά τās συμβουλευθή και θά τās μελετήση. Διά τούτα σκόπιμον τυγχάνει όπως, πρό πάσης έγκύψεως εις μίαν τοιαύτην μελέτην, ζητηθοϋν γενικαί τινες πληροφορίαι και μόνον, έφ' όσον αύται άνταποκρίνονται πρός τās επιδιώξεις του επιχειρηματίου και να άπαιτηθώσι και αναλυτικώτεραι μελέται.

Η προσανατολιστική αύτη ζήτησις θά άναφέρεται ίδια εις τά έξής: α) Καταλαμβανόμενος χώρος υπό του μηχανήματος και τών υπηρετούντων τούτο. β) Άριθμός του προσωπικού όπερ άπαιτεί τού μηχανήμα. γ) Αι παρ' αυτού χρησιμοποιούμεναι ύλαι. δ) Η παρ' αυτού παραγομένη ποιότης. ε) Η παρ' αυτού παραγομένη ποσότης. ζ) Ο χρόνος παραδόσεως του μηχανήματος. η) Δυνατότης διενεργείας μεταρρυθμίσεων τινων, αίτινες ήθελον προυπαθή υπό του επιχειρηματίου. θ) Κόστος του μηχανήματος.

Η λήψις άποφάσεως θά λάβη χώραν κατόπιν συγκρίσεως τών διαφόρων προσφορών, αίτινες πρός εύχερεστέραν σύγκρισιν μεταφέρονται συγκεντρωτικώς εις μίαν έπισημικήν κατάστασιν. Ένιστε πρό τής λήψεως άποφάσεως δύναται να συγκληθοϋν και άντιπρόσωποι τών προσφερουσών επιχειρήσεων πρός καλύτεραν ένημέρωσιν.

Ἡ τελικὴ παραγγελία τῶν μηχανικῶν ἐγκαταστάσεων δύναται νὰ λάβῃ διαφόρους διατυπώσεις. Κατὰ κανόνα ὅμως ἀπὸ τὴν παραγγελίαν ταύτην δὲν πρέπει νὰ παραλείπωνται τὰ ἑξῆς:

1. Αἱ βάσεις τῆς παραγγελίας (ἐπικαλουμένων τυχόν τινῶν προσυνηνοήσεων περὶ τῆς μὴ ἐνάρξεως τῆς παραγγελίας πρὸ τῆς διευκρινήσεως τῶν τεχνικῶν λεπτομερειῶν).

2. Ὁ καθορισμὸς τῆς ἐκτάσεως τῶν παραδόσεων καὶ τῶν ἐργασιῶν.

3. Ἡ κατασκευὴ ἀπὸ ἀπόψεως ποιότητος ὑλικῶν καὶ ἐκτελέσεως.

4. Αἱ προθεσμιαὶ παραδόσεως τῶν παραγγελιομένων, ὅπου δέον νὰ ὑπομνησθῆ ὅτι ὁ προσδιορισμὸς τούτων δὲν εἶναι πάντοτε πρὸς ὄφελος μιᾶς καλῆς ἐκτελέσεως τῆς παραγγελίας.

5. Διευκρίσεις: τοῦ σημείου τῆς τοποθετήσεως τῆς ἐγκαταστάσεως, τῆς θέσεως λειτουργίας καὶ τῆς δοκιμαστικῆς χρησιμοποίησεως ταύτης.

6. Αἱ τυχόν ἐγγυήσεις, ὡς πρὸς χρησιμοποίησὸν ὑλικῶν, μέθοδον κατασκευῆς, ποιότητος ἐργασίας, ἀποδόσεως καὶ καταναλώσεως τοῦ μηχανήματος.

7. Αἱ ποινικαὶ ρητραι προθεσιῶν. Καίτοι αὗται δὲν εἶναι πάντοτε πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ παραγγέλλοντος, ὡς ὑποχρεῖται εἰς ἐπιτάχυνσιν τοῦ ρυθμοῦ κατασκευῆς.

8. Αἱ τιμαὶ καὶ οἱ ὅροι πληρωμῆς (πόσον τοῖς μετρητοῖς καὶ πόσον ἐπι πιστώσει) ὡς καὶ τυχόν ἐκπτώσεις.

9. Γενικοὶ ὅροι (ὅπως π. χ. τρίτος δικοκανονισμὸς τῶν διαφωνιῶν, αἵτινες ἤθελον τυχόν ἀνακύψει).

Τὰ σφάλματα εἰς τὰς ἐπενδύσεις καὶ τὰ αἷτια αὐτῶν.

Γενικῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὰ αἷτια ἐσφαλμένων ἐπενδύσεων δύναται νὰ ὀφείλωνται, εἴτε εἰς τὴν τεχνικὴν σφαῖραν, εἴτε εἰς τὴν οἰκονομικὴν τοιαύτην.

Θὰ ἀπαριθμήσωμεν ἐν συνεχείᾳ τὰ κυριώτερα αἷτια τῶν σφαλμάτων, στηριζόμενοι πρὸς τοῦτο καὶ εἰς μίαν σχετικὴν μελέτην τοῦ Arndt:

1. Ἐκλογή ἐγκαταστάσεως, παραγωγικῆς ἀποδοτικότητος δυσαναλόγου πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς ἀγορᾶς ἀπορροφουμένην παραγωγὴν.

2. Ἄσκοπος κατανομὴ καὶ διασπορὰ τῶν ἐγκαταστάσεων εἰς μικρὰς κτιριακὰς μονάδας.

3. Αἱ ἐγκαταστάσεις δὲν παρηγγέλθησαν ἢ δὲν ἀφήχθησαν τὴν κατάλληλον στιγμὴν.

4. Ἐσφαλμέναι προϋποθέσεις κατὰ τὸν προϋπολογισμὸν τῆς οἰκονομικῆς ἀποδοτικότητος τῶν ἐγκαταστάσεων. Οὕτω εἰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις συμβαίνει νὰ μὴ ἔγινεν καλὴ ἀπογραφή τῶν ὑπαρχουσῶν ἐγκαταστάσεων. Ἐπίσης δὲν ἀποκλείεται νὰ ἔγινεν κακὴ ἐκτίμησις τῶν εἰς τὰς ὑπαρχούσας ἐγκαταστάσεις ἐμφανιζομένων ἑλλείψεων.

5. Ἐσφαλιμένη πρόνοια μελλοντικῶν ἀναγκῶν, ὀφειλομένη: εἰς τὴν ἀπορροφήσιν ἀπὸ φροντίδας τῆς παρούσης στιγμῆς, εἰς ἀγνοίαν τῆς κατευθύνσεως τῆς ἐξελίξεως, ἢ εἰς ἀνεπαρκῆς προμηθευτικὸν πνεῦμα.

6. Εἰς τὴν μακίαν διὰ μνημειώδεις καὶ ἐπιβλητικὰς ἐγκαταστάσεις.

7. Εἰς τὴν ἄλλειψιν μιᾶς γενικῆς ἐποπτείας τοῦ συνόλου τῶν ἐγκαταστάσεων.
8. Εἰς μίαν ὑπερβολικὴν τάσιν πρὸς αἰματηρὰς οἰκονομίας.
9. Εἰς τὴν πίστιν εἰς ψυχολογικῶς ἐπιηράζοντα τεχνικὰ συνήθηματα ὅπως π.χ. «ὄχι ἀπώλεια ἀτόμου» ἢ «ὁ λευκὸς ἀνθραξ σῶζει» ἢ «μόνον ἐγκαταστάσεις ὑψηλῆς τάσεως καὶ πιέσεως» κ.λ.π..
10. Τὸ ζήτημα τοῦ τόπου ἐγκαταστάσεως.
11. Ὁ δειλασμός πρὸς ἀγορὰν ἐγκαταστάσεων ἐκ μέρους τῶν παραγωγῶν αὐτῶν π.χ. διὰ παροχῆς πιστωτικῶν βιευκολύνσεων.
12. Ἐσφαλμένα συμπεράσματα βάσει ὀρθῶν προϋπολογισμῶν ἀποδόσεως.
13. Παραπλανητικὸς ἐπιηρεασμὸς τοῦ παραγγέλλοντος, εἴτε διὰ διωροδοκίας, εἴτε διὰ ὑπερβολικῆς μαιτείας, εἴτε διὰ τῆς πειθοῦς τοῦ πωλητοῦ ἢ τρίτων ἐβιαζόντων τὰς ἐγκαταστάσεις.

Ἡ στατιστικὴ τῶν μηχανικῶν ἐγκαταστάσεων.

Κατὰ πρώτην ὄψιν, θὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι δὲν ὑφίσταται ἐνδιαφέρον τι στοιχεῖον πρὸς στατιστικὴν παρακολούθησιν τῶν μηχανημάτων μιᾶς ἐπιχειρήσεως. Καὶ ὅμως ὑφίσταται δυνατότης παρακολουθήσεως τοῦ ἀριθμοῦ, αὐτῶν τούτων τῶν μηχανικῶν ἐγκαταστάσεων ὡς καὶ τῶν βλαβῶν αὐτῶν.

Ἡ παρακολούθησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μηχανημάτων, ὡς πρὸς τὸ εἶδος αὐτῶν, ὡς καὶ τὴν διάρκειαν (ἡμερησίως, ἐβδομαδιαίως κλπ.) χρησιμοποίησεως τούτων, ἐφαρμόζεται ἰδίως εἰς τὰς πολὺ μεγάλας ἐπιχειρήσεις, ὡς παρεχούσας τὰ ἀναγκαῖα, διὰ μίαν τοιαύτην στατιστικὴν παρακολούθησιν, πλήθῃ στοιχείων. Αἱ μικραὶ βιομηχανίαι δύνανται ὅμως νὰ περιορισθῶν εἰς τὴν παρακολούθησιν τῆς διαρκείας χρησιμοποίησεως τῶν μηχανημάτων αὐτῶν.

Ἡ παρακολούθησις τῶν βλαβῶν, δυναμένη νὰ λάβῃ χώραν εἰς οἰουδήποτε μεγέθους βιομηχανίαν, μᾶς διδῆι τὰς βάσεις, συναγωγῆς χρησιμῶν συμπερασμάτων, ὡς πρὸς τὸ ἐάν, βλάβῃ τις, θὰ πρέπη νὰ ἀποδοθῇ: Εἰς τὴν ποιότητα τοῦ ὕλικου, ἢ τὴν κατασκευὴν τοῦ μηχανήματος, εἰς τὴν λειτουργίαν, ἢ τὸν χειριστὴν ταύτης κλπ.

Κράτος καὶ μηχανήματα.

Πᾶσα πολιτεία ἐνδιαφερομένη διὰ τὴν πρόοδον τῆς βιομηχανίας τῆς χώρας τῆς, θὰ ἔχη νὰ λάβῃ μέτρα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τῶν βιομηχανιῶν ἐκείνων, αἵτινες παράγουσι μηχανήματα διὰ βιομηχανίας, (χαρακτηριζόμεναίκαί ὡς «βιομηχανίαι—κλειδεῖς»). Προϋπῶσεις πρὸς τοῦτο εἶναι: Ἡ ὑπαρξίς μεταλλείων καὶ μεταλλουργίας (ἐκκαμίνευσις). Ἡ ἀνάπτυξις ἀνωτέρας τεχνικῆς μορφώσεως. Ἡ προστασία τῶν ἐφευρέσεων καὶ τελειοποιήσεων. Ἡ ἐκπαίδευσις εἰδικευμένων ἐργατῶν. Ἡ ἔμμεσος καὶ ἐν ἀνάγκῃ, ἡ ἄμεσος οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις ταύτης.

Ἦλαι παραγωγῆς ἐνεργείας. (Ὁρισμός).

Ἰπὸ τὸν ὄρον ἴλαι παραγωγῆς ἐνεργείας ἐνοοῦμεν πᾶν μέσον, δι' οὗ ἡ βιομηχανικὴ ἐπιχείρησις δύναται νὰ ἐπιτύχῃ κινητικὴν ἐνέργειαν, ὡς καὶ παραγωγὴν: φωτός, θερμότητος, ψύχους καὶ ἤλεκτρισμοῦ. Τοιαῦτα εἶναι κυρίως: ὁ ἀνθραξ, τὸ πετρέλαιον, ἡ βενζίνη, τὸ οἰνόπνευμα, ὁ ἀνεμος, τὸ ὕδωρ κλπ.

Ἡ ποιότης καὶ ποσότης τῶν ἀπαιτουμένων ὑλῶν ἐνεργείας ἐξαρτᾶται ἰδίᾳ ἀπὸ τὴν ἀπόδοσιν καὶ τὸ κόστος αὐτῶν, ἀπὸ τὸν τύπον τῶν χρησιμοποιουμένων μηχανημάτων (κινούντων καὶ κινουμένων) καὶ ἀπὸ τὰς ἐφαρμοζομένας παραγωγικὰς μεθόδους.

Ἡ στατιστικὴ τῶν ὑλῶν ἐνεργείας.

Ἡ στατιστικὴ τῶν ὑλῶν ἐνεργείας ἀποβλέπει εἰς τὴν παρακολούθησιν: τῶν ἀγοραζομένων ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως πρώτων ὑλῶν (κατὰ ποσότητα καὶ ποιότητα), ὡς καὶ τῶν καταναλισκομένων, κατὰ μηχανικὸν ἵππον, κατὰ παραγόμενα προϊόντα καὶ τέλος, τῆς καταναλώσεως κατὰ τὰς διαφόρους χρονικὰς περιόδους καὶ κέντρα παραγωγῆς.

Ἐπιχειρήσεις καὶ ὑλαὶ ἐνεργείας.

Ἡ ἐπίδρασις ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῶν ὑλῶν ἐνεργείας καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ἀπαιτουμένης ποσότητος, ποιότητος ὡς καὶ μιᾶς συμφερούσης τιμῆς, κατὰ κανόνα δὲν εὐρίσκεται εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ἐπιχειρηματίου. Τὸ μόνον, ὅπερ οὗτος δύναται νὰ πράξῃ εὐχερῶς, εἶναι νὰ ἐπηρεασθῇ σχετικῶς ὡς πρὸς τὸν τόπον ἐγκαταστάσεως τοῦ παραγωγικοῦ αὐτοῦ συγκροτήματος.

Κράτος καὶ πολιτικὴ ὑλῶν ἐνεργείας.

Ἡ σημασία τῶν ὑλῶν ἐνεργείας, διὰ τὴν οἰκονομικὴν καὶ ἰδίᾳ βιομηχανικὴν ἀνεξαρτησίαν μιᾶς χώρας, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας καὶ τῶν μεταλλείων, τὴν ἐπεξεργασίαν πρώτων ὑλῶν καὶ τῆς ἐκ τούτων παρεχομένης δυνατότητος ἀπασχολήσεως ἐργατικῶν χειρῶν, ὡς καὶ ἡ ἀνάγκη ἐξοικονομήσεως ξένου συναλλάγματος, ἐκίνησε λίαν ἐνωρὶς τὸ κρατικὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀσκήσιν μιᾶς μελετημένης κρατικῆς ἐνεργειακῆς πολιτικῆς.

Αὕτη δύναται νὰ συνίσταται εἰς τὸν ἐλεγχον τῆς εἰσαγωγῆς, παραγωγῆς καὶ διαθέσεως τῶν ὑλῶν ἐνεργείας, ὡς καὶ εἰς τὴν προώθησιν τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν πάσης φύσεως ἐγχωρίων πηγῶν ἐνεργείας.

6. Ἡ ἀνθρώπινη ἐνέργεια.

Ἡ ἔννοια τοῦ ἐργαζομένου.

Ὅσον καὶ ἂν ἤθελεν προχωρήσει ἡ τεχνικὴ πρόοδος, εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀντικαταστάσεως τῆς ἀνθρώπινης δυνάμεως διὰ τῆς μηχανικῆς τοιαύτης, οὐδέποτε θὰ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον νὰ ἐκδιώξῃ τὴν ἀνθρώπινον ἐργασίαν ἀπὸ τὴν βιομηχανικὴν ἐπιχείρησιν. Τὸ μόνον τὸ ὅποσον εἶναι δυνατόν νὰ κατορθωθῇ, εἶναι μιὰ σχετικὴ μείωσις τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ προσωπικοῦ ταύτης.

Τὸ εἰς μίαν ἐπιχείρησιν ἀναγκαῖον ἀνθρώπινον ὑλικὸν εἶναι δύο εἰδῶν: τὸ ἐργατικὸν καὶ τὸ ὑπαλληλικόν.

Ὑπὸ τὸν ὄρον ἐργάτης ἐννοοῦμεν πάντα ἐπιφορτισμένον διὰ τὴν ἐπιτευσὴν ἐνὸς σκοποῦ διὰ μέσου καταβολῆς μισθῆς δυνάμεως.

Ὑπὸ τὸν ὄρον ὑπάλληλος ἐννοοῦμεν ἐκεῖνον ὅστις κατὰ πρώτιστον λόγον προσφέρει πνευματικὴν ἐργασίαν διαφόρου βαθμοῦ. Ἐλάχιστα προσόντα τούτου εἶναι: Νόησις, ἀντίληψις, μνήμη καὶ συγκέντρωσις. Τὸ ὑπαλληλικόν προσωπικόν θὰ ἠδύνατο νὰ ταξινομηθῇ:

Εἰς τὸ διοικητικὸν προσωπικόν, ἴσται ἐκεῖνο ὅπερ ἀσχολεῖται μὲ τὴν διαχειριστικὴν καὶ οἰκονομικὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐπιχειρήσεως (ἀγορασταί, πωληταί, παραγγελιοδόχοι, λογισταί, στατιστικοί).

Εἰς τὸ τεχνικὸν προσωπικόν εἰς τὸ ὅποιον συγκαταλέγονται οἱ διάφοροι μηχανικοί, χημικοί καὶ λοιποὶ ἐπιστήμονες, οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν τεχνικὴν πλευρὰν τῆς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως.

Εἰς τὸ βοηθητικὸν προσωπικόν, εἰς τὸ ὅποιον συγκαταλέγονται ὅλα ἑκεῖνα τὰ πρόσωπα ἅτινα βοηθοῦν τοὺς ὡς ὄνω. Εἶναι δὲ ταῦτα κυρίως οἱ ἐπιτηρηταί, αἱ δακτυλογράφοι, αἱ σχεδιασταί κλπ.

Ἡ συμβολὴ τοῦ ἐπιχειρηματίου.

Εἰς ἑκάστην ἐπιχείρησιν ὑπάρχει καὶ ἓνας ὑπεύθυνος φορεὺς τῶν ζημιῶν καὶ τῶν κερδῶν· οὗτος εἶναι ὁ ἐπιχειρηματίας ἢ ἡ ὁμὰς ἐξ ἐπιχειρηματιῶν.

Ἡ εὐθύνη τοῦ ἐπιχειρηματίου, διὰ τὸν ὅποιον μία ἀστυχία εἰς τὰς ἀποφάσεις του θὰ ἤδύνατο νὰ σημάτῃ τὴν οἰκονομικὴν του καταστροφὴν, αἱ διανοητικαὶ καὶ σωματικαὶ ἐνέργειαι ὡς καὶ αἱ ψυχικαὶ ὀδύνη αὐτοῦ, διὰ τὴν ἐξέυρεσιν καὶ παρακολούθησιν τῆς ὀρθῆς κατευθύνσεως τῆς δράσεως ἐπιχειρήσεως, δικαιολογοῦν μίαν ἀμοιβὴν καὶ διὰ τὸν ἐπιχειρηματίαν.

Ἡ ἐν λόγῳ ἀμοιβὴ εἶναι καὶ τότε ἀκόμη δικαιολογημένη, ὅταν ὁ ἐπιχειρηματίας ἔχῃ ἀναθίσει τὴν ὅλην διοίκησιν τῆς ἐπιχειρήσεως του εἰς ἀντιπρόσωπόν τινα αὐτοῦ. Καὶ ταῦτο διότι ὅσας ἀρμοδιότητας καὶ ἂν ἀναλάβῃ ὁ ἐν λόγῳ ἀντιπρόσωπος οὐδέποτε θὰ καταστῇ δυνατόν νὰ ἐπωμισθῇ καὶ τὰς ὡς ὄνω ἐκπεθείας εὐθύνας τοῦ ἐπιχειρηματίου. Ἐὰν δὲ τυχόν συμβῇ τὸ τοιοῦτον, τότε ὁ ἀντιπρόσωπος μεταβάλλεται ἀπλοῦστατα εἰς ἐπιχειρηματίαν ἢ εἰς συμεταῖρον αὐτοῦ.

Αἱ διακρίσεις τοῦ ἐργατικοῦ προσωπικοῦ.

Βασικὴ διάκρισις τῶν τύπων τῶν ἐργατῶν μὴς ἐπιχειρήσεως, ἔχουσα γενικὴν ἰσχύν, δὲν ἔχει ἐπιτυχθῆ. ἴσως διότι μία τοιαύτη ἑνιαία κατάταξις αὐτῶν συναντᾷ δυσχερείας ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀπὸ ἐπιχειρήσιν εἰς ἐπιχείρησιν. Μία χονδρική γενικὴ διάκρισις θὰ ἴητο ἐκεῖνη ἣτις διακρίνει αὐτοὺς εἰς ἀρχιτεχνίτας, τεχνίτας καὶ μαθητευόμενους.

Ἀπὸ ἀπόψεως μορφώσεως θὰ ἡδυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τοὺς ἐργάτας εἰς εἰδικευμένους καὶ μὴ εἰδικευμένους.

Ἀπὸ ἀπόψεως προελεύσεως εἰς τοιοῦτους προερχομένους ἀπὸ τὰς γεωργικὰς περιοχὰς καὶ εἰς τοιοῦτους ἀπὸ τὰς ἀστικὰς τοιαύτας.

Ἀπὸ ἀπόψεως διαρκείας προσλήψεως εἰς τοκτικὰ καὶ ἐκτάκτους ἐργάτας.

Ἀπὸ ἀπόψεως τρόπου πληρωμῆς εἰς ὠριαίως, ἡμερησίως, ἐβδομαδιαίως καὶ μηνιαίως ἀμειβομένους. Διάκρισις αὐτῶν θὰ ἡδύνατο νὰ γίνῃ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως φύλου καὶ τέλους.

Ἀπὸ ἀπόψεως βαθμοῦ καὶ ποιότητος ἐργασίας: εἰς κατευθύνοντας, ἐπιτελούντας καὶ ἐκτελούντας.

Ὁ ἀριθμὸς τοῦ προσωπικοῦ.

Εἰδικώτερον ὁ ἀριθμὸς τοῦ ἐργατικοῦ προσωπικοῦ ρυθμίζεται ἀπὸ τὰ ἐξῆς:

Είδος παραγωγής. Χρησιμοποιούμενα μηχανήματα. Βαθμός ειδικεύσεως τῶν ἀσχολουμένων. Μέθοδοι παραγωγής. Σύστημα τεχνικῆς ὀργανώσεως. Ἰσχύοντα ἡμερομίσθια. Ἐπιχειρηματικά προβλήματα. Ἐνίοτε ὅμως καὶ κρατικά ἐπιταγαί, δύναται νὰ καθορίζουν ἢ νὰ ρυθμίζουν, τὸν ἀριθμὸν ἢ τὰς προϋποθέσεις προσλήψεως τῶν ἐργατῶν.

Ὁ ἀριθμὸς τοῦ ὑπαλληλικοῦ προσωπικοῦ ἐξαρτᾶται: ἀπὸ τὸν τόπον ἐγκαταστάσεως, ἀπὸ τὸ μέγεθος, τὴν μορφήν, τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὰς προϋποθέσεις τῆς διοικητικῆς ἐργασίας τῆς ἐπιχειρήσεως, ὡς καὶ ἀπὸ τὰς μεθόδους ἐναποθέσεως ταύτης. Γενικῶς δυνάμεθα νὰ εἰπῶμεν ὅτι, ἐπιχειρήσεις, ἀποβλέπουσαι εἰς πληθωροπαγωγὴν, ἀπαιτοῦν κατὰ κανόνα ὀλιγώτερον προσωπικόν, ἀπὸ μικρὰς καὶ ἀκολουθούσας πρόγραμμα ἐναλλασσομένης παραγωγῆς.

Τὸ μέγεθος τῆς ἐργατικῆς ἀμοιβῆς.

Τὸ μέγεθος τῆς ἐργατικῆς ἀμοιβῆς καθορίζεται ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀναλόγως τῆς διατάξεως τῶν συνθηκῶν προσφορᾶς καὶ ζητήσεως. Ἡ προκύπτουσα ἐκαστοτε τιμὴ δὲν εἶναι ἐνιαία δι' ὅλους τοὺς ἐργάτας. Διότι τὰ εἶδη τῆς ζητουμένης καὶ τῆς προσφερομένης ἐργασίας εἶναι διάφορα. Ὡς ἐπίσης διάφορος εἶναι ἐνίοτε καὶ ἡ οικονομικὴ ἀντοχὴ τῶν προσφερόντων ταύτην. Ἄλλὰ καὶ μετοξύ ἐργατῶν τῆς ἰδίας ἐιδικότητος, ἐμφανίζονται διακρίσεις εἰς τὰς ἀπολαβάς των, ὀφειλόμεναι: εἰς τὰς διαφόρους κατὰ τῶν ἰσχυούσας συνθήκας διαβιώσεως, εἰς τὰς ἐκτάκτους παραχὰς καὶ ἐνισχύσεις, εἰς τὰ, κατὰ χαρακτηριστικὸν τρόπον, καθοριζόμενα ἡμερομίσθια καὶ εἰς τὴν ἐνίοτε εἰς εἶδος γενομένην πληρωμὴν τοῦ ἐργαζομένου.

Τὸ ὅμως τοῦ ἐργατικοῦ μισθοῦ, συγκρινόμενον ἰδίᾳ πρὸς τὸ τῶν ἐλευθερίων ἰπαγγελμάτων, εἶθισται νὰ θεωρῆται κατὰ κανόνα χαμηλόν. Ἐγένετο δὲ καὶ προσπάθεια νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι τοῦτο εἶναι συνήθως κατώτερον καὶ τῆς ἀξίας τῆς ἐργασίας, ἥτις προσφέρεται ὑπὸ τοῦ ἐργάτου.

Ἐὰν παρίδωμεν ἀπὸ τὴν ἐξήγησιν, ἦν μᾶς δίδει σχετικῶς ἢ ὡς ἄνω ὑπαινεχθεῖσα θεωρία, ὡς στηριζομένην ἐπὶ τῆς μὴ ἀποδείξιμου ὑποθέσεως περὶ τῆς ὑπάρξεως μὲς ἀντικειμενικῆς ἀξίας, τὰ αἴτια τοῦ σχετικῶς χαμηλοῦ μισθοῦ θὰ πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν εἰς τὴν πληθῶραν προσφορᾶς ἐργατικῆς ἐργασίας καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸν βαθμὸν ἀποδόσεως τῶν ἐργατῶν.

Ἡ προσφορὰ ἐργατικῶν χειρῶν.

Ἡ παρουσιαζομένη πληθῶρα προσφορᾶς ἐργασίας, ὡς καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀνέργων, δύναται νὰ ὀφείλεται κυρίως εἰς τὰ κάτωθι:

Εἰς τὴν χρησιμοποίησιν μηχανῶν εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν γεωργίαν. Εἰς τὴν ἀπότομον αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ. Εἰς τὴν εἰσορὴν προσφύγων. Εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς μεταναστεύσεως. Εἰς τὴν ἀστυφίαν. Εἰς τὴν αὔξησιν τῆς προσφορᾶς γυναικείας ἐργασίας. Εἰς τὴν ὑποκατανώλωσιν βιομηχανικῶν προϊόντων. Εἰς τὰς οικονομικὰς κρίσεις, εἰς τὴν ἑλλειψιν ἐιδικότητος καὶ μορφώσεως εἰς τοὺς περισσοτέρους τῶν ἐργατῶν καὶ εἰς τὴν ἐντατικὴν ὀργάνωσιν τῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ ἐν ἀκόμῃ σπουδαιότατον αἴτιον, τὸ ὁποῖον περιέργως δὲν ἔχει θεόντως ὑπογραμμισθῆ: Οἱ ἐργάται ἐκείνοι δι' οὓς ἰσχυρίζεται τις, ὅτι τὸ ἡμερομίσθιον εἶναι χαμηλόν, ἐκτελοῦν μίαν τοιαύτης φύσεως ἐργασίαν, δυναμένην νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἴσως ἀπὸ τὸ μεγαλύτερον

ποσοστών του πληθυσμού μίας χώρας. Τούτο σημαίνει, ότι ή πραγματική προσφορά εργασίας είναι εις την πραγματικότητα απείρως μεγαλύτερα, από ό,τι φαίνεται να είναι. Βέβαια, ό λοιπός αυτός πληθυσμός δέν συναγωνίζεται κατά πρόσωπον τούς πραγματικούς εργάτας, άλλ' εϋθύς ως τό ημερομισθιον ήθελεν αύξηθθι υπέρ τό δειόν, τότε εμφανίζεται πρόθυμον να εργασθθι και τό μέρος εκείνο του λοιπούαυτού πληθυσμού, οποσ απελάμβανεν όλιγώτερα.

Πρός επίτευξιν εϋθησών ημερομισθίων, δύναται ενίστε να αποβθι σκόπιμον διά μίαν βιομηχανίαν, οποσ ενισχυαστήσθι τό παραγωγικόν αύτθς συγκρότημα εις περισχός παρουσιαζούσας πληθώραν εργατικών χειρών.

Η εργατική απόδοσις και ό επιχειρηματίας.

Ό επιχειρηματίας ζητεί εν τή αγορά εργάτας, όχι διά λόγους κοινωνικούς, αλλά πρωτίστως διά λόγους οικονομικούς. Ενδιαφίρεται δέ διά τήν απόκτησιν εϋθησής εργασίας, αλλά δίχως αύτη να αποβαίνθι εις βάρος, ούτε τθς τεχνικής απόδόσεως (τουτέστιν του αποτελέσματος τθς εργασίας εν σχέσει προς μίαν ποσοτικήν ή ποιοτικήν βάρσιν) ούτε τθς οικονομικής τοιαύτης και ίδιαν τθς βασικής προσπάθειας του, μειώσεως τών εξόδων του.

Κατά τήν τεχνικήν απόδοσιν, έστιμδ αύτος, όχι μόνον τήν παραχθείσαν ποσότητα, αλλά και τήν ποιότητα και ίδιαν, τήν ακρίβειαν τθς επιτελεσθείσας εργασίας, τήν άνευ ελαττωμάτων εκτέλεσιν ταύτης, τήν ομοιοτυπίαν τών παραχθέντων, ως και τό κατά πόσον αι επιδόσεις του εργάτου χρήζουσι όλιγώτερων επιδιορθώσεων.

Από απόψεως οικονομικότητας, ό επιχειρηματίας έστιμδ τόν εργαζόμενον, ως προς τήν ικανότητα αυτού, να τηρήσθι τά καθορισθέντα χρονικά όρια παραγωγθς ενός προϊόντος, τήν συμβολήν αυτού εις τήν άνευ έμποδίων λειτουργίαν τθς παραγωγικής διαδικασίας, τήν άνευ σπατάλης χρησιμοποίησιν τών κυρίων και βοηθητικών πρώτων ύλών, ως και τών ύλών ένεργειας και τήν επιμελημένην μεταχείρισιν τών μηχανημάτων τθς επιχειρήσεως.

Υπό τās αύτάς, πάσης φύσεως, προϋποθέσεις παραγωγθς του ίδιου προϊόντος, ή απόδοσις τών εργατών ποικίλλει, από χώρας εις χώραν. Εις τόπους με μακράν βιομηχανικήν παράδοσιν και ανώτερον μορφωτικόν επίπεδον, ή απόδοσις τών εργατών είναι ασυγκρίτως μεγαλύτερα από τήν απόδοσιν εργατών εκ χωρών μη παρουσιάζουσας τās ως άνω προϋποθέσεις.

Η απόδοσις γενικώς εξαρτάται από παράγοντας, άφ' ενός άντικειμενικούς (μέγεθος εργοστασίου και είδους μηχανημάτων, οργάνωσις παραγωγθς, κλίμα, παράδοσις και περιβάλλον) και άφ' έτέρου από ύποκειμενικούς (ύγεια, διατροφή, υμιασμός, κατοικία, μορφωτικόν και ήθικόν επίπεδον).

Ειδικώτερον δέ ή μόν ποσοτική απόδοσις προϋποθέτει οποσ ό εργάτης είναι προικισμένος, με έπιμονήν, σταθερότητα και άντοχήν. Η δέ ποιοτική απόδοσις, προϋποθέτει οποσ ό εργάτης είναι προικισμένος, με ταχύτητα και όξύτητα άντιλήψεως, προσεκτικότητα και δεξιολογία.

Καίτοι ό επιχειρηματίας, έχει πάν συμφέρον να ύποστηρίξθι ίδιαισ δυνάμει τούς εργάτας εις τήν επίτευξιν τών προϋποθέσεων ικανοποιητικής απόδόσεως, ενισχύων αυτούς εις όλους τούς ως άνω παράγοντας, εν τούτοις όμως ή ιδιωτική

αυτή πρωτοβουλία δεν δύναται παρά να είναι περιορισμένη, ελάχιστα ὄθεν δύναται να πράξη ἐν προκειμένῳ διὰ τὸ σύνολον τῶν ἐργαζομένων.

Μέθοδοι ἀμοιβῆς ἐργασίας εἰς τὴν βιομηχανίαν.

Αἱ κυριώτεραι καὶ πλέον διαδεδομένα μέθοδοι ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας ἐν τῇ βιομηχανίᾳ εἶναι: α) ἡ Ἄμοιβή κατὰ χρόνον (κατ' ἀποκοπήν), β) ἡ Ἄμοιβή κατὰ τεμάχιον, καὶ γ) αἱ μικταὶ τοιαῦται, ἡ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Μισθός—βραβεῖον. Ἡ ἐπίδρασις τῶν μεθόδων ἀμοιβῆς εἶναι εἰσφορῶν. Ὁ ἀντίκτυπος δὲ τούτων δὲν εὐρίσκεται μόνον ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ψυχολογικοῦ καὶ κοινωνικοῦ πεδίου.

(Ἡ κατ' ἀποκοπὴν ἀμοιβή).

Αὕτη ἀναφέρεται εἰς σταθερὰν ἀμοιβὴν καθ' ὥραν, ἡμέραν, ἑβδομάδα, ἢ μῆνα, ἀνεξαρτήτως τῆς ποσοτικῆς ἢ ποιοτικῆς ἀποδόσεως τοῦ ἐργάτου. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος τούτου, ἔχει ὡς συνέπειαν, νὰ παρουσιάζωνται σοβαρὰ διακυμάνσεις ὡς πρὸς τὴν ἀπόδοσιν, ἀκόμη προκειμένου καὶ περὶ παραγωγῆς εἰδῶν τῆς αὐτῆς φύσεως. Ἡ ἔλλειψις δὲ ἀμέσου ἐξαρτήσεως μισθοῦ καὶ ἀποτελέσματος, μειώνει τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἐργάτου διὰ τὴν ἐπίτευξιν μιᾶς κοινωνικῆς ἀποδόσεως. Πρὸς ἀποφυγὴν τούτου, δύναται νὰ λάβῃ χώραν κλιμάκωσις τῆς ἀμοιβῆς, στηριζομένη, σὺχί ἐπὶ τῆς ποσοτικῆς ἀποδόσεως, ἀλλ' ἐπὶ προσωπικῶν κριτηρίων ὡς ἐμμέσων μέτρων ταύτης. Οὕτω θὰ ἠδύνατο νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν: α) ἡ μόρφωσις (διὰ νὰ δυνηθῇ ὁ ἐργαζόμενος νὰ ἀντικαταστήσῃ, τὰς δυνάμεις του καὶ τὰ ἔξοδα τῆς ἐπαγγελματικῆς του ἐκπαιδεύσεως). β) Τὸ μέτρον τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ εὐθύνης (διὰ νὰ συγκρατηθῇ, ἡ τιμιότης, ἡ εὐσυνειδησία καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη). γ) Τὸ εἶδος τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς παραγωγικῆς μεθόδου (διὰ νὰ προληφθοῦν ἀτυχήματα, νὰ μειωθοῦν αἱ δυνατότητες ἀσθενείας καὶ νὰ ἐπισημανθοῦν αἱ ἀνθυγιεινὰ ἐργασίαι). δ) αἱ συνθήκαι τοῦ περιβάλλοντος (θερμότης, ψῦξις, ὑγρασία κλπ.) καὶ ὁ βαθμὸς δυσχερείας τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ ἐργασίας. ε) ἡ διάρκεισις τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ ἐργασίας, εἰς καθοδηγούσαν, διαμορφώνουσαν, ἐπιστατοῦσαν, τοκτοποιούσαν καὶ ἑτελοῦσαν. (Δοθέντος ὅτι διαχειρίσις, ὑπεύθυνος καθοδήγησις καὶ ὄργανικὴ ρύθμισις ἐμφύχου καὶ ἀψύχου ὕλικου, ἐπιβροῦν κατὰ κοινὰ περισσότερον ἐπὶ τῆς ἀποδόσεως, παρά αἱ ἑτελεστικαὶ ἐπὶ μέρους ἐργασίαι). ζ) τὸ ἐργοστασιακὸν ἐνδιαφέρον τοῦ ἐργάτου. Τέλος ἡ διάρκειαι τῆς συμβολῆς του, ὁ ζήλος καὶ ἡ δεξιότης, δύναται ἐπίσης νὰ ἀναγνωρισθοῦν διὰ προσθέτου ἀμοιβῆς.

Καὶ ἐντὸς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ὁμάδος ἐργατῶν, δύναται τις νὰ καθορίσῃ ἀνώτατα καὶ κατώτατα ὄρια, βασιζόμενος ἐπὶ ἐνὸς συστήματος στίξεως, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ἀξιολογοῦνται, πείρα, ἐμπιστοσύνη, ἀκρίβεια εἰς τὴν προσέλευσιν, χρόνος προϋπηρεσίας, ποιότης ἐργασίας κλπ.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς κατὰ χρόνον ἀμοιβῆς, καθίσταται σκόπιμος: Προκειμένου περὶ ἑκτελέσεως εὐσυνειδήτου καὶ ποιοτικῆς ἐργασίας, παρά περὶ ταχείας καὶ ποσοτικῶς μεγάλης τοιαύτης. Εἰς περιπτώσεις, εἰς ἃς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προκαθορισθῇ ἡ διάρκειαι τῆς ἐργασίας (π.χ. ἐργασίαι μεταφορῶν, ἀποθήκης, βοήθειαι, πειραματισμῶν καὶ ἐπιδιορθώσεων). Εἰς πνευματικῶν, καλλιτεχνικῶν καὶ λοιπῶν, ἐπιμέλειαν ἀπαιτούσας ἐργασίας καὶ τέλος εἰς ἐργασίας, αἰτίνες διακόπτονται ἢ ἐναλλάσσονται.

(*Η κατά τεμάχιον άμοιβή*).

Κατ' αύτην καθορίζεται σταθερά άποζημίωσις τής εργασίας δι' έκαστον τεμάχιον ή δι' ώρισμένην ποσότητα τοιούτων, ανεξαρτήτως του διά τήν παραγωγήν άπαιτηθέντος χρονικού διαστήματος.

Η κατά τεμάχιον άμοιβή προϋποθέτει τήν παραγωγήν αντικειμένων άτινα μετρώνται και είναι όμοιογενή.

Τό σύστημα τούτο δύναται να εφαρμοσθή και όπου εμφανίζονται όμαδικώς εργαζόμενοι και δή εις εργασίας άπολύτως διακεκριμένες ή άπολύτως πολυπλόκουσ.

Ίδιαιτέρα σημασία κατά τήν εφαρμογήν του δέον να δοθῆ εις τόν έπακριβή καθορισμόν του κατά τεμάχιον άπαιτουμένου χρόνου. Διότι μόνον όταν προδιαγραφῆ ὁ ανάλογος διά τήν πρός έκτέλεσιν εργασίαν χρόνος, καθίσταται δικαία ή κατά τεμάχιον άμοιβή. Κατά τόν καθορισμόν τούτον αἱ έναρκτήριοι άποδόσεις δέν πρέπει να άποτελοῦν βάση σχηματισμοῦ γνώμης.

Έν προκειμένω δέον να έχωμεν υπ' όψει μας, άφ' ενός τήν κανονικήν χρονικήν διάρκειαν, ταυτέστιν εκείνην, κατά τήν όποίαν, ὡς κατά μέσον όρον ειδικευμένος εργάτης, δύναται να κατασκευάσῃ τό τεμάχιον εις τήν προδιαγραφείσαν ποιότητα με κανονικήν έντασιν εργατικότητας και άφ' άλλου τήν βασικήν άμοιβήν αύτη είναι τό ποσόν, τό όποίον δέον τις να άπακριβήσῃ, εργαζόμενος κατά μέσον όρον κανονικώς, εις τήν μονάδα χρόνου. Συνήθως, διά τήν κατά τεμάχιον εργασίαν, είναι τούτο κατά 15-25 ο/ο μεγαλύτερον, άπό τήν κατά χρόνον άμοιβήν, ύπολογιζομένην κατά κανόνα ανά λεπτόν τής ώρας.

Η κατά τεμάχιον άμοιβή είναι ευνόική διά τόν έπιχειρηματίαν, διότι όσον περισσότερα άγαθά παράγονται, τόσον όλιγώτερον συμμετέχει έκαστον εξ αύτών εις τά γενικά έξοδα τής έπιχειρήσεως. Η κατά τεμάχιον άμοιβή παρέχει επί πλέον εις τήν έπιχείρησιν τήν εύχέρειαν ακριβεστέρου ύπολογισμοῦ τών έξόδων αύτης.

Όπου ὁ σύνδεσμος του εργάτου με τήν μηχανήν είναι στενός, εκεί δέν παρέχεται εις τόν έπιχειρηματίαν ή εύκαιρία εφαρμογῆς συστήματος άμοιβῆς κεντρίζοντος τόν εργάτην πρός μεγαλύτεραν άπόδοσιν, καλύτερου, άπό ότι είναι τό σύστημα τής κατά τεμάχιον άμοιβῆς.

Άπό άπόψεως εργάτου, τό σύστημα τούτο συντελεῖ εις τήν αύξησιν του εισοδήματός του, ἴδια όταν ούτος κατορθώσῃ να μειώσῃ εις τό ελάχιστον τόν χρόνον παραγωγῆς έκάστου προϊόντος.

Μειονέκτημα τής κατά τεμάχιον άμοιβῆς διά τήν έπιχείρησιν είναι τό ότι αύτη καθιστᾷ άναγκαίον τόν έλεγchon τών παραχθέντων προϊόντων, δοθέντος ότι ή τάσις του εργαζομένου πρός παραγωγήν όσον τό δυνατόν περισσότερων προϊόντων, συνεπάγεται ένίοτε και τήν μείωσιν τής ποιότητος τής παρ' αύτοῦ προσφερομένης εργασίας.

Άπό κοινωνικῆς άπόψεως μειονεκτήματα τής κατά τεμάχιον άμοιβῆς δύναται να θεωρηθοῦν, ή ταχεία εξάντλησις τών δυνάμεων του εργάτου και τό ένδεχόμενον έκμεταλλεύσεως αδυνάτων και μή ειδικευμένων εργατῶν, ύποχρεωμένων πρός εργασίαν, άπειλουμένων άλλως ύπό άνεργίας.

Έννοεῖται ότι εις περίπτωσιν κερδοφόρου παραγωγῆς, ὁ ἴδιος ὁ έπιχειρηματίας έχει συμφέρον να άμβλύνη τās ακρότητας του συστήματος τούτου άμοιβῆς, πράγμα όπερ δέον να έχωμεν υπ' όψει μας κατά τήν έκτίμησιν τής σκοπιμότητος τής εισαγωγῆς του.

Ἡ ἀπεργία προϋποθέτει σύμπνοιαν τῶν εἰς ταύτην συμμετεχόντων. Ἡ συναίσθησις τούτου ὑπῆρξε, μεταξύ ἄλλων, ἐν τῶν κυριωτέρων αἰτίων νὰ κατονοήσῃ ὁ ἐργάτης, ὅτι ἡ ἀδυναμία αὐτοῦ, νὰ ἐπιτύχῃ μόνος του τὰς ἐπιδιώξεις του, δέον νὰ ἀναζητηθῇ εἰς τὴν μειονεκτικὴν ἐν τῇ ἀγορᾷ θέσιν του, ὀφειλομένην εἰς τὸ ὅτι χειρίζεται μόνος τὰς ὑποθέσεις του καὶ ὅτι συνεπῶς ἡ βελτίωσις τῆς θέσεώς του θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς ὁμαδικῆς μετὰ τῶν συναδέλφων του δράσεως. Ἡ ὁμαδικὴ αὕτη ἔρῃσις, ἤρχισε νὰ ἐμφανίζεται ἰδίᾳ, ὅταν ὅλα τὰ πολιτισμένα κράτη εἶχον πλέον ἀποκαταστήσει τὴν, κυρίως ὑπὸ τοῦ συντεχνιακοῦ καθεστώτος, περιορισθεῖσαν ἐλευθερίαν τοῦ ἐργάτου καὶ οὕτω ἐθεώρησαν τὰς σχέσεις του πρὸς τὸν ἐργοδότην, ὡς ἀποτελούσας πλέον ἀντικείμενον ἐλευθέρως συμφωνίας ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν νόμων καὶ ἀνεγνώρισαν εἰς αὐτὸν τὸ δικαίωμα τοῦ συνεταιρίζεσθαι. Αἱ πρῶται νόμιμοι ἐργατικαὶ ὀργανώσεις ἐνεφανίσθησαν ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα.

Τὸ κυριώτερον σύγχρονον μέσον τῶν ὀργανώσεων πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἐπιδιώξεων αὐτῶν εἶναι ἡ «συλλογικὴ σύμβασις». Ταύτέστιν ἡ ὁμαδικὴ σύναυσις συμφωνίας, μετὰ τῶν ὀργανωμένων ἢ μὴ ἐνώσεων τῶν ἐργοδοτῶν, ὅπως ἐπιτύχουν δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ὠφελήματα ὑπὲρ τῶν ἐργατῶν. Εἰς τὴν συλλογικὴν σύμβασιν καθορίζονται ἀπλῶς οἱ ὅροι, ὑφ' οὓς θὰ συνομιλογῶνται αἱ κατ' ἰδίαν συμβάσεις ἐργασίας τῶν ὑποβαλλομένων εἰς τὴν συλλογικὴν ταύτην συμφωνίαν.

Αἱ συλλογικαὶ συμβάσεις, διὰ μὲν τοὺς ἐπιχειρηματίας συντελοῦν ὥστε, νὰ ἀποκτοῦν οὗτοι ἐπιπλέον ἐπὶ τῶν μισθῶν καὶ νὰ ἐξασφαλίζουν εἰς αὐτοὺς τὴν συνέχειαν τῆς ἐργασίας. Τὸ μειονέκτημα δι' αὐτοὺς συνίσταται εἰς τὴν ἀκαμψίαν τῶν συμβάσεων. Διὰ δὲ τοὺς ἐργάτας, ἐξασφαλίζουν αὐταὶ τὴν γαλήνην. Τέλος διὰ τὸ κοινωνικὸν σύνολον, μειώνουν τὴν ὀξύτητα τῶν ἀντιθέσεων τῶν τάξεων.

Αἱ ἐργατικαὶ ὀργανώσεις δὲ εἶναι ὁμῶς εἰς θέσιν νὰ λύσουν πλήρως ἅπαντα τὰ εἰς τὸν ἐργάτην ὀρθούμενα προβλήματα.

Παραλλήλως δὲ αἱ ἀτυχεῖς τῆς ζωῆς συμπτώσεις (ἀσθένεια, ἀπεργία, ἀνικανότης πρὸς ἐργασίαν κλπ.), ἡ ἀδυναμία ἀνωτέρας τινὸς βαθμολογικῆς ἐξελίξεως τοῦ ἐργάτου καὶ πολὺ περισσότερον ἡ ἀδυναμία νὰ καταστῇ κάποτε ἀνεξάρτητος, ἰδημιούργησαν εἰς αὐτὸν ἐν ἰδιόρρηκτον συναίσθημα ἀμφιβολίας διὰ τὸ μέλλον του. Εἰς ταῦτο προσετέθη καὶ ἕτερον, σχέσιν ἔχον μετὰ τὴν περὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ οἰκονομίᾳ ἀντιληψίῳ του, προξινθεῖσαν: ἀπὸ παρεξήγησιν τῆς ἐναντι αὐτοῦ στάσεως τῶν ἐργοδοτῶν, ἀπὸ τὴν ὑποψίαν του ὅτι τὸ κράτος θέτει εἰς τὸ δεξιόν του τὰς οἰκονομικῶς εὐρωστοτέρας τάξεις καὶ τέλος ἀπὸ τὴν πίστιν του εἰς ἀμφισβητούμενας θεωρίας, ὡς πρὸς τὴν εἰς τὴν παραγωγὴν συμβολὴν του, ὑποδαυλιζομένης καὶ ἀπὸ πολιτικῆς πλευρᾶς. Ἄπαντα τὰ ὡς ὀνω ἰδημιούργησαν εἰς αὐτὸν ἀτμόσφαιραν δυσἀρεσκείας. Ἰδίᾳ δὲ αἱ ἀπεργίαι, ἡ ἐξαθλίωσις καὶ ἡ ἠθικὴ κατὰπτωσις, ἐπέτεινον τὴν ἀπογοήτευσιν του ταύτην, ἐνῶ παραλλήλως ἐπρόδιδον ὅτι εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο σοβεῖ ἐν κοινωνικὸν πρόβλημα ἔχον ἀνάγκη καὶ πολιτικῆς μερίμνης.

*Κράτος καὶ ἐργατικὸν ζήτημα.
(Ἐνάγκη ριζοεῖς ἐπεμβάσεως).*

Αἱ ἀπεργίαι συνεπάγονται πλείστα ὅσα οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ δυσἀρεστα φαινόμενα. Δὲν ζημιώνουν δὲ μόνον τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν, ἀλλὰ ἡ ἐκ τούτων

προξενουμένη αύξησης τῶν ἐξόδων μειώνει τὴν συναγωνιστικότητα καὶ τῆς ἰθνηκῆς οικονομίας. Ἀπὸ κοινωνικῆς δὲ ἀπόψεως αἱ ἀπεργίαι ὀξύνουν καὶ τὰς ἀντιθέσεις τῶν τάξεων. Ὄταν δὲ αὐταὶ εἶναι νικηφόροι, ἐντείνουσιν τὴν τολμηρότητα τῶν ἐργατῶν καὶ δημιουργοῦν τὰς προϋποθέσεις ὅπως οὗτοι ἀπειλοῦν δι' ἀπεργίας καὶ διὰ τὰ πλέον ἀσήματα ζητήματα. Αἱ ἀπεργίαι καλῶς ὀργανούμεναι, δύνανται, νὰ προκαλέσων : ἐξ συμποθείας ἄλλος εἰς ἄλλους κλάδους, ἐπέκτασιν αὐτῶν καὶ ἔκτος τῶν ὁρίων τῆς ἐπικρατείας, ὡς ἐπίσης νὰ κλονίσουν τὴν ἀσφάλειαν τῆς χώρας. Διὰ ταῦτα ἡ ἐμφάνισις τῶν ἐργατικῶν ἀπεργιῶν, ἀπέτελεσε μίαν τῶν κυριωτέρων ἀφορμῶν, αἵτινες ἐπέτεινον τὴν ἀνάγκην λήψεως κρατικῶν μέτρων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν σχέσιν ἐργάτης καὶ ἐργοδοτίας.

Πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀπεργιῶν, ἐζητήθη ἡ τιμωρία τῶν ἀθετουμένων τὴν σύμβασιν ἐργασίας. Ἄλλ' ἐθεωρήθη, ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο θὰ ἐνέτεινε τὰς ἀντιθέσεις καὶ θὰ ἀπέτελε ἐπέμβασιν εἰς τὰς ἀτομικὰς ἐλευθερίας. Ἡ ἐφαρμογή του ἄλλωστε, θὰ προσέκρουεν εἰς τὰς δυσχερείας ὑπαλογισμοῦ τῆς ἐκάστοτε προκυπούσης ζημίας. Ἐπίσης προυτάθη ἡ καθιέρωσις τοῦ ἐργατικοῦ βιβλιαρίου, ἀλλὰ διημφεαβητήθη ἡ δυνατότης ἐπακριβοῦς τηρήσεως αὐτοῦ, καὶ ἐθεωρήθη τοῦτο, ὡς προϋποθέτον πολὺπλοκὸν διαδικασίαν καὶ ὡς ἀδικοῦν τοὺς ἐπιμελεῖς ἐργάτας.

Περισσότερον φιλιλεύθερος καὶ εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς οικονομίας προσαρμοζῶν τρόπος παρεμποδίσεως τῶν ἀπεργιῶν, εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἀποβλέπει, πρὸ πάσης καθόδου εἰς τὴν ἀπεργίαν, εἰς τὴν προσπάθειαν συνδιαλλαγῆς τῶν ἀντιμαχομένων, καὶ ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν συζήτησιν καὶ ἀποσαφήνισιν τῶν ἐκατέρωθεν προτάσεων καὶ ἀπαιτήσεων καὶ τὴν ἐνημέρωσιν τῆς κοινῆς γνώμης, παρέχει τὴν εὐχέρειαν, ἐφ' ὅσον δὲν ἐπιτευχθῆ συμφωνία, προσφυγῆς εἰς τὰ διαιτητικὰ δικαστήρια. Ταῦτα ἐξετάζουν τὸ δίκαιον τῶν νέων ἀπαιτήσεων. Ταχέως ὅμως ἐγένετο ἀντιληπτόν, ὅτι ἡ ἐπέμβασις κατὰ τῆς ἀπεργίας καὶ μόνον, συντελεῖ ἀπλῶς εἰς τὴν καταστολὴν τῶν ἐκδηλώσεων καὶ ὄχι εἰς τὴν ἄρισιν τῶν αἰτίων τοῦ προβλήματος καὶ ὅτι συνεπῶς, μίαν ὀρθὴν κρατικὴν πολιτικὴν, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιμβῆ ὅπως ρυθμίση αὐτὰ ταῦτα τὰ στοιχειώδη προβλήματα, τὰ ἀπασχολοῦντα καὶ συγκινοῦν τὸν χειρῶνακτα καὶ ἄτινα αὐτὸς καὶ μόνος δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐπιλύσῃ. Ταῦτα εἶναι κυρίως: Ἡ ἱκανοποιητικὴ αὐτοῦ ἀμοιβή. Ἡ διαρκὴς αὐτοῦ ἀπασχόλησις. Ἡ κατοχύρωσις τῆς ὑγείας του. Ἡ πρόνοια διὰ τὸ μέλλον του καὶ ἡ ἐπαγγελματικὴ του ἐκπαίδευσις.

Ἐπειδὴ, τὰ ὑπὸ τῶν διαφόρων κρατῶν, ὡς πρὸς τὰ ὡς ὄνω σημεία ληφθέντα καὶ δυνάμενα νὰ ληφθοῦν μέτρα, συντελοῦν καὶ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ μεγέθους τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐνδιαφέρουν ὄθεν ἀμέσως καὶ τὸν ἐπιχειρηματίαν, θὰ ἀπαριθμησωμεν ἐν συνεχείᾳ τὰ κυριώτερα ἐξ αὐτῶν, πρᾶγμα ἄλλωστε ἀπαραίτητον εἰς μίαν περιγραφὴν Ἐφηρμοσμένης ἐπιχειρηματικῆς οικονομικῆς.

(Κράτος καὶ ἡμερομισθία).

Ὁ βαθύτερος λόγος τῆς δυσχερείας ἐπιλύσεως τοῦ μισθολογικοῦ ζητήματος συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἐν αὐτῷ καλεῖται τις, ὅπως εὐρὴν τρόπον συμβιβασμοῦ διαμέτρως ἀντιτιθεμένων ἀπαιτήσεων: Ἦτοι αὐξήσιν τοῦ ἡμερομισθίου τοῦ ἐργάτου ἐπὶ τῆς μίᾳς πλευρᾶς, μείωσιν τοῦ κόστους παραγωγῆς (τμῆμα τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ καὶ τὸ κόστος ἐργασίας) τοῦ ἐπιχειρηματίου, ἐπὶ τῆς ἄλλης.

Παραλλήλως, πρέπει όμως να δηλογηθῆ γενικῶς, ὅτι οὔτε ὁ ἐργάτης ἔχει ἄμεσον συμφέρον νὰ καταστραφῆ ἢ ἐπιχειρήσῃ ἐκ τῆς ὁποίας ἀποζῆ, οὔτε καὶ ὁ βιομήχανος ἔχει συμφέρον νὰ ἐξουθενώσῃ τὸν ἐργάτην. Εἶναι ὁμοῦς δυσχερὲς νὰ προσδιορισθῆ τις, κατὰ πόσον ἐν δεδομένη περιπτώσει, ἀπειλεῖται τὸ ἐν ἢ τὸ ἕτερον. Αἱ ὑπερβασίαι ἐπὶ τῆς μῆς ἢ τῆς ἄλλης πλευρᾶς, παρέχουν εἰς τὸ κράτος τὴν ἠθικὴν βᾶσιν, διὰ τὴν ἐπέμβασιν αὐτοῦ εἰς τὴν σχέσιν ἐργάτου καὶ ἐργοδότη.

Οὐσιαστικὴ ἐπέμβασις τοῦ κράτους εἰς τὴν μισθολογικὴν σχέσιν ἐργάτου καὶ ἐργοδότη, παρατηρεῖται κυρίως μετὰ τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνος.

Τὰ ληφθέντα καὶ δυνάμενα νὰ ληφθῶσι μέτρα ἀναφέρονται κυρίως εἰς τὴν ἀπογόρευσιν τῆς κατασχέσεως μισθῶν καὶ συντόξεων. Εἰς τὸν τρόπον, χρόνον καὶ εἶδος πληρωμῆς. Εἰς τὸν καθορισμὸν κατωτάτων καὶ ἀνωτάτων ὁρίων μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων. Εἰς τὸ δικαίωμα τοῦ ὑπὸ τοῦ κράτους αὐτοῦμου καθορισμοῦ μισθῶν, προσαυξήσεων καὶ κρατήσεων, καὶ εἰς τὴν ἐπιβολὴν ρυθμίσεως μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων διὰ συλλογικῶν συμβάσεων.

(Κράτος καὶ ἐγγατικὴ ἀπασχόλησις).

Εἶναι προφανές, ὅτι ἡ καταπολέμησις τῶν αἰτίων τῆς ἀνεργίας, δὲν εὐρίσκειται εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ἐργάτου. Ἡ δὲ κατὰ τῆς ἀνεργίας ἀσφάλεισι αὐτοῦ εἰς τὸ σωματεῖόν του, μικρὰν μόνον ἀποζημίωσιν δύνανται νὰ τοῦ παρέξῃ. Ἡ ἀνάγκη δὲν κρατικῆς ρυθμίσεως εἶναι ἐκδηλος.

Ὡς ἀποτελεσματικὸν μέσον ἐθεωρήθη ὑπὸ τικῶν, ἡ ὑποχρεωτικὴ πρόσληψις εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις. Ἄλλὰ τοῦτο θὰ ἦτο ἄσκοπον, ἐάν ἐκ τῆς προσθέτου ταύτης ἀπασχολήσεως δὲν ἠύξανε ταυτοχρόνως καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἀπόδοσις τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἐπειρο μίτρον εἶναι ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ἐργοδότη εἰς τὴν ἐγκαιρον καταγγελίαν τῆς συμβάσεως ἐργασίας, διδομένου δι' αὐτοῦ τοῦ χρόνου εἰς τὸν ἀπολυόμενον, νὰ προβῆ εἰς ἀναζήτησιν ἄλλης. Εἰς τινὰς περιπτώσεις, βλέπομεν τὸ κράτος νὰ χορηγῇ ἐφ' ἀπαξ ἀποζημιώσεις εἰς ἀνεξαρτήτως τῆς θελήσεώς των, καταστάτας ἀνέργους. Ἄλλα μέτρα εἶναι: Ἡ ὑποχρεωτικὴ πρόσληψις τῶν στρατευθέντων. Ἡ καθιέρωσις συστήματος ἐκ περιτροπῆς ἐργασίας καὶ ἡ ἐξάρτησις τῆς ἀπολύσεως ἀπὸ προηγουμένην ἐγκρισιν τῶν ἐπισήμων ἀρχῶν. Τὰ κυριώτερα ὁμοῦς μέτρα εἶναι: Πρῶτον, τὸ σύστημα τῆς ἀσφαλίσεως κατὰ τῆς ἀνεργίας, ἡ ἐπιτυχῆς ἐφαρμογὴ τοῦ ὁποίου προϋποθέτει, ὅπως ἡ ἀποζημίωσις, ἀφ' ἐνὸς χορηγῆται μόνον εἰς πρόσωπα ἅτινα δὲν περιφρονοῦν τὴν προσφερομένην εἰς αὐτοὺς εὐκαιρίαν ἐργασίας καὶ ἀφ' ἑτέρου μὴ ὑπερβαίνῃ αὕτη τὸ ἐλάχιστον ὄριον συντηρήσεως ὥστε νὰ εὐνοῖ τὰς ἀπεργίας.

Δεύτερον βασικὸν μέτρον εἶναι ἡ σύστασις καὶ λειτουργία τῶν γραφείων ἀνεργίας, πρὸς τὰ ὁποῖα ὀφείλουν νὰ ἀποτείνωνται αἱ, ἐργάτας ἀναζητοῦσαι ἐπιχειρήσεις καὶ τότε μόνον νὰ προσλαμβάνουν τοιοῦτους ἑλευθέρως, ὅταν τὸ γραφεῖον ἀνεργίας δὲν ἐξιῦρε τοὺς ζητηθέντας ἐργάτας ἐντὸς ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζομένης προθεσμίας.

Κράτος καὶ κατοχύρωσις τῆς ὑγείας τῶν ἐργατῶν.

Μὲ τὴν κατοχύρωσιν τῆς ὑγείας τῶν ἐργατῶν, ἄμεσον σχέσιν ἔχουν τὰ ζητήματα: τῆς κατοικίας, τοῦ ἱματισμοῦ, τῶν ἀτυχημάτων, τῆς διαρκείας καὶ τῶν χρονικῶν ὁρίων τῆς ἐργασίας, ὡς καὶ τῶν μεθόδων παραγωγῆς.

Καίτοι τὸ ζήτημα τῆς διασφάλισης τῆς ὑγείας, ἀποτελεῖ ἀποκλειστικῶς ὑπόθεσιν τοῦ ἐργαζομένου καὶ μόνον, ἐν τούτοις θὰ ἠδύνατό τις νὰ φαντασθῆ περιπτώσεις, εἰς ἃς ὁ ἐπιχειρηματίας θὰ ἔπρεπε νὰ λάβῃ φροντίδα τινά. Τὰ ὅρια ὁμοῦ μᾶς τοιαύτης του ὑποχρέωσος, εἶναι ἐνίστηε τόσον ρευστά, ὥστε παρίσταται ἀνάγκη τῆς διὰ κρατικῆς ἐπεμβάσεως ρυθμίσεως τούτων.

Οὕτω τὰ κράτη ἀναλογιζόμενα τὰς συνεπειὰς μιᾶς ἐντατικῆς ἐργασίας ἐπὶ τῆς πνευματικῆς καὶ σωματικῆς καταστάσεως τοῦ ἐργαζομένου καὶ ἀνταποκρινόμενα πρὸς τὸ βασικὸν τῶν ἐργατῶν αἴτημα τῶν τριῶν ὀκτῶ (8 ὥραι ἐργασίας, 8 ἀναπαύσεως καὶ 8 ἀναμυχθῆς) ἔθεσπισαν σὺν τῷ χρόνῳ τὴν ὀκτῶρον ἐργασίαν δι' ἧς ἐπέθη φραγμὸς εἰς ἀδικαιολόγητον παράτασιν τῆς ἐργασίας μέχρι νυκτὸς καὶ πλεόν. Ἐπίσης ἔθεσπισθῆ ἡ Κυριακὴ ἀνάπαυσις καὶ ἐρρυθμίσθῆ τὸ ζήτημα τῶν ὥρῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ κατὰ τὰς ὁποίας δεόν νὰ διεξάγηται ἡ ἐργασία εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις, ὡς καὶ τὸ ζήτημα τῆς καθ' ὑπερωρίαν ἐργασίας.

Μέριμναν ἔλαβον τὰ διάφορα κράτη ἐπίσης διὰ τὴν προστασίαν τῶν ἐργαζομένων γυναικῶν καὶ παιδῶν, καθορίζοντα ἴδια ἡλικίαν τούτων, χρονικὰ ὅρια ἐργασίας αὐτῶν καὶ ρυθμίζοντα τὰ τῆς νυκτερινῆς ἐργασίας.

Σημαντικὴν θέσιν εἰς τὴν ἐργατικὴν πολιτικὴν τοῦ κράτους λαμβάνει τὸ ζήτημα προστασίας κατὰ τῶν ἀτυχημάτων καὶ τῶν βλαβῶν ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς ἐπικινδύνων μηχανικῶν καὶ χημικῶν παραγωγικῶν μεθόδων. Εἰς τὰ διάφορα κράτη καθορίζονται δι' εἰδικῶν διατάξεων καὶ κατὰ τρόπον σχολαστικόν, ὅλαι αἱ λεπτομέρειαι τῆς εἰς ἐργοστασιακοὺς χώρους διατάξεως: δαπέδων, διαδρόμων, κλιμάκων, τὰ τοῦ φωτισμοῦ, ἀερισμοῦ, καθαρισμοῦ τῶν χώρων καὶ μέσων ὑγιεινῆς, τῶν τόπων διαμονῆς, τῶν κινητηρίων μηχανῶν, τῶν μέσων μεταδόσεως κινήσεως τῶν μηχανῶν, τῶν ἐργαλείων κατεργασίας, τῶν ἀνυψωτικῶν μηχανημάτων, τῶν μεταφορικῶν ἐν τῷ ἐργοστασίῳ μέσων, τῶν ἐπικινδύνων χημικῶν οὐσιῶν καὶ τῆς ἀτομικῆς προφυλάξεως. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐξασφαλίσεως τῶν ὡς ἄνω προϋποθέσεων εἰς μίαν νεοιδρυθεῖσαν ἢ ἐπεκταθεῖσαν βιομηχανίαν, ἡ πολιτεία χορηγεῖ ἀδειαν λειτουργίας ταύτης, ἀφοῦ προηγουμένως βεβαιωθῆ περὶ τούτου δι' αὐτοψίως γενομένης παρὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς ὀργάνων (ἀδεία λειτουργίας).

(Κράτος καὶ ἐργατικὴ πρόνοια).

Ἡ ἀδυναμία τοῦ ἐργαζομένου πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀτυχῶν τῆς ζωῆς συμπτώσεων (ἀσθένεια, ἀνεργία, ἀτυχήματα, ἀναπηρία, ἀδικανότης πρὸς ἐργασίαν, ἰατρικὴ περίθαλψις, κηδεῖα, σύνταξις χηρῶν, ὀρφανῶν καὶ γυνέων), τὸ ἀδικον νὰ θεωρηθῆ διὰ ταῦτα συνυπόχρεος διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τούτων ὁ ἐπιχειρηματίας καὶ ἡ, οὐχὶ εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις δυναμένη νὰ ἐφαρμοσθῆ, ἀσφάλισις τοῦ ἐργάτου εἰς ἰδιωτικὰ παρὰ τῶν ἐργατῶν συσταθέντα ταμεία, ἠνάγκασαν πολλὰ κράτη νὰ καταφύγουν εἰς τὴν καθιέρωσιν τοῦ θεσμοῦ τῆς ὑποχρεωτικῆς ἀσφαλίσεως, ὑποχρεώνοντα ἐνίστηε, ὅπως εἰς τὴν κάλυπτιν τῶν ἐξόδων συμβόλλη ἐκτὸς τοῦ ἐργάτου καὶ ὁ ἐργοδότης, κατὰ ποσοστὸν ὑπὸ τοῦ νόμου ἐκάστοτε ὀριζόμενον.

(Κράτος καὶ ἐκπαίδευσις ἐργατῶν).

Τὸ ὅτι ἡ ἀνοδος τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἐργάτου καὶ ἰδίᾳ ἡ ἐπαγγελματικὴ εἰδίκευσις αὐτοῦ, συντελεῖ εἰς τὴν ἠύξησιν τῆς ἀποδόσεως του καὶ συνεπῶς

εις την αύξησιν των αποδοχών του, το αντίλαμβάνεται, όχι μόνον ὁ ἐπιχειρηματίας ἀλλὰ καὶ ὁ ἐργάτης.

Οὐχ ἦττον ὁμοῦς ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ ἐργάτου δὲν δύναται νὰ ἀναληφθῇ ἰδίαις δυνάμειν ὑπὸ μόνου τοῦ ἐργάτου, ἀλλὰ οὔτε καὶ ὑπὸ μόνου τοῦ ἐπιχειρηματίου. Ὅσακις δὲ παρέχεται τοιαύτη ἐν τῷ ἐργαστασίῳ (μαθητεία) εἶναι ὡς εἰδωμὴν περιορισμένης μορφῆς, ὄχι μόνου ἀπὸ ἀπόψεως ἐκτάσεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἀντικειμένου καὶ συμμετεχόντων εἰς ταύτην.

Ἡ ὑπὸ τοῦ κράτους ἀνάληψις ἐκπαίδευσως τῶν ἐργατῶν ἀπομένει ὡς ἡ μόνη λύσις, ὅπως ἄλλωστε τὸ κράτος ἔχει ἀναλάβει πάσης φύσεως ἐκπαίδευσιν.

Ὡς πρὸς τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν γενικώτερον, τὰ διάφορα κράτη ἐνδιεφέρθησαν καὶ συνέβαλον εἰς τὴν σύστασιν πάσης φύσεως ἐπαγγελματικῶν καὶ τεχνικῶν σχολῶν στοιχειώδους, μέσης καὶ ἀνωτάτης ἐκπαίδευσως, ἐνίσχυσαν τὴν ἰδρυσιν ἐπαγγελματικῶν μουσείων καὶ καθιέρωσαν τὸν θεσμόν τῶν ὑποτροφίῶν δι' ἐκπαιδευτικὰς ἀποστολάς εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὡς καὶ τὸν θεσμόν τῶν γραφείων ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, κατωχύρωσαν δὲ καὶ νομικῶς τὴν μαθητείαν. Τέλος ἐλήφθη πρόνοια καὶ διὰ τὴν ψυχικὴν ἀνάπλασιν τῶν ἐργαζομένων., (ἐκδρομαί, βιβλιοθήκαι, ἀθλητισμός, θέατρα κλπ.).

Ἐργατικὴ πολιτικὴ καὶ κόστος ἐπιχειρήσεως.

Τὸ βῆρος τοῦ οικονομικοῦ ἀντικτύπου τῆς ἐργατικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους, μεταφέρεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἀπὸ τὴν ὀλότητα εἰς τὸν ἐπιχειρηματίαν. Τὸ γεγονός τοῦτο, εἰς τὰς συνεπειάς του διὰ τὴν ἑθνικὴν οικονομίαν, δὲν γίνεται ἀμέσως αἰσθητόν. Ὅπερ ἄλλωστε ἐξηγείται. Ὡς ὅμως εἰδομὴ ἀνωτέρω, ὑφίστανται, εἰς τὴν σχέσιν ἐργάτου καὶ ἐργοδότη, ὄρια τινά, ἡ ὑπέρβασις τῶν ὁποίων κάποτε θὰ πρέπει νὰ ἐκδηλωθῇ καὶ εἰς τὴν ἑθνικὴν οικονομίαν. Συνεπῶς ὅσον καὶ ἀεγκτον κοινωνικὴν πολιτικὴν νὰ θέλῃ νὰ ἀσκήσῃ τὸ κράτος, θὰ ἐλθῇ ἡ στιγμή, καθ' ἣν θὰ ἀποκαλυφθῇ, ὅτι ἡ περιφρόνησις τῶν οικονομικῶν νόμων ἔχει τὰ ὄριά της.

Ἡ στατιστικὴ τοῦ προσωπικοῦ.

Αὕτη συνίσταται κυρίως ἀπὸ τὴν στατιστικὴν α) τοῦ εἶδους τῶν ἀπασχολουμένων, β) τῆς ἀμοιβῆς τῶν καὶ γ) τῶν κοινωνικῆς μορφῆς ἐνίσχύσεων.

Ἡ στατιστικὴ τῶν ἀπασχολουμένων παρακολουθεῖ τὸν ἀριθμὸν των, κατὰ φύλαν, ἡλικίαν, οἰκογενειακὴν κατάστασιν, τοποθέτησιν, βαθμόν, εἰδικότητα κλπ.

Κατὰ τὴν συγκριτικὴν παρακολούθησιν τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ προσωπικοῦ, μεταξὺ διαφόρων ἐπιχειρήσεων καὶ ἰδῶν, ὡς πρὸς τὴν σχέσιν, ἥτις ὑφίσταται, μεταξὺ ἐργασικοῦ καὶ ὑπαλληλικοῦ προσωπικοῦ, δεόν νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας, ὅτι εἰς μίαν ἐπιχείρησιν, ἐνδέχεται ἐν πρόσωπον νὰ ἐκτελῇ διάφορα τεχνικά καθήκοντα καὶ ὅτι ἀκόμη δὲν ἀπακλείονται καὶ περιπτώσεις, καθ' ὅς ἐργάται ἢ ὑπάλληλοι, νὰ ἀντικαθιστοῦν ἀλλήλους εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων των.

Δυσχέρειαν ἐπίσης παρουσιάζει ἡ σύγκρισις τῆς σχέσεως ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων μιᾶς ἐπιχειρήσεως, πρὸς τὴν ἰδίαν σχέσιν μιᾶς ἄλλης ἐπιχειρήσεως, ἀσχολουμένης ἕστω καὶ μὲ τὸ ἴδιον ἀντικείμενον. Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις, κατὰ τὴν σύγκρισιν, δεόν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας τὴν μόρφωσιν, τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν εἰδικευσιν τοῦ προσωπικοῦ, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν γενικὴν διάρθρωσιν τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἡ στατιστικὴ ἀμοιβῆς, παρακολουθεῖ τὰ πληρωθέντα ἡμερομίσθια ὡς καὶ τὰς ἀμοιβάς, τὰς προσθέτους, τὰς ἐκτόκους, τὰς ἀμοιβὰς δι' ἑμμεσον ἢ ἄμεσον παραγωγικὴν ὑπηρεσίαν, καὶ τὰς κατὰ τεμάχιον ἢ κατ' ἀποκοπὴν τοιαύτας.

Ἐξω τοῦ κύκλου τῆς ἐπιχειρήσεως, παρακολουθεῖ ἡ στατιστικὴ: τὴν ἐξέλιξιν τῶν τιμῶν τῶν βασικῶν στοιχείων διαβιώσεως (διατροφή, κατοικία, ἱματισμός, θέρμανσις, φωτισμός κλπ.) ὡς ἐπίσης τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ὕψους τῶν ἡμερομισθίων εἰς ἄλλους κλάδους.

Ἡ στατιστικὴ τῶν κοινωνικῆς μορφῆς ἐνισχύσεων τοῦ προσωπικοῦ, παρακολουθεῖ τὰ χρηρηγούμενα δῶρα, τὰς προσθέτους ἐνισχύσεις, τὰ ἐπιδόματα ἐορτῶν, τὰς δαπάνας: ψυχαγωγίας, μορφώσεως καὶ ἀθλητισμοῦ, ὡς καὶ τὰς διὰ τὴν εἰδικὴν περίθαλψιν γυναικῶν καὶ παιδῶν.

7. Ὁ τόπος ἐγκαταστάσεως τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ὁ τόπος ἐγκαταστάσεως τοῦ παραγωγικοῦ συγκροτήματος.

Τὸ παραγωγικὸν συγκρότημα μιᾶς ἐπιχειρήσεως βιομηχανικῆς μορφῆς, δύναται νὰ εἶναι μετακινήτῳ (ὡς π.χ. συμβαίνει εἰς ἐπιχειρήσεις: κατασκευῶν ὑπογείων καὶ ἐναερίων ἔργων, οἰκοδομικὰς καὶ ἐπιδιορθώσεων μηχανημάτων πλοίων κλπ.). Αἱ πλείους ὁμως τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ἐγκαθίστουσι τὸ παραγωγικὸν αὐτῶν συγκρότημα μονίμως, εἰς ὠρισμένα γεωγραφικὰ σημεῖα. Ποῖα εἶναι τὰ καταλληλότερα ἐκ τῶν σημείων τούτων; Διὰ νὰ ἀπαντήσωμεν ἐπ' αὐτοῦ, δεόν νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας, ὅτι ὅπως εἰς πᾶσαν ἐπιχείρησιν, οὕτω καὶ εἰς τὴν βιομηχανικὴν τοιαύτην, πῶσα δρᾶσις διέπεται ἀπὸ τὸ ἀνομενόμενον οἰκονομικὸν ἀποτέλεσμα, ἤτοι ἀπὸ τὸ κέρδος. Καὶ ἡ ἐκλογή τοῦ γηπέδου πρὸς ἐγκατάστασιν τοῦ παραγωγικοῦ συγκροτήματος δὲν ἀποτελεῖ ἐξαιρέσιν.

Κατὰ πρώτην ὄψιν, θὰ νομίξῃ τις ὅτι τὸ εὐθυνότερον γήπεδον θὰ εἶναι καὶ τὸ πλέον καταλληλότερον. Τὸ ζήτημα ὁμως δὲν εἶναι τόσον ἀπλοῦν. Μᾶς ἐδόθη ἤδη ἀνωτέρω ἐπισηλωμένως ἡ εὐκαιρία νὰ διαπιστώσωμεν, ὅτι τὸ μέγεθος τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου εἶδους ἐξόδου πρὸς ἀπόκτησιν τῶν ἀπαιτουμένων παραγωγικῶν μέσων, ἐξαρτᾶται ἐνίοτε καὶ ἀπὸ τὸν τόπον ἐγκαταστάσεως τοῦ βιομηχανικοῦ συγκροτήματος. Ἐφ' ἄσαν λοιπὸν ὑπάρχει τοιοῦτος στενὸς σύνδεσμος, μεταξὺ τοῦ τόπου ἐγκαταστάσεως καὶ τῶν ἐξόδων, ἐπόμενον εἶναι ὁ ἐπιχειρηματίας, κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ γηπέδου ἐγκαταστάσεως, νὰ ἐπηρεασθῇ ἀπὸ ὅλους ἐκείνους τοὺς παράγοντας τοὺς συντείνοντας νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ οἰκονομικὸς αὐτοῦ σκοπός.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω προαίτιπει λοιπὸν ὅτι, τὸ πρόβλημα τοῦ τόπου ἐγκαταστάσεως ἀποτελεῖ δι' αὐτὸν τοιοῦτον χρῆζον ἰδιαίτερος μελέτης καὶ ἴσως καὶ συνεχοῦς παρακολουθήσεως.

Τὸ ζήτημα τοῦ τόπου ἐγκαταστάσεως ἀπὸ ἀπόψεως γεωγραφικῆς τοποθεσίας δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο προβλήματα.

Ἄφ' ἐνὸς εἰς τὸ πρόβλημα τῆς ἐγκαταστάσεως ἀπὸ ἀπόψεως στενῆς γεωγραφικῆς.

Καὶ ἄφ' ἑτέρου εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐγκαταστάσεως ἀπὸ ἀπόψεως εὐρυτέρας γεωγραφικῆς ἀπόψεως.

Ἀπὸ στενοτέρας γεωγραφικῆς ἀπόψεως ἐνδιαφέρει τὸ κατὰ πᾶσον τὸ ἐργοστάσιον θὰ πρέπει νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο τὸ σημεῖον ἐνὸς ἤδη ἐπιτε-

γέντος γενικωτέρου γεωγραφικού σημείου. Ἐάν δηλαδή θά πρέπει νά ἐγκατασταθῆ εἰς τὸ κέντρον ἢ ἔξω τῆς πόλεως, πλησίον μιᾶς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἢ ἐπὶ τῆς παραλίας ἐνός λιμένος κλπ. Ὁ τόπος οὗτος δέον νά εἶναι κατάλληλος καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ποιότητος (στερεὸν ἔδαφος, ἀνθεκτικὸν διὰ τὴν ἐγκατάστασιν βαρέων μηχανημάτων καὶ ἀπὸ ἀπόψεως μεγέθους ἐμβαδοῦ, ἰκονοῦ νά περιλάβῃ ὅλας τὰς ἐγκαταστάσεις τῆς ἐπιχειρήσεως, μὲ πρόβλεψιν καὶ διὰ τυχόν ἐπέκτασιν εἰς τὸ μέλλον, καὶ ἀπὸ ἀπόψεως μορφῆς (ἐπίπεδον ἢ ἐπικλινὲς ἔδαφος).

Ὁ τόπος ἐγκαταστάσεως καθορίζεται γενικώτερον ἀπὸ σωρεῖαν παραγόντων δυναμένων νά ἐπιδράσῃ ἐπὶ τοῦ κόστους τῆς ἐπιχειρήσεως. Οὗτοι δύνανται νά εἶναι: Γεωλογικὸι (τοποθεσία καὶ εἶδος ἐδάφους καὶ ὑπεδάφους), τεχνικὸι (ὑπαρξίς ἐδικῶν μηχανουργείων), νομικὸι (ὑποθηκικὴ ἐπιβάρυνσις, δικαίωματα δουλείας, πολιτικαὶ ἐλευθερίαι καὶ ὑποχρεώσεις), οἰκονομικὸι (εἴτε ἡ γειτνίασις πρὸς τὴν χρηματαγοράν καὶ πρὸς τὴν ἀγοράν καταναλώσεως, εἴτε ἡ ἀνάγκη ἀποφυγῆς τοῦ συναγωνισμοῦ), μετεωρολογικὸι (κλίμα, ὑψόμετρον, ξηρασία, ἥλιος, βροχόπτωσης), συγκοινωνιακὸι (ὑπαρξίς συγκοινωνιακῶν δυνατοτήτων πάσις φύσεως), φορολογικὸι (παροχὴ διευκολύνσεων), ἐκπολιτιστικὸι καὶ τοιοῦτοι: μελλαντικῆς προοπτικῆς (δυνατότης, ἐπέκτασεως καὶ διαμορφώσεως τῶν σχέσεων πρὸς συνορινοῦσας περιοχάς), λόγοι ἱστορικὸι (παράδοσις), ἠθικὸι (τοπικιστικὸν πνεῦμα). Τέλος, ὑπαρξίς: πρώτων ὑλῶν, πηγῶν ἐνεργείας καὶ ἐργατῶν.

Κράτος καὶ τόπος ἐγκαταστάσεως.

Δοθέντος ὅτι κακὴ ἐκλογή τόπου ἐγκαταστάσεως δὲν ἐπιδρᾷ μόνον ἐπὶ τῶν ἐξόδων τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀλλ' ἀποτελεῖ μειονέκτημα καὶ διὰ τὴν ἔθνικὴν οἰκονομίαν, διὰ ταῦτα τὸ κράτος ἐνδιαφέρεται νά ἐπηρέασῃ τὴν ἀπόφασιν ὡς πρὸς τὸν τόπον ἐγκαταστάσεως διὰ λήψεως ὠρισμένων μέτρων.

Καὶ δι' ἄλλους ὅμως λόγους δύναται τὸ κράτος νά ὑπαγορεύσῃ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς ὠρισμένα σημεῖα:

Οὕτω διὰ λόγους ὑγειονομικῆς πολιτικῆς: βιομηχανίαι μὲ δηλητηριώδεις ἢ δυσσοσμακὰς ἀναθυμιάσεις δὲν δύνανται νά ἐγκαθίστανται πλησίον κατοικημένων περιοχῶν. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει διὰ βιομηχανίας, ἢ λειτουργία τῶν ὁποίων διαταράσσει τὴν κοινὴν ἡσυχίαν ἢ αἰ' ὁποῖαι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν παραγωγὴν ἐκρηκτικῶν καὶ εὐφλέκτων ὑλῶν. Διὰ τοὺς ὡς ἀνω λόγους, ὡς καὶ διὰ τὴν ἐξοικονομήσιν ἐγκαταστάσεων, ὕδατος, ρεύματος, ἀποχετεύσεως, κλπ. καθορίζονται εἰς τὰς πόλεις ὠρισμένοι χώροι, εἰς οὓς καὶ μόνον ἐπιτρέπεται ἡ ἐγκατάστασις βιομηχανιῶν. Ἐπίσης διὰ λόγους στρατιωτικῶν (ἀμυνα) καὶ κοινωνικῶν (ἀπασχόλησις ἐργατῶν), δύναται νά ἐπιβληθῇ ἡ ἰδρυσις βιομηχανιῶν εἰς ὑπὸ τοῦ κράτους καθοριζομένους χώρους. Δι' ὅλους τοὺς ὡς ἀνω λόγους, ἡ ἐγκατάστασις τοῦ παραγωγικοῦ συγκροτήματος εἰς ὠρισμένα γεωγραφικὰ σημεῖα, ἐξαρτᾶται ἀπὸ προτιγυμένην ἔγκρισιν τῶν ἀρμοδίων κρατικῶν ἀρχῶν.

Ὁ τόπος ἐγκαταστάσεως τῆς ἔδρας τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ὅταν ὁμιλῇ τις περὶ τοῦ τόπου ἐγκαταστάσεως, ἔχει συνήθως ὑπ' ὄψιν τοῦ παραγωγικόν συγκρότημα τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἐκτὸς τούτου ὅμως, ὑφίσταται

καί ζήτημα ἐγκαταστάσεως τῆς ἑβρας διοικήσεως μιᾶς ἐπιχειρήσεως. Ἴδια μάλιστα, ὅταν αὕτη ἔχη τὴν μορφήν τῆς ἀνωνύμου Ἑταιρείας. Ὁ τόπος ἐγκαταστάσεως, συγκροτήματος καὶ διοικήσεως, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ συμπίπτῃ. Λόγοι, οἰκονομικοί (χρηματοδοτικοί), φορολογικοί, διοικητικοί, νομικῆς φύσεως κλπ. δύνανται νὰ καταστήσουν ὡς σκοπιμωτέραν τὴν ἐγκατάστασιν, τῆς ἑβρας διοικήσεως μιᾶς ἐπιχειρήσεως, εἰς ἕτερον γεωγραφικὸν σημεῖον, ἀπὸ ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκειται τὸ τεχνικοπαραγωγικὸν αὐτῆς συγκρότημα (τὸ ἔργοστάσιον).

8. Αἱ κτιριακαὶ ἐγκαταστάσεις τῆς βιομηχανίας.

Τὰ εἶδη τῶν κτιρίων.

Ἡ προφύλαξις τοῦ ἐμφύχου καὶ ἀψύχου ὕλικου ἀπὸ διαφόρου φύσεως προσβολὰς καὶ ἐπιδράσεις (θάρυβος, κλοπή, καιρικά συνθήκαι) ἐπιβάλλει εἰς τὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις τὴν κατασκευὴν κτιρίων πρὸς τοῦτο. Οὕτω διακρίνομεν τὰ ἑξῆς κτίρια: Διοικήσεως. Παραγωγικῆς διαδικασίας (Ἐργοστάσιον). Ἐναποθηκεύσεως. Ἐπιστημονικῶν ἐργαστηρίων. Ἐκθέσεως προϊόντων. Φυλάκων. Κοινωνικῆς Προνοίας (Ἐστιατόρια, ὑπνωτήρια). Ὑγειονομικῶν ἐγκαταστάσεων (λουτρά, σίθουσαι γυμναστικῆς, κλπ.).

Τὰ κτίρια ταῦτα δύνανται νὰ εἶναι κατασκευασμένα, εἴτε διὰ προσωρινὴν εἴτε διὰ μονιμωτέραν χρῆσιν.

Ἡ μορφή τῶν κτιρίων παραγωγῆς ὑπαγορεύεται κατὰ κανόνα: ἀπὸ τὸ μέγεθος καὶ εἶδος τῶν μηχανικῶν ἐγκαταστάσεων, ἀπὸ τὴν διαδικασίαν καὶ τὰς μεθόδους παραγωγῆς καὶ ἀπὸ τὸ διατιθέμενον γῆπεδον.

Ἀπὸ τὰ ὡς ἄνω ἐπίσης ἐξαρτᾶται καὶ τὸ κατὰ πόσον εἶναι σκόπιμον, νὰ κατασκευασθοῦν πολλὰ αὐτοτελῆ κτίσματα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ γηπέδου, ἢ νὰ ἀναγερῆ ἐν πολυώροφον κτίριον, ἢ νὰ προκριθῆ ἡ κατασκευὴ ἑνὸς ἐνιαίου μονωρόφου κτιρίου.

Κατὰ τὴν κατασκευὴν τῶν κτιρίων, δέον νὰ δοθῆ ἰδιαίτερα προσοχὴ εἰς τὸν φωτισμὸν καὶ τὸν χρωματισμὸν τῶν χώρων. Ἀμφότερα ἐπιπράζουν αἰσθητικῶς τὸν βαθμὸν ἀποδόσεως τῶν ἐν αὐτοῖς ἐργαζομένων. Κατὰ τὸν προγραμματισμὸν τῶν κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων, σκόπιμον τυγχάνει νὰ ληφθῆ πρόνοια ἐνδεχομένης μελλοντικῆς ἐπεκτάσεως τοῦ βιομηχανικοῦ συγκροτήματος, ἐπίσης θὰ πρέπει νὰ συμπεριλάβῃ καὶ τὰ μελλοντικὰ εἰδικὰ ἔξοδα τῶν ἤδη προκριθέντων κτιρίων, ἧται ἐκεῖνα ἅτινα θὰ ἀπαιτηθοῦν, δι' ἀπασβέσεις, τόκους, συντήρησιν, ἀσφάλειαν, φωτισμὸν, θέρμανσιν, ἀερισμὸν, ψύξιν καὶ καθαριότητα.

Κράτος καὶ κτιριακαὶ ἐγκαταστάσεις.

Τὸ κράτος, ἐν τῇ προσπάθειά του ὅπως διαφυλάξῃ, ὄχι μόνον τὴν ὑγίαν τοῦ ἐργάτου, ἀλλὰ καὶ τὴν τῆς καταναλώσεως, ἐλαβε διάφορα μέτρα διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν ὄρων, διαβιώσεως καὶ ἐργασίας τῶν ἐργατῶν εἰς τοὺς χώρους τοῦ ἔργοστασίου, σχέσιν ἔχοντα, μὲ τὸ μέγεθος καὶ τὴν διαρρύθμισιν, ὡς καὶ τὸν ὑγειονομικὸν ἐξοπλισμὸν τούτων (εὐρύχωρα διαμερίσματα, καθαριότης καὶ ἀερισμὸς αὐτῶν, καθαρισμὸς τῶν τοίχων καὶ ὀροφῆς, φωτισμὸς, ὑγειονομικοὶ χώροι κλπ.).

9. Τὰ ἔξοδα μεταφορᾶς

Ἡ ἀνάγκη μεταφορῶν.

Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως, μέχρι τοῦ τέλους μιᾶς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως, ἡ μετακίνησις προσώπων καὶ πραγμάτων εὐρίσκεται ἐν αὐτῇ σχεδὸν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Ἄλλα σχεδὸν τὰ βασικά μέσα παραγωγῆς: οἱ πρώτοι ὕλοι, τὰ μηχανήματα, τὰ καύσιμα, οἱ ἐργάται κλπ. δεῖον νὰ μεταφερθοῦν, ἄλλα μὲν ἐφ' ἄπασι, ἄλλα δὲ συνεχῶς εἰς τὸν τόπον τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας. Καὶ ἐντὸς τοῦ ἰδίου τόπου τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας λαμβάνει χώραν μίαν ἀέναντος μετακίνησιν. Αἱ πάσης φύσεως πρώτοι ὕλοι μεταφέρονται ἀπὸ τὴν ἀποθήκην εἰς τὸ ἐργοστάσιον. Ἄλλα καὶ ἐντὸς τοῦ ἰδίου ἐργοστασίου μεταφέρονται ἀπὸ τὸ ἓνα μηχανήμα εἰς τὸ ἕτερον. Δὲν ἀποκλείεται δὲ νὰ μεταφέρονται καὶ ἀπὸ τὸ ἓνα κτίριον εἰς τὸ ἄλλο ἢ ἀπὸ τὸν ἓνα ὄροφον εἰς τὸν ἄλλον. Τὸ ἔτοιμον προϊόν καὶ αὐτὸ θὰ μεταφερθῇ κατόπιν εἰς τὴν ἀποθήκην, ἥτις πάλιν δύναται νὰ εἶναι πλησίον ἢ μακρὰν τοῦ ἐργοστασίου ἀκόμη καὶ εἰς ἄλλην πόλιν. Τέλος δὲ τὸ ἔτοιμον προϊόν δεῖον νὰ μεταφερθῇ ἀπὸ τὴν ἀποθήκην εἰς τὸν χονδρέμπορον, τὸν ἔμπορον ἢ τὸν καταναλωτὴν.

Ἄλλα αὗτοι αἱ μετακινήσεις ἀπαιτοῦν δαπάνης χαρακτηριζομένης ὡς ἔξοδα μεταφορᾶς, ναῦλοι ἢ μεταφορικά.

Τρόπος ἀντιμετωπίσεως τῶν μετακινήσεων.

Τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν μεταφορῶν τούτων δύναται νὰ ἀναλάβῃ ὁ ἐπιχειρηματίας δι' ἰδίων αὐτοῦ μέσων ἢ νὰ ἀναθέσῃ ὠρισμένους ἐξ αὐτῶν εἰς τρίτους, ἐκμισθῶνων τὰς ὑπηρεσίας των ἢ ἀποζημιῶνων αὐτοῦ διὰ ταύτας.

Ὁ ἐπιχειρηματίας θὰ ἀναλάβῃ δι' ἰδίων μέσων τὴν ἀντιμετώπισιν ταύτην, μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν θὰ εἶναι οὗτος εἰς θέσιν νὰ ἀποσχολήσῃ τὰ μεταφορικά αὐτοῦ μέσα πλήρως καὶ ἀποδοτικῶς, ἄλλως θὰ προτιμήσῃ τὴν ἀπόκτησιν αὐτῶν διὰ τῆς μεθόδου τῆς μισθώσεως.

Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν, βλέπομεν τὸν ἐπιχειρηματίαν νὰ ἀναλαμβάνῃ αὐτὸς τὴν προμήθειαν τῶν μεταφορικῶν μέσων, προκείμενον περὶ μετακινήσεων ἐντὸς τοῦ ἐργοστασίου (χειράμαξαι, ἀναβατήρες, ἀνυψωτήρες, γερανοὶ, νεκοβίλ, ἐναέριοι σιδηρόδρομοι).

Ἐνίοτε προμηθεύεται καὶ μικρὰς μονάδας μεταφορικῶν μέσων, μικρῶν ἀποστάσεων ξηρᾶς ἢ θαλάσσης (ἄμαξαι, αὐτοκίνητα, φορτηγίδες, μεταφορικά πλοία).

Διὰ μεταφορᾶς εἰς μακρυτέρας ἀποστάσεις, προσφεύγει οὗτος εἰς τὴν μίσθωσιν τῶν μεταφορικῶν μέσων.

Γενικῶς θὰ ἠδυνάτο τις νὰ διατυπώσῃ τὴν ἀρχὴν ὅτι: ὅσον ἀραιότερον καὶ μακρύτερον εἶναι τὸ δίκτυον τῶν σημείων μετακινήσεως τῶν ἀγαθῶν ἀπὸ τὸ ἐργοστάσιον, τόσοσιν σκοπιμωτέρα καθίσταται ἡ ἐκμίσθωσις μεταφορικῶν μέσων.

Ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ ἔφους τῶν μεταφορικῶν ἐξόδων.

Οἱ τρόποι δι' ὧν ὁ ἐπιχειρηματίας δύναται νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ ἔφος τῶν μεταφορικῶν ἐξόδων εἶναι διάφοροι.

Εἰς ἕκ τῶν κυριωτέρων εἶναι, ὡς εἶδομεν, ἡ ἐκλογή τοῦ τόπου ἐγκαταστάσεως. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἀντιμετωπίζει οὗτος, κατὰ κανόνα, τὰ ἔξοδα μεταφορᾶς, εἰς ἔν σημαντικὸν διὰ τὴν ἐπιχείρησιν σημεῖον.

Μείωσις τῶν ἐξόδων μεταφορᾶς εἰς τὰς λοιπὰς περιπτώσεις, δύναται νὰ ἐπέλθῃ καὶ ἕκ τῶν κάτωθι μέτρων:

1. Δι' ἐγκαταστάσεως τοῦ ἐργοστασίου γενικῶς εἰς τοποθεσίαν εὐρισκομένην πλησίον πυκνοῦ συγκοινωνιακοῦ δικτύου ἢ ἀπευθείας ἐπὶ τῶν συγκοινωνιακῶν ἀρτηριῶν ἢ κέντρων (δρόμων, σιδηροδρόμων, σταθμῶν, λιμένων, ὄχθῶν ποταμῶν κλπ.).

2. Δι' ἐκλογῆς τοῦ καταλλήλου μέσου μεταφορᾶς.

3. Δι' ἀσκήσεως τιμολογιακῆς πολιτικῆς κομίστρων, μέσῳ συμφωνιῶν μὲ τὰς διαφόρους κρατικὰς καὶ ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις μεταφορῶν.

4. Δι' ἐκλογῆς καταλλήλου ἐποχῆς μεταφορᾶς.

Κράτος καὶ ἔξοδα μεταφορᾶς.

Ἐάν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν του, ὅτι τὸ ὄψος τῶν ἐξόδων μεταφορᾶς ἐπηρεάζεται κυρίως: ἀπὸ τὴν τιμὴν τῶν καυσίμων, ἀπὸ τὴν κατάστασιν τοῦ συγκοινωνιακοῦ δικτύου τῆς χώρας, ἀπὸ τὸ εἶδος μορφῆν καὶ ποσότητα τῶν πάσης φύσεως συγκοινωνιακῶν μέσων, ἀπὸ τὴν ὀργάνωσιν τῶν λιμενικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ ἀπὸ διαφόρους κατὰ τὴν μεταφορὰν ἐπιβαλλομένους φόρους, δύναται τις νὰ ἔννοησῃ, διατί ἡ βελτίωσις τοῦ κόστους μεταφορῶν ἐξαρτᾶται περισσότερο ἀπὸ τὴν κρατικὴν, παρὰ ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν.

Ἡ ἐπέμβασις τοῦ κράτους εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, δύναται νὰ λάβῃ χώραν, διὰ ρυθμίσεως ὄλων τῶν ὡς ἄνω περιπτώσεων, ὡς καὶ διὰ τῆς ἀσκήσεως μιᾶς λελογισμένης, τιμολογιακῆς ἐπὶ τῶν κομίστρων, πολιτικῆς.

V. ἙΤΕΡΑΙ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΑΚΡΑΣ ΠΙΝΟΗΣ ἘΞΟΔΩΝ

Ἐκτὸς τῶν ὡς ἄνω ἀναφερθεισῶν περιπτώσεων, ὑπάρχει καὶ σωρεία ἄλλων, δυναμένων νὰ προσεγγίσουν ἔξοδα καὶ τῶν ὁποίων, τὸ μικρὸν μέγεθος τῶν ἐξόδων ἢ τὸ ἄτακτον τῆς ἐμφανίσεως αὐτῶν, δὲν δικαιολογεῖ τὴν ἀναγόρευσιν των εἰς πράξεις ἰδιαζούσης, διὰ τὴν βιομηχανικὴν ἐπιχείρησιν, μορφῆς. Ἐν συνεχείᾳ θὰ ἀναφέρωμεν τὰς κυριωτέρας ἐξ αὐτῶν:

Τὰ ἔξοδα ἰδρύσεως.

Ἐν σημαντικὸν κοινὸν εἶδος ὅπερ ἐμφανίζεται εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τὰς ἔχουσας τὴν νομικὴν μορφὴν Ἑταιρείας, εἶναι τὰ ἔξοδα ἰδρύσεως, ἧτοι ἐκεῖνα ὅτινα δημιουργοῦνται διὰ τὴν μελέτην τῆς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ διὰ τὴν ἀμοιβὴν τοῦ Οἰκονομικοῦ Συμβούλου διὰ τὴν σχετικὴν γνωμάτευσιν του. Προξινούνται δὲ εἰς οἰανδήποτε μεγάλην βιομηχανικὴν ἐπιχείρησιν οἰασθήποτε οἰκονομικῆς ἢ νομικῆς μορφῆς.

Κατὰ τὴν ἰδρυσιν μιᾶς ἐπιχειρήσεως ὑπὸ τὴν μορφὴν ἀνωλύμου Ἑταιρείας προατίθενται καὶ τὰ ἐξῆς ἔξοδα:

Ἡ ἀμοιβὴ τοῦ νομικοῦ Συμβούλου, τὰ Συμβολαιογραφικά, τὰ χαρτόσημα καὶ δικαιώματα τοῦ κράτους, τὰ ἔξοδα δημοσιεύσεως εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως, τὰ ἔξοδα ἐκτυπώσεως, ἀφ' ἑνὸς τοῦ καταστατικοῦ τῆς Ἑταιρείας καὶ

ἀφ' ἑτέρου τῶν μετοχῶν καὶ αἱ καταβληθεῖσαι μεσιτεῖαι εἰς τὰς Τραπεζὰς καὶ ἰδιώ-
τας διὰ τὴν ἐναπόθεσιν τῶν μετοχῶν.

Ἡ ἀπόκτησις δικαιώματος ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ κράτους ἐξυπηρετήσεως.

Ὁ ἐπιχειρηματίας βιομήχανος, δρᾷ καὶ ἔχει ἐγκαταστήσει τὰ ὄργανα τῆς
δράσεώς του, ἐντὸς ἐνὸς ὠρισμένου γεωγραφικοῦ χώρου ἀνήκοντος εἰς τὴν ἐπικρά-
τειαν μιᾶς ὠργανομένης πολιτείας.

Τὸ κράτος ἐν αὐτῇ, τοῦ παρέχει διαφόρους διευκολύνσεις καὶ προστασίαν,
ἀνευ τῶν ὁποίων δὲν θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ διεκπεραίωσις τῶν ἐπιχειρηματικῶν του
ἐπιδιώξεων.

Οὕτω τοῦ ἐπιτρέπει νὰ παραμένῃ καὶ ἐγκαταστήσῃ τὴν ἐπιχείρησίν του εἰς
ὠρισμένον τόπον, νὰ δρᾷ ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ κράτους, τοῦ ἐξασφαλίζει νομικὴν
προστασίαν, εἰς τὴν ἐπιχείρησίν του καὶ εἰς τὰς συναλλαγὰς του. Τοῦ παρέχει
στρατιωτικὴν προστασίαν κατὰ παντός ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ ἐχθροῦ.
Φροντίζει διὰ τὴν χάραξιν, βελτίωσιν καὶ συντήρησιν τοῦ πάσης φύσεως καὶ μορ-
φῆς συγκοινωνιακοῦ δικτύου. Ὀργανώνει τὴν πάσης φύσεως στοιχειώδη θεωρη-
τικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν. Μεριμνᾷ διὰ τὴν ὑγειονομικὴν κατά-
στασιν τοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς χώρας καὶ τέλος παρακολουθεῖ καὶ ἐλέγχει
τὰς διαφόρους ἐπιχειρήσεις κοινῆς ὠφελείας (ἠλεκτρισμὸς, ὕδρευσις, φωταερίον
τηλεπικοινωνία κλπ.) ὥστε νὰ λειτουργοῦν πρὸς τὸ συμφέρον τῶν πολιτῶν.

Ὅλαι αὗται αἱ ὑπηρεσίαι καὶ παροχαὶ ἐκ μέρους τοῦ κράτους ἀπαιτοῦν δα-
πάνας. Αἱ δαπάναι αὗται δύνανται νὰ καλυφθοῦν κυρίως κατὰ τρεῖς βασικοὺς
τρόπους: α) Ἐκ τῶν ἐσόδων τῶν κρατικῶν ἐπιχειρήσεων β) ἐκ δανείων καὶ γ) ἐκ
συνεισφορῶν τῶν ἀρρατιζόντων τὸ κράτος πολιτῶν ἢ συμμετεχόντων εἰς τὰς
παροχὰς τοῦ κράτους προσώπων.

Τὰ ἐσοδα τῆς τελευταίας αὐτῆς φύσεως, εἰσπράττονται ὑπὸ διαφόρους μορ-
φάς, αἵτινες καλοῦνται ἀναλόγως, πότε φόροι, πότε δασμοί, πότε τέλη ἢ δικαιώ-
ματα.

Ὁ ἐπιθυμῶν νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα συμμετοχῆς εἰς τὰς ὡς ἄνω παροχὰς τοῦ
κράτους ὑπήκοος, ἀφείδει νὰ συμβάλῃ, κατὰ τὸν ἑνα ἢ τὸν ἄλλον, ὑπὸ τοῦ κρά-
τους ὀριζόμενον τρόπον εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν κρατικῶν δαπανῶν.

Ἡ συμβολὴ ἢ γενομένη ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν φόρων, θεωρουμένη ἀπὸ τῆς ἀπό-
ψεως τοῦ πολίτου δύναται νὰ συνίσταται, εἴτε εἰς τὴν ἀμειψον καὶ ἀπ' εὐθείας κατα-
βολὴν τούτων εἰς τὰ ταμεῖα τοῦ κράτους, εἴτε νὰ εἶναι ἔμμεσος, τούτέστιν νὰ κατα-
βάλληται πρὸς τρίτους καὶ οὗτοι πάλιν μὲ τὴν σειρὰν των νὰ τὴν καταβάλλουν
πρὸς κράτος.

Οἱ φόροι εἶναι διαφόρου μορφῆς καὶ ἐπιβάλλονται, εἴτε ἀφ' ἀπαξ, εἴτε ἐτησίως,
εἴτε κατὰ τὴν οἰκονομικὴν πρᾶξιν.

Οἱ κυριώτεροι φόροι εἶναι: ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος, ὅστις καταβάλλεται ἐτη-
σίως, ὡς δικαίωμα ἐπιτηδεύσεως εἰς ἐν ὠρισμένον ἐπάγγελμα.

Ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν, ὅστις καταβάλλεται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὑπὸ τῆς
ἐπιχειρήσεως πραγματοποιηθέντος μεγέθους πωλήσεων.

Ὁ φόρος εἰσοδήματος, ὅστις καταβάλλεται διὰ τὴν πραγματοποιηθεῖσαν
ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως καθαρὰν πρῶσοδον.

Ὁ φόρος οικοδομῶν, ὅστις καταβάλλεται διὰ τὴν ἐξ ἐνοικίων καθαρὰν πρόσοδον.

Ἐκτὸς τούτων ὑφίστανται καὶ τινες ἄλλαι κατηγορίαι φόρων, ἡ περιγραφή τῶν ὁποίων δὲν ἔνδιαφέρει ἀμέσως ἐν προκειμένῳ. Ἐκείνο ὅπερ πρέπει νὰ συγκρατήσωμεν, εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι τὰ καταβαλλόμενα διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν κρατικῶν παροχῶν, ἀποτελοῦν ἀναγκαῖα ἐξοδα τῆς ἐπιχειρήσεως, δοθέντος ὅτι, ἡ μὴ καταβολὴ τούτων δυσχεραίνει τὴν ἐλευθέρην δρᾶσιν ταύτης. Περὶ τῆς μεταχειρίσεως τούτων κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ κέρδους, θὰ ἀμιλήσωμεν ἀργότερον εἰς τὸ οἰκτεῖον κεφάλαιον.

Ἡ στάσις τοῦ ἐπιχειρηματίου ἐναντι τῆς ὑπὸ τοῦ κράτους ἐνεργουμένης φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως, εἶναι οἷα εἶναι καὶ ἡ ἐναντι πᾶσης ἐναντι αὐτοῦ γενομένης χρηματικῆς ἀπαιτήσεως.

Ἡ πολιτεία δίδει εἰς αὐτὸν τὸ δικαίωμα, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν αὐτὸς θεωρήσῃ ἑαυτὸν ἀδικαιολογητῶς φορολογούμενον, νὰ διαμαρτυρηθῇ ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ νόμου. Τὸ δικαίωμα τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον καὶ χρῆσιμον διὰ τὴν ἀπονομὴν φορολογικῆς δικαιοσύνης.

Ἐνίοτε ὁ ἐπιχειρηματίας, ἀναλογιζόμενος τὰς φορολογικὰς ἐπιβαρύνσεις, φθάει μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε νὰ ἠπηρεάζεται ἀπὸ αὐτάς, ὡς πρὸς τὸν τύπον ἐγκαταστάσεως τῆς ἔδρας ἢ τοῦ παραγωγικοῦ συγκροτήματος τῆς ἐπιχειρήσεώς του, ἐγκαθιστῶν τοῦτο εἰς περιοχάς, εἰς ἃς τῷ παρέχονται εὐνοϊκότεροι φορολογικοὶ ὁδροί.

Εἰσφοραὶ διὰ τὴν ἀπόκτησιν κοινωνικῶν δικαιωμάτων.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν εἰσφορῶν, ὅς ἡ ἐπιχείρησις ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ εἰς τὸ κράτος, ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι, καταβαλλόμεναι εἰς ἄλλους ὀργανισμούς ἢ ἐνώσεις μικροτέρας ὀλκῆς ὡς π.χ. εἰς τὰ Ἐπιμελητήρια, εἰς διαφόρους συλλόγους, εἰς Ἰδρύματα κοινωνικῆς προνοίας κλπ. Ἀκόμη καὶ τοιαῦτα καταβαλλόμενα εἰς τὴν ἀφανῆ ἐκείνην ὀργάνωσιν ἣν ἀνωτέρω ἐκαλέσαμεν ὡς Κοινωνίαν. Αἱ τοιαῦται κοινωνικαὶ εἰσφοραὶ, λαμβάνουν τὴν μορφήν ἐνὸς χρηματικοῦ, ἢ ὕλικου δώρου, προσφερομένου, εἴτε ἀπ' εὐθείας εἰς τοὺς ἔχοντας τοῦτο ἀνάγκην, εἴτε πρὸς ἐπιτροπὰς ἀναλαβούσας τοιαύτην πρωτοβουλίαν διὰ τῆς μεθόδου τοῦ ἐράνου.

Τὰ ἀνταλλάγματα, ὅτινα λαμβάνει ἡ ἐπιχείρησις ἐκ τῆς καταβολῆς τοιαύτων ἐξόδων, εἶναι ποικίλα καὶ σὺχί πάντοτε συγκεκριμένα ἢ ἄλλως πῶς ἐπιδεχόμενα στάθμισιν τινα. Ὅπως δὴποτε ὅμως, τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν εἶναι παρά ταῦτα ἀπαραίτητα, ὄχι μόνον διὰ τὴν εὐρυθμὸν λειτουργίαν τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς τὰς κοινωνικὰς αὐτῆς σχέσεις, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ δι' αὐτὴν ταύτην τὴν ὑπαρξίν της.

Τὰ ἐξοδα τῆς ὀργανώσεως τῆς ἐπιχειρήσεως.

Τὸ σχέδιον τῆς ὀργανώσεως μιᾶς ἐπιχειρήσεως, δύναται νὰ ἀποτελῇ τὸ πνευματικὸν προϊόν ἐνὸς ἐιδικοῦ διὰ ταῦτα ὀργανωτοῦ, ἢ νὰ ὀφείλεται εἰς τὴν ἐμπνευσιν τοῦ ἴδιου τοῦ ἐπιχειρηματίου.

Ἐάν ἡ μελέτη ὀργανώσεως ἡγοράσθῃ, τότε ἔχομεν ἐνώπιόν μας ἓνα συγκεκριμένον μέγεθος κόστους ταύτης.

Ἐάν ὅμως ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπιχειρηματίαν, τότε τὸ μέγεθος τοῦ ἐξόδου τούτου θὰ πρέπει νὰ ἐξευρεθῇ διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἀποτιμῆσεως.

καταρτισθέντος προγράμματος και των βάσει τούτου αναμενόμενων αποτελεσμάτων και 3) το στάδιον τῆς συνεχούς κατασκευῆς καθ' ἣν λαμβάνει χώραν, ἡ τελικὴ διαδικασία, διὰ τὴν ἀπόκτιταιν τοῦ προκριθέντος πρὸς προσαφορὰν εἰς τὸν ἀγορὰν προϊόντος.

Ἐν προκειμένῳ θὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ τὸ πρῶτον στάδιον, ὡς θίγουν καὶ τὰ προβλήματα τοῦ δευτέρου σταδίου.

3. Τὸ στάδιον μελέτης καὶ προγραμματισμοῦ τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας.

Τεχνικός καὶ οἰκονομικός προγραμματισμός.

Ἡ μελέτη καὶ ὁ προγραμματισμὸς τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας, ἀναφέρεται εἰς τὴν τεχνικὴν καὶ εἰς τὴν οἰκονομικὴν πλευρὰν ταύτης.

Ἀπὸ ἀπόψεως τεχνικῆς, ἡ μελέτη αὕτη ἐξετάζει καὶ καθορίζει τὸν τρόπον, τὴν μέθοδον καὶ τὴν ὀργανώσιν τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας.

Ἡ μελέτη τοῦ τρόπου περιλαμβάνει, τὸν καθορισμὸν τοῦ σχεδίου καὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ προϊόντος, καταρτίζει τοὺς τεχνικοὺς ὑπολογισμοὺς, τυποποιεῖ τὴν διαμόρφωσιν τῶν διαφόρων τμημάτων τοῦ προϊόντος, σχεδιάζει τὰ ἀναγκαῖα εἰδικὰ ἐργαλεῖα καὶ προπαρασκευάζει ἐν γένει τὴν πρὸς τοῦτο ἐργασίαν, διὰ τῆς παροχῆς σαφῶν ὁδηγιῶν πρὸς τοὺς ἐκτελεστάς ταύτης.

Ἡ μελέτη τῶν μεθόδων παραγωγῆς ἔχει νὰ λύσῃ ἰδίᾳ τὸ κάτωθι πρόβλημα: δοθεῖσιν τῶν ποσοτήτων ζητήσεως ὀρισμένων προϊόντων εἰς μίαν ἀλληλουχίαν χρονικῶν σημείων καὶ λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν ἐνδεχομένων διακυμάνσεων τῆς ζητήσεως ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἐρωτᾶται, ποία μέθοδος παραγωγῆς εἶναι ἡ οἰκονομικώτερα, ἢ ἡ ἐν ἀκολουθουμένη ἢ ἄλλη τις; Καὶ ἐὰν ὕφιστανται πλείονες μέθοδοι πρὸς ἐκλογὴν, ποία ἐξ αὐτῶν θὰ πρέπει νὰ προτιμηθῇ;

Ἡ μελέτη τῆς ὀργανώσεως, ἐξετάζει καὶ καθορίζει τὴν ἐν σχέσει πρὸς ἕνα ὀρισμένον σκοπὸν καταλληλοτάτην καὶ ὀρθοτέραν θέσιν, ἀλληλουχίαν καὶ δρασίην προσώπων καὶ πραγμάτων ἐν τῷ τόπῳ καὶ χρόνῳ τῆς ἐπιχειρήσεως ἐναρμονίζουσα ταῦτα πρὸς ἀλληλα.

Ὁ ἐναρμονισμὸς τῶν διαφόρων σταδίων τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας, προϋποθέτει τελείαν γνῶσιν τούτων, ἀπὸ ἀπόψεως: προπαρασκευῆς, χρονικῶν ὀρίων, καὶ ἐπακριβοῦς μετρήσεως τούτων, ἐπίσης προϋποθέτει ἐκμάθησιν τῶν ἐργασιῶν παρὰ τῶν ἐκτελεστῶν καὶ ἔκδοσιν σαφῶν ὁδηγιῶν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν.

Τὸ πρόγραμμα ὀργανώσεως εἰς τὴν συνολικὴν του μορφήν, ἀποτελεῖ τυπικῶς τὸν συνδετικὸν κρίκον τῶν μέσων παραγωγῆς καὶ προσδίδει εἰς αὐτὰ ὀργανικὴν ἐνότητα, ἀκριβῶς ὅπως ἡ ἰδέα τοῦ καλλιτέχνου προσδίδει εἰς τὸ κοιμωστῆχημα τὴν καλλιτεχνικὴν αὐτοῦ μορφήν.

Κατὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ προγράμματος παραγωγῆς, σημαντικὸν ρόλον παίζει ὁ καθορισμὸς τῶν προθεσμιῶν, ἀναμενόμενων ἢ ἀναληφθεισῶν ὑποχρεώσεων, παραδόσεως ἐτοιμῶν προϊόντων, ὡς καὶ ὁ καθορισμὸς καὶ ἡ ρύθμισις ὄλων ἐκείνων τῶν μέσων, ἅτινα χρειάζονται διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ τοῦτο. Προπαντὸς ἀπαιτεῖται ἐπαγρύπνησις, ὡς πρὸς τὴν πιστὴν ἐφαρμογὴν τῶν σχετικῶν ὁδηγιῶν, πρὸς ἀποφυγὴν χρονικῶν καθυστερήσεων.

Ο οικονομικός προγραμματισμός είναι προϋπολογιστικός και ελέγχεται άπολογιστικώς.

Ο προϋπολογιστικός προγραμματισμός της παραγωγικής διαδικασίας, είναι απαραίτητος προκειμένου να προκρίνη τις, εάν και κατά πόσον συμφέρη ή όχι η παραγωγή ενός ώρισμένου προϊόντος. Κατά τον προϋπολογισμόν τούτον, καθορίζονται αι απαιτηθησόμεναι διά τήν πραγματοποίησιν της συνολικής παραγωγής αὐτοῦ δαπάναι (έξοδα): εἰς πρώτας ὕλας, καύσιμα, ἡμερομίσθια, φθορὰν μηχανημάτων, τόκους κλπ. ὡς καὶ τὸ κόστος κατὰ μονάδα προϊόντος (προκοστολόγησις).

Τὸ οικονομικὸν πρόβλημα τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας.

Ἡ διαδικασία τῆς παραγωγῆς, εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τῆς διάρθρωσιν καὶ τὴν συγκριμένην αὐτῆς ἐκδήλωσιν, ἀποτελεῖ καθαρῶς τεχνικὴν διαδικασίαν. Ὅπου ὁ ὅρος «τεχνικὴ», ἀναφέρεται εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς φυσικῆς (μηχανο-χημικῆς) κλπ. δράσεως.

Ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως ὅθεν, ἡ παραγωγικὴ διαδικασία, δεόν νὰ θεωρηθῆ, ὡς ἀπαλύτως ἐπιτυχοῦσα, ὅταν κατασκευασθῆ τελικῶς τὸ προϊόν εἰς τὴν τεχνικὴν μορφήν ἢ χημικὴν σύνθεσιν προκαθορίσθη. Ὅμως ὁ βασικὸς καὶ διῆ ὁ οικονομικὸς σκοπὸς τοῦ ἐπιχειρηματίου, δὲν εἶναι τὸ τεχνικῶς τέλειον προϊόν, ἀλλὰ τὸ κέρδος. Ὅχι ἡ τεχνικὴ, ἀλλὰ ἡ οικονομικὴ ἀπόδοσις. Ἡ ἐπίτευξις διῆ ταύτης δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἐπιχειρηματίαν μόνον, ἀλλὰ ἀπὸ τὰς συνθήκας τῆς ἀγορᾶς. Μὲ τὸ νὰ ἔχωμεν ἐνώπιόν μας ἓν, τεχνικῶς ἔστω ὀπλοῦτως τέλειον, προϊόν, δὲν ἐπιτετα λοιπὸν ὅτι ἐξησφολίσθη, ἢ ὅτι κἂν ἐπετεύχθη ἤδη καὶ ὁ οικονομικὸς σκοπὸς τοῦ βιομηχάνου ἐπιχειρηματίου.

Τὸ κέρδος νῦν ἀποτελεῖ τὴν θετικὴν διαφορὰν μεταξύ, ἀφ' ἑνὸς τῆς τιμῆς τῆν ὁ ἐπιχειματίας ἀπέκτησεν, ἢ δύναται ἀσφαλῶς νὰ ἀποκτήσῃ ἐν τῇ ἀγορᾷ διὰ τὰ παραχθέντα προϊόντα του καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν ἐξόδων εἰς ἃ αὐτὸς ὑπεβλήθη διὰ τὴν παραγωγὴν καὶ πώλησιν τῶν προϊόντων του.

Ἐκ τούτου λοιπὸν προκύπτει, ὅτι, ἐάν ὁ βιομηχάνος κατορθώσῃ νὰ μειώσῃ τὰ ἐξοδα παραγωγῆς, τότε ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους ἐπιτεύξεως τιμῶν, τὸ κέρδος αὐτοῦ θὰ εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερον. Ἐπὶ πλέον δέ, ἡ μείωσις αὐτῆ θὰ συντελέσῃ ὥστε αὐτὸς: νὰ ἔχη ἀνάγκην ὀλιγωτέρων κεφαλαίων διὰ τὴν ίδίαν ποσότητα παραγωγῆς, νὰ ἔχη μικροτέρας ζημίας, νὰ ἀποκτήσῃ περιθώρια βελτιώσεως τῆς ποιότητος τῶν προϊόντων του καὶ ἐν γένει νὰ καταστῆ εἰς τὴν ἀγορὰν συναγωνιστικώτερος.

Τὸ πρόβλημα λοιπὸν τῆς παραγωγῆς, ἔχει βεβαίως σχέσιν μὲ τὴν τεχνικὴν, ἀλλὰ εἰς τὴν ἐπιχειρήσιν δεόν τοῦτο νὰ ἐξετάζηται πρωτίστως ἀπὸ τῆς οικονομικῆς αὐτοῦ πλευρᾶς. Ἀπὸ ταύτης διατυπῶνται τοῦτο τελικῶς εἰς τὸ πρόβλημα: τοῦ πῶς ἐπιτυγχάνεται παραγωγή με μικρὸν κόστος.

Ἐκ τῶν ὡς ἀνω προκύνπτουν με λογικὴν ἀναγκαιότητα, τὰ εἰδικὰ καθήκοντα τοῦ ἐπιχειρηματίου κατὰ τὴν παραγωγὴν. Ταῦτα εἶναι: Ἀφ' ἑνὸς ἡ παραγωγή ἑνὸς προϊόντος καταλλήλου καὶ ἱκανοῦ νὰ εὖρη ἱκανοποιητικὴν κατανάλωσιν εἰς τὴν ἀγορὰν. Πράγμα ὅπερ ἐπιτυγχάνεται: διὰ τῆς προσαρμογῆς αὐτοῦ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν καταναλωτῶν, διὰ τῆς τελειοποιήσεως τῆς τεχνικῆς αὐτοῦ καταλληλότητος, διὰ τῆς κατασκευῆς του ὥστε: νὰ εἶναι ὀλιγοδάπανον εἰς τὴν

χρήσιν, να ικανοποιητὴν τὸν ἀγοραστήν ὑπὸ ἀπόψεως ἐμφανίσεως. Καὶ τέλος διὰ τῆς παραγωγῆς αὐτοῦ ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ ταχθεισῶν προθεσιμῶν.

Καὶ ἀφ' ἐπίρου ἡ παραγωγή τοῦ ὡς ἄνω προϊόντος δεόν νὰ συντελεσθῆ με ἐν ὄσῳ τὸ δυνατόν μικρότερον κόστος.

Τὸ μὲν πρῶτον καθήκον ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν τὸν τεχνικὸν σκοπὸν τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας, τὸ δὲ δεύτερον τὸ οἰκονομοτεχνικὸν τοιοῦτον.

Ὁ δεύτερος σκοπὸς εἶναι μεικτός, διότι, ὡς θὰ ἴδωμεν ἀργότερον, ἡ προσπάθεια μειώσεως τοῦ κόστους προσκρούει εἰς ὠρισμένα ὄρια, ἡ ὑπέρβασις τῶν ὁποίων προκαλεῖ συνεπίαι, ἐνίστα ἀντιτιθεμέναις πρὸς τὸν οἰκονομικὸν σκοπὸν τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἐν συνεχείᾳ θὰ ἀσχοληθῶμεν μόνον με τὸν δεύτερον σκοπὸν, ἦτοι με τὴν δυνατότητα μειώσεως τοῦ κόστους ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας, διότι ὁ πρῶτος σκοπὸς ἀνάγεται εἰς τὴν καθαρῶς τεχνικὴν σφαῖραν, ἐξῆν πρὸς τὴν ἀρμοδιότητά μας.

4. Ἡ ἐπίδρασις τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ μεγέθους τῶν ἐξόδων.

α. Εἰσαγωγή.

Ἡ παραγωγικὴ διαδικασία αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, οὔσα εἰς τὴν τελευταίαν αὐτῆς ἀνάλυσιν, ὁ συνδυασμὸς τῶν διαφόρων προμηθευθέντων ἀγαθῶν, δὲν δημιουργεῖ ἄμέσως ἐξοδα. Τὰ κατὰ ταύτην συνδυαζόμενα ἀγαθὰ καὶ αἱ πρὸς ταῦτο χρησιμοποιούμεναι ἐνέργειαι, ἀπετέλεσαν ἤδη ἐξοδα διὰ τὴν ἐπιχείρησιν.

Τούναντίον ὁμως, αἱ μέθοδοι, ὁ τρόπος, ὁ χρόνος καὶ τὰ μέσα διεξαγωγῆς τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας, δύνανται νὰ συντελέσουν ἐμμέσως ἐπὶ τῆς (μικρότερας ἢ μεγαλύτερας) διαμορφώσεως τοῦ μεγέθους τοῦ κόστους.

β. Αἱ βασικαὶ πηγαὶ ἐπηρσεασμοῦ τῶν ἐξόδων διὰ τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας.

Αἱ πηγαὶ, αἱ ἐπιδρῶσαι ἐπὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἐξόδων καὶ δὴ κατὰ τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν, θὰ ἐξιδύναντο νὰ διακριθῶσιν εἰς δύο βασικὰς κατηγορίας: ἀφ' ἑνὸς εἰς ἐκείνας εἰς ἃς ὁ ἐπιχειρηματίας ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ἐπιβῆ κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπον καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς ἐκείνας εἰς ἃς δὲν δύνανται νὰ πράξῃ τοῦτο.

Αἱ πηγαὶ τῆς δευτέρας μορφῆς εἶναι κυρίως: Ἡ ἀπρόοπτος ἀνάγκη παρεκκλίσεως ἀπὸ τὴν ἀναληφθεῖσαν ὑποχρέωσιν διὰ τὴν παραγωγὴν μιᾶς ὠρισμένης ποιότητος. Ἡ κακὴ κατάστασις τῶν μηχανῶν. Ἡ ἀπρόβλεπτος τροποποίησις τῆς μορφῆς τῶν προϊόντων. Ἡ βιαστικὴ παραγωγή λόγω φόρτου ἐργασίας. Αἱ αὐξομειώσεις τοῦ ὄγκου τῶν παραγγελιῶν, συντελοῦσαι ἐνίστα εἰς τὴν ἐμφάνισιν χασμάτων λειτουργίας ἐν τῇ ἐπιχειρήσει, δημιουργούντων παρὰ ταῦτα ἐξοδα. Αἱ ἐναλλαγαὶ τῆς ἀποδόσεως τῶν ἐργαζομένων. Ἡ ἀσκοπος σπατάλη τῶν χρησιμοποιουμένων πρῶτων ὑλῶν καὶ λοιπῶν μέσων παραγωγῆς.

Αἱ πηγαὶ τῆς πρώτης μορφῆς εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς τεχνοοικονομικῆς πλευρᾶς τῆς παραγωγῆς καὶ ἀναφέρονται, ἡ μὲν μία κυρίως εἰς τὸν χρόνον παραγωγῆς καὶ δὴ εἰς τὴν διαταραχὴν τῆς ταχύτητος τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας, ἡ δὲ

έτερα, εις τήν ποσότητα τῆς παραγωγῆς καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν ἔλλειψιν ὀρθῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς παραγωγικῆς δυναμικότητος τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἡ σοβαρότης τῶν ἐν λόγῳ, δυναμένων νὰ ρυθμισθῶσι πηγῶν—ἐξόδων, μὲς ὑποχρεώνει ὅπως ἐξετάσωμεν ἐν συνεχείᾳ ἀναλυτικώτερον ταύτας.

γ. Ἡ ἐπίδρασις τῆς ταχύτητος τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας ἐπὶ τοῦ κόστους τῶν προϊόντων.

Ἀνάγκη ἐπιταχύνσεως τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας.

Ὅταν τὸ ἐξόδον διὰ τὴν χρῆσιν ἑνὸς παραγωγικοῦ μέσου, καταβάλλεται κατὰ μονάδα διαρρέοντος χρόνου, τότε εἶναι προφανές, ὅτι ἡ ἐπιβάρυνσις κατὰ μονάδα παραγομένου προϊόντος, ἢ προερχομένη ἐκ τοῦ ἐξόδου τούτου, θὰ εἶναι τόσον μικροτέρα, ὅσον περισσότερα ἀγαθὰ παράγονται κατὰ τὸ διάστημα τῆς διατηρήσεως τοῦ ἐν λόγῳ παραγωγικοῦ μέσου.

Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐξόδων τούτων, δὲν συγκαταλέγονται μόνον αἱ δαπάναι: διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ἐργατικῶν χειρῶν (ἐφ' ὅσων δὲν καταβάλλεται κατὰ τεμάχιον ἀμειβή) καὶ τὸ ἐνοίκιον, ἀλλὰ καὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἐξόδα τῆς ἐπιχειρήσεως, ἅτινα ἀντιμετωπίσθησαν ὑπ' αὐτῆς διὰ τῆς μεθόδου τοῦ δανεισμοῦ (τόκοι).

Ἐάν δὲ λάβῃ τις ἐπιπροσθέτως ὑπ' ὄψιν του, ὅτι συχνά, ὁ ἐπιχειρηματίας, ὑπολογίζει ὡς ἐξόδον καὶ τὸν τόκον τῶν ἰδίων αὐτοῦ κεφαλαίων, τότε δύναται τὴν φαντασθῆ, ὅτι εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν, δὲν ὑπάρχει ἀγαθόν, ὅπερ νὰ μὴ δημιουργῆ διὰ τὴν ἐπιχείρησιν ἐξόδον κατὰ μονάδα χρόνου. Τοῦτο ἀποτελεῖ χρεῖμα ἰσοδύναμον διαπίστωσιν. Διότι σημαίνει ὅτι ἡ ἐπιτάχυνσις τῆς παραγωγῆς προβάλλει καταφανῶς ὡς ἐν ἑκ τῶν σπουδαιότερων μέσων μείωσεως τῆς ἐκ τῶν ἐξόδων κατὰ μονάδα ἐπιβαρύνσεως.

Ἡ μείωσις τοῦ χρόνου παραγωγῆς, συνεπάγεται ὁμοίως καὶ ἄλλως πῶς οἰκονομικὰ ὀφέλη, ὡς συντελοῦσα εἰς τὴν μείωσιν τῶν διατιθεμένων ἀποθεμάτων, καὶ ἐπιτρέπουσα μὲ τὸν αὐτὸν ἐξοπλισμὸν νὰ ἐκτελοῦνται περισσότεροι παραγγέλαι.

Ἡ ἐπιτάχυνσις τῆς παραγωγικῆς ἐργασίας δύναται νὰ συντελεσθῆ διὰ σειράς μέτρων, τὸ σύνολον τῶν ὁποίων εἴθισται νὰ χαρακτηρίζηται ὡς «ὀρθολογιστικὴ ὀργάνωσις» τῆς παραγωγῆς.

Τὰ μέτρα ταῦτα θὰ κατευθύνωνται εἰς τὴν ἐμπρακτον ὀργάνωσιν: ἀφ' ἑνὸς τοῦ ἐμφύχου καὶ ἀφ' ἑτέρου τοῦ ἀψύχου ὕλικου ὡς καὶ τῶν παραγωγικῶν μεθόδων.

Ἡ ἐπιτάχυνσις τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας ἀποτελεῖ κατὰ βάθος τεχνικὸν πρόβλημα. Οὐχ ἦττον ὁμοίως εἰς τὴν ἐφαρμογὴν του, δὲν ἔχει μόνον οἰκονομικόν, ἀλλὰ καὶ κοινωνικὸν ἀντίκτυπον. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, ὅστις καθιστᾷ σκόπιμον νὰ περιγράψωμεν τὰς πρὸς τοῦτο χρησιμοποιουμένους μεθόδους, τοῦλάχιστον εἰς τὰς κυρίας αὐτῶν γραμμάς.

Ἡ ὀργάνωσις τοῦ ἐμφύχου ὕλικου.

Ἐν αὐτῇ δέον νὰ διακρίνομεν τὴν διοικητικὴν καὶ τὴν τεχνικὴν ὀργάνωσιν: (Ἡ διοικητικὴ ὀργάνωσις τοῦ ἐργατικοῦ προσωπικοῦ).

Ὡς τὸ σκοπιμώτερον κλασικὸν σχῆμα ὀργανώσεως τοῦ προσωπικοῦ, ἰδίᾳ εἰς τὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις, θεωρεῖται ἐκεῖνο τὸ ὅποιον διακρίνει τεχνικὴν, ἐκπαιδευτικὴν καὶ διαχειριστικὴν πλευράν.

*Εκάστη πλευρά έχει τὰς κάτωθι ἀρμοδιότητας:

Ὁ τεχνικός Προϊστάμενος τοῦ προσωπικοῦ, συνεργάζεται κατὰ τὴν κατάρτι-
σιν τῶν προγραμμάτων τῆς ὀργανώσεως, προκρίνει τοὺς ὑποψηφίους διὰ τὰς
ἐργατικὰς θέσεις, λαμβάνει μέρος κατὰ τὴν λήψιν ἀποφάσεων ὡς πρὸς τὸ προ-
σωπικόν καὶ συνυπογράφει εἰς τὰ συμφωνητικὰ προσλήψεως.

Ὁ ἐκπαιδευτικὸς Προϊστάμενος, ἐπιβλέπει ἀπὸ ἐπιστημονικῆς πλευρᾶς
τὴν ἐπιχείρησιν, διδάσκει τοὺς ἀνειδικεῦτους καὶ διατυπώνει τὰς πρὸς τοῦτο
ὁδηγίας,

Ὁ προϊστάμενος διοικήσεως προσωπικοῦ, διατηρεῖ τὸ μητρώον τῶν ἐργαζο-
μένων, συσκέπτεται ἀπὸ νομικῆς πλευρᾶς κατὰ τὰς προσλήψεις των καὶ γνωμο-
δοτεῖ ὡς πρὸς τὰς ἐργατικὰς διαφορὰς.

Τῶν ὡς ἄνω τριῶν προϊστάται ἕτερον πρόσωπον ὡς Διευθυντὴς τοῦ προ-
σωπικοῦ, αἱ ἀρμοδιότητες τοῦ ὁποῖου συνίστανται εἰς τὸ νὰ γνωμοδοτῆ εἰς
τὴν διοίκησιν τῆς ἐπιχειρήσεως δι' ὅλα τὰ ζητήματα τοῦ προσωπικοῦ, νὰ
συνεργάζεται ὡς πρὸς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἐργαστασίου, νὰ καθορίσῃ τὴν προ-
αγωγὴν τοῦ προσωπικοῦ, νὰ προκρίνῃ πρόσωπα δι' ἰθυνούσας θέσεις, νὰ κρίνῃ
ἐπὶ τῶν ὑποψηφίων δι' ἐργατικὰς θέσεις καὶ νὰ συνυπογράψῃ εἰς τὰς συμβάσεις
ἐργασίας.

*Ἐκαστος τῶν τριῶν ὡς ἄνω Προϊσταμένων, δύναται, ἀναλόγως τῆς ἐκτά-
σεως τῆς ἐπιχειρήσεως, νὰ ἀκολουθῆται καὶ ἀπὸ διαφόρου βαθμοῦ βοηθούς.

(Ἡ τεχνικὴ ὀργάνωσις τοῦ ἐργατικοῦ προσωπικοῦ).

Ἡ τεχνικὴ ὀργάνωσις τοῦ ἐμφύχου ὕλικου, ἔχει νὰ καθορίσῃ τὴν ἐργασίαν,
ἢν τοῦτο θὰ ἐκτελεῖ, τὸν τρόπον καθ' ὃν αὕτη θὰ λαμβάνῃ χώραν, ὡς καὶ τὸν τό-
πον, τὴν ὥραν καὶ τὴν χρονικὴν διάρκειαν καθ' ἣν αὕτη θὰ ἐκτελεῖται.

Κατὰ τὴν ὀργάνωσιν ταύτην, ἰδιαιτέρα προσοχὴ δεῖν νὰ δοθῆ: Εἰς τὴν προσ-
αρμογὴν τῶν ἐργαζομένων εἰς τὰς συνθήκας ἐργασίας τῆς ἐπιχειρήσεως. Εἰς τὴν
δημιουργίαν εὐνοϊκῶν σχέσεων, μεταξὺ ἀνθρώπων καὶ μεταξὺ πραγμάτων καὶ
ἀνθρώπων. Εἰς τὴν καλλιέργειαν πνεύματος ἐνθουσιασμοῦ καὶ χαρᾶς πρὸς
ἐργασίαν. Εἰς τὴν ἐπικράτησιν ἐνὸς προαδευτικοῦ πνεύματος ἐργασίας. Εἰς τὴν
ἱκανοποιητικὴν ὕλικὴν καὶ ἠθικὴν (προώθησις εἰς ἀνωτέρας θέσεις) ἀμοιβὴν τοῦ
ἐργαζομένου. Κυρίως ὅμως, εἰς τὴν ὀρθὴν κατανομὴν τῶν ἐργατῶν, εἰς τὰ διά-
φορα κέντρα παραγωγῆς, ἀναλόγως τῆς διαθέσεως, κλίσεως καὶ εἰδικεύσεως
ἐκάστου.

*Ἡ ὀργάνωσις τοῦ ἀψύχου ὕλικου.

Ἡ ὀργάνωσις τοῦ ἀψύχου ὕλικου, ἔχει νὰ καθορίσῃ τὴν ἐν σχέσει πρὸς τὸν
σκοπὸν τῆς παραγωγῆς, καταλληλοτέραν καὶ ὀρθοτέραν θέσιν καὶ ἀλληλου-
χίαν, ἐν τῷ τόπῳ καὶ χρόνῳ: τῶν κτηρίων τῶν μηχανημάτων καὶ τῶν μεθόδων
παραγωγῆς.

Τὰ βασικώτερα συστήματα παραγωγικῆς ὀργανώσεως εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) Ἡ κατάρτισις τῆς ἐργασίας. 2) ἡ τυποποίησις. 3) ἡ εἰδικεύσις. 4) ἡ μηχανοκί-
νησις. 5) ἡ μηχανοποίησις ἢ ἐκμηχάνισις. 6) ἡ ἐφαρμογὴ συστήματος ρευστῆς
ἐργασίας. Ἐν συνειρήσει θὰ περιγράψωμεν συντόμως ἐν ἑκάστῳ ἐξ αὐτῶν.

(*Ἡ κατάτμησις τῆς ἐργασίας*).

Ἡ ἔλλειψις εἰδικευμένου προσωπικοῦ καὶ ἡ ἐκ τούτου ἀνάγκη καταβολῆς ὑψηλοτέρων ἡμερομισθίων, ὠδήγησεν εἰς τὴν ἀπλοποίησιν τῶν μεθόδων ἐκτέλεσεως τῆς ἐργασίας, διὰ τῆς κατατμήσεως ταύτης εἰς τὰς συνιστώσας αὐτὴν στοιχειώδεις καὶ ἀπλουστάτας φάσεις, δυναμένης νὰ ἐπιτελεσθῶσι καὶ παρὰ τοῦ πλέον ἀνειδικεύτου, ἀκόμη καὶ ἀδασοῦ ἀτόμου. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης κατέστη δυνατόν νὰ περιορισθῇ ἡ ζήτησις δι' εἰδικευμένους ἐργάτας καὶ συνεπῶς καὶ ἡ πληρωμὴ μεγάλων ἡμερομισθίων.

Κατὰ τῆς ὑπερβολικῆς κατατμήσεως τῶν φάσεων τῆς ἐργασίας ἠγέρθησαν ἀντιρρήσεις. Ἐλέχθη ἴδια, ὅτι ἡ ὑπερβολικὴ κατάτμησις καταλήγει εἰς μονόπλευρον ἀπασχόλησιν τοῦ ἐργάτου, κουράζει αὐτὸν πνευματικῶς, εἶναι μονότονος, φθείρει τὴν ὑγείαν του καὶ καταλήγει τελικῶς εἰς τὸ νὰ ὑποβιβάσῃ αὐτὸν εἰς ἓν εἶδος μηχανικοῦ ἐξαρτήματος ἐν τῷ ἐργοστασίῳ.

Ἐκτὸς τοῦ ὅτι διὰ τὰς ὡς ἄνω συνεπείας δύναται νὰ ληφθῶσι διάφορα μέτρα εἰς ἀντίβαρον, δύναται ἐπιπροθέτως νὰ ὑποστηριχθῇ, ὅτι ἡ ὑπερβολικὴ κατάτμησις συντελεῖ εἰς τὸ νὰ κερδίσῃ ὁ ἐργάτης χρόνον διὰ νὰ ἐπιδίδεται εἰς ἄλλα πράγματα, περισσότερον συντελεστικά διὰ τὴν ψυχικὴν του καὶ πνευματικὴν του ἱκανοποίησιν.

(*Ἡ τυποποίησις*).

Ὑπὸ τὸν ὄρον τυποποίησις ἐννοοῦμεν τὸν σταθερὸν καθορισμὸν σχημάτων καὶ μεγεθῶν, εἴτε μεμονωμένων μελῶν ἐνὸς προϊόντος («*τιμηματικὴ τυποποίησις*»), εἴτε ὁλοκλήρου τοῦ προϊόντος.

Ἡ *τιμηματικὴ τυποποίησις* εἶναι ἡ περισσότερον διαδεδομένη, διότι εἶναι ἡ περισσότερον, ἀναγκαία καὶ εὐκολος εἰς τὴν ἐφαρμογὴν.

Τὰ πλεονεκτήματα τῆς *τιμηματικῆς τυποποίησεως* συνίσταται: εἰς τὴν δυνατότητα παραγωγῆς εἰς μεγάλας σειράς, εἰς τὴν οἰκονομίαν ὕλικου καὶ ἐξόδων ἐναποθηκίσεως, εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς ποιότητος, εἰς τὴν ταχύτητα παραδόσεως, εἰς τὴν εὐχέρειαν τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν τεμαχίων, εἰς τὴν ἀπλοποίησιν τῶν γραφικῶν καὶ σχεδιαστικῶν προεργασιῶν, εἰς τὴν δυνατότητα εὐρείας διαδόσεως τυποποιημένων προϊόντων, ὡς καὶ εἰς τὴν δυνατότητα διευρύνσεως τῆς προσφορᾶς τοιούτων.

Ἡ ἀντίρρσις, ὅτι τοιαῦται τυποποιήσεις περιφρουροῦν τὰς ἀτομικὰς ἐπιθυμίας τῶν καταναλωτῶν, δὲν εὐσταθεῖ, δοθέντος ὅτι τοιαύτας μεμονωμένους περιπτώσεις δύναται νὰ ἱκανοποιήσῃ ἡ χειροτεχνικὴ ἐργοτεχνία.

Ὑπὸ τὸν ὄρον «*συνολικὴ τυποποίησις*» ἐννοοῦμεν τὸν περιορισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τὴν ἀπλοῦστευσιν τῶν τύπων ἐκτέλεσεως καὶ παραγωγῆς ὁλοκλήρων προϊόντων. Ἀφορμὴ πρὸς τοῦτο ἔδωσαν ἡ σπατάλη ἐργατικῆς δυνάμεως καὶ ἐξόδων, ἢ συνεπήγετο ἡ ἀλλαγὴ τῆς παραγωγῆς, λόγω τῆς ἀλλαγῆς τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν καταναλωτῶν.

Τὰ εἰδικώτερα πλεονεκτήματα ταύτης εἶναι: Ἡ εὐθνή παραγωγή. Ἡ ἀποφυγὴ ἐργασιῶν γενομένων εἰς τὸ κενόν, ἢ ἐμφανιζουσῶν χάσματα. Ἡ μείωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐγκαταστάσεων. Ἡ αὐξήσις τῆς δυνατότητος χρησιμοποίησεως ὀλιγώτερον εἰδικευμένων ἐργατῶν.

Εἰς ξένος χώρας ὁ καθορισμὸς τῆς τυποποιήσεως κατὰ τεμάχια, λαμβάνει χώραν ἐν συνεργασίᾳ μὲ ὄλους τοὺς ἐνδιαφερομένους, ἴητοι: τοὺς ἐπιστήμονας, τοὺς τεχνικούς, τοὺς ἐργοστασιάρχας, τοὺς ἐμπόρους καὶ τοὺς καταναλωτὰς.

(Ἡ εἰδικευσίς).

Ὑπὸ τὸν ὄρον εἰδικευσίς, ἐννοοῦμεν τὸν ἐννοειδίητον περιορισμὸν μιᾶς ἐπιχειρήσεως εἰς τὴν παραγωγὴν ἐνὸς ἢ ὀλίγων, ἐνιαίου τύπου προϊόντων ἢ τμημάτων αὐτῶν.

Ἡ εἰδικευσίς ὅθεν ἀποτελεῖ μίαν, εἰς μεγάλην κλίμακα, μορφήν τῆς μερικῆς ἢ ὀλικῆς τυποποιήσεως καὶ συνεπῶς ἰσχύουν διὰ ταύτην τὰ ἴδια πλεονεκτήματα.

Τὸ μειονέκτημα τῆς εἰς μεγάλην κλίμακα εἰδικεύσεως ταύτης, εὐρίσκεται κυρίως εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ προσήλωσις τῆς παραγωγῆς εἰς ἓν μόνον προϊόν, αὐξάνει τοὺς οικονομικούς κινδύνους τῆς ἐπιχειρήσεως, ὁθέντος ὅτι, εἰς πᾶσαν ἐμφανιζομένην μείωσιν τῶν πωλήσεων ἢ τῆς ἀπασχολήσεως ἐπιηρεάζεται καὶ ὁ λογαριασμὸς τῶν κερδῶν.

Τοιαῦται ἐπιχειρήσεις προσπαθοῦν νὰ ἀντισταθμίσουν τὸ ὡς ἄνω μειονέκτημα, διὰ τῆς παραγωγῆς συμψηφιστικῶν εἰδῶν (π.χ. ἐργοστάσια αὐτοκινήτων, εἰς ἐποχὰς μείωσεως τῆς καταναλώσεως, ἐπιδίδονται εἰς τὴν κατασκευὴν ποδηλάτων ἢ γραφομηχανῶν).

(Ἡ μηχανοκίνησις).

Ὑπὸ τὸν ὡς ἄνω ὄρον ἐννοοῦμεν τὴν ἐκτέλεσιν ἐργασιῶν διὰ χρησιμοποίησεως μηχανικῶν μέσων.

Ἡ μηχανοκίνησις ὑπερβάλλει εἰς δρᾶσιν τὴν ἀπόδοσιν καὶ τῆς ταχυτάτης ἀνθρωπίνης χειρός. Ἡ μηχανὴ ἐργάζεται πάντοτε, μὲ μεγαλυτέραν ὀρμὴν, σταθεράν ρυθμικότητα, θαυμαστὴν ἀκρίβειαν, ἀνα πᾶσαν χρονικὴν περίοδον, δίχως νὰ καταπονεῖται ὡς ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς μηχανῆς ἀποτελεῖ ὅθεν ἐν σημαντικὸν μέτρον ἀντιμετώπισεως τοῦ προβλήματος συντομεύσεως τοῦ χρόνου τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας, ἐφ' ᾧ καὶ ἀποτελεῖ καὶ τὸ κυριαρχοῦν μέσον παραγωγῆς εἰς τὴν βιομηχανικὴν ἐπιχείρησιν.

Ἡ ἐκμηχάνησις (ἢ μηχανοποιήσις).

Αὕτη ὑφίσταται, ὅταν αἱ παραγωγικαὶ λειτουργίαι μιᾶς βιομηχανίας εἶναι κατανομημέναι ἐπὶ ἐργατῶν καὶ μηχανῶν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἕκαστον μέλος, κατὰ τὴν παραγωγὴν ἐνὸς προϊόντος, νὰ ἐκτελῇ, ἐν τῷ πλαισίῳ ἐνὸς συνολικοῦ συνοπτικοῦ προγράμματος, μίαν σαφῶς καθωρισμένην ἐργασίαν, εἰς προδιαγεγραμμένον χρόνον καὶ μέθοδον, ὥστε κάθε ἐργάτης καὶ μηχανήμα, νὰ ἐντάσσεται εἰς τὸ πρόγραμμα παραγωγῆς μὲ αὐστηράν ἀναγκαιότητα ὡς ἀναπόσπαστον μέλος αὐτοῦ.

Ἡ ἐκμηχάνησις καὶ ὁ αὐτοματισμὸς, κατέστησαν δυνατὴν τὴν κατὰ μάζας παραγωγὴν πολλῶν προϊόντων κοινῆς χρήσεως.

Τὰ μειονεκτήματα ταύτης συνίσταται, εἰς τὴν ἀνελαστικότητα προσαρμογῆς τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς τὴν παραγωγὴν ἄλλων προϊόντων, ὡς ἐπίσης εἰς τὴν μονο-

τουίαν και την άφαιρείσιν του πνευματικού περιεχομένου από την ανθρώπινη εργασία, μειώνεται επηρεάζουν και την άποδοτικότητα έργατου και επι-
χειρήσιως.

(*Σύστημα ρεούσης εργασίας*).

Όμιλοῦμεν περί ρεούσης εργασίας, όταν αὶ διάφοροι φάσεις τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας ἔχουν συντονισθῆ καὶ συνδεθῆ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε οὐδεμία εργασία νὰ διεξάγηται εἰς τὸ κενὸν καὶ ὅλαι αἱ θέσεις εργασίας νὰ εἶναι συνδε-
μένοι διὰ μᾶς οὕτως εἶπεν ἀράτου ταινίας.

Ἡ ρεούσα εργασία συντελεῖ εἰς τὴν μείωσιν τῶν ἐξόδων, διότι: Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς δίδει ἀφορμὴν εἰς μίαν βασικώτεραν μελέτην τῆς μεθόδου παραγωγῆς. Δὲν ἐπι-
τρέπει νὰ λιμνάζουν εἰς τὸ ἐργοστάσιον καὶ τὰς ἀποθήκας, προϊόντα εὐρισκόμενα εἰς τὰ ἐνδιάμεσα στάδια τῆς ἐπεξεργασίας. Ἡ διὰ ταύτης ἐπιτυγχανομένη συν-
τόμευσις τοῦ χρόνου παραγωγῆς, περιορίζει καὶ τὴν ἐκ τοῦ μισθοῦ ἐπιβάρυνσιν τῆς παραγωγικῆς μονάδος. Ἐχει ὡς συνέπειαν, νὰ χρησιμοποιηθῆται ὀλι-
γώτερος χῶρος εἰς τὴν ἐπιχείρησιν. Ἡ πείρα κατέδειξεν, ὅτι ἐφαρμόζοντα καὶ ἐλατ-
τωματικά προϊόντα εἶναι ὀλιγώτερα εἰς τὴν ρεούσαν παραγωγὴν. Ἡ χρησιμο-
ποιήσις τῆς ταινίας εἰς τὴν ρεούσαν παραγωγὴν, προξενεῖ ὀλιγώτερα ἐξοδα, ἀπὸ
ὅ,τι θὰ ἐκόσμιζον τὰ μεταφορικά, ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν αὕτη. Ἡ ρεούσα εργασία συν-
τελεῖ ἐπὶ πλέον καὶ εἰς τὴν ἐπίτευξιν μιᾶς συστηματικῆς τάξεως καὶ ἐποπτείας,
κατὰ τὴν διαδικασίαν τῆς παραγωγῆς, πρᾶγμα ὅπερ συντελεῖται καὶ περιορι-
σμοῦ τῶν ἐξόδων διαχειρίσεως.

Ἡ ρεούσα εργασία προϋποθέτει ἀπόλυτον προσαρμογὴν τοῦ έργατου πρὸς τὸν ρυθμὸν τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας. Δύναται δὲ νὰ ἐφαρμοσθῆ ἰδίως εἰς τὴν παραγωγὴν κατὰ μάζας καὶ ἀκόμη περισσότερον εἰς τὴν τοιαύτην εἰδῶν, τῶν ὁ-
ποίων ὁ τύπος εἶναι μεγάλης χρονικῆς διαρκείας.

Ἡ προεργασία τῆς ρεούσης εργασίας ἀποβλέπει κυρίως εἰς τὸν προσδιορι-
σμόν τῆς καταλλήλου θέσεως καὶ κινήσεως δι' ἐκάστην εργασία.

(*Τεθλορισμός*).

Οὕτω καλεῖται τὸ σύστημα ἐκεῖνο τῆς εργασίας, τὸ ὁποῖον ἐπιδιώκει τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγικότητος τῆς ἀνθρώπινης εργασίας κατόπιν καθοδηγή-
σεως, βάσει προηγουμένης ἐπιστημονικῆς μελέτης τῶν τεχνικῶν φάσεων τῶν
εργασιῶν τοῦ ἐργοστασίου,

Προϋποθέσεις ὀρθολογιστικῆς ὀργανώσεως.

Ἡ ὡς ἀνω ὀργανώσις τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας, ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον μέρος ἐκείνου τοῦ τρόπου ὀργανώσεως, ὅπερ ὀνομάζεται ὀρθολογιστικὴ ὀργάνωσις. Χαρακτηρικὸν αὐτῆς εἶναι ἡ ἐνσυνείδητος διεξόδους εἰς τὴν παραγω-
γικὴν διαδικασίαν καὶ ἡ λογικὴ διαμόρφωσις τῶν μεθόδων καὶ τρόπων ταύτης. Ἀφετηρία ὅθεν πάσης ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς δεῖον νὰ εἶναι ἡ ἀκριβὴς με-
λέτη τῶν καθηκόντων καὶ ἐπιδιώξεων τοῦ ἐργοστασίου. Διότι μόνον κατόπιν μιᾶς σχολαστικῆς ἀναλύσεως τῆς διαδρομῆς τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας καὶ τῶν καθ' ἐκάστην εργασιῶν, δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν π.χ. ἐὰν εἶναι σκόπιμον ὀρισμένα τμήματα νὰ εἶναι παράλληλα ἢ ἀλληλόπληλα, ὡς καὶ ποῖαι ἐργασίαι

επιδέχονται μηχανοποίησιν καὶ πῶς δύνανται αὐτοὶ νὰ διαχωρισθῶσιν εἰς τοιαύτας: καθορισύσας, ἐλεγχύσας καὶ δυναμένους νὰ ἐκμηχανισθοῦν.

Σημειωτέον ὅτι ἡ ὀρθολογιστικὴ ὀργάνωσις δέον νὰ ἀποτελεῖ ἓν κλειστόν καὶ ἑνιαῖον σύστημα. Ἄλλως, ἐμποδίζεται ἡ εὐρυθμὸς ροὴ τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας, διότι: δημιουργοῦνται προστριβαί, παρεμβάλλονται ἐμπόδια, χαράσσονται καὶ κατευθύνσεις καὶ καταλήγει τις εἰς ἀποτελμάτωσιν, ἡ συναντᾷ ἀπροθυμίαν καὶ ἀντίδρασιν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων.

Διὰ τῆς ὀργανώσεως δέον νὰ ἐπιδιώκηται μία ἰσορροπία τῆς κινήσεως τῶν ἀξιών τοῦ ἐργοστασίου τῶν εἰσερχομένων, τῶν διερχομένων καὶ τῶν ἐξερχομένων.

δ. Ὁ βαθμὸς ἐκμεταλλεύσεως (ἀπασχολήσεως) τῆς παραγωγικῆς δυναμικότητος καὶ ἡ ἐπίδρασις του ἐπὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἐξόδων.

Ἡ ἔννοια τῆς παραγωγικῆς δυναμικότητος.

Ὑπὸ τὸν ὄρον παραγωγικὴ ἢ τεχνικὴ δυναμικότης, ἐννοοῦμεν τὴν ἀνωτάτην, εἰς ἓν ὀρισμένον χρονικὸν διάστημα, ἐπιτυγχανομένην ἀπόδοσιν ἐν τῇ παραγωγῇ μιᾶς ἐπιχειρήσεως.

Ἡ τεχνικὴ δυναμικότης ἐξαρτᾶται, ἀφ' ἑνὸς ἀπὸ τὸν βαθμὸν δραστηριότητος τῶν ἐργαζομένων, ἐπηρεαζόμενον, ἀπὸ τὰς ἱκανότητας, τὴν εὐχαρίστησιν, τὴν ὀργάνωσιν, ὡς καὶ τὸν τρόπον, ἀμοιβῆς καὶ ἐργασίας αὐτῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τὴν ποιότητα, ποσότητα καὶ τελειότητα τῶν διὰ τὴν παραγωγὴν χρησιμοποιουμένων μηχανημάτων.

Πᾶσα ἐπιχείρησις, ὡς καὶ πᾶν τμήμα, ἀκόμη καὶ ἕκαστον μηχανήμα ταύτης, ἔχει ἓνα ὀρισμένον βαθμὸν ἀνωτάτης τεχνικῆς ἀποδόσεως καὶ συνεπῶς καὶ μίαν ὀρισμένην δυνατότητα ἐκμεταλλεύσεως ἢ ἀπασχολήσεως.

Μέτρησις τοῦ βαθμοῦ ἀπασχολήσεως.

Ἡ παραγωγικὴ δυναμικότης μιᾶς ἐπιχειρήσεως εἰς τὴν μεγίστην αὐτῆς ἐκδήλωσιν, ἀποτελεῖ κάτι διπρὸς δύναται νὰ πραγματοποιηθῆ. Ἐναντι ταύτης εὐρίσκειται, ἢ πραγματικῶς γενομένη ἐκμετάλλευσις τῆς δυναμότητος ταύτης, δηλαδὴ ἡ ὄντως πραγματοποιηθεῖσα παραγωγή. Ἡ μέτρησις, τῆς ὄντως πραγματοποιηθείσης παραγωγῆς (τοῦ εἶναι), διὰ τῆς δυναμικότητος παραγωγῆς (διὰ τοῦ δεῖντος) μᾶς δίδει ἓνα κριτήριον τοῦ βαθμοῦ ἀπασχολήσεως μιᾶς ἐπιχειρήσεως.

Τὰ περιεχόμενα μετρήσεως τοῦ βαθμοῦ ταύτης δύνανται νὰ εἶναι διάφορα. Πρὸς τοῦτο θὰ ἠδυνάμεθα νὰ λάβωμεν: Τὰς παραχθείσας ποσότητας. Τὰ ἐξόδα τῆς παραγωγῆς. Τοὺς παραγωγικοὺς μισθοὺς. Τὸν χρόνον τῆς συντελεσθείσης ἐργασίας. Τὸν ἀριθμὸν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων. Τὸν ὄγκον τῶν παραγγελιῶν. Τὸν ἀριθμὸν τῶν ὥρων ἐργασίας. Τὸν ἀριθμὸν τῶν λειτουργούντων μηχανημάτων. Τὴν κατανάλωσιν εἰς πρώτους ὕλας ἢ εἰς ὕλας ἐνεργείας. Εἰς περίπτωσιν προσανατολισμοῦ ἐπὶ τῶν ποσοτήτων παραγωγῆς, καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ ἀνομοιογενῶν προϊόντων, θὰ ἠδύνατο νὰ ληφθῆ ὡς βᾶσις ἡ ἀξία τούτων.

Ὁ μέγιστος βαθμὸς ἀπασχολήσεως (δραστηριότητος) ἐν τῇ ἐπιχειρήσει δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξαντληθῆ. Καὶ κατὰ κανόνα, διὰ λόγους τεχνικοὺς καὶ οἰκονομικοὺς ἰδιωτικῆς καὶ κοινωνικῆς φύσεως (κρίσεις κλπ.), δὲν δύναται νὰ ἐξαντληθῆ. Ἡ συνήθως πραγματοποιουμένη ἀπόδοσις κυμαίνεται, ἀναλόγως τῆς διαρθρώσεως τῆς ἐπιχειρήσεως, μεταξύ τοῦ 70-90 ο/α τῆς ἀνωτάτης ἀποδόσεως.

Σχέσεις μεταξύ απασχολήσεως και εξόδων.

Ἐκείνο νῦν, ὅπερ ἐν προκειμένῳ παρουσιάζει ἰδιαίτερον ἑνδιαφέρον διὰ τὴν οικονομικὴν δράσιν, εἶναι ὁ καθορισμὸς τῆς σχέσεως, ἣτις ὑφίσταται, μεταξύ τοῦ ἐκαστοῦ βαθμοῦ τῆς τεχνικῆς ἀποδόσεως καὶ τῶν ἐξόδων.

Κατὰ τὴν ἐξέτασιν ταύτην, δεῖν νὰ ἐκκινηθῶμεν ἀπὸ τὴν βασικὴν διαπίστωσιν, ὅτι τὰ ἐξοδα μῆς ἐπιχειρήσεως, δύνανται νὰ εἶναι, εἴτε σταθερά, εἴτε κυμαινόμενα. Ἐν συνεχείᾳ θὰ ἐξετάσωμεν ἐκάστην κατηγορίαν τούτων:

(Τὰ σταθερὰ ἐξοδα).

Ἡ βιομηχανικὴ ἐπιχείρησις, πᾶν ὅ,τι χρειάζεται διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ προκρινέντος προϊόντος, δὲν δύναται πάντοτε νὰ τὸ προμηθευθῇ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν αὕτη χρειάζεται τούτο. Ὑπάρχουν μέσα παραγωγῆς, ἅτινα ἡ ἐπιχείρησις δεῖν νὰ τὰ προμηθευθῇ καὶ νὰ τὰ ἔχη εἰς τὴν διάθεσίν της, ἔστω καὶ ἂν σκοπεύῃ νὰ παραγάγῃ ὀλιγωτέρας μονάδας προϊόντων ἀπὸ ὅ,τι δύνανται, νὰ κατασκευασθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἐν λόγῳ μέσου, ἢ νὰ διατιθῶσι. Τοιαῦτα μέσα, δυναμένα νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ἐπανελημμένως διὰ τὴν παραγωγὴν περισσοτέρων ἀγαθῶν, εἶναι π.χ. τὰ κτίρια, τὰ μηχανήματα, τὰ χρηματικὰ κεφάλαια, τὸ προσωπικόν, ἡ ἀσφάλεια τῆς ἐπιχειρήσεως κ. ἄ.

Εἶναι προφανές ὅτι τὰ ἐξοδα διὰ τὴν προμήθειαν τῶν μέσων τούτων (ἀποσβέσεις, τόκοι, ἡμερομισθία, ἀσφάλιστρα) παραμένουν σταθερὰ διὰ τὴν ἐπιχείρησιν, οἷοδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ ποσότης τοῦ παραγομένου προϊόντος. Διὰ τούτο χαρακτηρίζονται ταῦτα καὶ ὡς σταθερὰ ἐξοδα.

Ἀντιθέτως, τὸ κόστος τοῦ κατὰ μονάδα προϊόντος ὅπερ δημιουργεῖται ἐκ τῶν σταθερῶν ἐξόδων, γίνεται κατὰ λογικὴν συνέπειαν μικρότερον, ὅταν ἡ ποσότης τῆς παραγωγῆς αὐξάνῃ καὶ μεγαλύτερον, ὅταν ἡ ποσότης αὕτη μειοῦται.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω ὁμῶς, δὲν πρέπει νὰ ὑποβῆσθῃ τις, ὅτι ἐπιχειρήσις τις, ἔχουσα κατὰ κύριον λόγον σταθερὰ ἐξοδα (πρᾶγμα συμβαῖνον συχνὰ εἰς τὰς περισσοτέρας βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις) ἀφείλει ὁπωσδήποτε νὰ παράγῃ ὅσον τὸ δυνατόν βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις) ἀφείλει ὁπωσδήποτε νὰ παράγῃ ὅσον τὸ δυνατόν βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις) ἀφείλει ὁπωσδήποτε νὰ παράγῃ ὅσον τὸ δυνατόν βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις, ἀνάλογον κατανάλωσιν, ἣτις ἐφ' ὅσον δὲν ἤθιλε πραγματοποιηθῇ, συνεπάγεται διὰ τὴν ἐπιχείρησιν ζημίαν. Διὰ ταῦτα, αἱ μεγάλα βιομηχανικὰ ἐπιχειρήσεις ἀνεπτύχθησαν μὲ τὴν αὐξησιν τῆς ζητήσεως, προελθούσας, ἐκ τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῆς εἰς αὐτὸ καταληγουσῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐπεκτάσεως τῶν συγκοινωνιῶν.

Ἄλλωστε, ἐκτὸς τῶν σταθερῶν ἐξόδων ἐμφανίζονται, ὡς εἶπομεν, ἐν τῇ ἐπιχείρησι καὶ κυμαινόμενα τοιαῦτα, τῶν ὁποίων, ἡ ἐπὶ τοῦ κόστους ἐπίδρασις εἶναι διάφορος, ὡς ἀμέσως θὰ ἀναπτύξωμεν.

(Αἱ μορφαὶ τῶν κυμαινόμενων ἐξόδων).

Ἀναλόγως: τοῦ εἶδους παραγωγῆς, τῆς ὀργανώσεως, τῶν χρησιμοποιουμένων μηχανημάτων, τῶν ἰδιορρυθμιῶν καὶ τῶν μεθόδων παραγωγῆς, τὰ κυμαινόμενα ἐξοδα, παρουσιάζουν διαφόρων εἰδῶν διακυμάνσεις, δυναμένα νὰ ταξινομηθῶσιν ὡς ἑπταί:

1. Ἀναλογικὰ ἢ συμβαδίζοντα ἐξοδα, εἶναι τὰ ἐξοδα τῆς ἐπιχειρήσεως, τὰ

άκολουθούντα κατ' αναλογία τὰς αύξομειώσεις τῆς ποσότητος παραγωγῆς. Τὰ έξοδα ταῦτα παραμένουν κατὰ μονάδα παραχθέντος προϊόντος σταθερά.

2. Καθυστεροῦντα έξοδα εἶναι ἐκεῖνα ἀτινα αύξάνουν μὲν, ἀλλ' ὄχι μὲ τὸν αὐτὸν ρυθμὸν, ὡς ἡ ποσότης παραγωγῆς, ἀλλὰ βραδύτερον. Ταῦτα ἀπαντῶνται ἴδιφ εἰς περιπτώσεις μαζικῆς παραγωγῆς.

3. Προτρέχοντα έξοδα εἶναι τὰ ἀντίθετα τῆς δευτέρας περιπτώσεως, ἦτοι ἐκεῖνα, ἀτινα αύξάνουν μὲ ταχύτερον ρυθμὸν ἀπὸ τὴν αύξησην τῆς ποσότητος τῆς παραγωγῆς.

Καθυστεροῦν καὶ προτρέχον έξοδον συνίστανται ἕκαστον ἀπὸ τμήμα σταθερῶν καὶ συμβαδιζόντων έξόδων. Ὁ ἐπιθυμῶν νὰ ἔχη βαθυτέραν ἐπίγνωσιν τῆς διασφρώσεως τῶν έξόδων θὰ πρέπει νὰ διαχωρίζη τὰ δύο ταῦτα τμήματα.

Δεόν νὰ σημειωθῆ, ὅτι τὰ καθυστεροῦντα έξοδα, εἰν παρουσιάζουν τὴν ἰδιορρυθμίαν των πάντοτε καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας, ἀλλ' ὑπάρχει καὶ σημεῖον τι ἡ ὑπέρβασις τοῦ ὁποίου μετατρέπει ταῦτα εἰς προτρέχοντα. Τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ ἐπιχείρησις ἔχει φθάσει τὴν ἀνωτάτην αὐτῆς τεχνικὴν ἀπόδοσιν.

4. Ἀναδρομικά έξοδα: Εἰς τὴν εἰδικὴν βιβλιογραφίαν γίνεται μνεῖα καὶ μίᾳ κατηγορίας έξόδων καλουμένων ὡς «ἀναδρομικῶν» τοιοῦτων καὶ ἀναφερομένων εἰς ἐκεῖνα τὰ έξοδα, ἀτινα δημιουργοῦνται εἰς περίπτωσιν διακοπῆς πάσης ἀπασχολήσεως.

(Συμπέρασμα).

Ἐκ τῶν ὡς ἀνω λοιπὸν προκύπτει, ὅτι εἰς ἐκάστην ἐπιχείρησιν, (ὡς καὶ εἰς ἕκαστον τμήμα παραγωγῆς ταύτης) θὰ ὑπάρχη συνδυασμὸς τις μεταξὺ ἀπασχολήσεως καὶ έξόδων, ὅστις θὰ συνιστῇ τὸ ἐπίπεδον τῆς ἰσορροπίας, μεταξὺ τῶν κατωτέρων, ἢ ὀρθότερον, «εὐνοϊκωτέρων» έξόδων καὶ τῆς τεχνικῆς δραστηριότητος (ἀπασχολήσεως).

Τὰ ὄρια τοῦ ἐπίπεδου ἐκείνου (τῆς ζώνης, ὡς λέγεται) εὐρίσκονται, ἀφ' ἐνὸς εἰς ἐκεῖνο τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον πᾶσα περαιτέρω αύξησης τῆς τεχνικῆς ἀποδόσεως προσκρούει εἰς τὴν δυσμενῆ τροπὴν τῶν αύξόντων έξόδων καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς ἐκεῖνο τὸ σημεῖον, ὅπου πᾶσα περαιτέρω μείωσις τῆς τεχνικῆς ἀπασχολήσεως συνεπάγεται μεγαλύτερον βᾶρος ἐκ τῶν σταθερῶν έξόδων.

Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἐντροπιῶν εὐρίσκονται λοιπὸν, ἀφ' ἐνὸς τὸ σημεῖον τῶν ἔλαχίστων κατὰ μονάδα έξόδων καὶ τὸ σημεῖον τοῦ ἀνωτάτου κατὰ μονάδα κέρδους καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ σημεῖον τοῦ ὑψίστου συνολικοῦ κέρδους. Ἀμφότερα δέν εἶναι ὑποχρεωτικὸν νὰ συμπίσουν εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον. Διότι εἶναι δυνατόν μὲ μικροτέρας τιμᾶς νὰ ἔχωμεν μεγαλύτερον κέρδος, λόγω αύξήσεως τῆς καταναλώσεως. Ἡ ἀπασχολήσις εἰς τὴν ζώνην τοῦ μεγαλυτέρου συνολικοῦ κέρδους, (ζώνη εὐνοϊκοῦ κέρδους) εἶναι διὰ τὸν ἐπιχειρηματίαν ἡ πλέον συμφέρουσα ἀπασχολήσις.

Ἐκ τῆς ὡς ἀνω περιγραφῆς, τῆς σχέσεως μεταξὺ έξόδων καὶ τεχνικῆς ἀποδόσεως, προκύπτει, ὅτι, οὔτε ἡ μεγίστη, οὔτε ἡ ὁμολή τεχνικὴ ἀπόδοσις εἶναι ἀνάγκη, νὰ εἶναι πάντοτε καὶ ἡ οἰκονομικῶς εὐνοϊκωτάτη (ἀρίστη), λόγω τοῦ ἐνδεχομένου τῆς δυσαναλόγου διαμορφώσεως τῶν έξόδων.

Ἡ εὐνοϊκὴ αὕτη ζώνη κυμαίνεται ἀπὸ ἐπιχείρησιν, εἰς ἐπιχείρησιν. Εὐρίσκε-

ται δὲ πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἐπιχειρηματίου νὰ προσδιορίσῃ τὴν διὰ τὴν ἐπιχείρησιν του ἰσχύουσαν ἐκάστωτε εὐνοϊκὴν ζώνην (κόστους ὡς καὶ κέρδους).

Τὸ καλύτερον μέγεθος παραγωγῆς δυναμικότητος καὶ αἱ ὑπερβάσεις αὐτοῦ.

Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ καλύτερου διὰ μίαν ἐπιχείρησιν μεγέθους παραγωγικῆς δυναμικότητος δὲν εἶναι εὐχερὴς, διότι ἡ διὰ μίαν τοιαύτην διαπίστωση ἀπαιτουμένη σύγκρισις, δὲν ἐπιτυγχάνει, λόγῳ τῆς δυσχερείας, ἣτις ἐμφανίζεται διὰ τὴν ἀπομόνωσιν τῶν λοιπῶν παραγόντων τῶν ἐξόδων.

Πάντως αἱ ἐπιχειρήσεις, αἱ ἐμφανίζουσαι τὸ συχνότερον μέγεθος, δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθοῦν ὡς ὑπόδειγμα, διότι ἐνδέχεται νὰ ἔχουν ἰδρυθῆ ὑπὸ διαφόρους τεχνικὰς συνθήκας.

Μόνον δι' ἐπιχειρήσεις παραγωγῆς εἰδῶν κλασικῆς μορφῆς, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι διὰ νὰ συναγωνισθοῦν καὶ νὰ κερδίσουν πρέπει νὰ ἰδρυθοῦν εἰς ἐν μέγεθος προσεγγίζον τὸ τῶν καλύτερων ἐπιχειρήσεων.

Γενικῶς ὅμως δεόν νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας, ὅτι αἱ ἐπιχειρήσεις μὲ μεγάλην παραγωγικὴν δυναμικότητα, πλησιάζουν ταχύτερον πρὸς τὸ κάτω κρίσιμον σημείον, ὅταν ἔχουν μεγαλύτεραν ἀπασχόλησιν, ἐνῶ αἱ ἐπιχειρήσεις μετρίως δυναμικότητος ἀργοῦν νὰ προσεγγίσουν τοῦτο.

Οἱ εἰς τὴν δημιουργίαν ἐπιχειρήσεων ὑπερβολικῆς δυναμικότητος ὠθοῦντες λόγοι εἶναι διάφοροι:

*Ἐπιχειρήσεις ἔχουσαι κυμαινομένην ἀπασχόλησιν, νομίζουν ὅτι θὰ ἠδύναντο νὰ ὠφεληθοῦν, ἐάν μηχανοποιηθοῦν τελείως. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι πάντοτε ὀρθόν, δοθέντος ὅτι ἡ ἀντίληψις περὶ τῆς οἰκονομικότητος τῆς κατὰ μάζας παραγωγῆς δὲν ἰσχύει ἀπολύτως.

*Ἄλλαι πάλιν ὑπερβάλλουν τὴν παραγωγικὴν τῶν δυναμικότητα, στηριζόμεναι εἰς τὸν μονόπλευρον ἢ ἐσφαλμένον, τεχνικὸν ἢ οἰκονομικὸν προγραμματισμὸν.

Τινὲς πάλιν πράττουν τοῦτο ἐνσυνειδήτως, ἐλπίζουσαι ὅτι τελικῶς θὰ ἐπικρατήσουν ὀρθώμεναι ἀπὸ τὴν σκέψιν, ὅτι αἱ τιμαὶ καθορίζονται τελικῶς ἀπὸ τὴν τελευταίαν ὀριακὴν ἐπιχείρησιν. Τοῦτο ὅμως πρακτικῶς δὲν εὐσταθεῖ πάντοτε δοθέντος ὅτι πολλαὶ ἀντιοικονομικαὶ ἐπιχειρήσεις, κατορθώνουσι παρά ταῦτα νὰ ἐπιβιώσουν, ἐφαρμόζουσαι διαφόρους συνδυασμοὺς καὶ τεχνάσματα, σχετικῶς μὲ τὴν ρευστότητα, καὶ τὴν ἀξιοπιστίαν των, προσφεύγουσα ἰδίᾳ εἰς καμουφλάζ καὶ εἰς τὴν προσωρινὴν ὑποστήριξιν ἐκ μέρους ἄλλων ἐνδιαφερομένων.

*Ἄλλαι πάλιν, μὴ δυνάμεναι νὰ προμηθευθοῦν μικρότερας, τῶν προγραμματισθεισῶν, ἐγκαταστάσεις, προμηθεύονται μεγάλας τοιαύτας, δίχως νὰ ἐξετάσουν λεπτομερῶς, ἐάν ἡ ἐπιχείρησις δύναται νὰ ὑποφέρῃ τὰ ἐκ τούτων δημιουργούμενα μεγαλύτερα σταθερὰ ἐξόδα. Ὁ πειρασμὸς πρὸς τοῦτο ἐνισχύεται ἐκ τῆς σχετικῶς μικρότερας τιμῆς τῶν μεγάλων ἐγκαταστάσεων.

Σημειώμεν ἐπίσης, ὅτι ὡς δυναμικότης ὑπερβολικῆς παραγωγῆς, θεωρεῖται καὶ τὸ φαινόμενον τῆς ἐντατικῆς ὀργανώσεως καὶ τῆς οὕτω δημιουργηθείσης δυνατότητος αὐξήσεως τοῦ κύκλου ἐργασιῶν, ἐνῶ παραλλήλως δὲν ὑφίστανται ἀνάλογοι δυνατότητες ἐναποθέσεως.

Τὰ ἀνωτέρω βεβαίως δὲν σημαίνουν ποσῶς, ὅτι ἐκάστη ἐπιχείρησις δὲν πρέπει νὰ διατηρῇ περιθώριόν τι τεχνικῆς δυναμικότητος, διὰ τὴν προσαρμογὴν τῆς εἰς ἐνδεχομένους ἐξαιρετικὰς περιστάσεις.

5. Ἡ στατιστικὴ τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας.

Τὰ κυριώτερα σημεῖα ταύτης εἶναι τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν παρακολούθησιν: τῆς καταναλώσεως πρώτων ὑλῶν, καυσίμων καὶ χρόνου, εἰς τὴν τεχνικὴν ἀπόδοσιν καὶ τεχνικὴν ἀπασχόλησιν τῆς ἐπιχειρήσεως, εἰς τὴν ποσότητα τῶν παραχθέντων καὶ εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ἐργατικότητος τοῦ προσωπικοῦ.

Ἡ στατιστικὴ πρώτων ὑλῶν καὶ καυσίμων, παρακολουθεῖ, τὰς διὰ τὴν παραγωγὴν καταναλωθείσας ποσότητας αὐτῶν, ποιοτικῶς καὶ κατ' ὄξϊαν καὶ δὴ κατὰ προϊόντα καὶ κέντρα παραγωγῆς, ὡς καὶ κατὰ κεφαλὴν προσωπικοῦ.

Ἡ στατιστικὴ καταναλώσεως χρόνου παραγωγῆς, παρακολουθεῖ τὰς ἡμέρας καὶ ὥρας ἐργασίας καὶ τὰς ὑπερωρίας τοῦ προσωπικοῦ, ὡς καὶ τὰς ὥρας ἐργασίας τῶν μηχανημάτων.

Ἡ στατιστικὴ ἀποδόσεως καὶ ἀπασχολήσεως παρακολουθεῖ: τὸν βαθμὸν τῆς τεχνικῆς ἀποδόσεως τοῦ ἐργοστασίου κατὰ χρονικὰ διαστήματα, τὰ ἐργατικὰ ἀτυχήματα, τὰς ἀσθενείας, τὰς καθυστερήσεις, τὰς ἀπεργίας κλπ.

Πρὸς παρακολούθησιν τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐργατικότητος, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς κριτήριον, τὸ μέγεθος ὅπερ προκύπτει, ἐκ τῆς μετρήσεως, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργατῶν, διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πραγματοποιηθεισῶν ὥρῶν ἐργασίας.

Περὶ τοῦ περιεχομένου παρακολουθήσεως τῆς ἀπασχολήσεως ὠμλήσαμεν ἤδη ἀνωτέρω.

Ἡ στατιστικὴ τῶν παραχθέντων, παρακολουθεῖ τὰ παραχθέντα προϊόντα: κατ' εἶδος καὶ ποσότητα, κατὰ διαμερίσματα καὶ χρονικὰ διαστήματα, διακρίνουσα μεταξὺ ἐτοιμῶν ἢ ἡμιετοιμῶν προϊόντων, ὡς καὶ τοιαύτων ἐλαττωματικῶς παραχθέντων.

6. Κράτος καὶ παραγωγή.

Ἡ συνείδησις τῆς σημασίας, ἣν ἔχει ἡ βελτίωσις τοῦ κόστους παραγωγῆς, ὄχι μόνον διὰ τὴν ἰδιωτικὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν, μιᾶς χώρας, ἐκίνησε τὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν κρατῶν, νὰ συστήσουν ὑπηρεσίας μελέτης μειώσεως τοῦ κόστους καὶ ἰδίᾳ μελέτης τῆς ὀρθολογιστικῆς ὀργανώσεως τῶν ἐπιχειρήσεων. Ὅπου δὲ δὲν ὑπάρχουν τοιαῦτα κρατικῆς, ἀπαιτῶμεν τοιαύτας ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας.

Τὸ κράτος δύναται ἐπίσης, διὰ λόγους: ὑγειονομικούς, ἀσφαλείας, ἠθικῆς, στρατιωτικούς καὶ αὐταρκειᾶς, νὰ ἐπιεμβαίνει: ρυθμίζον ἢ ἀπαγορεύον τὴν παραγωγὴν, ἀπὸ ἀπόψεως ποσότητος ἢ ποιότητος, ἢ ἐπιβάλλον ὠρισμένας μεθόδους παραγωγῆς.

Διὰ λόγους ὑγειονομικούς ἔλαβε μέτρα ὅπως εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις, εἴτε χρησιμοποιοῦνται ὠρισμένοι μέθοδοι παραγωγῆς, εἴτε τηρῆται βιβλιᾶριον ὑγείας διὰ τοὺς, ἰδίᾳ εἰς τὰς βιομηχανίας τροφίμων, ἀσχολουμένους.

VII. Ἡ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΝΑΠΟΘΗΚΕΥΣΕΩΣ

Ἡ ἔννοια τῆς βιομηχανικῆς ἀποθήκης.

Ἐν ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν, ἰδίᾳ τῆς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως, εἶναι καὶ ἡ ἐν αὐτῇ παρουσιαζομένη ἀνάγκη, ὅπως ἔχη εἰς τὴν διάθεσίν της τὰς ἀπαιτούμενας ποσότητας, ὄχι μόνον, τῶν πάσης φύσεως μέσων παραγωγῆς ἤτοι:

Πρώτος ύλος, καύσιμα, ανταλλακτικά μηχανημάτων, άλλ' ένίστε ακόμη και αυτότελών μηχανημάτων, ως επίσης και τών έτοιμών προϊόντων.

Τά αποθέματα τούτα, θά πρέπει νά τοποθετηθώσι κάπου και νά προφυλαχθώσι. Τά μέρος τούτο, όπερ συνίσταται συνήθως και από ένα αυτότελές οικίωμα, χαρακτηρίζεται ως αποθήκη. Ή δέ όλη διαδικασία και διαχειρίσεις αυτών, ως έναποθηκείσις. Τοιαύται αποθήκαι δύνανται νά υποδιαιρώνται και εις μικρότερας βοηθητικής μορφής.

Ό σπουδαιότερος λόγος συστάσεως αποθηκών, όφείλεται εις τήν ανάγκην διατηρήσεως αποθεμάτων, ίνα ή επιχείρησις δυνηθή νά ανταποκριθή εις τάς ανάληφθείσας ύποχρεώσεις, ως πρós τās προθεσμίας παραδόσεως τών έτοιμών προϊόντων και νά αποφύγη καθυστερήσεις κατά τήν παραγωγικήν διαδικασίαν.

Ό Calveram χαρακτηρίζει προσφυώς τήν έναποθηκείσιν, ως έν μέσον γεφυρώσεως του χάσματος, όπερ έμφανίζεται, μεταξύ προσφοράς και ζητήσεως. Παραμοιάζει δέ τās αποθήκας πρós άποταμιευτήρας και μετασχηματιστάς. Ής άποταμιευτήρας, διότι τά αποθήματά των γεφυρώνουν, άφ' ένός τήν διαφοράν μεταξύ δυνατοτήτων άγοράς και άναγκών παραγωγικού ύλικού και διευκολύνουν ούτω τήν ρέουσαν παραγωγήν, και έφ' έτέρου τήν ζήτησιν τών πελατών και τήν παραγωγήν. Και ως μετασχηματιστάς, διότι αί αποθήκαι, λόγω του ότι προσαρμόζουν τά ρεύματα τών άγαθών (τά εισερχόμενα και εξερχόμενα) έν τή επιχειρήσει, έπίδρουν έπί τής έκπληρώσεως τών σκοπών αυτής και τών πελατών της, από άπόψεως είδους, ποσότητας, ποιότητας και χρόνου.

Κατά τήν διαιόρφωσιν τών αποθηκών, δέον νά καταβληθή προσπάθεια όπως αύται ένταχθούν οργανωτικώς εις τό πρόγραμμα τής επιχειρήσεως. Ή διάταξις π.χ. τών αποθηκών εις επιχειρήσεις μέ ρέουσαν παραγωγήν, είναι διαφορετική, από τοιαύτας μέ άλλα συστήματα παραγωγής. Υπάρχουν επίσης περιπτώσεις, όπου άπαιτείται συγκέντρωσις τών αποθηκών και περιπτώσεις όπου άπαιτείται άποκέντρωσις.

Σημασία δέον νά δοθή και εις τό μέγεθος του χώρου τής αποθήκης. Τούτο δέν δύναται νά είναι μικρότερον από τόν χώρον, όν καταλαμβάνει, τό διά τήν λειτουργίαν έκάστης επιχειρήσεως άπαιτούμενον «έλάχιστον αποθέμα» του είδους όπερ πρόκειται νά έναποθηκευθή έν αύτῃ. Πρós ύπολογισμόν του μεγέθους του έλάχιστου αποθέματος, λαμβάνεται συνήθως τό μέσον σύνολον του όγκου τών μηνιαίων πωλήσεων του υπό εξέτασιν άγαθού μίς επιχειρήσεως, πολλαπλασιαζόμενον έπί τούς μήνας παραδόσεως, προσαυξανόμενον κατά τόν πιθανολογούμενον χρόνο τυχούσης καθυστερήσεως. Οίκοθεν νοείται ότι κατά τόν ύπολογισμόν τούτου, θά πρέπει νά λαμβάνωνται ύπ' όψιν αί έποχιακά και έν γένει αί συγκυριακά διακυμάνσεις.

Ή έννοια του έλάχιστου αποθέματος δέν πρέπει νά συγχέηται μέ τήν έννοιαν του κατά μέσον όρον αποθέματος μίς αποθήκης (κατ' όγκον ή κατ' άξίαν ύπολογιζόμενου), του εύρισκομένου έν αύτῃ κατά τήν διάρκειαν μίς επιχειρηματικής περιόδου.

Τά διαχειριστικά καθήκοντα κατά τήν έναποθηκείσιν.

Τά κυριώτερα καθήκοντα του διαχειριστού μίς αποθήκης είναι: Ή παραλαβή, ή άποσυσκευασία, ή εξέτασις, τακτοποιήσις και ταξινομήσις του πρós ένα-

ποθήκευσι άντικειμένου. Ἡ έπαγρύπνησις διά τήν διατήρησιν κανονικῶν άποθεμάτων. Ἡ κανονική έναποθήκευσις, ή λαλογισμένη διάθεσις και ή παράδοσις τοῦ έναποθηκευθέντος. Ἡ έγκαιρος άντικατάστασις τῶν άποθεμάτων, ή άρμονική ένωμάτωσις τούτων εἰς τόν ρυθμόν τής παραγωγής. Ἡ συνεχής λογιστική παρακολούθησις τῶν άποθεμάτων κατά ποσότητα και άξίαν και ή καταγραφή τῶν σχετικῶς μέ τήν έναποθήκευσις δημιουργουμένων έξόδων. Τά έξοδα ταῦτα συνίστανται : Ἀπό τό ένοίκιον ή από τό έξοδα άποσβέσεως, τής άξίας τοῦ κτιρίου και τῶν έγκαταστάσεων τής άποθήκης. Ἀπό τήν άμοιβήν τοῦ προσωπικοῦ άποθηκῶν, από τό άσφάλιστρα και από τās φθοράς τοῦ έν ταις άποθήκαις έναποθηκευμένου υλικοῦ.

Ἰαν έξυπνητικόν διά τήν έποπτικήν διαχείρισιν τῶν άποθηκῶν εἶναι ὁ άρθολογιστικός διακριτικός χαρακτήρισμός, αἰτῶν τούτων, ὡς και τοῦ έν αὐταις άποθηκευμένου υλικοῦ.

Ἡ άποτίμησις τοῦ εἰς τās άποθήκας εἰσαγομένου υλικοῦ, λαμβάνει χώραν εἰς τιμάς κτήσεως αὐτοῦ, άφαιρουμένων τυχόν τιμῶν έκπτώσεων και προστιθεμένων τῶν κανονικῶς συνοκολουθούτων έξόδων. Ταῦτα εἶναι συνήθως : ναῦλοι, δικαιώματα χρήσεως γερανῶν, σταλῖαι, έκφορτωτικά και μεταφορικά έξοδα, δαπάναι πραγματογνωμοσυνῶν και αναλύσεων, άσφάλιστρα και έξοδα έπιχειρήσεως, ὡς και σημειωθείσαι έλλείψεις (άπομειώσεις) εἰς τās ποσότητας.

Ἡ άποτίμησις τοῦ έξαγωμένου υλικοῦ λαμβάνει χώραν, εἴτε εἰς τιμάς κτήσεως, εἴτε εἰς μέσας τιμάς. Ἡ δυσκολία τῶν μέσων τιμῶν συνίσταται εἰς τήν άνάγκην τής συνεχοῦς άναπροσαρμογής των. Ἡ άποτίμησις βάσει λογιστικῶν τιμῶν, δικαιολογεῖται μόνον όταν αὐται δέν άπέχουν πολύ τής πραγματικότητας.

Κράτος και έναποθήκειαις.

Εἰς πλείστας χώρας λειτουργοῦν έπίσημοι και ήμιέπίσημοι οργανισμοί άποθηκῶν. Συνήθως ὅμως εἶναι αὐτοί γενικῆς μορφῆς και οὐχι πάντοτε κατάλληλοι δι' ὅλας τās περιπτώσεις τῶν βιομηχανικῶν άναγκῶν.

Ἡ συνείδησις τής σοβαρότητος και τής πυραγωγικότητας τής διαδικασίαις έναποθηκεύσεως, εἶχεν έπίσης ὡς συνέπειαν, νά προταθῆ έν Γερμανίᾳ ή διδασκαλία τής τεχνικῆς τής διαχείρισεως τῶν άποθηκῶν εἰς τās άρμοδίαις σχολαίς.

Στατιστική άποθηκῶν.

Αὕτη παρακολουθεῖ, κυρίως : κατ' εἶδος, ποσότητα και άξίαν, τά εἰσρχόμενα και έξερχόμενα, γενικῶς και κατά διαφόρους άποθήκας, ὡς και τό μέγεθος τῶν εκάστοτε εἰς τούτους εύρισκαμένων (άποθεμάτων) πρώτων υλῶν, κοινοσίμων, εργαλείων, έτοιμῶν, ήμιετοιμῶν και έλαττωματικῶν προϊόντων, ὡς και τῶν λοιπῶν ειδῶν. Χρησίμου ένδειξεις δύναται νά μῶς παράσχη και ή παρακολούθησις τῶν εκ τής έναποθηκεύσεως δημιουργουμένων έξόδων.

Ἰδιαίτεράν σημασίαν έχει ή γνώσις, τής μέσης διαρκείας τοῦ άποθέματος, τῶν εἰς τās διαφόρους άποθήκας ειδῶν. Κριτήριον πρὸς τοῦτο εἶναι τό μέγεθος, τό προκύπτον, όταν μετρήσωμεν τό χρονικόν διάστημα, οὔτινος θέλομεν νά προσδιορίσωμεν τό μέσον άπόθεμα (π.χ. 360 ήμέραι), διά τοῦ κριτηρίου τής ταχύτητος κυκλοφορίας τῶν άποθεμάτων. Τό δεύτερον τοῦτο κριτήριον, έξευρίσκεται, διά μετρήσεως τῶν πωλήσεων τῶν έναποθηκευμένων, διά τοῦ μέσου μεγέθους

των αποθεμάτων. Ό ως άνω ύπολογισμός τής μέσης διαρκείας, είναι χρήσιμος καί διά τήν κοστολόγησιν των έξόδων των δημιουργουμένων εκ τής έναποθηεύσεως.

ΧΙΙ. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΩΛΗΣΕΩΣ

1. 'Η έννοια τής πωλήσεως.

Είδομεν άνωτέρω ότι ή παραγωγή του έτοιμου βιομηχανικού προϊόντος, άποτελεί τόν τεχνικόν σκοπόν τής βιομηχανικής επιχείρησης. Ούτος όμως δέν είναι ό τελικός καί δή ό οικονομικός σκοπός ταύτης ήτοι τό κέρδος. Ταύτο επιτυγχάνεται διά τής ανταλλαγής. Κατά ταύτην θά πρέπει τό προϊόν τής επιχείρησης νά επιτύχη μίαν ίκανοποιητικήν τιμήν έν τή αγορά. Ταύτην θά τήνπροσφέρουν εκείνοι οίτινες δύνανται, καί έχουν ανάγκην τούτου. Επίσης θά πρέπει ένδεχομένως νά εύρεθοϋν τρόποι, όπως άφυπνίσωμεν τυχόν ύπαρχούσας λαθουούσας διαθέσεις πρós αγοράν του προϊόντος.

'Η όλη αύτή προσπάθεια του επιχειρηματίου, χαρακτηρίζεται ως διαδικασία πωλήσεως ή έναποθέσεως των προϊόντων του. Τινές χρησιμοποιούσιν καί τήν δυναμικήν διατύπωσιν «προσπάθεια κατακτήσεως» τής 'Αγοράς. Όταν δέ πρόκειται περί 'Αγοράς, έν η κυριαρχούσιν ήδη άλλοι συναγωνιστάί του, όμιλεί τις περί «προσπαθείας διεισδύσεως» εις ταύτην.

2. 'Υπηρεσία πωλήσεων.

Όπως παρίσταται ανάγκη συστάσεως μιός υπηρεσίας προμηθειών, ούτω παρίσταται ανάγκη συστάσεως καί μιός αντίστοιχου υπηρεσίας πωλήσεων.

'Η ύπηρεσία αύτή έχει ως σκοπόν: Νά παρακολουθή τās συνθήκας τής αγοράς. Νά καταρτίζη τό πρόγραμμα διαδόσεως του προϊόντος καί τής οικονομικής κατακτήσεως τής αγοράς (των έναποθέσεων), νά καθορίζη τās τιμάς πωλήσεως. Νά δέχεται τās παραγγελίας καί νά παρακολουθή τήν έκτέλεσιν τούτων. Νά ένεργή τās σχετικές μέ ταύτας λογιστικές έγγραφάς. Νά καθορίζη τά έξοδα άτινα προκύπτουν κατά τήν διάδοσιν των προϊόντων καί νά παρακολουθή ταύτας στατιστικώς.

'Η σωρεία, των, κατά τήν προσπάθειαν πωλήσεως, εις τόν επιχειρηματίαν άναστυπώντων καί λύσιν ζητούντων προβλημάτων, αντιμετωπίζεται διά τής οικονομικής αναλύσεως τής έναποθέσεως.

3. 'Η οικονομική άνάλυσις τής διαδικασίας πωλήσεως.

Κατά τήν οικονομικήν άνάλυσιν τής έναποθέσεως άποβλέπει τις νά μελετήση καί προσδιορίση τά έξής άπαραίτητα διά τήν επιτυχεστέραν πώλησιν των προϊόντων :

1. Τό δυναμικόν τής ένεργου καταναλώσεως. Ταύτο συνίσταται άπό τό σύνολον των εις μίαν χώραν παραγομένων καί εισαγομένων ποσοτήτων του παραγομένου προϊόντος.

2. Τό λαθάνον δυναμικόν καταναλώσεως. 'Ητοι εκείνην τήν δυνατότητα καταναλώσεως, ήτις άδρανεί καί δύναται, είτε διά καταλλήλου επιχειρηματικής πολιτικής, είτε άλλως πως, νά μετατραπή εις ένεργόν τοιαύτην.

3. Τὰς περιοχὰς τοῦ ἑσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἑξωτερικοῦ, αἵτινες δύνανται νὰ καταναλώσουν τὰ προϊόντα τῆς ἐπιχειρήσεως.
4. Τὴν ἀγοραστικὴν δύναμιν τῶν πληθυσμῶν τούτων.
5. Τὴν ἐπαγγελματικὴν σύνθεσιν αὐτῶν.
6. Τὴν σύνθεσιν καὶ μέγεθος τοῦ εἰσοδήματός των.
7. Πόσα προϊόντα τῆς ἐπιχειρήσεως προβλέπεται νὰ διατεθῶσιν.
8. Ὑφίσταται συναγωνισμὸς καὶ τί εἶδους εἶναι οὗτος (τιμῶν, ποιότητος, ὄρων, κλπ.).
9. Πότε παρουσιάζεται ἡ μεγαλύτερα ζήτησις εἰς τὰς ἐν λόγῳ περιοχὰς.
10. Ποῖον εἶναι τὸ προσαφρότερον σύστημα αὐξήσεως τῆς ἐνεργου καὶ ἀφηνίσεως τῆς λαθναούσης καταναλώσεως.

Δὲν πρέπει νὰ συγχέηται, ἡ οἰκονομικὴ ἀνάλυσις, μὲ τὸν προϋπολογιστικὸν προγραμματισμὸν τῆς ἐναποθέσεως, εἰς τὸν ὁποῖον προϋπολογίζονται εἰδικώτερον, αἱ ὀριστικαὶ ἐναποθέσεις μιᾶς ὀρισμένης περιόδου, κατὰ ποσότητα καὶ ἀξίαν, καθορίζονται τόπος καὶ χρόνος καταναλώσεως καὶ προσδιορίζεται, ὁ ἀντίκτυπος τῆς ἐναποθέσεως, ἐπὶ τῆς χρηματοδοτικῆς πολιτικῆς, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐπιχειρήσεως.

4. Τρόποι πωλήσεως βιομηχανικῶν προϊόντων.

Ἡ διάθεσις τῶν προϊόντων μιᾶς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως δύναται νὰ γίνη κατὰ διαφόρους τρόπους, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι οἱ ἑξῆς: Ἡ πώλησις ὀλοκλήρου τῆς παραγωγῆς αὐτῆς εἰς ἓνα καὶ μόνον ἀγοραστὴν. Ἡ πώλησις τῶν προϊόντων εἰς ὀλίγους ἐμπόρους χονδρικῆς πωλήσεως. Ἡ πώλησις εἰς διαφόρους μεγαλεμπόρους χονδρικῆς καὶ λιανικῆς πωλήσεως. Ἡ πώλησις καὶ εἰς μικρεμπόρους καὶ τέλος ἡ ἀπ' εὐθείας πώλησις δι' ἴδιον λογαριασμὸν εἰς τὴν καταναλωσιν (πρατήρια).

5. Χρηματοδοτικοὶ τρόποι πωλήσεως.

Ἡ διάθεσις τῶν προϊόντων ὑπὸ τῆς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως δύναται νὰ λάβῃ χώραν, εἴτε ἀπ' εὐθείας τοῖς μετρητοῖς (ἐναντι αὐτουσίῳ χρήματος ἢ ἐναντι ἐπιταγῆς), εἴτε ἐπὶ πιστώσει. Ἡ πίστωσις αὕτη δύναται νὰ στηρίζηται ἀπλῶς εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀγοράζοντος (τρεχούμενος λογαριασμὸς), εἴτε νὰ στηρίζηται ἐπὶ μιᾶς ἐγγράφου ὑποσχέσεως (γραμμάτιον καὶ συναλλαγματικὴ), εἴτε τέλος νὰ στηρίζηται ἐπὶ μιᾶς ἐμπραγμάτου ἐγγυήσεως.

Ἐπιπρὸς τρόπον διαθέσεως βιομηχανικῶν προϊόντων, εἶναι, ἡ ἀνάθεσις αὐτῶν εἰς τρίτους, πρὸς πώλησιν διὰ λογαριασμὸν τῆς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἐνίοτε τέλος αἱ ἐπιχειρήσεις πωλοῦν τὰ ἐμπορεύματά των καὶ ἐπὶ τμηματικῇ πιστώσει.

6. Ὅροι παραδόσεως.

Μὲ τὰς λέξεις «ὅροι παραδόσεως» ἐννοοῦμεν τὸ περιεχόμενον τῆς συμφωνίας ὅπερ ἀναφέρεται εἰς τὴν παράδοσιν τοῦ ἀγοραθέντος καὶ καθορίζει: τὴν ποσότητα καὶ ποιότητα αὐτοῦ, τὸν χρόνον καὶ τόπον προορισμοῦ του, τρόπον μεταφορᾶς, τὰ τῆς ἀναλήψεως τῆς ἀσφαλείας καὶ ζημιῶν μεταφορᾶς, τὸν τρόπον

ἐλέγχου τῶν ἀποστέλλομένων, τὴν ἔβραν πραγματογνωμοσύνης καὶ διατησίας, τὸ ποσοστὸν ἐνδεχομένων τιῶν ἐκπτώσεων, τὴν τύχην τῶν ὑλῶν συσκευασίας, τὸν τρόπον καὶ χρόνον πληρωμῆς, τὰς διαφόρους προθεσμίας τὰς ἔχουσας σχέσηιν μετὰ τὴν ἀγοραπωλησίαν, τὴν ἔβραν δικαστικῆς ἐπιλύσεως ἐνδεχομένων διαφορῶν.

Τὰ ἐξόδα πωλήσεως.

Ἡ διάθεσις (πώλησις) τῶν προϊόντων, προϋποθέτει τὴν διενέργειαν διαφορῶν ἐξόδων, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων προξενιοῦνται ἐκ τῶν κάτωθι αἰτιῶν :

Ἐν πρώτοις ἔχομεν τὰ ἐξόδα ὀργανώσεως τῆς διαθέσεως τῶν προϊόντων, συνιστώμενα κυρίως, εἰς τὴν συγκρότησιν τοῦ γραφείου πωλήσεως καὶ εἰς τὴν διαφήμισιν.

Δεύτερον ἔχομεν τὰ ἐξόδα διὰ τὴν ἀμοιβὴν τοῦ προσωπικοῦ διαθέσεως, ἀπαρτιζόμενοι, ἀφ' ἑνὸς ἀπὸ τοὺς μελετῶντας : τὰς δυνατότητας, τοὺς τόπους καὶ τοὺς τρόπους διαθέσεως τῶν προϊόντων καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τοὺς παραγγελιοδόχους καὶ περιοδεύοντας πωλητὰς.

Τρίτον ἔχομεν τὰ ἐξόδα ἐναποθηκεύσεως τῶν ἐτοιμῶν προϊόντων, αἱ σχετικαὶ ἀποθήκαι τῶν ὁποίων δύνανται νὰ εὑρίσκωνται, εἴτε παρὰ τῷ Ἐργοστασίῳ, εἴτε εἰς τὰ κέντρα καταναλώσεως, εἴτε εἰς τὰ διαμετακομιστικὰ κέντρα (σταθμοὶ καὶ λιμένες), εἴτε ἐπὶ συγκοινωνιακῶν ἀρτηριῶν.

Ἔτερα ἐξόδα διαθέσεως εἶναι, αἱ ἐκπτώσεις, αἱ παρεχόμεναι εἰς τοὺς διαφόρους πελάτας, ὡς καὶ αἱ προμήθειαι εἰς τοὺς διαφόρους ἀντιπροσώπους.

Ἐν σημαντικὸν ἐξόδον ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς διαδικασίας τῆς διαθέσεως τῶν προϊόντων, εἶναι τὸ ἐξόδον τῆς συσκευασίας. Αὕτη ἀναφέρεται καὶ εἰς τὰ μέσα καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν, ἅτινα ἀποβλέπουν, εἴτε νὰ καταστήσουν εὐχερεστέραν ἢ καὶ δυνατέην, τὴν μεταφορὰν τοῦ παραχθέντος προϊόντος (φιάλαι, βυτία, κιβώτια κλπ.), εἴτε νὰ προφυλάξουν τοῦτο ἀπὸ πάσης φύσεως φθορᾶς.

Ὁ προσδιορισμὸς τῆς τιμῆς πωλήσεως.

Τὸ βασικώτερον ζήτημα ὅπερ ἀνακύπτει κατὰ τὴν προσπάθειαν πωλήσεως τῶν προϊόντων ἐπιχειρήσεως τινός, εἶναι ὁ προσδιορισμὸς τῆς τιμῆς πωλήσεως τούτων.

Ἡ συμφερωτέρα τιμὴ θὰ ἦτο βεβαίως ἡ ἐκείνη, ἣτις εὑρίσκεται ὅσον τὸ δυνατόν ὑψηλότερον τοῦ μεγέθους τῶν ἐξόδων (κόστους) τῶν προϊόντων ἄλλ' εἰς τὴν πραγματικότητα ἡ τιμὴ αὕτη δὲν εἶναι ἐξησφαλισμένη, διότι ὁ τελικὸς καθορισμὸς τῆς τιμῆς πωλήσεως τῶν προϊόντων μὴς ἐπιχειρήσεως λαμβάνει χώραν ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ἐν αὐτῇ, ἡ τιμὴ δὲν ὑπαγορεύεται ἐκ μέρους τοῦ ἐπιχειρηματίου, ἀλλ' εἶναι πάντοτε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνδιατάξεως τῶν συνθηκῶν τῆς συναλλαγῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἀγῶνος, ἀφ' ἑνὸς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν συναγωνιστῶν του καὶ ἀφ' ἑτέρου μεταξὺ τῶν καταναλωτῶν. Ἡ ἔντασις τοῦ βαθμοῦ ζητήσεως τῶν καταναλωτῶν, ἐπιδρᾷ ὑψωτικῶς ἐπὶ τῆς τιμῆς. Ἐνῶ ἡ ἔντασις τοῦ βαθμοῦ τοῦ συναγωνισμοῦ τῶν προσφερόντων ἐπιδρᾷ μειωτικῶς.

Τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὁ ἐπιχειρηματίας, προσανατολίζεται καὶ εὑρίσκει τὸν δρόμον κατὰ τὴν διαμάχην ταύτην, εἰς τὸν κυκεῶνα τῶν ἀλληλοσυγκρουομένων τάσεων καὶ συμφερόντων ἐν τῇ ἀγορᾷ, περιεγράψαμεν ἤδη εἰς τὴν γενικὴν εἰσαγωγὴν τοῦ παρόντος.

Κατά τὸν ἀγῶνα τοῦτον, οὔτε ὁ καταναλωτής, οὔτε ὁ συναγωνιζόμενος ἑνδιαφέρεται, τὸ πόσον ἐκόστισαν τὰ παρὰ τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου προσφερόμενα προϊόντα. Ἄλλὰ καὶ ἐὰν ἀκόμη ἑνδιαφέρετο, πῶς θὰ ἐπληροφορεῖτο τοῦτο ; Καὶ ἐὰν ἐζητεῖ πληροφορίας πῶς θὰ ἤδύνατο νὰ ἐλέγξῃ τὴν ἀκρίβειάν των ; Τούναντιόν μάλιστα οἱ καταναλωταὶ εἶναι ἐν προκειμένῳ ἀμήλικτοι. Ζητοῦν νὰ ἀποκτήσουν τὰ προσφερόμενα προϊόντα εἰς μίαν ὕσιν τὸ δυνατόν μικρότερον τιμὴν, ὡς ἐὰν μία ὁράσας δύναμις νὰ ὑπεκρίναι αὐτοὺς, νὰ αὐστηροῦν εἰς τὸν ἐπιχειρηματίαν ὅτι θὰ ἔπρεπεν αὐτός νὰ ἦτο ἀκόμη οἰκονομικώτερος, εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν προϊόντων του.

Πρὸ τῆς ἀντιδράσεως ταύτης καὶ πρὸ τῆς ἀνάγκης νὰ ἐπικρατήσῃ, ἵνα περισώσῃ ἔστω καὶ μέρος τῶν κεφαλαίων του (τῶν ἐξόδων του), ὁ ἐπιχειρηματίας δέχεται ἐνίοτε νὰ πωλήσῃ τὰ προϊόντα του ἀκόμη καὶ κάτω τοῦ κόστους αὐτῶν.

Τὸ ὅτι συχνὰ αἱ τιμαὶ τείνουν νὰ κατασταλάξουν πέριξ τοῦ ὀριακοῦ κόστους, τοῦτο δὲν σημαίνει, ὅτι ἡ διαπίστωσις αὕτη πρέπει νὰ ἀναχθῇ εἰς ἀρχὴν προσδιορισμοῦ τῆς τιμῆς πωλήσεως. Ἄλλὰ καὶ ἂν ἀπεφασίζεν τις νὰ πράξῃ τοῦτο, δὲν θὰ ἦτο ποτὲ εἰς θέσιν νὰ γνωρίζῃ ἐκ τῶν προτέρων, ἐὰν καὶ κατὰ πόσον, δοθὲν τι κόστος ἀποτελῇ καὶ τὸ ὀριακὸν κόστος. Ὑπάρχουν ἔτι καὶ ἀκόμη σπουδαιότερα ἐπιχειρήματα κατὰ τῆς ἀντιλήψεως ταύτης, εὐρισκόμενα εἰς τὴν θεωρητικὴν ἐξήγησιν τοῦ σχηματισμοῦ τῶν τιμῶν καὶ ἡ περιγραφή τῶν ὁποίων ἀνήκει εἰς τὴν Κοινωνικὴν Οἰκονομικὴν.

Τέλος ὑπευθυμίζομεν ὅτι καὶ ἐὰν τυχὸν ὁ ἐπιχειρηματίας δὲν ἐπιτύχῃ κατὰ τὴν πώλησιν τὸ ὀνομαστικὸν ὕψος τῶν ἐξόδων του, τοῦτο δὲν σημαίνει πάντοτε ὅτι ὑπέστη οὐσιαστικὴν ζημίαν. Οὕτω, εἰς περιόδους ἐντόνου ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς ἐκ μέρους τοῦ Κράτους (σπανίως βεβαίως παρουσιαζομένης), ὑποχρεούμενός τις νὰ πωλήσῃ μὲ ὀνομαστικὴν ἀξίαν μικρότερον τῶν ἐξόδων του, δὲν ἀποκλείεται, διὰ τῆς ἀπολαμβανομένης τιμῆς, ὄχι μόνον, νὰ καλύπτῃ οὐσιαστικῶς τὰ ἐξοδά του, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ ἐπὶ πλέον καὶ κέρδος.

9. Τὰ βασικὰ μέτρα ἐπικρατήσεως ἐν τῇ ἀγορᾷ.

Τὰ κυριώτερα μέσα τοῦ ἐπιχειρηματίου διὰ νὰ ἐπικρατήσῃ κατὰ τὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀγῶνα του, εἶναι : πρῶτον, ἡ διαφήμισις, δευτέρον ἡ πολιτικὴ τῆς ἀμέσου ἐπιδράσεως ἐπὶ τῶν τιμῶν καὶ τρίτον ὁ συνασπισμός. Ἐν συνεχείᾳ θὰ περιγράψωμεν ἐν ἑκάστῳ ἐξ αὐτῶν.

α'. Ἡ διαφήμισις.

Ἡ διαφήμισις εἶναι ἡ ἄμεσος ἢ ἡ ἕμμεσος παρουσίαις τοῦ προϊόντος εἰς τοὺς ἀγοραστὰς. Εἶναι τὸ «Παρών» ὅπερ δίδει ὁ ἐπιχειρηματίας διὰ τὸ ἐμπόρευμά του εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἐπιδιώκει δι' αὐτῆς τὴν ἐπιβολὴν του.

Ἡ διαφήμισις ἐπιδρᾷ λοιπὸν κατὰ δύο βασικοὺς τρόπους : ἀφ' ἑνὸς γνωρίζει αὕτη εἰς τὸν ἐνεργὸν καταναλωτὴν τὴν παρουσίαν τοῦ ἐμπορευμάτος καὶ ἀφ' ἑτέρου δύναται νὰ ἀφελῇ τὴν λανθάνουσα δυναμικὰ καταναλώσεως.

Ἡ διαφήμισις δύναται νὰ λάβῃ χώραν : Διὰ τοῦ τακτικοῦ καὶ περιοδικοῦ τύπου. Δι' ἐκδόσεως ἐκτάκτων ἐντύπων. Διὰ τῶν μέσων τηλεπικοινωνίας (ραδιόφωνον, ἐπιστολαί). Εἰς τὰ κέντρα κοσμικῆς συχρότητος (θέατρα, καφετεία, σταθμοί). Διὰ παρουσιάσεως καὶ ἐμφανίσεως αὐτοῦ τοῦ προϊόντος καὶ

δή: Είς ομαδικάς εκθέσεις και πανηγύρεις. Είς ιδιωτικές εκθέσεις διά τῶν παραγγελιοδόχων (πλασιέ). Δι' ἀποστολῆς δειγμάτων (οὔσης ἐνίοτε οικονομικώτερας ἀπὸ τὴν διαφήμισιν διὰ τῶν λόγων). Διά τῆς συσκευασίας τοῦ προϊόντος. Διά τῆς παροχῆς διευκολύνσεων εἰς τὴν πληρωμὴν (ἐκπτώσεις, πιστώσεις, εὐνοϊκοὶ ὄροι, παροχὴ δώρων).

Ἐννοεῖται, ὅτι ἡ λαμβάνουσα κατανάλωσις, δύναται ἐπίσης νὰ μετατραπῇ εἰς ἐνεργόν και λόγῳ ἐπιδράσεως ἄλλων παραγόντων, ἐκτὸς τῆς ἐπιρροῆς τῆς ἐπιχειρήσεως εὐρισκομένων (μόδα, κοινωνικαὶ συνήθειαι, ὕψους μορφωτικοῦ ἐπιπέδου, πόλεμοι, αὐξήσις τοῦ εισοδήματος, ἐκπολιτιστικὴ ἐξέλιξις).

Ἡ πολιτικὴ τῆς ἀμίσην ἐπιδράσεως ἐπὶ τῶν τιμῶν.

(Βασικά τινα μέτρα).

Διά τῆς πολιτικῆς τῶν τιμῶν, ὁ ἐπιχειρηματίας ἀποβλέπει νὰ προσφέρῃ τὰ προϊόντα του εἰς χαμηλότερας τιμὰς, ἀπὸ ὅ,τι προσφέρουν οἱ συναγωνισταὶ αὐτοῦ τὰ ἴδια προϊόντα. Ὅπου δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι εἰς τὸ αὐτὸ καταλήγει καὶ ἡ περίπτωσις προσφορᾶς προϊόντων ἀνωτέρας ποιότητος, εἰς τὰς ἴδιαι τιμὰς, εἰς ἃς οἱ συναγωνισταὶ του προσφέρουν τὰ κατωτέρας ποιότητος προϊόντα.

Διὰ νὰ ἔχη ὅμως ὁ ἐπιχειρηματίας περιθώρια μειώσεως τῶν τιμῶν, προϋποτίθεται ὅτι τὰ παρ' αὐτοῦ προσφερόμενα προϊόντα, θὰ θεωροῦνται ὡς ἐπιβερημένα μὲ κόστος μικρότερον, τοῦ τῶν συναγωνιστῶν.

Ἡ συνειδητὴ, ἀσύμφωρος (ἔστω καὶ κάτω τοῦ κόστους) πώλησις ἐκτὸς τοῦ ὅτι, ὡς θὰ ἴδωμεν, διώκεται ὑπὸ τῆς πολιτείας, ἀποτελεῖ μᾶλλον μέσον, διαφήμισις ἢ προσωρινῆς ἐπιθέσεως, ἐν τῷ ἀγῶνι ἐπικρατήσεως τῆς ἐπιχειρήσεως, ἴδια εἰς τὸν στίβον τῆς διεθνοῦς ἀγορᾶς (dumbing). Πάντως δὲν ἀποτελεῖ μέτρον δυνάμενον νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ μακρότερον χρονικὸν διάστημα, διότι τελικῶς θὰ καταλήξῃ εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς ἐπιχειρήσεως. Μόνον εἰς τὴν ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσαν σπανιστάτην περίπτωσιν τοῦ ἐντόνου ἀντιπληθωρισμοῦ, θὰ ἡδύνατο νὰ ἔχη οικονομικὴν τινα δικαίωσιν.

Περισσότερον οικονομικῶς ἔβρωιμένοι μέθοδοι ἀποκτήσεως περιθωρίων μειώσεως τῶν ἐξόδων εἶναι αἱ ἑξῆς:

Ἡ οικονομικώτερα διαμόρφωσις τῆς παραγωγικῆς λειτουργίας. Ἡ κοστολόγησις εἰς τιμὰς, οὐχὶ ἀσκόπως ἐπιβερημένας. Ὁ συμψηφισμὸς τῶν διαφορῶν κέρδους, ἃς οὗτος ἀπολαμβάνει ἀπὸ ἄλλα ἀποδοτικώτερα προϊόντα. Εἰς περίπτωσιν ὑποαπασχολήσεως, ρυθμισις τῶν τιμῶν μὲ βάσιν καλὴν ἀπασχολήσιν, μὲ τὴν προσδοκίαν αὐξήσεως τῆς ζητήσεως. Τέλος ἡ προσωρινὴ παραίτησις τοῦ ἐπιχειρηματίου, νὰ συνυπολογίσῃ τὰ σταθερὰ ἔξοδα τῆς ἐπιχειρήσεώς του, βασιζόμενος ἐπὶ μιᾶς πολιτικῆς μακροτέρας προοπτικῆς.

Ἐν ἄλλο ἐκ τῶν κυριωτέρων μέτρων πολιτικῆς ἀμέσου ἐπιδράσεως ἐπὶ τῶν τιμῶν, εἶναι ἡ διαφοροποίησις τῶν τιμῶν τῶν ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως πωλουμένων προϊόντων, τούτῃστιν ἡ παράλληλος πώλησις τούτων ἄλλοῦ εἰς ἡϋψημένην καὶ ἄλλοῦ εἰς μειωμένην τιμὴν, ἀναλόγως τῆς ἀγοραστικῆς ἀνταχῆς τῶν ἐκάστοτε πελατῶν αὐτῆς. Ὁ διαφορισμὸς οὗτος, δέον νὰ γίνεταί κατὰ τρόπον, ὥστε διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν πωλήσεων νὰ ἐπιτυγχάνεται τὸ ἀνώτερον δυνατὸν κέρδος.

Ἡ διαφοροποίησις αὕτη τῶν τιμῶν, δυναμένη νὰ λάβῃ χώραν κατὰ: περιοχάς, τάξεις καταναλωτῶν καὶ ἐν συνδυασμῷ μὲ διαφόρους ὄρους πωλήσεως,

εφαρμόζεται ίδια εις περιπτώσεις, όπου δέν δύναται νά γίνει εκμετάλλευσις ταύτης υπό τρίτων. Διαφοροποίησιν τῶν τιμῶν συναντῶμεν κατά τήν διάθεσιν τῶν προϊόντων εις ἀπομετακρυσμένας ἀλλήλων περιοχάς, όπου δηλαδή δέν εἶναι συμφέρουσα, ἢ υπό τρίτων μεταφορά τῶν ἀγαθῶν ἀπό τήν εὐθυνωτέραν εις τήν ἀκριβωτέραν περιοχὴν, πρὸς ἐξίσωσιν τῶν τιμῶν. Διαφοροποίησιν τῶν τιμῶν συναντῶμεν εις τήν καθημερινήν ζωὴν π.χ. εις τὰ τιμὰς τῶν εἰσιτηρίων διὰ τὰ δημόσια θεάματα. Ἐπίστε ὁμως, οὐχί ἀνεκμεταλλεύσιμος ταύτης υπό τρίτων. Καί τό κοινῶς λεγόμενον «παζάρευμα» δέν ἀποτελεῖ ἄλλο τι, παρά εὐφυῶς ἐφεύρισιν τοῦ ἔμπορικοῦ δαιμονίου τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, πρὸς ἐξατομικευμένην ἐφαρμογὴν τῆς διαφοροποιήσεως τῶν τιμῶν.

Ἐκ τῶν ὡς ἀνω προκίπτει, ὅτι ὁ ἐπιδίξιμος χειρισμὸς ἐφαρμογῆς, πολιτικῆς ἀμέσου ἐπὶ τῶν τιμῶν ἐπιδράσεως, προϋποθέτει τήν ἀκριβῆ γνώσιν τῶν ἐξόδων τῆς ἐπιχειρήσεως, καί ὅχι ὄλων τῶν ἐξόδων ἐν γένει καί ὄχι μόνον τῶν ἐξόδων παραγωγῆς. Καί τοῦτο, διότι ὁ σκοπὸς τῆς ἐπιχειρήσεως συνίσταται εις τήν αὐξήσιν τῆς ἀρχικῆς περιουσίας, πράγμα ὅπερ δέν δύναται νά ἐπιτευχθῆ, ὅταν ὁ ἐπιχειρηματίας ἐνδιαφέρεται διὰ τήν ἀνάκτησιν τοῦ κόστους παραγωγῆς μόνον τῶν προϊόντων καί ὄχι τοῦ κόστους ἐν γένει.

Πρέπει ὁμως νά ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας, ὅτι καί ὁ καθορισμὸς τῶν ἐξόδων παραγωγῆς, ἀποτελεῖ χρήσιμον προϋπόθεσιν ἴδια διὰ τὸν προσανατολισμὸν τοῦ ἐπιχειρηματίου, ὡς πρὸς τήν οικονομικότητα τῆς παραγωγῆς τῶν προϊόντων του. Μόλον ὅτι δέν εἶναι εὐχερὲς νά διακρίνη τις παντοῦ καί πάντοτε σαφῶς, ἐάν καί κατὰ πόσον ὠρισμένα τινὰ ἐξοδα συμβάλλουν ἢ ὄχι καθ' οἰονδήποτε τρόπον εις τήν παραγωγήν: Ἀκόμη καί τό κόστος τῆς πρώτης ὕλης (τό ὅποιον θά ἠδύνατο νά θεωρηθῆ ὡς κατ' ἐξοχὴν κόστος παραγωγῆς) παρουσιάζεται ἐπιβεβαρημένον μέ ἐξοδα ἀποθήκης, τόκους κλπ. ἦται μέ ἐξοδα ἅτινα δέν ἔχουν ἀμεσον τινὰ σχέσιν μέ τήν παραγωγήν τοῦ προϊόντος. Ὑπευθυνίζωμεν ἐπίσης, ὅτι οικονομολόγοι τινές, ἐκτείνουσιν τήν ἔννοιαν τῆς παραγωγῆς μέχρι καί τῆς καταναλώσεως, συμπεριλαμβάνοντες δηλαδή ἐν αὐτῇ καί τήν ἔννοιαν διαθέσεως τῶν προϊόντων.

Ὡς δέ θά ἴδωμεν, ἀκόμη καί διὰ τοὺς παράγοντας, δι' οὓς νομίζομεν ὅτι συντελέσαν καί εις τήν παραγωγήν, δέν δυνάμεθα ἐπίστε νά προσδιορίσωμεν τό μέγεθος. Ἡ ἐάν τό διαπιστώσωμεν, δέν δυνάμεθα πάντοτε νά γνωρίζωμεν, πόσον ἐξ αὐτοῦ ἀναλογεῖ εις τήν παραγωγήν ἑκάστου τῶν προϊόντων.

Πρὸς κατανόησιν τοῦ ὅλου ζητήματος προσδιορισμοῦ τῶν ἐξόδων ἐν τῇ ἐπιχειρήσει, θά δώσωμεν ἐν συνεχείᾳ μίαν σύντομον καί ἐπιστηκὴν εἰκόνα αὐτοῦ.

*Ὁ προσδιορισμὸς κόστους ἐν τῇ ἐπιχειρήσει.
(Τὸ πρόβλημα).*

Ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος περιγράψωμεν σαφῶς τί εἶναι διὰ τήν ἐπιχείρησιν τό ἐξοδον. Ἐπίσης διευκρινώσωμεν τό καθήκον τοῦ ἐπιχειρηματίου ὡς πρὸς τοῦτο: Τὰ ἐξοδα ἅτινα διετίθησαν διὰ κάθε τι, ὁ ἐπιχειρηματίας ὀφείλει νά τὰ ἀνακτήσῃ, τοῦλάχιστον εις ὁ μέγεθος τὰ διεθεσεν. Ὁ ἐπιχειρηματίας, δέν ὑποβάλλεται εις ἐξοδα: διότι ἐνδιαφέρεται διὰ τήν ἀπόκτησιν τῶν ἑναντι τούτων λαμβαν-

νομένων αγαθών ή υπηρεσιών, αλλά διότι ενδιαφέρεται διά την έκ της μετοπωλήσεως τούτων επίτευξιν κέρδους.

Πότε δυνάμεθα να ισχυρισθώμεν, ότι ό επιχειρηματίας επέτυχε του ως άνω σκοπού του;

Ήσφαλώς όταν ούτος, κατά την πώλησιν, των εις την διάθεσιν του εύρισκομένων πάσης φύσεως περιουσιακών στοιχείων, έπραγματοποίησε τελικώς έν συνολον τιμών περιλαμβάνον τούλάχιστον τά έξοδά του.

Έν προκειμένω όμως άναφύεται διά τον επιχειρηματίαν τό έξής σημαντικό πρόβλημα:

Όταν ή επιχείρησις προβαίη εις έξοδα, ουχί πάντοτε λαμβάνει αύτη έναντι τούτων συγκεκριμένον τι αντίλλαγμα, όπερ θά ήδύνατο να προσφερθή έν καιρώ εις την αγοράν, μέ την πρόθεσιν όπως άνακτηθή τό έξοδευθέν ποσόν (π.χ. έξοδα: διαφημίσεως, άποζημιώσεως, άτυχημάτων κλπ.).

Ένίστε μάλιστα, ύφίσταται αύτη έξοδα, άτινα δέν γίνονται καν άντιληπτά, εάν, που και πότε έλαβον χώραν (άφανή έξοδα).

Εις περιπτώσεις δέ καθ' ός ή επιχείρησις έλαβέ τι έναντι των έξόδων της, παρατηρείται συχνά τό φαινόμενον, τό αγαθόν τουτού, να μη διατηρη κατά την έκποίησιν του πλήρως την άρχικην του άξίαν. Τά υπό της βιομηχανίας χρησιμοποιούμενα π.χ. μηχανήματα, κατά τό τέλος του βίου των, έχουν μίαν άξίαν μη καλύπτουσιν ένίστε, ούτε τά έξοδα άπομακρύνσεως αύτών. Έάν δέ λάβη τις ύπ' όψιν του, ότι τά έξοδα διά τοιαύτης φύσεως αγαθά, κατά την άρχην της επιχειρηματικής δράσεως, καταλαμβάνουν συνήθως σημαντικό ποσοστόν έν τώ συνόλω των έξόδων της επιχειρήσεως, δύναται τις να άντιληφθή την σημασίαν τοιαύτων περιπτώσεων, διά τον ύπολογισμόν των έξόδων μίς επιχειρήσεως.

Υπάρχουν επίσης αγαθά έν τη επιχειρήσει, άτινα διά διαφόρους λόγους: είτε διότι μετεποιήθησαν, είτε διότι μετεσηματίσθησαν, είτε διότι έφθάρησαν κλπ. έπαισαν πλέον να έχουν άπαλύτως τάς ιδιότητος ή την μορφήν, ήν είχαν, όταν έγινοντο τά διά ταύτα έξοδα. Είναι προφανές ότι, άφού δέν ύπάρχει πλέον εις την περίπτωσιν ταύτην ταυτότης αντικειμένων, δέν δυνάμεθα να ισχυρισθώμεν ότι ή άξία της άρχικης μορφης μετεβίβασθη όπωςδηποτε εις την νέαν τοιαύτην, την στιγμην μάλιστα καθ' ήν ή άξία, άκόμη και αγαθών άτινα διετήρησαν την μορφήν των, δέν άπακλείεται μετά διάστημα χρόνου πινός να είναι διαφορετική. Συνεπώς και έν προκειμένω δυνάμεθα να ισχυρισθώμεν ότι τό άρχικόν αγαθόν και συνεπώς και ή άξία αύτου δέν ύφίστανται πλέον. Όπερ δέν σημαίνει ότι τό άπομείναν αγαθόν έπαισε να έχη μίαν άξίαν.

Είναι νυν προφανές, ότι όταν ή επιχείρησις έχη εις την διάθεσιν της αντίλλαγμα τι, άποκτηθέν έναντι των έξόδων, έχει και την δυνατότητα να τό προσφέρει εις την αγοράν, ώστε να επίτυχ η δι' αύτου μίαν οίανδηποτε τιμήν και εί δυνατόν μίαν τοιαύτην, ώστε να άνακτήση τούλάχιστον τό διά τό αντίλλαγμα τουτό έξοδευθέν.

Έν προκειμένω παρουσιάζεται λοιπόν τό πρόβλημα, του πώς θά άνακτήση ό επιχειρηματίας τά έξοδα, άτινα ύπέστη, δίχως να λάβη, ή να έχη πλέον τό άρχικόν αντίλλαγμα; Τί θά προσφέρει ούτος εις την αγοράν διά να άνακτήση ταύτα ; Πρὸς τον σκοπόν τουτον, ό επιχειρηματίας δέν έχει άλλην διέξοδον, παρά να

επιδιώξη τήν πώλησιν, τῶν λοιπῶν εἰς τήν διάθεσίν του εὐρισκομένων περιουσιακῶν αὐτοῦ στοιχείων, εἰς μίαν ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέραν τιμὴν, ὥστε αὕτη νὰ ὑπερκαλύπτῃ πάσης φύσεως αὐτοῦ ἔξοδα.

Κατὰ τήν διαπραγματεύουσαν τῆς πωλήσεως τῶν εἰς τήν διάθεσίν του εὐρισκομένων περιουσιακῶν στοιχείων, ὁ ἐπιχειρηματίας, δὲν θὰ ἔχη λοιπὸν ὑπ' ὄψιν του τὸ κόστος ὅπερ ἐδημιουργήθη διὰ τήν προμήθειαν μόνον τῶν πρὸς πώλησιν διατιθεμένων ἀγαθῶν, ἀλλὰ ταύτοχρόνως καὶ τὸ κόστος ἐκείνων δι' ἅτινα δὲν ὑφίσταται τὸ ἀντάλλαγμα.

Ἡ πράξις αὕτη ἢ (ὅπερ ὀρθότερον) ἡ σκέψις αὕτη, ἢ ὅπερ ἀκόμη ὀρθότερον ἢ εὐχὴ του αὐτῆ, χαρακτηρίζεται ὡς «ἐπίρριψις» ἢ «ἐπίπτωσις».

Ἰσως ἐρωτήσῃ τις, ἢ ἐπίρριψις αὕτη, ἐπὶ ποίω ἀγαθῶν γίνεται; Ἐπὶ ὅλων ἢ ἐπὶ ὀρισμένων μόνον;

Ἀπαντῶντες ἐπ' αὐτοῦ, ὑπευθυμίζομεν, ὅτι δὲν ὑπάρχει τι, ὑποχρεοῦν τὸν ἐπιχειρηματίαν νὰ κατανεῖμῃ τὴν ἐπίρριψιν βάσει κριτηρίων ἀπορροῦντων ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν ἀγαθῶν. Καὶ τοῦτο διότι ἡ γένεσις ἐνὸς ἔξοδου, δὲν ὀφείλεται μόνον εἰς τὸ ἐναντι αὐτοῦ ζητούμενον ἀντάλλαγμα, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους παράγοντας, οὓς ἔχαρακτηρίσαμεν ὡς διάταξιν τῶν περιστάσεων ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ὑφίσταται κριτήριόν τι διὰ τὸν ὡς ἄνω σκοπὸν, δὲν ἔπεται, ὅτι διὰ τῆς ἐπίρριψεως τῶν ἔξοδων εἰς αὐτὸ ἢ εἰς ἐκεῖνο τὸ ἀγαθόν, ἐξησφαλίσθη καὶ ἡ ἀνάκτησις αὐτῶν. Καὶ τοῦτο, ἐπίσης διότι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πωλήσεως, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐκβασιν τοῦ ἀγῶνος ἐν τῇ ἀγορᾷ.

Συμπεπῶς ὁ ἐπιχειρηματίας, ὑποχρεοῦται ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν πραγμάτων, νὰ ἀναζητήσῃ καὶ νὰ ἐπιβαρύνῃ μετὰ τὴν ἐν λόγῳ ἔξοδα ἐκεῖνα τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα, διὰ τῶν ὁποίων αὐτὸς προσδοκᾷ νὰ ἐπιτύχῃ ἐν τῷ συνόλῳ του καλύτερον καὶ εὐχερέστερον τὸν οικονομικὸν αὐτοῦ σκοπὸν, τὸ κέρδος.

Κατὰ περισσύτερον μάλιστα δύναται οὗτος νὰ πράξῃ. Ὁ ἐπιχειρηματίας, δὲν ἔχει κἂν ὑποχρέωσιν νὰ ἐπιβαρύνῃ μετὰ τὴν ἐν λόγῳ ἔξοδα, ἐκεῖνα μόνον τὰ ἀγαθὰ ἅτινα πρόκειται νὰ πωλήσῃ εἰς τὸ παρόν, ἀλλὰ δύναται νὰ κατανεῖμῃ τὰ ἐν λόγῳ ἔξοδα καὶ ἐπὶ ἀγαθῶν παρισσοτέρων περιόδων. Ἡ δυνατότης αὕτη ἀπορρέει ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ ἐπιχείρησις ἀποτελεῖ μίαν ἐνιασίαν μακρᾶς πνοῆς πράξιν. Καὶ ἀκριβῶς τὸ γεγονός τοῦτο ἀποτελεῖ ἐν ἐκ τῶν σημαντικωτέρων πλεονεκτημάτων τῆς μακρᾶς πνοῆς ἐράσεως. Θὰ ἠδυνάμειθα μάλιστα νὰ εἰπώμεν, ὅτι ἡ τοιαύτη δράσις, λαμβάνει χώραν, ἀκριβῶς διὰ νὰ ἐκμεταλλεῖται ὁ ἐπιχειρηματίας τὴν δυνατότητα ταύτην.

Βεβαίως, τὴν μεγαλυτέραν πιθανότητα νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ εἰσπραξις τῶν ἐν λόγῳ ἔξοδων, τὴν ἔχει αὐτός, ὅταν ἐπιβαρύνῃ ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ, ἅτινα ἔχουν μετὰ τὰ ἔξοδα μίαν ἄμεσον τεχνικὴν, αἰτιολογικὴν ἢ τελεολογικὴν σχέσιν. Ἀλλ' ἡ πιθανότης δὲν εἶναι καὶ βεβαίωτης.

Πάντως ἡ ἐπιβάρυνσις τῶν ἀγαθῶν μακρᾶς διαρκείας (π.χ. μηχανήματα, κτίρια κλπ.) δὲν ἐνδείκνυται. Καὶ τοῦτο, πρῶτον, διότι ἡ ρευστοποιήσις τούτων, θέλει λάβει χώραν μετὰ πάροδον μακροῦ χρόνου. Διύτερον διότι πλείστα τῶν εἰδῶν τούτων, κατὰ τὸ τέλος τοῦ βίου των λόγῳ τῆς μικρᾶς αὐτῶν ἀξίας, δὲν ἐπιδέχονται μεγάλην ἐπιβάρυνσιν καὶ τρίτον, διότι τὰ ἀγαθὰ ταῦτα, δὲν εἶναι δίκαιον νὰ ἐπιβαρυνθοῦν μετὰ τὰ ἔξοδα ὅλων τῶν προηγουμένων περιόδων. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, γίνεται καταφανές, ὅτι ὁ σκοπιμώτερος τρόπος ἐπίρριψεως τῶν ἔξο-

δων, είναι ή δι' αυτών επιβάρυνσις των προς πώλησιν προοριζομένων εμπορευμάτων ή προϊόντων τής επιχειρήσεως. Ταύτα αποτελούν άλλωστε εν αυτή και τά αγαθά εκείνα, άτινα εξελέγησαν υπό του επιχειρηματίου, ακριβώς κατόπιν εξακριβώσεως, ότι διά τής πωλήσεώς των θα επιτύχη την ανάκτησιν όλων των εξόδων τής επιχειρήσεως και επί πλέον ενός κέρδους.

Τό άνακύπτου εν προκαίμενφ πρόβλημα καταλογίσεως, είναι λοιπόν τό του προσδιορισμού του μεγέθους, ίδια εκείνων εκ των εξόδων, δι' άτινα δέν υφίσταται ούδόλως τό άρχικόν άντάλλαγμα ή δέν υφίσταται εις την άρχικήν του μορφήν, ως και του καταλογισμού των εν λόγω εξόδων επί των αγαθών εκείνων, εκ τής πωλήσεως των οποίων ό επιχειρηματίας προσδοκεί την ανάκτησιν όλων των εξόδων του. Οικαθεν ούεται ότι κατά τον προσδιορισμόν ταύτον θα πρέπει να καταβληθή προσοχή, ώστε εις τό διαπιστούμενον κόστος να μη υπεισελθουν τμήματα τινά κέρδους.

(Βασικαί άπόψεις προσδιορισμού των εξόδων).

Τά έξοδα δύνανται να υπολογισθώσιν, αναλόγως του ενδιαφέροντος, από διαφόρων άποψιών. Ός βασικώτεροι και πρακτικώς χρήσιμοι άπόψεις δύνανται να θεωρηθώσιν οι εξής:

1. Από άπόψεως περιεχομένου του κόστους. Ο προσδιορισμός του μεγέθους του κόστους, δύναται να αποβλέπη, είτε εις την ποσότητα των καταναλωθέντων αγαθών και υπηρεσιών, είτε εις την αξίαν αυτών, είτε εις άμφότερα.

2. Από άπόψεως αίτίας, δυνάμεθα να διακρίνωμεν άφ' ενός τον στατικόν υπολογισμόν των εξόδων, ήτοι τον υπολογισμόν του άρχικού κόστους: είτε κτίσεως ή παραγωγής, είτε διοικήσεως, είτε πωλήσεως, είτε του συνόλου όλων αυτών και άφ' έτέρου τον οργανικόν υπολογισμόν των εξόδων, ταύτεστι τον υπολογισμόν των ως άνω εξόδων συνυπολογιζομένων και των μέχρι τής στιγμής τής κοστολογήσεως προξενηθεισών επιβάρυνσεων (ίδια εκ τόκων).

3. Από άπόψεως σκοπού του ενδιαφερομένου, διακρίνομεν, άφ' ενός τό υπό του κράτους διαγραφόμερον πλαίσιον υπολογισμού του κόστους (συνήθως προοριζόμενον διά σκοπούς άγορασημικούς) και άφ' έτέρου τον από επιχειρηματικώς σκοπείας υπαγορευόμενον υπολογισμόν του κόστους. Ούτος περιλαμβάνει άπαντα τά έξοδα τής επιχειρήσεως.

Κατά τον υπολογισμόν του επιχειρηματικού κόστους, δύναται τις να ενδιαφερεται: είτε διά τό κόστος άπαρ όντως έπροξενήθη (πραγματικόν κόστος), είτε διά τό κόστος τό οποίον θα έπρεπε να είχε προξενήθη (ιδανικόν κόστος). Η γνώσις του ιδανικού κόστους είναι χρήσιμος, ως βάσις διά τον έλεγχον τής οικονομικότητας τής επιχειρηματικής εκμεταλλεύσεως.

4. Από άπόψεως χρονικού σημείου καθορισμού του κόστους, διακρίνομεν: α) τον προυπολογιστικόν προσδιορισμόν του κόστους, εφαρμοζόμενον εις τά μεγάλης όγκής έργα και όστις, ως εκ τής φύσεώς του, είναι κατά τό πλείστον εκτιμητικός, δι' ό και τά μεγέθη των εξόδων θα πρέπει να καθορίζωνται μετά περιωρίων. β) Τον απολογιστικόν προσδιορισμόν του κόστους, αποβλέποντα εις την διαπίστωσιν των όντως προξενηθέντων εξόδων, χρήσιμον όθεν διά πάσης φύσεως έλεγχον, ως και διά την σύγκρισιν προς τό ιδανικόν κόστος, και γ) Έχομεν τον παράλληλον ή τρέχοντα υπολογισμόν του κόστους, χρήσιμον μόνον διά τον προσδιορισμόν των άμέσων εξόδων.

5. Από άπόψεως καταλογισμού του από μίξ των ως άνω άπόψεων υπολογισθέντος κόστους, δυνάμεθα να διακρίνωμεν τας κάτωθι περιπτώσεις:

Καταλογιστικός υπολογισμός των εξόδων, με βάσιν εν ώρισμένον χρονικόν διάστημα (άκόμη και κλάσμα ώρας) εν τώ οποίω τά έξοδα έπροξενήθησαν (χρονική άποψις). β) Καταλογιστικός υπολογισμός επί μονάδος ή άμάδος, άγορασθέντων ή παραχθέντων, προϊόντων (πλεολογική άποψις). γ) Καταλογιστικός υπολογισμός επί διαφόρων πεδίων, εν τώ πλαίσίω των οποίων τά έξοδα έδημιουργήθησαν. Τά κέντρα ταύτα δύνανται να διακρίνωμεν άπ' άλλήλων καθ' έια οίον-

ήδηποτε τρόπον π.χ. χωρογραφικῶς, ἢ ἐκ τῆς ὑπευθύνου ὑπηρεσίας διοικητικῆς ἐξαρτήσεως, (τοπικὴ ἀποψις).

Ἐν συνεχείᾳ θὰ περιγράψωμεν τὰς βασικὰς ἀρχὰς προσδιορισμοῦ τοῦ κόστους κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ δύναται τις νὰ λάβῃ μίαν ἰδίαν περὶ τῆς ἐφαρμογῆς ταύτων, ἰσχύουσιν δι' ὅλας τὰς ὡς ἀνω βασικὰς περιπτώσεις 2, 3 καὶ 4.

Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται, ὅταν περιορισθῶμεν ἐπὶ πλέον εἰς τὸν, οἰκονομικῶς σημαντικώτερον ὑπολογισμὸν τοῦ καθ' ἑξῆς κόστους (περίπτωσης 1) εἰς τὴν ἐφαρμογὴν του ἐπὶ ὅλων τῶν δυνατοτήτων καταλογισμοῦ τῶν ἐξόδων (περίπτωσης 5).

(Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ κόστους ἀπὸ χρονικῆς ἀπόψεως).

(Τὸ κόστος δι' ὁλόκληρον τὸν βίον τῆς ἐπιχειρήσεως).

Κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ κόστους ἀπὸ χρονικῆς ἀπόψεως, δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας, ὡς χρονικὴν περίοδον, εἴτε ὁλόκληρον τὸν βίον τῆς ἐπιχειρήσεως, εἴτε μίαν μικροτέραν ἐνδιάμεσον περίοδον τοῦτου.

Δοθέντος, ὡς διεπιστώσαμεν ἐν ἀρχῇ, ὅτι ὁ ἀκριβέστερος ὑπολογισμὸς τῶν οἰκονομικῶν δοσαληθῶν, εἶναι ὁ λουβάνων χώρον μετὰ βάσιν τὸ συγκεκριμένον χρέμα καὶ ὅτι μία τοιαύτη εὐκαιρία προσφέρεται ἐν τῇ ἐπιχειρήσει κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τοῦ βίου τῆς, θὰ ἀρχίσωμεν τὴν περιγραφὴν τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ κόστους, μετὰ ἓνα παράδειγμα, ἀναφερόμενον εἰς τὸ κόστος τῶν προϊόντων δι' ὁλόκληρον τὸν βίον τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἐστω ὅτι ἡ ἐπιχείρησις κατὰ τὴν ἰσχυρίαν τοῦ βίου τῆς διέθεσε κεφάλαιον συλλεγόμενον ἐκ 220 ΝΜ. διὰ τὴν ἀγορὰν τῶν κάτωθι μέσων εἰς τὴν ἀντιστοίχως ἀναφερομένην ἀξίαν αὐτῶν ἀποτελοῦσαν καὶ τὸ κόστος των: Γῆπεδον 20. Κτίριον 30. Μηχανήματα 80. Τομεῖον 20. Πρώται ὕλαι 70. Σύνολον 220 ΝΜ.

Καὶ ὡς ὑποθέσωμεν περαιτέρω, ὅτι ἡ ἐπιχείρησις καθ' ὅλον τὸν βίον τῆς, εἰς οὐδεμίαν ἄλλην πρᾶξιν προίβῃ, παρὰ μόνον εἰς τὴν παραγωγὴν (κατασκευὴν) προϊόντων καὶ εἰς τὴν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτου μίσθωσιν ἐργασίας, καὶ ὅτι δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τοῦς τόκους τοῦ ἰδίου κεφαλαίου. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ βίου τῆς, ὁ ἐπιχειρηματίας ἀποφασίζει νὰ διαλύσῃ ταύτην καὶ πρὸς τοῦτο θέλει νὰ γνωρίσῃ, ποῖον εἶναι τὸ κόστος τῶν ἐν τῇ ἀποθήκῃ εὐρισκομένων προϊόντων του. Τοῦτο φυσικὰ δὲν θὰ ἀνέρχεται εἰς 220, οὔτε εἰς τὸ σύνολον τῆς ἀξίας τῶν λοιπῶν περιουσιακῶν του στοιχείων καὶ τοῦτο, διότι τὰ λοιπὰ ταῦτα περιουσιακὰ στοιχεῖα κατὰ τὴν ρευστοποίησιν, ἔχουν ἔστω καὶ μικρὰν τιμὰν ἀξίας. Οὕτω θὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι τὸ γῆπεδον ἠδυνήθη νὰ ρευστοποιηθῇ ἀντὶ 15, τὸ κτίριον ἀντὶ 25 καὶ τὰ μηχανήματα ἀντὶ 10 ΝΜ. Ἐρωτᾶται νῦν, ποῖον εἶναι τὸ κόστος τῶν ἐν τῇ ἀποθήκῃ προϊόντων; Εἶναι προφανές, ὅτι τοῦτο θὰ εἶναι ἴσον μετὰ τὴν διαφορὰν, ἣτις προκύπτει μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἀπὸ τὸ ἀρχικὸν κεφάλαιον (220) τῶν εἰσπράξεων ἐκείνων, αἵτινες ἐπραγματοποιήθησαν ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν ὡς ἀνω περιουσιακῶν στοιχείων καὶ αἵτινες ἀνήλθον εἰς 50. Ἦτοι τὸ κόστος τῶν παραχθέντων προϊόντων καθ' ὅλον τὸν βίον τῆς ἐπιχειρήσεως θὰ ἀνέρχεται εἰς 170 ΝΜ.

Ἄλλ' ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ κόστους δι' ὁλόκληρον τὸν βίον τῆς ἐπιχειρήσεως σπανίως λαμβάνει χώραν. Κατὰ κανόνα ὁ ἐπιχειρηματίας ἐπιθυμῇ νὰ γνωρίσῃ τὸ κόστος τῶν προϊόντων του εἰς ἐνδιάμεσους περιόδους πρὸ τῆς λήξεως τοῦ βίου τῆς ἐπιχειρήσεως.

(Ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ κόστους διὰ τὰς ἐνδιάμεσους περιόδους).

Ποῖον εἶναι τὸ κόστος τὸ ἀναλογεῖν εἰς τὰς ἐνδιάμεσους περιόδους; Καὶ ἐν προκειμένῳ δεῖν νὰ λάβωμεν τὴν ἀφετηρίαν μας, ἀπὸ τὴν περιγραφὴν ὑπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων εἰς τὴν περίπτωσιν ὁλοκλήρου τοῦ βίου τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἡ περιγραφή αὕτη εἶναι διδακτικῶς χρήσιμος, ὡς παρέχουσα τὴν λογικὴν κατεύθυνσιν, ἣν δεῖν νὰ ἀκολουθήσῃ τις διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ κόστους τῶν ἐνδιάμεσων περιόδων. Καὶ μόνον ὅταν ἔχη τις ταύτην ὑπ' ὄψιν του, δύναται νὰ

συλλάβη εις τὴν ὀλικὴν του μορφῆν τὸ πρόβλημα τῆς κοστολογήσεως ἐν τῇ ἐπιχειρήσει.

Καὶ διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ κόστους, τὸν ἀναφερόμενον εἰς τὰς ἐνδιαμέσους τοῦ βίου τῆς ἐπιχειρήσεως περιόδους, θὰ πρέπει λοιπὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ κατ' ἀναλογίαν ἡ μέθοδος, ἣτις ἐφαρμόζεται διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τούτου δι' ὀλόκληρον τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιχειρήσεως.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τούτου θὰ πρέπει νὰ λάβῃ χώραν ἡ ὑπόθεσις ἐνὸς τέλους τῆς ἐπιχειρήσεως, δηλαδὴ ἡ ὑπόθεσις μιᾶς νεαρᾶς ρευστοποιήσεως ταύτης. Ταῦτο ὅμως ἀπαιτεῖ τὴν ἐκάστοτε ἀποτίμησιν ὄλων τῶν ἀγαθῶν (τῶν περιουσιακῶν στοιχείων) τῆς ἐπιχειρήσεως, πρᾶγμα ὅπερ εἶναι τόσοι περισσότερον δυσχερές, ὅσον πλουσιωτέρως εἶναι τὰ πρὸς ἀποτίμησιν ἀγαθὰ καὶ ὅσον μεγαλυτέραν ἀτομικότητα ταῦτα παρουσιάζουν. Δι' ὃ καὶ ἡ μέθοδος αὕτη δὲν συνηθίζεται εἰς τὴν πρακτικὴν.

Ἡ πρακτικὴ, κατὰ κανόνα, δὲν ἐπιδιώκει νὰ ὑπολογίσῃ τὸ κόστος ὡς διαφορὰν ὑπὸ τὴν ὡς ἄνω ἀναπτυχθεῖσαν βασικὴν μορφῆν, ἀλλὰ προσπαθεῖ νὰ προσδιορίσῃ ταῦτα ἀπ' εὐθείας. Ἄς ἴδωμεν νῦν πῶς ἀντιμετωπίζει αὕτη, τὰς κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς μεθόδου ταύτης ἀναφυσμένης δυσχερείας.

Μία βασικὴ δυσχέρεια εἶναι τὰ ἀφανῆ ἐξόδα, τούτεστιν ἑκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καθορισθῇ, τὸ ἀντάλλαγμα, ὡς καὶ τὸ χρονικὸν σημεῖον εἰς τὸ ὅποιον ἔλαβον χώραν καὶ τῶν ὁποίων τὸ μέγεθος ἐκδηλοῦται (ὡς ζημία) μόνον κατὰ τὸ τέλος, ἤτοι κατὰ τὴν ρευστοποίησιν τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἡ πρακτικὴ τῆς κοστολογήσεως ἀντιμετωπίζει ταῦτα κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον:

Εἰς περιπτώσιν, καθ' ἣν ὁ ἐπιχειρηματίας, προσδιορίσας τὸ κέρδος του, διεπίστωσεν ὅτι ταῦτα παρουσιάζει περιθώρια, τότε, εἴτε ἀφαιρῇ ἀπὸ αὐτὸ ἐν ὀρισμένον τμήμα καὶ τὸ μεταφέρει εἰς ἕνα εἰδικὸν λογαριασμὸν, εἴτε εὕρισται λογιστικῶς μεθόδους νὰ κατακρατῇ τούτο, δίχως νὰ ἐμφανίζεται λογιστικῶς (ἀφανῆ ἀποθεματικά). Εἰς τὴν περιπτώσιν ταύτην δύναται τούτο π.χ. νὰ λάβῃ χώραν διὰ τῆς ἀποτιμῆσεως ἐνῶν, ἰδίᾳ παγίων, ἀγαθῶν εἰς κατωτέρας τιμὰς ἀπὸ ὅτι ταῦτα θὰ ἔπρεπεν ὄντως νὰ ἀποτιμηθῶσιν. Εἰς περιπτώσεις περιόδων μὲ ζημίας, ὁ ἐπιχειρηματίας ἐξιῶνει ταύτος, ὀλικῶς ἢ ἐν μέρει, ἑκτῶν ἐν λόγῳ ἀποθεματικῶν.

Ἐτέρα βασικὴ δυσχέρεια διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ κόστους εἰς τὰς ἐνδιαμέσους περιόδους, εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ὀρισμένα ἀγαθὰ ἅτινα ἐκόμισαν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν, θὰ συντελέσουν διὰ τὴν παραγωγὴν ἀγαθῶν εἰς περισσοτέρας περιόδους. Αὕτη ἀντιμετωπίζεται βάσει τῆς σκέψεως, ὅτι δὲν εἶναι ἄρθρον, οὔτε δικαίον μίαν μόνον περίοδον τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως, νὰ ἐπιβαρυνθῇ μὲ ἐξόδα ἐξ ἀγαθῶν, ἅτινα θὰ ἐκμεταλλευθῶσι καὶ ἄλλαι περίοδοι ταύτης. Θὰ πρέπει λοιπὸν, τὰ διὰ τὰ ἀγαθὰ ταῦτα δημιουργηθέντα ἐξόδα, νὰ κατανεμηθῶν εἰς ὅλας τὰς περιόδους τοῦ βίου τῆς ἐπιχειρήσεως.

Κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τούτου ὑπευθυμίζομεν ὅτι ἐπειδὴ τὰ ἐν λόγῳ ἀγαθὰ ρευστοποιούμενα κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐπιχειρήσεως, δὲν ἀποκλείεται νὰ ἀνακτήσουν τμήμα τι τῶν διὰ ταῦτα γενομένων ἐξόδων, ἔπεται ὅτι διὰ τὸν ἄρθρον ὑπολογισμὸν τοῦ κόστους, θὰ πρέπει νὰ ἐκπέσωμεν τὴν ἀξίαν ἣν θὰ εἰσπράξωμεν διὰ ταῦτα ὅταν ἐκποιηθῶν καὶ κατόπιν νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατανομήν. Ταῦτο ὅμως δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ, μόνον ὅταν γνωρίζωμεν τὴν τιμὴν πωλήσεως ἐκάστου τῶν ἐν λόγῳ ἀγαθῶν, ἣτις θὰ πραγματοποιηθῇ κατὰ τὸ τέλος τοῦ βίου αὐτοῦ ἢ ὀλοκλήρου τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ γνώσις αὕτη εἶναι ἀδύνατος, διὰ ταῦτα ἐφαρμόζεται πρακτικῶς ἡ ἑξῆς παραλλαγή: Ἀφοῦ καθορισθῇ ὁ χρόνος διαρκείας (ἡ «ζωὴ») τοῦ ἐν λόγῳ ἀγαθοῦ π.χ. ἐνὸς μηχανήματος, λαμβανόμενον ὑπ' ὄψιν τῆς τεχνικῆς αὐτοῦ κατασκευῆς, τῆς ἀπασχολήσεως αὐτοῦ, τῆς περὶ τὴν παραγωγὴν δι' αὐτοῦ πείρας καὶ ἐν γένει τῆς προόδου τῆς τεχνικῆς, κατανέμεται ἡ ἄρχικὴ ἀξία κτήσεως αὐτοῦ, εἰς τὰ διάφορα ἔτη διαρκείας. Ἐὰν ὑποθέσωμεν, π.χ. ὅτι ἡ διάρκεια αὐτοῦ καθωρίσθη εἰς δέκα ἔτη καὶ ὅτι τούτο κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος θὰ ἔχη μηδαμινὴν ἀξίαν, τότε ἐκάστον ἔτος θὰ ἐπιβαρύνεται μὲ κόστος,

ισον προς τὸ ἐν δάκατον τῆς ἀρχικῆς ἀξίας τοῦ ἐν λόγῳ ἀγαθοῦ. Τὸ μερίδιον αὐτοῦ τῆς περιόδου ἐπιβραβεύεται χαρακτηριστικῶς ὡς ἀπόσβεσις.

Ἡ μέθοδος αὕτη, καίτοι χονδροειδὴς ἐν ταύταις εἶναι λίαν διαβεβαιωμένη. Πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν ἀσθενῶν αὐτῆς σημείων πρῶταίησιν διαφαροὶ βελτιώσεις, ἴσῃα διὰ τῆς ἐφαρμογῆς, ἀναλόγως, στοθερῶν, φθινόντων, ἢ αὐξάντων συντελεστῶν ἀποσβεσεως. Τὴν λεπτομερῆ τεχνικὴν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν δύναται τις νὰ πληροφορηθῆ εἰς τὰ εἰδικὰ περὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ κόστους μελέτηματα.

Ἄλλα καὶ ἡ ἀξία τῶν πάσης φύσεως ὑλῶν βαίνων, αἰτίας ἡλλαγῶν μορφῆν καὶ συνεπῶς δὲν ὑφίστανται εἰς τὴν ἀρχικὴν τῶν κατὰστασιν (πρῶται ὕλαι καὶ ὅλαι παραγωγῆς ἐνεργείας) καὶ αὕτη εἰς τριτὴν νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐξοδὸν ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τοῦ κόστους. Ἐκίνο ὅμως ἐπιβραβεύεται ἐν προκειμένῳ εἶναι ποσὰ ἐξοδα ἐκ τῶν μετασχηματισθεῶν ὑλῶν τούτων, εἰς τὴν ἀρχικὴν νὰ καταλογισθοῦν εἰς τὴν ἐκστῶσε ὑπὸ παρατήρησιν περίοδον. Τὰ ἐξοδα ὄλων τῶν εἰς τὴν περίοδον ταύτην μετασχηματισθεῶν ὑλῶν, ἢ μόνον ἰσίων, εἰς τὰς ὁποίας ὀφείλονται τὰ ἀγαθὰ, αἵτινα θὰ πωληθῶν κατὰ τὴν ὑπὸ παρατήρησιν περίοδον.

(Ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ κόστους κατὰ μονάδα προϊόντων).

Μέχρι στιγμῆς ὠμιλοῦμεν περὶ τῆς χρονικῆς κατανομῆς τῶν ἐξόδων, ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς περιόδου ἢ τμήματος τούτης (χρονικῆ ἀποσβεσεως). Ὁ ἐπιχειρηματίας ὅμως δὲν ἐνδιαφίρεται μόνον δι' αὐτὸ, ἀλλ' ἐπιθυμεῖ περισσότερο νὰ γνωρίζῃ πῶσον ἐκ τοῦ κόστους μίᾳς περιόδου ἀναλογεῖ εἰς ἰσάστην μονάδα παραχθέντων προϊόντων.

Εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἐν λόγῳ σκοποῦ, δύναται τις νὰ βασισθῆ ἐπὶ τῆς βασικῆς διακρίσεως τῶν ἐξόδων εἰς ἀμεσα καὶ ἔμμεσα.

Εἰς τὰ ἀμεσα θὰ συμπεριλάβωμεν ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἐξοδα, τῶν ὁποίων ὁ καταλογισμὸς εἰς τὸ ὑπὸ καταλόγησιν προϊόν δύναται νὰ λάβῃ χώραν ἀπευθείας δι' ἑνὸς οὐδὲποτε τρόπου ἢ εἴδους, μετρήσεως, σταθμίσεως κλπ.

Εἰς τὰ ἔμμεσα ἐξοδα, θὰ συμπεριλάβωμεν ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἐξοδα, αἵτινα, ἐπειδὴ εἶναι κοινὰ δι' ὅλα τὰ ἐν τῇ ἐπιχειρήσει παραγόμενα ἀγαθὰ, δὲν παρέχουν τὴν δυνατότητα ἀμεσοῦ καταλογισμοῦ τούτων καὶ συνεπῶς θὰ πρέπει νὰ ἐπιμερισθῶσιν ἐπὶ τῶν διαφόρων ἀγαθῶν, βάσει ὠρισμένης, οικονομικῆς ἢ μαθηματικῆς ἀρχῆς.

Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ μεγέθους τῶν ἔμμεσων ἐξόδων δὲν εἶναι πάντοτε τόσο ἐπιχερὴς, ὅσον ἐκ πρώτης ὁμῆς φαίνεται νὰ εἶναι. Οὕτω κατὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ μεγέθους τῶν ἐξόδων, τῶν ὀφειλομένων εἰς τὴν μεταποίησιν τῶν πρώτων ὑλῶν, παρουσιάζεται ἡ δυσχέρεια, ἐκ τούτου, τὰ ἐκ τούτων ἐπιπροσβέβητα εἶναι, ἀφ' ἑνὸς τὸ κύριον βιομηχανικὸν προϊόν καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰ ὑποπροϊόντα ἢ καὶ τὰ χρησιμοποιήσιμα ἀπορρίμματα. Ἀμφότερα δύναται νὰ ἐκποιηθῶσι. Γεννᾶται λοιπὸν τὸ ζήτημα τοῦ καταλογισμοῦ τοῦ κόστους αὐτῶν. Κατὰ κοινὰ δὲν συνηθίζεται νὰ ἐπιβραβεύονται ἀπαντὰ ταῦτα μετὰ τὸ ἀρχικὸν κόστος, ἀλλὰ, ἐξ αὐτῶν ἐπιβραβεύεται μόνον τὸ κύριον προϊόν, ἀφαιρουμένης τῆς ἀξίας ἢ τῆς πιθανολογείας νὰ ἐξπραχθῆ ἀπὸ τὴν πώλησιν τῶν ὑποπροϊόντων καὶ τῶν ἀπορριμμάτων.

Ὅπως νῦν, διὰ τὸν χρονικὸν ὑπολογισμὸν τοῦ κόστους, ἀντιμετωπίσαμεν τὸ πρόβλημα τῆς κατανομῆς τῶν ἐξόδων, τῶν γενομένων διὰ πλείονα χρονικὰ διαστήματα, αὕτω καὶ ἐν προκειμένῳ ἀνοικτεῖ ἡ ἀνάγκη ἀντιμετωπίσεως ἀναλόγου προβλήματος, δηλ. τοῦ ἐπιμερισμοῦ τῶν ἔμμεσων ἐξόδων, τῶν γενομένων καὶ ὄντων κοινῶν, διὰ πλείονα προϊόντα.

Πρῶταίησιν διὰ τὸν ἐν λόγῳ ἐπιμερισμὸν, εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι θὰ πρέπει νὰ τυγχάνῃ προηγουμένως γνωστὸν, τὸ ποσὸν τῶν κοινῶν καὶ ἔμμεσων τούτων ἐξόδων, τὸ ἀναλογεῖν εἰς τὴν ὑπὸ παρατήρησιν χρονικὴν περίοδον.

Βασικὴ δυσχέρεια κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ κατὰ μονάδα κόστους μὲν βάσει τοῦ κόστους τῆς ἐνδιαμέσου περιόδου, εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι τὰ ἐξοδα ἀπὸ ἀπόσβεσεως χρονικοῦ σημείου γενέσεως, δὲν ἐμφαρίζουν πάντοτε ρυθμικότητα. Πότε εἶναι

συνεχῆ, λαμβάνοντα χώραν ἀνά πάσαν στιγμὴν καὶ τότε ἐμφανίζονται τακτικῶς ἢ ἀτάκτως. Ἄλλα λαμβάνουν χώραν κατὰ τὴν ἀρχὴν, ἄλλα κατὰ τὸ τέλος καὶ ἄλλα εἰς τὰς ἐνδιαμέσους περιόδους τοῦ βίου τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἐάν νῦν καταειώμεν τὰ ἔξοδα ἐκάστης μόνον περιόδου ἐπὶ τῆς μονάδος τῶν κατὰ ταύτην παραχθέντων προϊόντων, γεννᾶται τὸ πρόβλημα εἰς περίπτωσιν τῶν κατὰ περιόδους ἀτάκτων ἔξόδων: ἂν εἶναι οἰκονομικῶς ὀρθόναι δίκαιον, τὸ κόστος τῶν προϊόντων νὰ ἐπιβαρύνεται δυσαναλόγως ἀπὸ περιόδου εἰς περίοδον.

Διὰ ταῦτα ἡ πρακτικὴ, πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος τούτου εἴτε καταφεύγει πάλιν εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεισὴν μέθοδον τοῦ σχηματισμοῦ ἀποθεματικῶν ἐξ ὧν ἐξισώνει τὰς ἐκαστοτέ ζημίας, εἴτε μεταχειρίζεται ταῦτα ὅπως τὰ ἔξοδα διὰ τὰς παγίως ἐγκαταστάσεις.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, δύναται νὰ κατανοηθῆ καὶ μία ἄλλη παρατήρησις περὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ὀρθότητος τοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν κατὰ μονάδα ἔξόδων, μὲ βάσιν τὴν πρακτικῶς ἀκολουθημένην μέθοδον, τοῦ καταμερισμοῦ τῶν ἐμμέσων ἔξόδων, τῶν ἀναλογούντων εἰς τὴν ἐνδιάμεσον περίοδον, ὅπως συμβαίη εἰς τὰ ἔξοδα ὑπὸ μορφήν π.χ. ἀποσβέσεων:

Τοιαῦτα ἔξοδα, καταμενόμενα ἰσομέτρως εἰς τὰς ἐνδιαμέσους περιόδους, καταλήγουσιν νὰ ἐπιβαρύνουν δυσαναλόγως τὰς εἰς τὰς περιόδους ταύτας παραχθέντας προϊόντα. Οὕτω, ἐάν αἱ κατὰ τὴν ὑπὸ ἐξέτασιν περίοδον παραχθεῖσαι ποσότητες, εἶναι μικραὶ, τότε ἀναλογοῦν εἰς αὐτὰς περισσότερα ἔξοδα καὶ ἀντιστρόφως εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν αἱ ποσότητες εἶναι μεγάλαι.

Τὸ ἀντιοικονομικὸν τοῦ ὡς ἄνω καταλογισμοῦ, γίνεται περισσότερον αἰσθητόν, ἰδίᾳ κατὰ τὰς ἐποχὰς ἐντόνων οἰκονομικῶν διακυμάνσεων. Διότι βάσει αὐτοῦ καταλήγει τις νὰ ἐπιβαρύνει τὰ ἀγαθὰ μὲ μεγαλύτερα ἔξοδα εἰς περιόδους κρίσεων (ὅταν δηλαδὴ εἶναι οἰκονομικῶς σκοπιμώτερον νὰ ἐπιβαρύνωνται μὲ ὀλιγώτερα ἔξοδα) καὶ νὰ ὑπολογίῃ τις μὲ ὀλιγώτερα ἔξοδα εἰς περιόδους εὐημερίας, (ὅταν δηλ. τὰ προϊόντα δύνανται νὰ ὑποφέρουν περισσότερα ἔξοδα).

Διὰ νὰ λάβῃ τις ἴδιον τινὰ τοῦ κατὰ μονάδα ὑπολογισμοῦ τοῦ κόστους μιᾶς ἐπιχειρήσεως, θὰ παραβέσωμεν τὰ κάτωθι ἀπλᾶ παραδείγματα:

Ἔστω ὅτι ἔμπορος κατ' εὐκαιρίαν, ἔχων κεφάλαιον 1.000 ΝΜ, διαδέξει τοῦτο ἐξ ὀλοκλήρου διὰ τὴν προμήθειον 10 τεμαχίων ἀγαθοῦ τιμῆς, προοριζομένου πρὸς μεταπώλησιν. Τὸ ἀγαθὸν τοῦτο, ἀποτελεῖ, τὴν περιουσίαν τῆς προσωρινῆς τοῦ ἐπιχειρήσεως, ἔξοδους δὲ δι' αὐτὰ 1.000 ΝΜ καὶ συντεπῶς τὸ κόστος δι' ἕκαστον τεμάχιον ἀνέρχεται εἰς 100. Ὁ ὑπολογισμὸς αὐτὸν δὲν ἔχει προβλήματα. Ἄς ἴδωμεν νῦν ἐν ἄλλο παράδειγμα.

Ἄλλος ἐπιχειρηματίας μὲ ἀρχικὸν κεφάλαιον 1.300 ΝΜ, ἠγόρασι πάλιν 10 τεμάχια ἐπίσης ἀντὶ 1.000 ΝΜ., ἐπλήρωσεν ὁμοίως καὶ 300 ΝΜ δι' ἐναίικον ἀποθήκης καὶ δι' ἀποσχύλησιν προσωπικοῦ. Καὶ εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν ἕκαστον τεμάχιον ἐκότισεν 100 ΝΜ. Ἄλλ' εἶναι προφανές, ὅτι τὸ κόστος τῶν ἐν ἕκαστον τεμαχίων, θὰ πρέπει νὰ ἐπιβαρυνθῆ καὶ μὲ τὸ ποσόν, τὸ καταβληθέν διὰ τὴν λόγῳ τεμαχίων, θὰ πρέπει νὰ ἐπιβαρυνθῆ καὶ μὲ τὸ ποσόν, τὸ καταβληθέν διὰ τὴν μισθωσίαν ἀποθήκης καὶ προσωπικοῦ. Διότι μόνον ὅταν ὁ ἐπιχειρηματίας ἐπιτύχῃ μίαν τιμὴν, ἣτις εἶναι ἄνωτέρα ἀπὸ τὰ οὕτω ὑπολογισθέντα ἔξοδα δύναται νὰ εἶναι βέβαιος ὅτι ἀνέκτησι τούλάχιστον τὰ κεφάλαιά του. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἕκαστον τεμάχιον θὰ πρέπει ὅθεν νὰ κοστολογηθῆ πρὸς 130 ΝΜ.

Καὶ ὁ ὡς ἄνω ὑπολογισμὸς εἶναι ἀπλοῦς. Ἐάν ὁμοίως ὑποβέσωμεν, ὅτι κατὰ τὸ διάστημα, διὰ τὸ ὅποιον ἐπλήρωσεν ἐνοίκιον καὶ προσωπικόν, ὁ ἐπιχειρηματίας δὲν ἐπραγματοποίησε μίαν μόνον ἀγοραπωλησίαν 10 τεμαχίων ἀλλὰ τρεῖς (ἢ δὲν παρήγαγε μόνον 10 τεμάχια ἀλλὰ 30), εἶναι προφανές, ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, θὰ πρέπει οὗτος νὰ κατανοῆ τὰς 300 ΝΜ. εἰς 30 τεμάχια καὶ ὄχι εἰς 10 τμη. Οὕτω τὸ κόστος τῶν τεμαχίων θὰ ἀνέρχεται εἰς 110 ΝΜ ἕκαστον. Ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ κόστους τῶν ἀγαθῶν ἀρχίζει νὰ λαμβάνῃ ποῖαν τινὰ πλοκὴν.

Τοιαῦτος ἑπιμερισμὸς τῶν ἔξόδων, εἶναι εὐχερής, ἐφ' ὅσον πράκεται περὶ ὁμοιογενῶν καὶ ὁμοιομόρφων εἰδῶν, κατασκευασθέντων ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας.

Όταν όμως, ως συνήθως συμβαίνει, τα είδη ἐφ' ὧν τὰ κοινὰ ἐξόδα δέον νὰ καταμετρηθῶν, εἶναι ποικίλα, ἀπὸ ἀπόψεως ποιότητας, μορφῆς κλπ., ἡ κατασκευάσθησαν ὑπὸ διαφορετικῆς συνήθως, εἶναι προφανές, ὅτι ὁ ἐπιμερισμὸς αὐτὸς θὰ συναντήσῃ σημαντικὰς δυσχερείας.

Ἐκ τῆς ὡς ἄνω διαπιστώσεως προκύπτει λοιπὸν, ὅτι, ὡς πρακτικὸν πρόβλημα τῆς κατὰ μονάδα καταλογίσεως ἀπομένει ἰδίᾳ ἡ οἰκονομικῶς ὀρθὴ κατανομὴ τῶν ὡς ἄνω κοινῶν ἢ ἐμμέσων ἐξόδων εἰς περιπτώσιν παραγωγῆς διαφορετικῶν προϊόντων.

Ποιαι ἄρχαι κατανομῆς τῶν ἐξόδων θὰ ἰσχύουσιν ἐν προκειμένῳ:

Τρεῖς βασικὰς τοιαύτας δυνάμεις νὰ διακρίνωμεν:

α) Τὴν κατανομὴν κατὰ βαθμὸν ἐπιδράσεως τῶν διαφορῶν ἐξόδων ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου. Όταν ἐφ' ἑλπίει εἶναι βέβαιον, ὅτι κοινὰ τινὰ ἐξόδα δὲν συνεπέδρασαν οὐδὲως, (διότι δὲν ἦσαν ἀναγκαῖα) διὰ τὴν παραγωγὴν ἐνὸς προϊόντος, δὲν ὑπάρχει λόγος ὅπως τὸ ἐν λόγω προϊόν ἐπιβαρυνθῇ μὲ τὰ ἐκ τούτων ἐξόδα.

β) Ἡ κατανομὴ κατὰ βαθμὸν χρησιμότητος. Ἡ ἀρχὴ αὕτη στηρίζεται ἐπὶ τῆς σκέψεως, ὅτι προϊόντι, προοριζόμενον διὰ πλείονας χρήσεις, θὰ πρέπει νὰ ἐπιβαρυνθῇ περισσότερο ἀπὸ ἐν ἄλλο κατάλληλον διὰ ἀπλήν μόνον χρῆσιν.

γ) Ἡ κατανομὴ κατὰ τὸν βαθμὸν, καθ' ὃν δύναται τὸ προϊόν νὰ ὑποφέρῃ ταῦτα εἰς τὸ πεδίου τῆς ἀγορᾶς κατὰ τὴν πώλησιν αὐτοῦ. Πρόκειται δηλαδὴ περὶ τῆς ὡς ἄνω, δευτέρας ἀρχῆς, οἰκονομικῶς ἐδραιωμένης.

Ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως, δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἐπειδὴ δὲν εἶναι πάντοτε εὐχερὲς, δι' ἐκάστην ἐιδικὴν περιπτώσιν καταλογίσεως, νὰ προστίθενται τὰ ἐξόδα καὶ κατόπιν νὰ λαμβάνῃ χώραν ὁ ἐπιμερισμὸς αὐτῶν, καθορίζονται ἐφ' ἀπαξ σταθεροὶ συντελεσταί, ὑποκειμένοι εἰς ἀναπροσαρμογὰς, ὡσάκις ἔχη τις λόγους νὰ υποθέσῃ, ὅτι αἱ βάσεις τῶν παλαιῶν συντελεστῶν ἔπαυσαν νὰ ἰσχύουσιν.

(Ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ κόστους κατὰ πεδίου γενέσεως αὐτοῦ). (Τοπικὴ ἀποψη).

Ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ κόστους ἀπὸ τοπικῆς ἀπόψεως, ἀποβλέπει νὰ προσδιορίσῃ τὰ ἐξόδα, ἀναπροξενθέντα εἰς ἓνα (γεωγραφικῶς ἢ διοικητικῶς) διακεκριμένον χώρον τῆς ἐπιχειρήσεως.

Χαρακτηριστικὸν ἐν προκειμένῳ εἶναι, ὅτι ὁ ὑπολογισμὸς αὐτὸς βασιζεται ἐπὶ τῶν, δι' ἐν ὀρισμένον χρονικὸν διάστημα ὑπολογισθέντων, ἐξόδων καὶ ἀναφέρεται εἰς τὰ προϊόντα, ἅτινα ἐκπορεύονται ἀπὸ τὰ ἐκάστοτε διακεκριμένα πεδία παραγωγῆς. Ἐν τῇ βιομηχανικῇ ἐπιχειρήσει θεωροῦνται ὡς τοιαῦτα α) τὰ κέντρα ὕλικου (ἀγαρὰ—ἐναποθήκειαις—διαχειρίσις). β) Τὰ κέντρα παραγωγῆς καὶ γ) Τὰ κέντρα πωλήσεως.

Καὶ διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῶν ἐξόδων ἀπὸ τοπικῆς ἀπόψεως, δύναται τις νὰ ἀκολουθήσῃ ἀναλογικὸν μέτρον ὡς ἀνωτέρω. Θὰ διακρίνωμεν δηλαδὴ μεταξὺ ἁμέσων καὶ ἑμμέσων ἐξόδων.

Τὸ σύνολον τῶν ἑμμέσων ἐξόδων τῆς ἐπιχειρήσεως, τῶν ὑπολογισθέντων βάσει τῆς χρονικῆς μεθόδου καὶ ἀναλογούτων εἰς τὴν ὑπὸ παρατήρησιν περίοδον, θὰ καταμετρηθῇ εἰς τὰ διάφορα παραγωγικὰ κέντρα, βάσει ἐνὸς συντελεστοῦ, ὁ καθορισμὸς τοῦ ὁποίου δύναται νὰ λάβῃ χώραν βάσει τῶν κάτωθι: Τῆς ποσότητος ἢ τῆς ἀξίας παραγωγῆς ἐκάστου πεδίου. Τοῦ ἀπασχολουμένου ἐν αὐτῷ προσωπικοῦ. Τῆς τεχνικῆς δυναμικότητος αὐτοῦ. Τῆς ἀξίας τῶν ἐν αὐτῷ χρησιμοποιουμένων πρώτων ὑλῶν. Τοῦ χώρου ἐκάστου πεδίου ἢ τῆς ἐν ἐκάστῳ πεδίῳ συντελεσθεῖσης χρονικῆς ἀπασχολήσεως κλπ.

Πρὸς ἐκτίμησιν τοῦ βαθμοῦ ἀκρίβειας τοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων τῆς τοπικῆς κατανομῆς, ὑπευθυμίζωμεν, ὅτι, ὅταν ἤδη εἰς τὴν χρονικὴν κατανομὴν ἐνυπάρχῃ τὸ στοιχεῖον τῆς αὐθαίρεσας, εἶναι προφανές, ὅτι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τοῦ τοπικοῦ ἐπιμερισμοῦ, ἔπαυται αὕτη, διότι ὑπεσιόγεται καὶ ἡ αὐθαίρεσις τῆς κατανομῆς τῶν ἐξόδων τῆς περιόδου εἰς τὰ διάφορα πεδία, ὡς δὲ

να τοί τις εύχερώς να φρατασθῆ, ἀναλογιζόμενος τὴν πληθώραν τῶν ὡς ἀνω ἀπαριθμηθέντων σχετικῶν συντελεστῶν καταλογισμοῦ.

Θὰ ὠδήγει μακρὰν, ἂν ἠσχαλαίμεθα περισσότερο με τὸν τοπικὸν ὑπολογισμὸν τοῦ κόστους. Ἡ τοπικὴ ἀπομὴ τῶν ἐξόδων ἐξυπηρετεῖ σκοποὺς καθαρῶς διοικητικοῦ-διαχειριστικοῦ καὶ ἀποβλέπει ἴδια εἰς τὴν παρακολοθοῦθσιν καὶ τὸν Ἐλεγχον τῆς οικονομικότητος καὶ σπατάλης εἰς τὰ διάφορα πεδία παραγωγῆς. Συνεπῶς καθίσταται πρακτικῶς χρήσιμος, ἴδιος διὰ τὰς μεγάλας βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις. Ἐφιστῶμεν μόνον τῆς προσοχῆν, ὅτι ἡ σύγκρισις τῶν ἐξόδων μεταξὺ διαφόρων πεδίων, ὡς καὶ διαφόρων χρονικῶν περιόδων, θὰ πρέπει βεβαίως νὰ γίνεταί βάσει σχετικῶν ἀριθμῶν, λόγω τῆς διακυμάνσεως τῆς παραγωγῆς, ἀπὸ πεδίου εἰς πεδίου καὶ ἀπὸ περιόδου εἰς περίοδον.

Προκοστολόγησις καὶ πολιτικὴ τιμῶν.

Κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν πολιτικῆς ἀμέσου ἐπιδράσεως ἐπὶ τῶν τιμῶν, βασικὴ ἐπιδίωξις τοῦ ἐπιχειρηματίου θὰ πρέπει νὰ εἶναι: ἡ παραγωγή καὶ πώλησις τόσων ποσοτήτων τῶν προϊόντων καὶ ἐν συνδυασμῶ πρὸς μίαν τοιαύτην τιμὴν, ὥστε νὰ προκύπτῃ τὸ μεγαλύτερον δυνατὸν κέρδος. Τὸ κέρδος ὁμοῦ ἐξαρτῶται καὶ ἀπὸ τὸ κόστος τῶν προϊόντων. Τὸ κόστος δὲ καὶ ἀπὸ τὸν βαθμὸν ἀπασχολήσεως, καὶ συνεπῶς ἀπὸ τὸ μέγεθος τῶν πωλήσεων. Αἱ ἀνωτέρω ἀναπτυχθεῖσαι σκέψεις, περὶ τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ κόστους, ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῆς προϋποθέσεως, ὅτι ἡ ποσότης τῶν παραχθέντων προϊόντων εἶναι γνωστὴ. Εἰς τὴν περίπτωσιν ὁμοῦ τῆς προκοστολογήσεως ἢ τοῦ προσδιορισμοῦ τῶν ὀρίων τιμῆς πωλήσεως, δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωμεν ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἐξέλιξιν τοῦ μεγέθους τῆς ζητήσεως τῶν προϊόντων καὶ συνεπῶς καὶ τῆς διαμορφώσεως τῆς ἀπασχολήσεως. Προκειμένου λοιπὸν νὰ προκοστολογήσωμεν διὰ τοὺς ὡς ἀνω λόγους, θὰ πρέπει νὰ καθορίσωμεν, ἔστω ὑποθετικῶς, βαθμὸν τινα ἀπασχολήσεως, δυνάμενον νὰ ληφθῆ ὡς βάσις ἐκινήσεως διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ κόστους.

Εἰς τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν δύναται τις νὰ ἀπαντήσῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου διαφόρους ἀπόψεις:

Ὁ Schmidt εὐρίσκει ὡς ὀρθόν, ὅταν ἐκκινή τις ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν μῆδὲς πλήρους ἀπασχολήσεως. Πρέπει ὁμοῦ νὰ ἀμολογηθῆ ὅτι μία τοιαύτη ὑπόθεσις σπανίως ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰ πράγματα.

Ὁ Hellauer ζητεῖ, ὅπως τίθη ὡς βάσις ἐκεῖνος ὁ βαθμὸς ἀπασχολήσεως, ὅστις ἐπιβάλλεται ἐξ ἐκείνης τῆς τιμῆς πωλήσεως, ἐξ ἧς προκύπτει ἡ ἀνωτάτη διὰ τὴν ἐπιχείρησιν οικονομικὴ ἀποδοτικότητα.

Ὁ Schultz ἀντιθέτως ζητεῖ, ὅπως τίθεται ὡς βάσις ἐκεῖνος ὁ βαθμὸς ἀπασχολήσεως, ὅστις προκύπτει ἐξ ἐκείνης τῆς κατωτάτης τιμῆς πωλήσεως, κάτωθεν τῆς ὁποίας ἡ λειτουργία τῆς ἐπιχειρήσεως παύει πλέον νὰ καθίσταται ἀποδοτικὴ.

Ὁ Schmalenbach ζητεῖ ὅπως κατὰ τὴν κοστολόγησιν, εἰς περίπτωσιν καθυστερούντων ἢ προτρεχόντων ἐξόδων, δοθῆ μεγαλύτερα βαρύτης εἰς τὸ ἐν αὐτῷ περιλαμβανόμενον τιμῆμα τῶν ἀναλογικῶν ἐξόδων.

Ἡ στατιστικὴ εἰς τὴν κοστολόγησιν.

Αὕτη παρακολουθεῖ ἀφ' ἐνὸς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀπολύτου μεγέθους καὶ τὴν διάρθρωσιν τῶν ἐξόδων, κατὰ εἶδη, παραγωγικὰ κέντρα, καθ' ὁμάδας, ὡς καὶ κατὰ περιόδους καὶ δὴ ὄχι μόνον τῆς ἴδιας ἐπιχειρήσεως, ἀλλὰ καὶ εἰ δυνατὸν καὶ τῶν ξένων, ἐφ' ὅσον αὐταὶ ἐμφανίζουσιν ὁμοίαν τεχνικὴν καὶ ὀργανωτικὴν διάρθρωσιν.

Εἰς τὴν στατιστικὴν τῆς κοστολογήσεως ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζουσιν τὰ κάτωθι κριτήρια παρακολοθηθήσεως:

Τὸ γενικὸν κριτήριον τῶν ἐξόδων, χρῆσιμον διὰ τὴν μὸρφωσιν γνώμης, ὡς πρὸς τὰς διαρθρωτικὰς σχέσεις μεταξὺ ἐξόδων καὶ περιουσίας. Τοῦτο ἐξευρίσκειται διὰ μετρήσεως, τοῦ συνόλου τῶν ἐξόδων, διὰ τοῦ συνόλου τῆς περιουσίας.

Κριτήριον παρακολούθησως του κόστους της παραγωγικής επιφυλακής μίθς επιχερήσεως αποκτώμεν, μετρούντες τὸ σύνολον τῶν σταθερῶν ἐξόδων, διὰ τοῦ γενικοῦ συνόλου τῶν ἐξόδων.

Κριτήριον παρακολούθησως τοῦ κόστους της παραγωγικῆς λειτουργίας, θὰ ἤδυνάτο νὰ θεωρηθῆ τὸ μέγεθος, τὸ προκύπτει ἐκ τῆς μετρήσεως τῶν ἀναλογικῶν (συμβαδίζοντων) ἐξόδων, διὰ τοῦ συνόλου τῶν ἐξόδων.

Κράτος καὶ τιμαί.

Εἰς περιπτώσεις σπάνως ἀγαθῶν, ὁ συναγωνισμὸς τῶν καταναλωτῶν ὠθεῖ πρὸς τὰ ἄνω τὰς τιμὰς τῶν ἀγαθῶν καὶ δημιουργεῖ δι' αὐτοὺς προβλήματα, ἀτινα οὔτοι δὲν δύναται εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις νὰ ἀντιπρωταίσουν διὰ τοῦ (δυσχιροῦς ἄλλωστὲ) συνασπισμοῦ των. Τὸ κράτος ἐκκοινοῦ ἰδίᾳ ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν τῆς ἐν γένει μειωτικῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ θέσεως τῶν καταναλωτῶν, ἐπιχειρεῖ νὰ βοηθήσῃ αὐτοὺς διὰ διαφόρων τρόπων καὶ ἰδίᾳ, ἀφ' ἑνὸς διὰ τῶν διατιμήσεων καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς ἀναλήψεως ἑμπορίας ἐκ μέρους του. Ὡς διατιμήσεις χαρακτηρίζονται αἱ ὑπὸ τοῦ κράτους αὐτονομίᾳ καθοριζόμεναι τιμαί, ἐννοεῖται τῶν ὁποίων εἶον νὰ μεταβιβάζωνται ἢ νὰ μαθούνητο ὠρισμένα ἀγαθὰ ἢ νὰ ἑκτελοῦνται ὠρισμένα ὑπηρεσία. Εἰς τοὺς μὴ συμμορφουμένους πρὸς τὰς διατιμήσεις ἐπιβάλλονται κατὰ κανόνα διαφόρων εἰδῶν κυρώσεις.

Ἀπὸ κοινωνικῆς ἀπόψεως ὀρθὴ διατιμῆσις δὰ ἦτο ἐκείνη, ἣτις ἀποβλέπει νὰ προσαρμώσῃ τὰς τιμὰς εἰς τὸ εἰσόδημα τῶν οικονομικῶς ἀνεπαρκῶν τῶν ἄνθρωπων. Εἰς τὴν πραγματικότητι ὅμως, ὁ αὐτονομὸς καθορισμὸς τῶν τιμῶν, ἀποβλέπει νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο διὰ τῆς ποταξέως τῶν ὑπερβολικῶν τιμῶν. Ἐπιδιώκεται δὲ τοῦτο ἐνίοτε καὶ διὰ τοῦ περιορισμοῦ τοῦ κέρδους, μέθοδος, ἣτις δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀδηγήσῃ ὑποχρεωτικῶς εἰς τὴν ὡς ἄνω ἐπιθυμουμένην προσαρμογὴν.

Διὰ νὰ λάβῃ τις μίαν ἰδίαν, τῶν κατὰ τὴν διατιμῆσιν κράτους τῶν ἀρχῶν ὡς πρὸς τὰ ἐξοδα ἄτινα σιμῆθως ἀναγνωρίζονται, θὰ ἀναφέρωμεν ἐν συνεχείᾳ ἑξῆς ἄτινα ἠμέλιχθῃ τὸ Γερμανικὸν κράτος κατὰ μίαν τῶν προπολεμικῶν περιόδων. (Ὅλοι δὲ γνωρίζουεν ὅτι ἡ Γερμανία συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν χωρῶν ἐκείνων, αἰτινες ὑπαβάλλουν τὰ σχετικὰ μὲ τὴν οικονομικὴν πολιτικὴν μέτρα, εἰς προηγούμενον ἐξονυχιστικὸν ἑλεγχον ἀπὸ θεωρητικοὺς καὶ προσωπικοὺς ἀνθρώπους). Ὡς τοιοῦτα ἐξοδα ἀνεγνωρίσθησαν:

- α) Ἡ τιμὴ τῆς ἀγορᾶς τῶν πρώτων ὑλῶν τοῦ προϊόντος ἢ ἡ τῆς κατασκευῆς τούτου.
- β) Τὰ εἰδικὰ ἐξοδα τῆς ἐπιχερήσεως (ἐξοδα παραγωγῆς) ἀναποθηκεύσεως, ἀσφαλέσεως, ἐναποθέσεως κλπ.)
- γ) Τμῆμα τῶν γενικῶν ἐξόδων τῆς ἐπιχερήσεως, τῶν προσδιοζόντων εἰς ταύτην.
- δ) Ἀποζημιώσεις (τόκος, ἴδιου καὶ ξένου) κεφαλαίου.
- ε) Δι' ἀποδεματικά πρὸς συμφρισμὸν ζημιῶν.
- στ) Ἀποζημιώσεις διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἐπιχερηματίου προσφερθείσαν ἔργασίαν, καθοριζομένην συμφώνως πρὸς τὴν ἐν τῇ ἐπιχερήσει θέσιν του.

Εἶδομεν ἀνωτέρω, κατὰ τὴν περιγραφὴν τῶν γενικῶν ἀρχῶν ὑπολογισμοῦ τοῦ κόστους, πόσον φάσις δύσκολον εἶναι νὰ προσδιορίσῃ τις τὰ ἐξοδα καὶ γενικῶς, ἀλλὰ καὶ πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν ἐξοτουμικτικῶς. Κατόπιν τούτου, δύναται τις νὰ φαντασθῆ πᾶσαν ἀξίαν δύναται νὰ ἔχουν αἱ διάφοροι ἐπὶ τῆς ἐξοκρίβώσεως τοῦ κόστους στηριζόμεναι προσπάθειαι διατιμήσεως καὶ συνεπῶς καὶ περὶ τοῦ κατὰ πόσον δύναται τις νὰ ἀμιλή περὶ δικαίας τιμῆς καὶ ἐν γένει περὶ δικαίας διατιμήσεως.

Αἱ διατιμήσεις κατὰ κανόνα προξενουὺν ζημίαν εἰς τὸν ὑφιστάμενον ταύτας ἐπιχερηματίαν, ἣτις μὴ ἀφειλομένη εἰς ὑπατιότητα αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπιβληθείσα ἑκατέρωθεν ὑπὸ τοῦ κράτους, θὰ ἤδυνάτο νὰ θεωρηθῆ ὡς μία οὕτως εἶπέν φορολογία ὑπὲρ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Μὴ οὕσα δὲ γενικὴ τοιαύτη, ἀποτελεῖ καὶ μικροπτικῶν μέτρον. Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν διατιμήσεων συναντᾷ ἀντίδρασιν καὶ θὰ

Ήθύντο να είχαν ίσως επιτυχία, εάν υπήρχεν ἡ δυνατότης πλήρους ἐλέγχου, ὡς συμβαίνει π.χ. κατὰ τὴν διατίμησιν τῶν μεθώσεων ἀκινήτων. Ἄλλ' ἀκόμη καὶ εἰς πῶσαι περίπτωσιν ἔπιτυχῶς αὐτῶν ἐφαρμογῆς, δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῆ καὶ ἡ λαοθάνατος δυνατότης μεταβιβάσεως τῆς ζημίας, μέσω ἄλλων οἰκονομικῶν πράξεων καὶ ἀτόμων. Δυνατότης, ἦν πάντοτε καὶ ἀσυναίσθητος χρησιμοποίησις ἡ ἰδιωτικῆς οἰκονομίας. Δὲν πρέπει δὲ νὰ λησμονηθῆ τις, ὅτι ἐνίοτε αἱ διατιμήσεις ἔπιφέρουσιν τελικῶς ἀντίθετον τοῦ ἐπιδοκουμένου ἀποτέλεσμα, ὄχι τόσοσιν λόγῳ τῆς ἀποκρίσεως τῶν εἰδῶν, ὅσον λόγῳ χαλαρώσεως τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος, ἕνεκα τῆς μειώσεως τῶν περιθωρίων τοῦ κέρδους, συνεπαγομένης δυσῶν τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν, ὄχι μόνον διότι ταῦτα ἐπιβαρύνονται μὲ περισσότερα ἐξοδα, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῆς περιορισμένης προσφορᾶς αὐτῶν. Ἐπίσης ἡ διατίμησις τῆς τιμῆς μεθώσεως τῶν κεφαλαίων (τοῦ τόκου) ἐπιβρᾷ ἐπὶ τοῦ μεγέθους τῶν καταθέσεων καὶ ἐπὶ τῆς δυνατότητος ἐξυμνήσεως κεφαλαίων.

Εἰς τὸ παρὸν κεφάλαιον ὑπόκειται νὰ ὑπευθυμίσωμεν ἐπίσης, ὅτι ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀσκήσεως αὐστηροτέρας πολιτικῆς αὐταρκείας καὶ τῆς διοχετεύσεως τῶν ἀγαθῶν πρὸς κοινωνικῶς ἢ ἠθικῶς χρήσιμους κατευθύνσεις, τὸ κράτος δύναται νὰ προβῆ εἰς δεσμίσεις καὶ ἐπιτάξεις. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν δεσμιῶσεων, τὰ ἀντικείμενα παραμένουσι εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ἰδιοκτῆτου των, τοῦ κράτους δικαιούμενου νὰ ἀπογορεύσῃ τὴν ἐλευθέρου διάθεσιν αὐτῶν καὶ ὀρίζοντος τὸν τρόπον διαθέσεως τούτων. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἐπιτάξεων, τὰ ἀντικείμενα ἢ τὰ ἐργαστάσια, περιέρχονται εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ κράτους, διὰ διάστημα καὶ σκοπὸν καθοριζόμενον παρ' αὐτοῦ.

γ) Ἡ ἐπικράτης ἐν τῇ ἀγορᾷ διὰ τοῦ συνασπισμοῦ.

Τὰ πλεονεκτήματα τοῦ συνασπισμοῦ.

Ἡ ἐπικράτης μὴς ἐπιχειρήσεως εἰς τὴν ἀγορὰν, δύναται νὰ ἐπιδιωχθῆ καὶ διὰ μίαν προσωρινῆς ἢ μονιμοτέρας, χαλαρῆς ἢ συμπαγοετέρας, ἐνώσεως μὲ ἄλλους ἐπιχειρήσεις, ἐπιτυχαιοσύμην διὰ ταύτης κυρίως τῶν κάτωθι:

1. Μείωσιν ἢ ἐξάλειψιν τοῦ συναγωγισμοῦ καὶ ἐνίοτε ἀπόκτησιν μονοπωλικῆς θέσεως.
2. Ἐλεγχον τῆς παραγωγῆς καὶ συνεπῶς πρᾶλησιν ὑπερπαραγωγῆς.
3. Ἐξοικονομῆσιν ἐξόδων παραγωγῆς καὶ διοικήσεως.
4. Ἐξασφάλισιν πραγμῆβειας πρῶτων ὀλῶν καὶ ἀγορῶν ἀναποθέσεως τῶν προϊόντων των.
5. Ἐκμετάλλευσιν τοῦ πλεονεκτήματος τῶν χαμηλῶν τιμῶν ἀγορᾶς κατὰ τὴν συγαιντρῶτικὴν ἀγορὰν καὶ μεταφορὰν μεγάλων ποσοτήτων.
6. Ἐπέκτασιν τῆς οἰκονομικῆς ἰσχύος τῶν συμμετεχόντων.

Τὰ εἶδη τῶν ἐνώσεων.

Αἱ κυριώτεροι μορφαὶ τῶν ἐνώσεων τούτων εἶναι τὸ Καρτέλ, ἡ Κοινοπραξία συμφερόντων, τὸ Κουσίον καὶ τὸ Τράστ.

Τὰ καρτέλ ἀποτελοῦν ἐνώσεις ἐπιχειρήσεων βάσει ἀπλῶν συμφωνιῶν, μὲ σκοπὸν ὅπως, αἱ συμμετέχουσαι ἐπιχειρήσεις ἐν κοινῇ δρᾶσι καὶ ἀνευ ἐγκαταλείψεως τῆς αὐτοτελείας των, ἑνομοῖουσιν ἐπιδοξίαν τινα πρὸς τὸ συμφέρον των.

Οὗτω π.χ. ὑπάρχουν καρτέλ καθορίζοντα: Τὸν τόπον καὶ ἀετῖνα δρᾶσεως (πωλήσεως) ἐκάστης συμμετεχούσης ἐπιχειρήσεως, τοὺς δρους: πληρωμῆς καὶ παραδόσεως, τὴν ποσότητα, τὸ εἶδος, τὴν τεχνικὴν καὶ τὴν ὀργανῶσιν τῆς παραγωγῆς των, τὰ μεγέθη τῶν πωλήσεων δι' ἐκάστην ἐπιχείρησιν, ὡς καὶ τὸς ἐλαχίστους τιμὰς πωλήσεως. Ὑπάρχουν ἐπίσης καρτέλ, ἅτινα ἔχουν δημιουργήσει μίαν κεντρικὴν ὀργανῶσιν πωλήσεως καὶ ἄλλα, συγκεντρῶνοντα καὶ δισπῶντα, ἢ ἐξισῶνοντα τὰ κέρδη μεταξὺ τῶν συμμετεχουσῶν ἐπιχειρήσεων (Συνδικάτα).

Εἶναι φυσικόν, ἡ προσπάθεια τῶν εἰς τοιαύτας ἐνώσεις συμμετεχουσῶν ἐπιχειρήσεων, νὰ στρέφεται εἰς τὴν ἀπόκτησιν ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλυτέρων συμμετορικῶν δικαιουσιῶτων, ἵνα τῶν ἐκ τῆς δρᾶσεως τῶν καρτέλ ἀπορροῶντων κοινῶν ωφελημάτων (ἀγῶν ποσοστῶν συμμετοχῆς). Συνέπεια τῆς τοιαύ-

της συμπεριφορᾶς τῶν εἰς αὐτὸς συμμετεχόντων εἶναι ἐνίστι η ἠσυχία τῆς ἀνάγκης συμπήξεως ἐνώσεων ἀσθητοτέρας μορφῆς. Οἱ πλέον συνηθέστεροι τύποι εἶναι: ἡ κοινοπραξία συμφερόντων, τὸ κοινοὶν καὶ τὸ τράστ. Μὲ τὴν περιγραφὴν τῶν κυρίων χαρακτηριστικῶν τούτων θὰ ἀσχαληθῶμεν ἐν συνεχείᾳ.

Ἡ κοινοπραξία συμφερόντων, συνίσταται εἰς μίαν κοινὴν συνεργασίαν τῶν συμμετεχομένων ἐπιχειρήσεων διὰ τὴν ἐπιδίωξιν ἐνὸς κοινοῦ σκοποῦ (π.χ. ἐκμετάλλευσις ἐνὸς μεταλλείου, προμήθεια πρώτων ὕλων κλπ.) καὶ δύναται νὰ λάβῃ ἐνίστι ἴδιαν νομικὴν ἐπιχειρηματικὴν μορφήν.

Τὸ Κοινόν ἀποτελεῖ μίαν ἐκόμη συμπαγέστεραν μορφήν κοινῆς συνεργασίας, στηριζομένης περισσώτερον ἐπὶ τῆς κεφαλαιουχικῆς δεσμιύσεως τῶν συμμετεχόντων καὶ ἀποβλητοῦσις εἰς κοινὴν ἐκμετάλλειαν. Τὸ κοινόν ἔχει ἴδιαν νομικὴν μορφήν, ἐνῶ ἡ διοίκησις αὐτοῦ παραμένει κοινὴ δι' ὅλας τὰς συμμετεχοῦσας ἐπιχειρήσεις. Ἀναλόγως τῆς ὑπογραμμίσεως τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου τῶν ὡς ἄνω χαρακτηριστικῶν τοῦ κοινόν, διακρίνομεν διαφόρους μορφὰς αὐτοῦ, ἡ ἀνάσεις τῶν ὁποίων ἐφεύγει τοῦ πλαισίου τοῦ παρόντος.

Τὸ Τράστ θὰ ἠδύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐν εἶδος κοινόν εἰς τὸ ὁποῖον αἱ συμμετεχοῦσαι ἐπιχειρήσεις χάνουν καὶ τὴν διοικητικὴν αὐτῶν αὐτοτέλειαν. Πρόκειται δηλαδὴ μᾶλλον περὶ συγχωνεύσεως περισσώτερον ἐπιχειρήσεων.

Ἐνος ἄλλου ἐνδιαφέρων τύπος ἐνώσεως ἐπιχειρήσεων, εἶναι ἐκεῖνος ὁστις χαρακτηρίζεται ὡς Κεφαλαιουχικὸν κοινόν, τὸ περιεχόμενον τοῦ ὁποῖου συνίσταται, ὄχι εἰς τὴν παραγωγὴν εἰδῶν τινῶν, ἀλλὰ εἰς τὴν ἐμπορίαν: εἴτε κεφαλαιῶν, εἴτε συμμετοχικῶν δικαιωμάτων εἰς ἐπιχειρήσεις, εἴτε ἱδρυτικῶν τίτλων. Αἱ ἐνώσεις ὁμοῦ αὐταὶ ἀποτελοῦν, περισσώτερον μορφὰς κεφαλαιουχικῆς ἐμπορικῆς δράσεως, παρὰ τοιαύτης ἀντιμετωπίσεως τοῦ συναγωνισμοῦ.

δ' Κράτος καὶ συναγωνισμός ἐν γένει.

Ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων καὶ ἴδια εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν προσφερόντων ταῦτα, ἡ Πολιτεία, ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν ἐκδίωξιν τοῦ συναγωνισμοῦ ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς χρηστότητος. Πρὸς ἐπίτευξιν τούτου εἶναι ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα μέτρα τοῦ κράτους, εἶναι ἡ καταπολέμησις τοῦ ἀθέμιτου ἀνταγωνισμοῦ. Καίτοι εἰς ἅπαντα τὰ κράτη τὸ δυτικὸν πολιτισμὸς ἐπικρατεῖ καθέστως τῆς ἐλευθερίας καὶ εἰς τὰς οἰκονομικὰς συναλλαγὰς, ἐν τούτοις ἡ πολιτεία ἔλαβε μέτρα, ὅπως ἀποφευχθῶν ἢ περιορισθῶν ἀκρότητες τινές, ἐρχόμενοι εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς λοιποὺς ὑπὸ ταύτης ἐπιδικωρόμενος σκοποῦς καὶ διὰ διαφόρων μέτρων προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχῃ ὅπως ἡ διενέργεια συναλλαγῶν ἀσκηθῆ μὴ ἀνταγωνιστικῶς, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ τρόπον ἀντικείμενον εἰς τὰ χρηστά ἦθη. Ἰδιαίτερος ἀπαγορεύονται αἱ ἀνακριβεῖς δηλώσεις, ὡς πρὸς οἰουδήποτε στοιχείου δυνάμενον νὰ ἐπηρεάσῃ τὸν καταναλωτὴν πρὸς ἀγορὰν ἐνὸς ἀγαθοῦ καὶ καταδικᾶται ἡ νοθεία, ἡ λιποβαρὴς στάθμισις κλπ.

ε' Ἡ προστασία τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας.

Ἡ ἐπιτυχὴς ἰδέα, ὡς πρὸς: τὸ εἶδος παραγωγῆς, τὴν ποιότητα, τὴν μορφήν ἢ τὴν ἑμφάνισιν ἐνὸς προϊόντος τὴν ἐπωνυμίαν τῆς ἐπιχειρήσεως, δύναται νὰ εἶναι καὶ κατὰ κανόνα εἶναι, εἰς ἕκ τῶν κυριωτέρων συντελεστῶν τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτυχίας μὴς ἐπιχειρήσεως.

Τὸ γεγονός τούτο, ἐπιχειροῦν, ἐμμέσως ἢ ἀμέσως, νὰ οἰκειοποιηθῶν ἢ ἄλλως πῶς νὰ ἐκμεταλλευθῶν, πρὸς ὅσον ξένα πρὸς τὸν σκόπον τὴν ἐν λόγῳ ἰδέαν.

Καὶ κατὰ τοῦ ἀθέμιτου ἀνταγωνισμοῦ τῆς μορφῆς ταύτης, τὸ κράτος ἔλαβε διάφορα μέτρα πρὸς προστασίαν: τῶν ὑποδειγμάτων (σχεδίων) τῶν ἐπωνυμιῶν τῶν εὑρεσιτεχνικῶν καὶ τῶν σημάτων. Διὰ τούτων παρέχει τὸ κράτος τὴν δυνατότητα εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους, νὰ κατοχυρώσων ταῦτα ἐναντι παντός ἀπομιμητοῦ, προβαίνοντες εἰς τὴν διενέργειαν ὡρισμένων ὑπὸ τοῦ νόμου διαγραφόμενων διοικητικῶν πράξεων. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς εὑρεσιτεχνίας τὸ κράτος χορηγεῖ καὶ ἐγγυητικὴν προστασίαν, παρέχοντες εἰς τοὺς εὑρεσιτεχνικοὺς ἀπὸ τῆς ἀπώλειας αὐτοῦ ἑα-

κοιτας, τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα, τὸ προνόμιον ὅπως ἐπιδίδεται ἐξ ἐπαγγέλματος εἰς τὴν παραγωγὴν, πώλησιν, χρησιμοποίησιν καὶ ἔμποριαν τοῦ ἀπτικειμένου τῆς ἐφευρέσεως δι' ὠρισμένην ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζομένην χρονικὴν διάρκειαν (Δίπλωμα εὑρεστικῆς).

στ' Ἡ πολιτικὴ τοῦ βιομηχανοῦ καὶ ἡ πνευματικὴ ἰδιοκτησία.

Ἡ σημασία τῶν ἐν λόγω προνομίων διὰ τὴν ἐπιτυχή ἐπιχειρηματικὴν δράσιν, ὑπαχρεώνει τὸν ἐπιχειρηματίαν ὅπως ἀκολουθῆ καὶ ἀνάλογον πολιτικὴν περὶ ταῦτα. Αὕτη δύναται νὰ κατευθύνεται, ἐφ' ἐνὸς ἐντὸς τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐκτὸς ταύτης.

Ἐκτὸς τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀποβλέπει αὕτη: εἰς τὴν διαφώτισιν τοῦ προσωπικοῦ σχετικῶς. εἰς τὸς πρὸς τοῦτο συμβουλὰς, ὡς πρὸς τὴν κατοχύρωσιν τῶν σημάτων καὶ ἐν ἀνάγκῃ εἰς τὴν μύησιν τούτου εἰς τὰ ζητήματα τῆς σχετικῆς νοσημικῆς προστασίας. εἰδικὴν ἀπασχόλησιν ἀπαιτεῖ ἡ παρακολούθησις καὶ διαχειρισίς κτηθέντων σχετικῶν δικαιωμάτων. Ἐξω τῆς ἐπιχειρήσεως, ἡ πολιτικὴ τοῦ ἐπιχειρηματίου ἀποβλέπει: εἰς τὴν ἀπόκτησιν, ἀμυναν καὶ ἐυδεχομένως εἰς τὴν προστασίαν, ἢ καταπολέμησιν, ξένων ἐπεμβάσεων καὶ ἀναμίξεων, εἰς τὴν σύναψιν συμφωνιῶν ἀποκτήσεως ἀδειῶν, χρήσεως καὶ ἀνταλλαγῆς μεθόδων, ὡς καὶ εἰς τὴν συνεργασίαν μὲ ἄλλας ἐπιχειρήσεις, διὰ τὴν κατοχύρωσιν σχετικῶν ἰδιοκτησιῶν εὑρεστικῶν.

ζ' Κράτος καὶ συναγωνισμὸς εἰδικώτερον.

Ἐκτὸς τῶν ὡς ἄνω γενικῶν κατὰ τοῦ συναγωνισμοῦ μέτρων, δύναται τὸ κράτος νὰ λάβῃ καὶ εἰδικώτερα τοιαῦτα, κατὰ τοῦ ἐκδηλουμένου ἐκ μέρους ξένων ἐπιχειρήσεων, ἀφ' ἐνὸς εἰς τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν διεθνή ἀγοράν.

Ὁ ξένος συναγωνισμὸς εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἀγοράν.

Ὁ συναγωνισμὸς τῶν ξένων ἐπιχειρήσεων ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ἀγορᾷ δύναται νὰ ἀντιμετωπισθῆ ὑπὸ τοῦ κράτους δι' ἀπειθείας ἀπαγορεύσεως, ἢ περιορισμοῦ, τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ξένων, τὰ ἐγχώρια συναγωνιζόντων προϊόντων. β) δι' ἐπιβολῆς αὐστηρῶν χρηματικῶν τελῶν ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων ξένων προϊόντων (Δασμοί). γ) διὰ καταλλήλου συναλλαγματικῆς πολιτικῆς. δ) διὰ καταρτίσεως εἰσοικῶν ἐμπορικῶν συμβάσεων. ε) διὰ προτιμήσεως τῶν ἐγχωρίων προϊόντων εἰς τὰς περιπτώσεις κρατικῶν προμηθειῶν.

Κράτος καὶ διεθνὴς συναγωνισμὸς.

Ἡ συμβολὴ τοῦ κράτους εἰς τὴν διάδοσιν τῶν ἐγχωρίων προϊόντων εἰς τὴν διεθνή ἀγοράν, ἐκδηλοῦται διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τὴν δράσιν τῶν εἰς τὴν διεθνή ἀγοράν, ἐξασφαλιζομένης: διὰ καταρτίσεως ἐμπορικῶν συμβάσεων. διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς διεθνῆς ἐκθέσεις. διὰ τῆς δράσεως τῶν ἐμπορικῶν ἀκολουθῶν. διὰ τῆς διευκολύνσεως τῶν ἐμπορικῶν ταξιδίων. διὰ τῆς ἐπίδοσιν τῆσεως τῶν ἐξαγωγικῶν ἐπιχειρήσεων. διὰ τῆς χρηργήσεως βραβείων ἐξαγωγῆς. διὰ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν δασμῶν εἰσαχθειῶν πρώτων ὑλῶν ἐπὶ πρὸς ἐξαγωγὴν προοριζομένων προϊόντων. διὰ καταλλήλου συναλλαγματικῆς πολιτικῆς καθ' ἣν ξένον νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει μας ὅτι ἡ ὑποτίμησις τοῦ ἐντοπίου νομίσματος ἰσοδυναμεῖ διὰ τὸν ξένον ἀγοραστὴν ἐγχωρίων ἐμπορευμάτων μὲ μείωσιν τῶν τιμῶν αὐτῶν. Γεγονὸς ὅπερ συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐξαγωγῶν μῆς χώρας, ὡς πρὸς τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα, ἴδια ἕκαστα ἅπαντα χρησιμοποιοῦν ἐντοπίους πρώτας ὑλας. Ἀντίθετα ὅμως εἶναι τὰ ἀποτελέσματα ὅταν, αὐτὴ τῆς ὡς ἄνω ὑποτιμήσεως, λάβῃ χώραν ὑπερτίμησις τοῦ νομίσματος.

9. Ἡ στατιστικὴ τῆς ἐναποθέσεως (τῶν πωλήσεων).

Αὕτη ἐπιλαμβάνεται τῆς παρακολούθησος κυρίως τῶν κάτωθι ζητημάτων:
 α) τῶν ἐνεργῶν καὶ λανθάνουσῶν δυνατοτήτων ἐναποθέσεως, β) τῆς διαφημίσεως, γ) τοῦ μεγέθους τῶν πωλήσεων καὶ δ) τῆς στατιστικῆς τῶν πελατῶν.

α) Ἡ στατιστικὴ δυνατοτήτων ἐναποθέσεως, παρακολουθεῖ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ δυναμικοῦ καταναλωτικῆς, ὡς καὶ τὴν τῆς πραγματικῆς ζήτησεως, τὴν ἐξέλιξιν τῶν τιμῶν, τῶν πτωχεύσεων, τῶν δυσχερειῶν τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως.

β) Ἡ στατιστικὴ διαφημίσεως, παρακολουθεῖ τὴν ἀριθμὸν τῶν εἰδῶν διαφημίσεως, ὡς καὶ τὰς διὰ ταῦτα δαπάνας, ἐπίσης παρακολουθεῖ τὴν ἐπίδρασιν καὶ τὸ οἰκονομικὸν ἀποτέλεσμα διόστις διαφημίσεως. Κριτήριον παρακολούθησεως τῆς ἐπίδρασώς τῆς ἀποκειμένης, μετροῦντες τὰ ἔξοδα διαφημίσεως, διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ἐκδηλωθέντος ὑπὸ τῶν καταναλωτῶν ἐνδιαφέροντος, προκρίπτοντος ἐκ τῶν ἐκ μέρους τούτων ζητηθειῶν πληροφοριῶν ἀπὸ τὴν ἐπιχείρησιν.

Κριτήριον τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς διαφημίσεως ἀποκρίνωμεν, ὅταν μετρήσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ὡς ἀνω ἐνδιαφερομένων, διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πραγματοποιηθειῶν παραγγελιῶν.

γ) Ἡ στατιστικὴ τοῦ ἐξυπόλου τῶν πωλήσεων

Ὑπὸ τὸν ὄρον «ἐξυπόλου πωλήσεων» ἐννοοῦμεν τὰς εἰς μίαν ἀρισμένην περίοδον χρόνου πραγματοποιηθείσας πωλήσεις προϊόντων. Συνήθως χαρακτηρίζεται τοῦτο καὶ ὡς κύκλος ἐργασιῶν.

Ἡ ἐννοια τοῦ συνόλου τῶν πωλήσεων εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν παρακολούθησιν τῆς ἐξελίξεως τῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος, ὡς καὶ τῆς ρυθμίσεως ταύτης.

Ὁ προσδιορισμὸς τῶν πωλήσεων δύναται νὰ γῆνη, εἴτε ποσοτικῶς, εἴτε κατ' ἀξίαν. Ὁ κατ' ἀξίαν προσδιορισμὸς τοῦ κύκλου ἐργασιῶν δύναται βεβαίως νὰ στηριχθῆ ἐπὶ τῶν λογιστικῶν ἔγγραφῶν εἰς τὸν λογαριασμὸν πωλήσεως ἐμπορευμάτων. Ἡ μέθοδος αὕτη, ἔχει ὅμως τὸ μειονέκτημα, ὅτι περιλαμβάνει εἰς τὸν κύκλον ἐργασιῶν καὶ τὸ κέρδος τῆς ἐπιχειρήσεως. Διὰ τὸν λόγον τούτον προτιμᾶται, ὅπως ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ κύκλου ἐργασιῶν, λαμβάνει χώραν διὰ καταμέτρησεως τοῦ περιεχομένου τῶν ἀποθηκῶν, ἐν ἀρχῇ καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς περιόδου καὶ ἐξουρέσεως τῆς διαφορᾶς τῶν δυο. Οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι εἰς τὸ ὡς ἀνω περιεχόμενον, θὰ πρέπει νὰ συναριθμοῦσιν αἱ εἰς τὴν ἀποθήκην γινόμενοι εἰσαγωγαί, ὅπως ἐπίσης θάπρέπει νὰ ἀφαιρεθῶσιν αἱ ἐπιστροφαὶ πωληθέντων προϊόντων.

Δὲν πρέπει νὰ συγχέεται ὁ ὄρος τοῦ συνόλου τῶν πωλήσεων, μὲ τὸν ὄρον τῆς ταχύτητος κυκλοφορίας τῶν πωλήσεων. Ὁ τελευταῖος ὄρος ἐκφράζει πόσας φορές τὸ μέσον ἀπόθεμα (περιεχόμενον) τῆς ἀποθήκης προϊόντων, εἰσχωρεῖ εἰς τὸ σύνολον τῶν πωλήσεων (συντελεστὴς ταχύτητος κυκλοφορίας πωλήσεων).

Ἡ στατιστικὴ τῶν πωλήσεων παρακολουθεῖ τὸ μέγεθος τῶν πωλήσεων κατ' ὄγκον καὶ ἀξίαν, ὅπο ἀπόψεως χρόνου, στρωμάτων καταναλωτῶν, κέντρων πωλήσεως καὶ τρόπου μεταβιβάσεως (μετρητοῆς, ἐπί πιστώσει κλπ.).

Ἡ παρακολούθησις τῶν πωλήσεων κατὰ διάφορα ἄλληλάλληλα χρονικὰ διαστήματα (ἢ κομπύλη δηλ. τῶν πωλήσεων) ἀποτελεῖ τὴν ἔκφρασιν τῆς βιοτικῆς διαδρομῆς τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἡ διαπίστωσις σταθεροτήτων εἰς τὴν κομπύλην τῶν πωλήσεων δύναται νὰ ἀποκαλύψῃ ἐνίοτε οὐκ ἐπινοήσιμα σημεῖα τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως (π.χ. κτυπιεταὶ διαταραχαὶ τῆς κομπύλης ταύτης, δύνανται ἐνίοτε νὰ σημαίνουσι κατασχρήσεις, ἀπωλείας ἢ κλοπὰς).

Βάσει τῆς κομπύλης τῶν πωλήσεων, δύναται τις νὰ προσδιορίσῃ τὸν ρυθμὸν τῶν ἐποχιακῶν διακυβάνσεων τῶν πωλήσεων μὲς ἐπιχειρήσεως. Ἡ γνώσις τούτου, ἀποτελεῖ διὰ τὸν ἐπιχειρηματίαν πολὺτιμον ὁδηγὸν εἰς τὰς προυβουλίας αὐτοῦ, εἰς πάσης φύσεως πρῶτας ὕλας καὶ κεφάλαια (ὅσον ἀφορᾷ τὸν χρόνον καὶ τὴν ποσότητα ἀγορᾶς αὐτῶν) καὶ συνεπῶς δύναται νὰ προφυλάξῃ αὐτὸν ἀπὸ περιττῶν δαπάνων καὶ ἀκαιρίων ἐνεργειῶν.

Χρησίμους ένδειξεις, ως προς την οργάνωσιν τοῦ τμήματος πωλήσεων, δύναται νά μᾶς δώσῃ ἡ εξέλιξις τῶν κριτηρίων τῶν προκλιπόμενων ἐκ τῆς μετρήσεως τοῦ συνόλου τῶν πωλήσεων, δια τοῦ ἐκάστοτε συνόλου: α) ὀλοκλήρου τοῦ προσωπικοῦ τῆς ἐπιχειρήσεως. β) τοῦ προσωπικοῦ τοῦ ἀσχολουμένου μόνον μέ τας πωλήσεις καί γ) τοῦ συνόλου τῶν πελατῶν.

Συσχετίζοντες τὸ σύνολον τῶν πωλήσεων α) πρὸς τὴν ταχύτητα κυκλοφορίας τῶν πωλήσεων, β) πρὸς τὸ εὐχέλυστον ἀπόθεμα καί γ) πρὸς τὴν μέσση διάρκειαν τῶν ἀποθηκευμένων εἰδῶν, θυνάμεθα νά ἀποκτήσωμεν πολυτίμους ένδειξεις διὰ τὴν ἐξελίξιν τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως.

Ἡ δραστηριότης τῶν πωλήσεων (Κύκλου ἐργασιῶν). Ὅπως ὑφίσταται ἐν τῇ ἐπιχειρήσει μία ἀνωτάτη τεχνικὴ δραστηριότης, παραγωγῆς, οὕτω θά ἡδυνάτο τις νά ἀνοζητηθῇ καί μίαν ἀνωτάτην δραστηριότητα πωλήσεων.

Αὕτη δύναται νά ἐξισωθῇ πρὸς τὴν: ἢ κατὰ ἐν ὥρισμένον χρονικὸν διάστημα, παρατηρηθῆσιν μεγίστην πώλησιν, ἢ πρὸς τὴν μέσσην πώλησιν ἢ καί πρὸς τὴν μεγίστην δυνατὴν πώλησιν.

Ἡ ἐκάστοτε πραγματοποιουμένη πώλησις μετρουμένη, διὰ μίαν τῶν ὡς ἀνω θεωρητικῶν τοιούτων, μᾶς δίδει τὸν βαθμὸν δραστηριότητος τοῦ κύκλου ἐργασιῶν τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἡ μέτρησις ταύτης δύναται νά λάβῃ χώραν, εἴτε βάσει τῆς ἀξίας, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ἀνομοιογενῶν προϊόντων, εἴτε βάσει τῶν ποσοτήτων, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ὁμοιογενῶν τοιούτων. Ὁ εἰς ποσότητος ὑπολογισμὸς ἔχει τὸ πλεονέκτημα νά μὴ ἐπηριάζεται ἀπὸ τὰς διακυμάνσεις τῶν τιμῶν.

δ) Στατιστικὴ τῶν πελατῶν. Αὕτη παρακολουθεῖ τὸν ἀριθμὸν τῶν πελατῶν, κατὰ διαμερίσματα, κατὰ ἐπαγγελματικὴν σύνθεσιν, κατὰ οἰκονομικὴν δυναμικότητα, κατὰ διαχωρισμὸν αὐτῶν εἰς ομάδας, ἀνολόγως τῶν συνήθως διδομένων μεγεθῶν παραγγελιῶν κλπ.

Ἡ Στατιστικὴ ἀποστολῆς τῶν παραγγελιῶν παρακολουθεῖ τὰς φορτώσεις, μεταφορτώσεις, σταλίας, μέσα ἀποστολῆς (αὐτοκίνητον, ταχυδρομεῖον, σιδηρόδρομος, πλοῖον κλπ.) ὡς καί κατὰ τόπους παραλαβῆς.

Ὡς κριτήριον διὰ τὴν παρακολούθησιν ἱκανοποιήσεως τῶν πελατῶν ἐκ τῶν προϊόντων μας, θά ἡδυνάμεθα νά θεωρήσωμεν τὸ μέγεθος, τὸ προκύπτει ἐκ τῆς μετρήσεως τῶν ἐπιστραφέντων ἐμπορευμάτων, διὰ τοῦ συνόλου τῶν πωλήσεων.

ΙΧ) ΠΑΡΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ

Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπιχειρήσεως ὅπως διατηρῇ ἀνάλογον μέ τὰς ἀπαιτήσεις τρίτων ρευστότητα, διάφοροι λόγοι οὐς ἀνωτέρω μᾶς εἰδῆθῃ ἡ εὐκαιρία νά ἀναφέρωμεν καί ἡ συνειδησις ἀπὸ τῆς ἄλλης πλευρᾶς, ὅτι ἡ ἐπίτευξις ρευστότητος διὰ διατηρήσεως ὑπερβολικῶν ποσοτήτων συγκεκριμένου χρήματος, συνεπάγεται ἀπώλειαν τόκων, ὧστε τὸν ἐπιχειρηματιᾶν ὅπως ἐξεύρη τρόπους ἵνα τὰ περιουσιακὰ αὐτοῦ στοιχεῖα ἐνέχουν μὲν ρευστότητα ἀλλὰ παραλλήλως διὲ μὴ παραμένουν στείρα, ἀνεὺν ἀποδόσεως.

Τὰ κυριώτερα μέσα πρὸς ταῦτο εἶναι: ἡ κατάθεσις ἀμειψ ἐἰς τοκοφόρους λογαριασμοὺς παρὰ Τραπεζαῖς καί ἄλλα πιστωτικὰ ἱδρύματα, ἢ ἡ ἐπένδυσις τῶν ρευστῶν του, εἰς χρηματιστηριακὰς ἀξίας, εἴτε μεταβλητῆς ἀποδόσεως (μετοχαί) ἢ εἰς σταθερὰς τοιαύτης (χρεώγραφα κρατικῶν ἢ ἰδιωτικῶν δανείων).

Διὰ τῶν ὡς ἀνω κυρίως μεθόδων, συνδυάζει οὗτος τὴν δυνατὸτητα ρευστότητος, μέ τὴν ταυτόχρονον οἰκονομικὴν ἀπόδοσιν.

X. ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ

1. Εἰσαγωγή.

Ἀνωτέρω περιεγράψαμεν τὴν ἐπιχειρηματικὴν δρᾶσιν εἰς τὰς βασικὰς αὐτῆς γραμμάς. Σκοπὸς ταύτης εἶναι, ὡς εἶδομεν, ἡ πραγματοποίησις κέρδους. Ἀπομείνει

νών να περιγράφωμεν τίνι τρόπῳ ὁ ἐπιχειρηματίας διαπιστώνει, ἀναλύει καὶ ἐκτιμᾷ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δράσεώς του, προϋπόθεσις ὑπαραίτητος προκειμένου αὐτος νὰ κρίνῃ, ἐὰν τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἀξίον λόγου καὶ δικαιολογῆ, τὴν ἰδρυσιν τῆς ἐπιχειρήσεως ὡς καὶ τὴν συνέχισιν τῆς λειτουργίας ταύτης.

Κατόπιν τούτου ἔχει αὐτὸς νὰ ἀναζητήσῃ τοὺς ὁρους διαμορφώσεως τοῦ ἀποτελέσματος, τούτῃστι τὰ αἷτια αὐτοῦ, ὡς καὶ τίνι τρόπῳ δύναται νὰ κατοχυρώσῃ καὶ εἰ δυνατόν νὰ ἐπαυξήσῃ τὸ κέρδος. Ἐπίσης θὰ ἔχῃ νὰ ἀναζητήσῃ τὰ αἷτια τῆς ζημίας, ὡς καὶ τοὺς τρόπους καθ' οὓς θὰ ἠδύνατο αὐτὴ νὰ ἀποφευχθῆ ἢ τοῦλάχιστον νὰ περιορισθῆ.

Τὴν τοιαύτην προσπάθειαν τοῦ ἐπιχειρηματίου θὰ τὴν χαρακτηρίσωμεν ὡς ἀνάγνωσιν τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐπιχειρήσεως. Αὕτη στηρίζεται κυρίως εἰς τὰ δεδομένα, τῆς λογιστικῆς καὶ στατιστικῆς τῆς ἐμπειρίας, τῆς ἀμέσως παρατηρήσεως τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ τῶν ἑκπροσώπων του, ὡς καὶ εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀλλαγῶν πρακτόρων αὐτοῦ.

Οἴκοθεν νοεῖται ὅτι ὁ ἐπιχειρηματίας θὰ λάβῃ μίαν ζωντανὴν εἰκόνα τῶν ὡς ἄνω, ἐὰν κατορθώσῃ καὶ συγκρίνῃ τὰ δεδομένα τῆς ἐπιχειρήσεώς του μὲ τὰ τοιαῦτα ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῶν ἕξων ἐπιχειρήσεων. Εὐχερῶς ἀποκτώμενα τοιαῦτα ἀποτελοῦν εἰ παρ' αὐτῶν δημοσιευόμενοι ἰσολογισμοὶ καὶ αἱ λογαδοσῆσαι τῶν διοικητῶν τῶν ἕξων ἐπιχειρήσεων, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἀμφότερα δὲν ἔχουν προηγουμένως καταλλήλως καλλωπισθῆ.

Προτοῦ προχωρήσωμεν εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ τρόπου προσδιορισμοῦ τοῦ ἀποτελέσματος, ὑπεθυμίζομεν εἰς τὸ ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος ἐλέχθη, ὅτι δηλ. ὁ ἀκριβέστερος ὑπολογισμὸς τοῦ ἀποτελέσματος εἶναι ἑαίσιος, ὅστις λαμβάνει χώραν διὰ τῆς συγκρίσεως μεγεθῶν (ἰσοδῶν πρὸς ἰσοδα) διαπιστωθέντων διὰ τῆς μετρήσεως συγκεκριμένων χρηματικῶν μονάδων.

Ἐπειδὴ ὁμοῦ ὡς εἶδομεν, τοιαύτη εὐκαιρία δὲν παρέχεται, παρὰ συνήθως μόνον κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως, διὰ ταῦτα προσφεύγει τις εἰς τὸν καθ' ἀποτίμησιν ὑπολογισμὸν.

Ἡ ἀποτίμησις ὁμοῦ, δὲν ἀποτελεῖ πάντοτε εὐχερῆ διαδικασία, ἰδίᾳ ὅταν πρόκειται περὶ πολυπλόκων ἀγαθῶν, ἢ περὶ τοιούτων ἐχόντων ἀτομικότητα.

Προκειμένου δὲ περὶ ἀγαθῶν τιμῶν, ἰδίᾳ μακρᾶς διαρκείας, λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ ἀρχικὴ τιμὴ κτήσεως, μειωμένη ἐκάστοτε κατὰ εἰ ποσόν, ὑπολογιζόμενον βάσει μῆδς ὀρισμένης ὑποθέσεως, ὡς πρὸς τὸν ρυθμὸν τῆς μειώσεως τῆς ἀξίας των (τὸ ποσὸν ὅπερ ἐκάστοτε ἐκπίπτει, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ποσὸν τῆς ἀποσβέσεως, περὶ τῆς ἤδη ὠμιλήσαμεν κατὰ τὴν περιγραφὴν τῆς κοστολογήσεως). Ἡ κατὰ τὸ ποσὸν τῆς ἐκάστοτε ἀποσβέσεως μειωθείσα τιμὴ, θεωρεῖται ὡς ἡ ζητούμενη ἀξία ἀποτίμησεως τοῦ ἐν λόγῳ ἀγαθοῦ.

2. Πραγματικὸν καὶ ἀποτιμητικὸν ἀποτέλεσμα.

Ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ ἀποτελέσματος, μὲ βάσιν τὴν ἀποτίμησιν τῶν περιουσιακῶν στοιχείων, στηρίζεται ἐπὶ τῆς διαπιστώσεως τοῦ τί θὰ ἐπραγματοποιεῖ ἐκάστοτε ὁ ἐπιχειρηματίας, ἐὰν ἀπεφάσισι νὰ ρευστοποιήσῃ τὴν περιουσίαν τῆς ἐπιχειρήσεώς του, κατὰ τὸ χρονικὸν σημεῖον καὶ τὴν συναλλαγὴν, ἣν αὐτὸς εἶχεν ὑπ' ὄψιν του, κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀποτίμησεως.

Ἐὰν ὑποθέσωμεν νῦν, ὅτι διὰ τῆς μεθόδου ταύτης διαπιστώθῃ φέρ' εἰπεῖν κέρδος, ἐρωτᾶται: δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ ἐπιχειρηματίας, ἀπὸ ἀπόψεως ἀγοραίας δυνάμεως, ἔγινεν πλουσιώτερος; Ἡ ἀπάντησις δὲν δύναται παρὰ νὰ εἶναι καταφατικὴ. Ἄλλ' ἐρωτᾶται πάλιν: δύναται αὐτὸς νὰ ἀναλάβῃ ἀπὸ τὴν ἐπιχειρήσιν του τὸ διαπιστωθέν κέρδος διὰ νὰ τὸ καταναλώσῃ; Τοῦτο θὰ ἐξαρτηθῆ ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῶν πραγματικῶν πωλήσεων, αἷτιαι; Ἐλαβον χώραν καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ διαπιστωθέντος κέρδους. Ἐφ' ὅσον δὲν ἔλαβον χώραν πραγματικαὶ πωλήσεις, τὸ διαπιστωθέν κέρδος δὲν δύναται νὰ ἀναληφθῆ. Ἐὰν δὲ ὁ ἐπιχειρηματίας ἀπεφάσισι νὰ τὸ ἀναλάβῃ, διὰ νὰ τὸ καταναλώσῃ,

τάται από τās συγκυριακάς διακυμάνσεις. Διά ταύτα λουβάνεται αὐτή ὑπ' ὄψιν, προπαντός δι' ἔμπορεύματα ἀμέσως ρευστοποιήσιμα Ὅπωςδὴποτε ὅμως, ἡ τιμὴ πωλήσεως, ἐφαρμόζεται εἰς ἐπιχειρήσεις, εὐρισκόμενος εἰς τὸ στάδιον τῆς διαλύσεως ἢ τῆς πραγματικῆς ρευστοποιήσεως αὐτῶν.

Πολλοὶ ἐπιχειρήσεις κατὰ τὴν διαδικασίαν ἀποτιμήσεως, προτιμοῦν νὰ θεωροῦν ὡς ἑνωτάσασιν ἀξίαν τὴν τιμὴν κτήσεως. Τούτῳστιν τὴν τιμὴν, ἣτις κατεβλήθη διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ ἐκαστοῦ περιουσιακοῦ στοιχείου. Ἄς μὴ νομίζωμεν ὅμως, ὅτι καὶ ἡ τιμὴ αὕτη μᾶς δίδεται πάντοτε μετὰ σαφηνείας. Ἴσως νὰ συμβαίη τοῦτο εἰς ἀντικείμενα ἀπείρ ἀγορασθέντα. Εἰς τοιαῦτα ὅμως ἄτινα ἀγοράζονται καὶ κατόπιν συνεχῶς ἀναντιοῦνται, ὁ καθορισμὸς τῆς τιμῆς, διὰ τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὸ παρόν ἐν τῇ ἀποθήκῃ, παρουσιάζει δυσχερείας, λόγω τῶν διαφόρων τιμῶν κτήσεως αἰτίνας πραγματοποιιοῦνται κατὰ τὴν ἀπόκτησιν νεωτέρων ἀγαθῶν.

Ὁ Schmidt διετύπωσε τὴν θεωρίαν, ὅτι ἡ ὀρθότερα ἀξία κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τῶν περιουσιακῶν στοιχείων τῆς ἐπιχειρήσεως, εἶναι ἡ ἀξία ἀντικαταστάσεως τοῦ ὑπὸ ἐκτίμησιν ἀγαθοῦ. Τούτῳστιν ἡ ἀξία ἣτις θὰ κατεβλήτο, εἰάν τὸ ὑπὸ ἐκτίμησιν ἀντικείμενον ἐπρόκειτο νὰ ἀγορασθῆ ἢ νὰ ἀνακατασκευασθῆ.

Ἡ πρακτικὴ ὅμως, κατὰ τὴν κοστολόγησιν διὰ τοὺς ἀτομικοὺς τῆς σκοπούς, δὲν ὑπολογίζει πάντοτε βάσει τῆς ἀξίας ταύτης. Ὅχι μόνον διότι ἡ διαπίστωσις ταύτης εἶναι δυσχερής, ἴδια προκρίνουσιν περὶ ἀγαθῶν ἐιδικῆς κατασκευῆς, ἀλλὰ καὶ δοθέντος ὅτι εἰς περιπτώσιν ὑψηλοτέρων τιμῶν, ἐμφανίζονται κέρδη μὴ πραγματοποιιοῦνται. Ὁ Schmidt ἔχων ὑπ' ὄψιν τοῦτο, προσπαθεῖ νὰ τὸ ἀντιμετώπισῃ διὰ τῆς λογιστικῆς ὁδοῦ.

Μία ἄλλη ἐνδιαφέρουσα τιμὴ εἶναι ἀκίνη, ἣτις προκύπτει διὰ κεφαλαιοποιήσεως τῆς χρηματικῆς ἀποδόσεως τοῦ ὑπὸ ἀποτίμησιν ἀντικείμενου. Αὕτη ἐξευρισκείται συνήθως διὰ διαιρέσεως τοῦ ἑκατονταπλάσιου τῆς ἀποδόσεως διὰ τοῦ ἀπολύτου ποσοῦ τοῦ ἐπιτοκίου. Ἡ ἀποτίμησις αὕτη λουβάνεται ὑπ' ὄψιν κατὰ κανόνα ἐπὶ ἀκινήτων περιουσιακῶν στοιχείων ὡς καὶ κατὰ τὰς μεταβιβάσεις ἐπιχειρήσεων καὶ συνεπῶς καὶ μετοχῶν.

Ἐκτός τῶν ὡς ἄνω ἀξιῶν, ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι, ὑπαγορευόμεναι, εἴτε ὑπὸ τοῦ ἔμπορικοῦ νόμου, εἴτε ὑπὸ τῆς φορολογικῆς νομοθεσίας.

Τέλος ὑπάρχουν καὶ τοιαῦτα, δυνατόναι νὰ χρησιμοποιηθῶσι δι' εἰδικὰς μόνον περιπτώσεις αὐτὰ εἶναι αἱ ἑξῆς:

Ἐν πρώτοις ἔχομεν τὴν τιμὴν τὴν προκίπτουσαν ἀπὸ τὰ λογιστικὰ βιβλία. Αὕτη εἶναι συνήθως ἡ τιμὴ κτήσεως ἑνὸς ἀγαθοῦ, εἰς τὴν ἔχουν προστεθῆ ἡ ἀφαιρέθῃ ὀρισμένα ποσά.

Κατόπιν ἔχομεν τὴν τιμὴν τὴν προριζωμένην ἴδια διὰ τὴν κοστολόγησιν, ἣτις δύναται νὰ στηρίζεται, εἴτε ἐπὶ τῶν τιμῶν κτήσεως εἴτε ἐπὶ τῶν τιμῶν ἀντικαταστάσεως. Ἡ τιμηαὕτη δύναται νὰ τιθῆ ὡς βᾶσις, εἰς περιπτώσεις προσλήψεως συνεταιρῶν, εἰς συγχωνεύσεις ἢ εἰς ὀλοκληρωτικὰς πωλήσεις.

Μία ἄλλη τιμὴ εἶναι ἡ ἐσωεργαστασιακὴ τιμὴ. Τούτῳστιν ἑκείνη ἣτις ἰσχύει διὰ τὸ ἐργαστάσιον καὶ χρησιμοποιεῖται συνήθως δι' οἰκονομικοὺς ὑπολογισμοὺς ἀποδόσεως, μετὰ τῶν διαφόρων τιμημάτων ἑνὸς ἐργαστασίου.

Μὲ τὰς ὡς ἄνω δύο τελευταίας τιμὰς, συγγενὲς τυγχάνει καὶ ἡ λογιστικὴ τιμὴ. Τούτῳστιν ἡ τιμὴ ἑκείνη ἣτις ἀκολουθεῖ ἐν περιουσιακῶν στοιχείων εἰς τὰς μετακινήσεις του ἐντός τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἡ τιμὴ αὕτη εἶναι μία, οὕτως εἰπεῖν, τεχνικὴ τιμὴ, καθοριζομένη κατ' ἀρχὴν ἀνεξαρτήτως σκέψεων σχέσιν ἔχουσῶν ἀπ' εὐθείας μὲ τὴν ἐκτίμησιν τῶν περιουσιακῶν στοιχείων. Βασικὴ προϋπόθεσις ἐφαρμογῆς μιᾶς τοιαύτης τιμῆς, εἶναι τὸ ὅτι ἡ ἀρχὴ προσδιορισμοῦ ταύτης δέον νὰ παραμῆν πάντοτε ἡ αὕτη.

5. Ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ ἀποτελέσματος καὶ ἡ κρατικὴ πολιτικὴ.

Ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ ἀποτελέσματος...

φορῆς μεταξύ ὄλων τῶν ἀφ' ἑνὸς ἐσόδων καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐξόδων, ἀποτελεῖ τὴν οἰκονομικὴν καὶ συνεπῶς τὴν καθαρῶς ἐπιχειρηματικὴν ἀποφιν.

Λόγια ὅμως, φορολογικῆς, διατιμητικῆς, ἢ γενικωτέρας οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ἀναγκάζουν τὸ κράτος, ὅπως μὴ παραδέχεται παντοῦ καὶ πάντοτε, ὅτι ὑπὸ τοῦ ἐπιχειρηματίου κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν αὐτοῦ θεωρεῖται ὡς ἔσοδον καὶ ἐξόδον. Οὕτω π.χ. τὸ κράτος δὲν ἀναγνωρίζει πάντοτε τὸ ποσοστὸν τῶν ἀποσβέσεων ὡς τὸ πορουσιάζει ὁ ἐπιχειρηματίας, ἀλλὰ καθορίζει τὸ ἴδιον διὰ Νόμου τὸ μέγεθος αὐτῶν. Τὸ κράτος ἐπίσης δὲν ἀναγνωρίζει πάντοτε τοὺς διὰ τὸ ἴδιον κεφάλαιον ὑπολογιζομένους τόκους, ἐνίοτε δὲ οὐχὶ καὶ ἀλόκληρον τὸ ἐξόδον, τὸ διατιθέμενον πρὸς διαφήμειν ἢ καὶ διὰ τὴν προσωπικὴν ἐργασίαν τοῦ ἰδιοκτῆτου. Ἐν ὀλίγοις δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν, ὅτι τὸ κράτος ἀντιμετωπίζει τὰς δυνατότητας ἀποκρίψεως κερδῶν, δὲν δέχεται ἀνεξέλεγκτος κοινὸν τὸ μέγεθος τῶν ὁποίων δυσχερῶς δύναται νὰ ἐπαληθευθῇ ἢ νὰ πραγματοποιηθῇ.

Τὸ κράτος δὲν ἐπιτρέπει ἐπίσης εἰς τὸν ἐπιχειρηματίαν, νὰ ἐμφανίσῃ τὸ ἀποτελεσματὸς τῆς ἐπιχειρήσεως, κατόπιν προηγουμένης ἀφαιρέσεως τοῦ ποσοῦ ὀρισμένων εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ἐπιβαλλομένων φορολογιῶν.

Ἐνδιαφέρον τέλος εἶναι νὰ ὑπεθυμίσωμεν, ὅτι τὸ κράτος ἀναγνωρίζει ἐπισημῶς τὴν ὀργανισμὴν ἀνάγκην σχηματισμοῦ ἀποθεματικῶν, ἐπιβάλλον ἐνίοτε εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ ἴδια εἰς τὰς ἀκινῆτους τοιαύτας τὸν σχηματισμὸν τοιαύτων.

Ὁ ἐπιχειρηματίας καὶ τὰ ἐντεταλμένα μὲ τὴν τήρησιν τῶν λογιστικῶν αὐτοῦ βιβλίων ὄργανα, ὀφείλου νὰ παρακολουθοῦν τὰς ἰσχυρούς ἑκάστοτε, σχετικὰς μὲ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ἀποτελέσματος κρατικὰς ἐπιταγὰς, πρὸς ἀποφυγὴν κυρώσεων ἐκ μέρους τῆς πολιτείας.

6. Αἱ βασικαὶ μέθοδοι ὑπολογισμοῦ τοῦ ἀποτελέσματος.

α) Εἰσαγωγή.

Ὅπως καταβάλλεται προστάθεια, προσδιορισμὸς τῶν ἐξόδων, ἀπὸ ἀπόψεως χρονικῆς, τοπικῆς καὶ κατὰ μονάδα προϊόντος, οὕτω θὰ ἔδυνάτο τις νὰ σκεφθῇ νὰ πράξῃ ταῦτα καὶ διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ἀποτελέσματος. Ἐν τούτοις ὅμως, κατὰ κανόνα, κυριαρχεῖ πρακτικῶς ὁ χρονικὸς ὑπολογισμὸς, τὴν τεχνικὴν τοῦ ὁποίου θὰ περιγράψωμεν ἐν συνεχείᾳ.

Ὁ ὑπολογισμὸς τῆς περιουσιακῆς αὐξανεύσεως, τοῦ οἰκονομικοῦ δηλοῦν ἀποτελέσματος τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως, δύναται νὰ λάβῃ χώραν κατὰ δύο βασικοὺς τρόπους: εἴτε διὰ τῆς συγκρίσεως τῆς ἀξίας τοῦ συνόλου τῶν περιουσιακῶν στοιχείων τῆς ἐπιχειρήσεως, ὡς ταῦτα διαπιστώθησαν κατὰ δύο διάφορα ἀκράα σταθερὰ χρονικὰ σημεῖα (στατικὴ ἢ ἀπογραφικὴ διαπίστωσις). Εἴτε διὰ συγκρίσεως τοῦ συνόλου τῶν μεταξὺ δύο χρονικῶν σημείων λαβουσῶν χώραν πραγματικῶν ἢ νοερῶν πράξεων (ἐσόδων ἀφ' ἑνὸς καὶ ἐξόδων ἀφ' ἑτέρου) ἐπὶ τῶν περιουσιακῶν στοιχείων (κινητικὴ ἢ ἰσολογιστικὴ παρακολούθησις).

β) Βασικὸν σχῆμα διαπιστώσεως τοῦ ἀποτελέσματος διὰ τῆς μεθόδου τῆς συγκρίσεως τῶν ἀκράων καταστάσεων.

Κατὰ τὴν μεταξὺ δύο ἀκράων καταστάσεων διαπίστωσιν τοῦ ἀποτελέσματος, ἐφ' ὅσον δὲν ὑφίσταται πλήρης ρευστοποιήσις τῆς περιουσίας τῆς ἐπιχειρήσεως, ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ ἀποτελέσματος λαμβάνει χώραν κατόπιν προηγουμένης ἀποτιμῆσεως τῶν περιουσιακῶν στοιχείων. Ἡ τεχνικὴ τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ ἀποτελέσματος ἔχει ὡς ἐπιτετα εἰς γενικὸν γραμμῶς: Ἔστω ὅτι κατὰ τὸ Ἄλφα χρονικὸν σημεῖον, γενόμενης «ἀπογραφῆς» καὶ ἀποτιμῆσεως τῶν περιουσιακῶν στοιχείων τῆς ἐπιχειρήσεως, εὐρίθησαν ταῦτα ἔχοντα ἕκαστον τὴν κάτωθι ἀξίαν εἰς νομισματικὰς μονάδας:

Γήπεδον 20. Κτίρια 30. Μηχανήματα 80. Ταμίον 20. Πρώται ὕλαι 70, ἴτοι σύνολον τῶν περιουσιακῶν στοιχείων 220 ΝΜ.

*Ὡς ὑποθέσωμεν νῦν ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τῆς περιόδου ἡ ἐπιχειρήσις δὲν προέβη εἰς οὐδεμίαν ἄλλην ἀγοραίαν πρᾶξιν, ἐκτὸς ἀπὸ τῆν μίσθωσιν ἐργασίας διὰ τὴν παραγωγὴν τῶν προϊόντων μὲ τὴν ὅποιαν καὶ μόνον, ἀποκλειστικῶς, ἡσυχάλθη καὶ ὅτι δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τοὺς τόκους τοῦ ἴδιου κεφαλαίου.

Ἐὰν νῦν ὑποθέσωμεν ὅτι κατὰ τὸ τέλος τῆς περιόδου (δηλ. εἰς τὸ Βῆτα χρονικὸν σημεῖον) προβῆ ἡ ἐπιχειρηματίας εἰς «ἀπογραφὴν» καὶ ἀποτιμῆσιν ὄλων τῶν περιουσιακῶν του στοιχείων, ἅτινα θὰ εὑρίσκοντο εἰς τὴν διάθεσίν του κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο, εἶναι προφανές ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀποτιμῆσθαι ταῦτα ὡς ἀρχικῶς εἶχον, διότι δὲν ἀποκλείεται κατὰ τὸ Βῆτα χρονικὸν σημεῖον νὰ ἔχη ἀλλάξει ἡ ἀγοραία αὐτῶν ἀξία. Ἴσως ὁ μελετητὴς νὰ ὑποθέσῃ ὅτι θὰ ἔχη μάλιστα αὐξηθῆ ἀφοῦ διὰ τῆς παραγωγῆς μετεπιχειρηματίσθησαν αἱ πρώται ὕλαι τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἡ ἀντίληψις αὕτη, θεωρητικῶς εἶναι ἀσφαλμένη. Διότι δὲν ἀποκλείεται ἡ τιμὴ τοῦ παραχθέντος νὰ κυμαίνεται ἀκόμη καὶ κάτω τῶν ἐξόδων του. Ἄλλ' ὡς εἶδωμεν τί προκύπτει μετὰ τὴν ἀπογραφὴν καὶ ἀποτιμῆσιν κατὰ τὸ Βῆτα χρονικὸν σημεῖον:

Ὡς πρὸς τὸ γήπεδον, θὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ ἀξία αὐτοῦ παρέμεινεν εἰς τὸ ἀρχικὸν τῆς ἐπίπεδου, ἴτοι 20, ἐπειδὴ τὰ γήπεδα εἰς ἐξαιρετικῶς μόνον περιπτώσεις ἐμφανίζουν ἀλλαγὰς τῆς ἀξίας των. Ἡ ἀξία ὁμῶς τῶν κτιρίων θὰ ἔχη ὑποστῆ ποῖαν τινὰ φθοράν, συνεπῶς θὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ ἀξία τούτων ἐμειώθη εἰς 25. Ἀνάλογον σκέψιν θὰ κάμωσεν καὶ διὰ τὰ μηχανήματα, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία ὑποθέτωμεν ὅτι κατήλθεν εἰς 65. Ἐκ τῶν πρώτων ὕλων εὑρέθησαν ἐν τῇ ἀποθήκῃ τὸ ἥμισυ μόνον τῆς ἀρχικῆς ποσότητος. Ἐκ τῆς ἀναζητήσεως τῆς ἀγοραίας αὐτῶν ἀξίας διεπιστώθη ὡς νέα ἀξία τῶν ἀπομεινάντων ἡ τιμὴ τῶν 55. Τὰ παραχθέντα ἐμπορεύματα ἀπετιμῆθησαν συνολικῶς πρὸς 120. Τὸ ταμεῖον τῆς ἐπιχειρήσεως εὑρέθη κενόν, διότι ὁλόκληρον τὸ περιεχόμενον του ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὴν καταβολὴν τῶν ἡμερομισθίων. Ἡ συνολικὴ ἀξία τῆς αὐτῶ ἀποτιμῆσεως περιουσίας ἀνέρχεται εἰς 285. Ἐὰν νῦν ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ αὐτὴν, τὸ μέγεθος τῆς κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς περιόδου διεπιστωθείσης ἀξίας ταύτης, ἀνερχόμενον εἰς 220, εὑρίσκωμεν μίαν θετικὴν διαφορὰν ἀπὸ 65 μονάδας ἀποτελοῦσαν τὸ κέρδος τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἡ μέθοδος διεπιστώσεως τοῦ ἀποτελέσματος μὲ βάσιν τὰς συνεχεῖς δοσοληψίας.

Ἡ διεπίστωσις τοῦ ἀποτελέσματος μὲ βάσιν τὰς συνεχεῖς δοσοληψίας, ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς συγκρίσεως τῆς κατὰ τὴν συναλλαγὴν ἐκάστοτε πραγματοποιουμένης τιμῆς, πρὸς ἐκείνην τὴν τιμὴν, ἣτις κατεβλήθη ἀρχικῶς ὡς ἐξοδον διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ ἀνταλλάσσουμένου ἀγαθοῦ συμπεριλαμβανομένων τῶν λοιπῶν ἐπιβαρύνσεων. Κατὰ κανόνα ἡ σύγκρισις αὕτη δὲν λαμβάνει χώραν δι' ἐκάστην μεμονωμένην συναλλαγὴν, ἀλλὰ δι' ἓν σύνολον περισσοτέρων τοιούτων, μὲς ὠρισμένης περιόδου (λογιστικὴ περίοδος).

Ὅχι ἦττον ὁμῶς, διὰ τῆς μεθόδου ταύτης, δὲν κατορθώνομεν ἀκόμη νὰ προσδιορίσωμεν πλήρως τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως. Δοθέντος ὅτι, ὄχι μόνον παρουσιάζεται ἡ περίπτωσις, τὰ εἰσαχθέντα ἢ παραχθέντα ἀγαθὰ, νὰ μὴ διετέθησαν ὅλα, ἀλλὰ καὶ διότι, ὑπάρχουν περιουσιακὰ στοιχεῖα, ἅτινα δὲν προορίζονται νὰ πωληθῶσιν ἀμέσως. Δοθέντος ὅτι δὲν ἀποκλείεται, ἡ ἀγοραία ἀξία τῶν ἐν λόγῳ ἀγαθῶν, νὰ εἶναι διαφορετικὴ, ἀπὸ ἐκείνην ἣν ταῦτα ἀρχικῶς εἶχον καὶ ἐπειδὴ νῦν ὡς ἐπιχειρηματίας ἐνδιαφέρεται, ἀφ' ἐνὸς νὰ ἔχη μίαν πλήρη εἰκόνα τοῦ ἐπιτευχθέντος ἀποτελέσματος καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ παρακολουθῆ τὰς αὐξομειώσεις τῆς ἀγοραίας ἀξίας ὄλων τῶν περιουσιακῶν αὐτοῦ στοιχείων, διὰ ταῦτα εἶναι ὑποχρεωμένος, κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ ἀποτελέσματος, νὰ συμπεριλάβῃ καὶ τὰς διακυμάνσεις τῆς ἀγοραίας ἀξίας τῶν ὡς ἄνω μὴ εἰσέτι διατεθέντων, ἀλλ' ὑπὸ τὴν κυριότητά του ἀκόμη εὑρισκομένων ἀγαθῶν.

Ἡ διόρθωσις, ἣ ὅπερ ὀρθότερον, ἢ ἀντικατάστασις τῆς παλαιᾶς τιμῆς τῶν ἐν λόγῳ ἀγαθῶν, διὰ τῆς νέας, ἐπιτυγχάνεται λογιστικῶς διὰ τῆς αὐτοουσήτου ὑπαθέσεως, ὅτι τὸ ἀγαθὸν ἐξῆλθε μὲ τὴν παλαιάν (ἀρχικὴν) τιμὴν καὶ εἰσῆλθε μὲ τὴν νέαν ἀποτιμῆθεισαν τοιαύτην.

Ἡ ἐξεύρεσις τῶν ἀγαθῶν, ὅτινα εὐρίσκονται εἰσέτι εἰς τὴν ἐπιχείρησιν, λαμβάνει χώραν διὰ τῆς ἀπογραφῆς τούτων. Ἡ ἐν λόγῳ ἀπογραφή, εἶναι ἀπολύτως ἡ ἴδια ἐκείνη, ἣτις λαμβάνει χώραν, κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν προσδιορισμοῦ τοῦ ἀποτελέσματος, μετὰ βᾶσιν τὰς ἀκραίας καταστάσεις τῶν περιουσιακῶν στοιχείων τῆς ἐπιχειρήσεως. Τὴν σύμπτωσιν ταύτην, τὴν ἐκμεταλλεύεται ἡ πρακτικὴ, ὑπολογίζουσα τὸ ἀποτέλεσμά της, μετὰ βᾶσιν καὶ τὰς δύο μεθόδους, ἐπιτυγχάνουσα οὕτω καὶ ἄλλοθεν τινὰ ἐπὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ ἀποτελέσματος ἐν γένει.

δ' Ἡ τεχνικὴ τῆς κινητικῆς διαπιστώσεως τοῦ ἀποτελέσματος. (Λογιστικὴ) .

Κατὰ τὴν συνεχῆ διαπίστωσιν, καταχωρεῖται ἐπὶ ἐνὸς φύλλου χάρτου εἰς ὁσὰ καὶ ἀξία, πιατός κατὰ τὴν πραγματικὴν ἢ κερὰν συναλλαγὴν, γεινομένου ἐσόδου καὶ ἐξόδου.

Πρὸς διαπίστωσιν τοῦ ἀποτελέσματος, συγκρίνομεν τὸ σύνολον τῶν ἐσόδων, πρὸς τὸ σύνολον τῶν ἐξόδων καὶ ἀναλόγως τοῦ ὑπερισχύοντος συνόλου, ἢ διαφορά εἶναι ἡ κέρδος ἢ ζημία.

Κατὰ τὴν καταχώρησιν ταύτην δεόν νὰ ἔχωμεν ὅτι ὅσιν μας τὰ ἐξῆς:

Ἡ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως κατατεθεῖσα περιουσία, δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐσοδον. Διὰ τὴν ἀπόκτησιν ὁμοῦ τοῦ ἐσόδου τούτου ὀλιγοπραγματοποιήσας ἀσφαλῶς κατὰ τὰ ἐξῆς ὡς ἐξόδον. Ἐφ' ὅσον τὸ ἐξόδον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸ παρελθόν καὶ ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον του δὲν ἐνδιαφέρει τὴν ἐπιχειρηματικὴν δράσιν, τότε χαρακτηρίζεται ἀπλῶς μετὰ τὴν ὄρον «Κεφάλαιον».

Ἐάν ἡ κατατεθεῖσα περιουσία (χρηματικά μέσα κλπ.) εἶναι ξένης προελεύσεως, τότε θὰ καταχωρηθῆ μὲν αὕτη ὡς εἰσερχόμενον. Ὡς ἐξερχόμενον δὲ θὰ καταχωρηθῆ πᾶν ὅ,τι παρίσθη ἀνάγκη νὰ δοθῆ ἐκ μέρους τοῦ ἐπιχειρηματίου διὰ νὰ πραγματοποιηθῆ ἡ εἰσοδος τῆς ἐν λόγῳ ξένης περιουσίας. Τοῦτο δύναται νὰ εἶναι π.χ. γραμματίον, ὁμολογία, ἀκόμη καὶ δέσμευσις διὰ ρηματικῆς ὑπασχέσεως «τιμῆς».

Ἡ καταγραφὴ τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ ἴδιου κεφαλαίου ὡς ἐξερχόμενου, εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητος, διότι ἄλλως, κατὰ τὴν σύγκρισιν τοῦ συνόλου τῶν ἐσόδων, πρὸς τὰ τῶν ἐξόδων, θὰ ἐμφανίζετο αὐξήσις (ὡς πρὸς τὸ ποσὸν τούτου) τῶν ἐσόδων, ἣτις εἰς τὴν πραγματικότητά δὲν θὰ ὑπάρχη.

Ἐάν νῦν λάβωμεν φύλλον χάρτου, διαχωρίσωμεν τοῦτο εἰς τὸ μέσον διὰ μίαν καθέτου γραμμῆς καὶ καταχωρίσωμεν ἐπὶ τῆς μίαις πλευρῆς (ἔστω τῆς ἀριστερᾶς) τὰ ἐσοδα καὶ ἐπὶ τῆς ἑτέρας (ἣτοι τῆς δεξιᾶς) τὰ ἐξοδα, τότε ἔχομεν ἐνώπιόν μας ταυτοχρόνως μίαν ἀπ' ἀρχῆς συστηματικώτερον καταχώρισιν τῶν εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων περιουσιακῶν στοιχείων, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἡ ἐξεύρεσις τοῦ ἀποτελέσματος, δι' ἀθροίσεως ἐκάστης τῶν πλευρῶν καὶ συγκρίσεως τῶν συνόλων, εἶναι εὐχεριστάτη. Θὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν ἐν λόγῳ ἀπλήν ἀντιπαράταξιν τῶν δεσολημῶν ὡς «βασικὸν λογαριασμόν».

Τὴν προσπάθειαν συστηματικοποιήσεως, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ τὴν συνεχίσωμεν καὶ τὴν ἐκτελέσωμεν ἀκόμην περισσότερον, εἰς τὸ νὰ διακινδυνεύσωμεν ἀλλοιωθῆναι τινὰ, δυναμένην νὰ ἔχη ἀντίκτυπον ἐπὶ τῆς ὀρθότητος τοῦ ἀποτελέσματος. Ἄς ἴδωμεν σχετικῶς τὰς διαφόρους δυνατότητες, ἐκινουμένης ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι ἔχομεν ἐνώπιόν μας φύλλον χάρτου, ἐφ' οὗ εὐρίσκονται καταχωρισμένα πλήθος, διαφόρου περιεχομένου, ἐξόδων καὶ τῶν πρὸς τοῦτο ἀντιστοιχούντων ἐσόδων.

Ἐν πρώτοις θὰ ἠδυνάμεθα, ἀφ' ἐνὸς ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τῶν ἐξόδων καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τῶν ἐσόδων, νὰ συγκεντρώσωμεν εἰς ὁμάδας τὰς κινήσεις τῶν ὁμοειδῶν περιουσιακῶν στοιχείων. Ἡ τοιαύτη συγκέντρωσις δὲν τροποποιεῖ κατ' οὐσίαν τὴν ἀρχικὴν βᾶσιν τῶν κινήσεων. Τὰ ἐξοδα ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένουν ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τῶν ἐξόδων καὶ τὰ ἐσοδα ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τῶν ἐσόδων. Καὶ μετὰ τὴν τροποποίησιν ταύτην, ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ ἀποτελέσματος θὰ μᾶς δώσῃ τὸ αὐτὸ μέγεθος.

Δεύτερον θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀντιπαρθέσωμεν τὰς ὁμάδας τῶν συγκεντρωθέντων ὁμοειδῶν ἀγαθῶν (στοιχείων) κατὰ τρόπον ὅσπερ, ἡ ὁμάς τῶν ἐξόδων ἐνὸς εἴδους ἀγαθοῦ, νὰ εὐρίσκεται παραλλήλως πρὸς τὴν ὁμάδα τῶν ἐσόδων τοῦ

ίδιου άγαθού επί της άλλης στήλης (Λογαριασμός). Και ή τοποθέτησις αύτη δέν πρόκειται νά άλλοιώσῃ τó άποτέλεσμα.

Τρίτον, αντί νά άθροίσωμεν όλα τά έσοδα της μιάς στήλης και όλα τά έξοδα της άλλης, θά ήδυνάμεθα, εις έκαστην στήλην νά άθροίσωμεν ταύτα ίδιαίτως διά την ομάδα έκάστου είδους.

Έταρτον θά ήδυνάμεθα αντί νά προσδιορίσωμεν τήν διαφοράν του συνόλου των δύο πλευρών (στηλών) του φύλλου, νά προσδιορίσωμεν τήν διαφοράν έκάστου λογαριασμού). Εις τήν περίπτωσιν ταύτην, τó άποτέλεσμα της έπιχειρήσεως, δύναται νά υπολογισθή, όχι ως διαφορά του συνόλου των κινήσεων έκάστης πλευράς, άλλ' ως διαφορά, του συνόλου των υπολοίπων των διαφόρων ομάδων (λογαριασμών) έκάστης στήλης, προς τας αντίστοιχάς της έπείρας. Και εις περίπτωσιν ταύτην ο υπολογισμός του άποτέλεσματος θά μās δώσῃ τó ίδιον μέγεθος, όπρ εύόρομεν εις τήν περίπτωσιν της απλής καταχωρίσεως.

Πέμπτον, εάν φαντασθώμεν, ότι εις τó εν λόγω φύλλου καταχωρήσεων, έχουν διαγραφῆ όλα αι έγγραφα των κινήσεων και ότι παρήμενον μόνον τά υπολοιπα των ομάδων (έκαστον επί της πλευράς από την όποιαν άνάσκει) με τήν αντίστοιχον έπισηγήσειν, ως προς τó είδος εις ό έκαστον αναφέρεται και εάν προσδιορίσωμεν τήν διαφοράν του άθροίσματος των υπολοίπων έκάστης σειράς (ήτοι τó κέρδος ή τήν ζημίαν) και καταχωρίσωμεν και τούτο επί του φύλλου χάρτου και δη εις τήν αντίθετον, από την όποιαν προέρχεται, πλευράν, ώστε ο γενικός αυτός λογαριασμός των υπολοίπων νά ίσοσκελισθή, τότε ή εμφάνισις αύτη των καταχωρίσεων καλεΐται «Ίσολογισμός».

Έπειδή όμως εις τήν πραγματικότητα, οι οικονομικοί μνησείς (δοσοληψία) μιάς έπιχειρήσεως είναι άπειράριθμοι και αναφέρονται εις διάφορα άγαθά, διά ταύτα δέν καταχωρούνται αύτοι εις εν και μόνον φύλλον χάρτου, άλλ' εις πλείονα άνεξάρτητα. Έκαστον των όποιων αντίστοιχει προς τó τμήμα έκείνο του ως άνω γενικού λογαριασμού, όπρ αναφέρεται εις τά εισερχόμενα και έξερχόμενα του αύτου είδους. Οικοθεν νοείται ότι εις τήν περίπτωσιν ταύτην, κατά τήν καταχώρισιν μιάς πραγματικής ή νοερής ανταλλαγής, θά πρέπει πρώτον, νά αναζητήσωμεν έκείνον τον ειδικόν λογαριασμόν, όστις έχει σχέσην με τó περιεχόμενον του έξερχόμενου και νά καταχωρίσωμεν τó έξερχόμενον. Και δεύτερον, νά αναζητήσωμεν κατόπιν έκείνον τον λογαριασμόν, όστις έχει σχέσην με τó περιεχόμενον του εισερχόμενου και νά καταχωρήσωμεν τó εισερχόμενον. Η διπλή αύτη έγγραφη, είσι ως είδομεν ο φυσικός και αναγκαίος τρόπος σχηματικής αναπαράστασεως της οικονομικής συναλλαγής και δέν έχει ουδεμίαν σχέσην με λόγους άποβλέποντας εις τήν έξασφάλισιν έπισημίας ή ελέγχου των διαφόρων λογαριασμών. Αύτη επιβάλλεται λογικώς και αύθρομητως και δέν περιλαμβάνει άνάγκη νά έφευρηθή παρ' οίσοιδήποτε.

Άνωτέρω ώμιλήσομεν περί της δημιουργίας ομάδων λογαριασμών εξ όμοιογενών στοιχείων. Τα κριτήρια προς δημιουργίαν των ομάδων ταύτων και συνεπώς και των αύτω προκινητότων «λογαριασμών», δύναται νά είναι γενικά ή και νά φθάσιν μέχρι της λεπτομερατέρας ειδικώσεως. Ούτω ο γενικός λογαριασμός δύναται νά υποδιαιρηται εις ειδικωτέρους και οι ειδικωτέροι εις ακόμη ειδικωτέρους και ούτω καθ' εξής. Τó σύστημα της λογικής αύτης ιεραρχίας των λογαριασμών καλεΐται «Λογιστικόν πλαίσιον». Το πλαίσιον ταύτο είναι διάφορον από έπιχειρήσεως εις έπιχειρήσειν. Έξαρτάται δε από τó είδος των περιουσιακών στοιχείων της έπιχειρήσεως, ως και από τήν όποσιν και τους ειδικωτέρους λογιστικούς σκοπούς του έπιχειρηματίου. Η άνομοιοτυπία αύτη είναι έννοητική, δοθέντος ότι εάν οι ίσολογισμοί των διαφόρων έπιχειρήσεων αναφέροντο άπαιτές εις εν όμοιοτυπον πλαίσιον (όμοιοτυπία των ίσολογισμών), τότε ο έπιχειρηματίας θά ήδύνατο νά συγκρίνη εύχερύτερον τον ίσολογισμόν του με τους ίσολογισμούς των διαφόρων ξένων έπιχειρήσεων και νά συναγάγῃ πολύτιμα συμπεράσματα διά τήν ρύθμισιν και εκτίμησιν της ιδικής του δρασεως.

Έκ των ως άνω προκύπτει ότι ή λογική και τεχνική της κινήτικης δια-

πιστώσεως του αποτελέσματος, είναι δυνατός, πλέον ή άπλουστότητα, δυναμένη να εκμαυθεί εις λίγας ώρας παρ' οιοδήποτε κατέχοντας τας βασικές αρχάς της ιδιωτικής οικονομικής δράσεως. Πρό πάντος όμως θα πρέπει ούτος να έχη καλώς άφομοιώσει τας αρχάς της άποτιμήσεως. Αύτη δέ, δεν αποτελεί διαδικασίαν ύπαγομένην εις την τεχνικήν της λογιστικής, άλλ' αποτελεί καθαρώς οικονομικήν σκέψιν, διότι πρό πάσης λογιστικής καταχωρίσεως, θα πρέπει να είναι γνωστά τὰ μεγέθη των άξιών, άτινα δεόν να καταχωριθώσι.

Τό ότι πλείστα άτομα άγνωστον τας αρχάς της ιδιωτικής οικονομικής, «κρατούν» λογιστικά βιβλία επιχειρήσεων, τούτο όφείλεται εις την μηχανικήν άποστήθισιν ώρισμένων συνήθως παρουσιαζομένων, περιπτώσεων.

7. Κράτος και παρακολούθησις του αποτελέσματος.

Τό κράτος, προς τον σκοπόν όπως καταστήση δυνατήν μίαν γενικήν έπιπείαν επί της οικονομίας, στηριζομένην και επί των ίσολογισμών, δι' ίδιον αύτου χρήσιν (φορολογία), διά χρήσιν τρίτων (π.χ. πιστωτών των επιχειρήσεων) ώς και διά να παράσχη εις τούς επιχειρηματίας την δυνατότητα συγκρίσεως των διαφόρων ξένων ίσολογισμών, χρήσιμον να λάβη διάφορα μέτρα προς την κατεύθυνσιν ταύτην. Τό πρόβλημα τούτο της «Όμοιοτυπίας» των ίσολογισμών, δεν εύρει όμως ακόμη την τελειωτικήν του λύσιν. Δύναται όμως να λεχθή, ότι τούτο έσημείωσεν εις τὰ ξένα κράτη και ίδίαι εν Γερμανία ενδιαφέρουσας πρόσδοσις. Ούτω διά τας βιομηχανικάς επιχειρήσεις, αναφέρομεν παραδειγματικώς, την πρότασιν ταξινομήσεως του ίσολογισμού εις τούς εξής βασικούς λογαριασμούς: Άδρανεις λογαριασμοί, λογαριασμοί χρηματοδοτήσεως, λογαριασμοί διαχωρισμού, λογαριασμοί πρώτων ύλων και καυσίμων, λογαριασμοί ήμιτελών προϊόντων, και λογαριασμοί χρηματοδοτικοί.

8. Η στατιστική του αποτελέσματος.

Αύτη παρακολουθεί τό οικονομικόν αποτέλεσμα της επιχείρησης: κατά περιόδους, προϊόντα, παραγωγικά κέντρα και γεωγραφικός περιοχός.

Ένδιαφέρον παρουσιάζουν εν πρακείμω τὰ διάφορα κριτήρια παρακολούθησεως της οικονομικής αποδόσεως, εν συσχετίσει προς τὰ διάφορα οικονομικά μεγέθη της επιχείρησης.

Ούτω τό κέρδος, μετρούμενον διά του συνολικού κεφαλαίου, μάς δίδει την κεφαλαιουχικήν απόδοσιν (άπόδοσιν επιχείρησης). Τό κέρδος (όμοι μέ τους, διά την χρήσιν του ξένου κεφαλαίου, καταβληθέντας τόκους), μετρούμενον μόνον διά του ίδιου κεφαλαίου, μάς δίδει εν κριτήριον του βαθμού αποδόσεως του ίδιου κεφαλαίου (άπόδοσιν επιχηρηματίου).

Τό εκ του έργαστασίου προκύπτον κέρδος, μετρούμενον, διά του εν τῷ έργαστασίω άπασχαλουμένου μόνον κεφαλαίου, μάς δίδει εν κριτήριον του βαθμού αποδόσεως του τελευταίου.

Τό κέρδος μετρούμενον, διά του συνόλου των πωλήσεων, μάς δίδει εν κριτήριον του βαθμού αποδόσεως τούτων.

Τό κριτήριον του βαθμού εκμεταλλεύσεως του κεφαλαίου της επιχείρησης, προσδιορίζεται, όταν μετρήσωμεν τό σύνολον των πωλήσεων διά του συνόλου του εκμεταλλευμένου κεφαλαίου.

Περιουσία και απόδοσις.

Είδομεν ότι τό κεφάλαιον μιας επιχείρησης, δεν συνταυτίζεται με την περιουσίαν αυτής. Η δευτέρα άποτελεί τό ένεργόν και συγκεκριμένον στοιχείον της επιχείρησης: Ούτω δύναται μία ανώνυμος Έταιρεία να έχη άρχικήν περιουσίαν ήτοι «κεφάλαια» άξίας 100 μονάδων ενώ τό ένεργόν αυτής κεφάλαιον, δηλαδή ή περιουσία, να άνέρχεται εις 80 ή 110 μονάδας. Την σύγκρισιν της άποδοτι-

κόπητος της επιχειρήσεως, την ληργήσαμεν ενωτέρω με βάση το κεφάλαιον. Όντως το κεφάλαιον είναι προς τόν σκοπόν τούτο και τό πλέον κατάλληλον στοιχείον. Διότι ό επιχειρηματίας ενδιαφέρεται διά τήν απόδοσιν του κατατεθέντος κεφαλαίου του. Έκ της μεγάλης ή μικράς αποδοτικότητος, όμως, δέν προκύπτει τίποτε, περί του κατά πόσον, οι εις τήν διάθεσιν της επιχειρήσεως κατά εύρισκόμεναι πραγματικά δυνάμεις (ή περιουσία), γίνετο αντικείμενον δεούσης εκμεταλλεύσεως. Από της απόψεως ταύτης θέουσα εκμετάλλευσις λαμβάνει χώραν, όταν κατορθώνη τις, με μίαν ώρισμένην περιουσίαν, να πραγματοποιηί όσον τό δυνατόν περισσότερας οικονομικάς σχέσεις (πωλήσεις). Ακριβώς όπως ό γεωργός εκμεταλλεύεται καλύτερον τόν άγρόν του, όταν κατορθώσῃ να έχη έτησίως περισσότερας συγκομιδάς.

Κριτήρια διά μίαν τοιαύτην περιουσιακήν σύγκρισιν, δυνάμεθα να άποκτήσωμεν μετρούντες τό σύνολον της άξίας των πωλήσεων, διά του συνόλου της άξίας της περιουσίας (κινητής τε και άκινήτου). Θα ήδυνάμεθα όμως, αντί να μετρήσωμεν διά του συνόλου της περιουσίας να μετρήσωμεν διά μόνου της άκινήτου ή διά μόνου της κινητής τοιαύτης. Οίκοθεν νοείται, ότι ή σημασία των κριτηρίων θα είναι διάφορος αναλόγως του έκάστου μετρου.

Ένδιαφέρον στοιχείον κατά τας ως άνω συγκρίσεις, άποτελεί και ή γνώσις της περιουσιακής διαρθρώσεως, από απόψεως βαθμού δυνατότητος κυκλοφοριακής εκμεταλλεύσεως ταύτης. Κριτήριον προς τούτο άποκτώμεν, όταν μετρήσωμεν τό κυκλοφορούν κεφάλαιον, διά του παγίου τοιούτου.

Στατιστική σχέσηως, πωλήσεων και άποτελέσματος.

Η πώλησις των προϊόντων, άποτελεί ως είδομεν τήν πράξιν θαιννή, κατά τήν όποιαν επιδιώκεται να πραγματοποιηθί, τό οικονομικόν άποτέλεσμα της επιχειρήσεως, τό κέρδος.

Τό σύνολον των πωλήσεων εύρίσκειται όθεν εις σχέσιν τινά προς τά επιτυγχανόμενα κέρδη. Ο συσχετισμός κερδών ή των έξόδων, προς τό σύνολον των πωλήσεων, μας παρέχει όθεν μίαν εικόνα περί του βαθμού επιδράσεως των πωλήσεων επί της διαμορφώσεως του κέρδους.

Σχετικά κριτήρια εν προκειμένω, δυνάμεθα να άποκτήσωμεν, άφ' ενός διά της μετρήσεως του κέρδους, ύπό του συνόλου των πωλήσεων και άφ' έτέρου διά της μετρήσεως του συνόλου των έξόδων, διά του συνόλου των πωλήσεων.

Προς τήν αύτην κατεύθυνσιν, έυνεται να μας διαφωτίσῃ και ή μέτρησις του κόστους, διά του μεικτού κέρδους της επιχειρήσεως. Τό κριτήριον τούτο, εκφράζει αναλογικώς, τόν βαθμόν των έξόδων, ότινα άπητήθησαν δι' έκάστην μονάδα του επιτυγχέντος μεικτού κέρδους.

9. Οί συντελεσται του άποτελέσματος.

α) Η βασική άρχή της δράσεως.

Η βασική άρχή της δράσεως είναι ως είδομενή Οικονομική Άρχή. Η εφαρμογή ταύτης θέον να λαμβάνη χώραν με βάση μίαν εύρύτεραν τοπικήν και χρονικήν προοπτικήν και προπαντός πάντοτε με παράλληλον «ώτακράσιν» της άγοράς, με άλλους λόγους με παράλληλον διαίσθησιν των εν αύτη τάσεων, της προσφοράς και ζητήσεως. Δοθέντος δε όπιή διαίσθησις αύτη άποκτάται διά της έκτακτικής και έντακτικής παρακολούθησεως πλήθους περιπτώσεων, καθίσταται καταφανής ή σημασία της «δισαισθητικής στατιστικής» διά τήν επιτυχή διεξαγωγήν της επιχειρηματικής δράσεως. Έν συνεχεία θα αναφέρωμεν ειδικώτερον συγκακριμένους τινάς συντελεστας άφ' ενός του κέρδους και άφ' έτέρου της ζημίας (επιχειρηματικών κινδύνων).

β) Οί συντελεσται του κέρδους

Έκ της ως άνω περιγραφής της επιχειρηματικής δράσεως, εύρίσκονται οι ακόλουθοι συντελεσται του κέρδους:

ράνωμεν, ότι ως κυριώτεροι συντελεστές της αύξησεως του κέρδους θα πρέπει να θεωρηθούν τα κάτωθι:

Ἡ εὐστοχος σύλληψις τῆς ἰδέας, παραγωγῆς καὶ ἐμπορίας ἐνὸς ὀρισμένου προϊόντος. Ἡ παραγωγή μὴ μικρὸν κόστος. Ἡ προσφορά καλῆς ποιότητος προϊόντων. Ἡ σκοπιμωτέρα ὀργάνωσις τῆς διαδικασίας ἐναποθέσεως. Ἡ χρησιμοποίησις εἰδικευμένων προσώπων πωλήσεως. Οἱ ἱκανοποιητικοὶ ὁδοὶ πωλήσεως. Ἡ ἀπότομος αὐξήσις τῆς ζητήσεως. Ἡ κατάλληλος καὶ λελογισμένη πολιτικὴ τιμῶν. Ἡ αὐξήσις τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἀγοραστῶν. Αὐτόματοι αὐξήσεις τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν λόγω ἐπιπέδου μὴ προβλεφθεῖσάν συνθηκῶν (δὲν ὑπονοοῦνται ἐν προκειμένῳ αἱ ἐκ τοῦ πληθωρισμοῦ αὐξήσεις). Ἡ ἄλλειψις συναγωνισμοῦ, ἢ ὅπερ τὸ αὐτὸ, ἡ μονοπωλιακὴ θέσις τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἡ κατάλληλος ἐπιτάλ्लυσις τῶν συγκυριακῶν περιστάσεων. Ἡ ἐκλογὴ καταλλήλου μεγέθους τῆς ἐπιχειρήσεως. Ὁ συναγωνισμὸς τῶν ζητούντων.

γ) Οἱ συντελεστές τῆς ζημίας.

Οἱ οικονομικοὶ κίνδυνοι τῆς ἐπιχειρήσεως.

(Αἷτια καὶ μορφολογία).

Εἶδομεν ἀνωτέρω ὅτι ἡ ἐπιχείρησις ἀποτελεῖ μίαν μακρῆς πνοῆς οικονομικὴν δρᾶσιν καὶ ὅτι τὸ χαρακτηριστικὸν ταύτης εἶναι, ὅτι προβαίνει εἰς τὴν διενέργειαν ἐπικινδύνων πράξεων, δυναμένων νὰ ἔχωσιν ὡς συνέπειαν ζημίαν, ἢτοι μείωσιν τῆς περιουσίας τῆς.

Οἱ κίνδυνοι αὗτοι δύνανται νὰ ἔχουν κυρίως τὰς κάτωθι αἰτίαι: Ἐξωοικονομικὰς (φυσικὰ γεγονότα, ἀναδιάρθρωσις τῆς κοινωνικῆς τάξεως). Ἐνδοεπιχειρηματικὰς (κακὴ διαχείρησις, περιττὰ προμήθειαι ὑλικῶν, ἀμελέτητος δανεισμὸς, τὰ ἐμμύχα καὶ ἀψυχὰ ἀγαθὰ τῆς ἐπιχειρήσεως. Μεταξύ τῶν ἐπιχειρήσεων αἷτια (κίνδυνοι μὴ ἐκπληρώσεως συμφωνιῶν, πιστωτικοὶ καὶ νομισματικοὶ κίνδυνοι).

Ἡ ἐπίπευσις τῶν κινδύνων ἐκδηλοῦται ὑπὸ διαφόρου μορφῆς: ἀπώλειαι ἀγορῶν πωλήσεως, ἀλλαγὰι γούστου, ἀποτυχοῦσαι ἐργασίαι, ποιοτικαὶ καὶ ποσοτικαὶ ἀπώλειαι, ἄλλειψις ρευστότητος.

Μορφολογικῶς ἐξεταζόμενοι, οἱ κίνδυνοι ζημίας, πότε παρουσιάζουν τὴν αὐτὴν συχνότητα, πότε τὸν αὐτὸν βαθμὸν καὶ πότε τὴν αὐτὴν τάξιν (φθορὰ ἐμπορευμάτων. Μὴ πληρωμὴ ἐμπορευμάτων). Ἄλλοι κίνδυνοι ζημίας πορονοιάζουσι ἀσάφειαν καὶ ἄλλοι εἶναι ἀπότομοι (θραύσις μηχανήματος, πυρκαϊά). Ἄλλοι κίνδυνοι εἶναι λαυθάνοντες (ἀνεπαρκὴς προσαρμογὴ παραγωγῆς καὶ πωλήσεως). Ἡ πρόβλεψις τῶν ἐν λόγω κινδύνων δὲν εἶναι εὐχερὴς, διαπιστοῦνται δὲ συνήθως ὅταν ἐπέλθουν καὶ δὴ εἰς τὴν ἐμφάνισιν ἀρνητικῶν ἀποτελέσματος ἢ εἰς τὴν διαπίστωσιν διαφυγόντος κέρδους.

Ἀπὸ ἀπόψεως ἐκδηλώσεως, οἱ κίνδυνοι ζημίας ἐπιχειρήσεως τινὸς δύνανται, εἴτε νὰ λάβουν γενικὸν χαρακτήρα, εἴτε νὰ ἐνταπισθῶσιν εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις. Δοθέντος ὅτι ἡ γνώσις τῶν ἐκδηλώσεων τῶν κινδύνων, παίζει σημαντικὸν ρόλον ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως, θὰ δώσωμεν μίαν σύντομον περιγραφὴν τούτων.

Γενικοὶ κίνδυνοι Ζημίας.

Γενικοὶ κίνδυνοι ζημιῶν εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀπειλοῦν τὴν ἐπιχείρησιν ὡς σύνολον καὶ ἀφείλονται εἰς τὴν ἰδιορρυθμίαν τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως. Οἱ κυριώτεροι ἐξ αὐτῶν εἶναι: Ἐσφαλμένη θέσις σκοποῦ. Ἄνεπαρκὴς ἀπασχόλησις. Ἄνοδος τῶν τιμῶν ἐπὶ ἀναληφθεῖσάν ὑποχρεώσεων παραδόσεως εἰς μεταβράς τιμὰς. Ἐντασις τοῦ συναγωνισμοῦ. Ἀπώλεια ἀγορῶν ἐναποθέσεως. Ἄκατάλληλοι συνθήκαι τόπου ἐγκαταστάσεως. Δυσαρμονικὴ δρᾶσις ἐν τῷ ἐργοστασίῳ. Ὁμαδικὴ στάσις πληρωμῶν.

Αι ζημίες εκ γενικών κινδύνων, λόγω της εξαρτήσεώς των από οικονομικάς, κοινωνικάς και πολιτικές συνθήκας, δεν δύναται να καθορισθουν ποσοτικώς, άλλ' εύρισκουν την εκδήλωσίν των εις τόν λογαριασμόν κέρδων, εις τού οποίου: κατά μίαν τήν προκαταλόγηται ειθισται να συνυπολογίζεται κινδύλιόν τι διά τούς αύτους ζημίας, κατά δε τήν πραγματοποιήσιν κέρδους θεωρείται ως περιλαμβάνου αποζημιώσιν τινά διά τούς αύτους ζημίας.

Αι ειδικαί ζημίας.

Υπό τόν όρον ειδικαί ζημίας έννοούμεν άείνας, αίτινες είναι στενώς συνδεδεμένοι με άρισμένως πράξεις και δύναται συνεπώς να παρατηρηθώσι κχωρισμένως, επιτρέπουσαι αύτω να διαπιστωθή τό μέγέθός των.

Αι ειδικαί ζημίας έχουν χαρακτήρα εξόδου και όφειλου λογιστικώς να τύχωσιν τής ίδιας μεταχειρίσεως, όπως αι καταναλωθείσαι πρώται ύλοι, αι μισθοδοτικά αποζημιώσεις και τό γενικά έξοδα. Αι κυριώταται εκ τών ζημιών τούτων είναι:

Ζημίας, μεταφορής ή καθυστερήσεως τούτης. Ζημίας εκ μη εμπροθέσμου παραδόσεως. Ζημίας εκ στάσεως πληρωμών. Ζημίας εκ σύθαιρέτου υπό τών πελατών υποβιβασμού τών παρ' αύτών χρεωστομένων ποσών. Απώλεια τόκων εκ καθυστερήσεως τρεχουσών όφειλών. Νομισματικά ύποτιμήσεις. Υποχρέωσις προς άποκατάστασιν ζημιών, λόγω παρασχεθείσων έγγυήσεων. Ζημίας περί τήν διαχείρισιν τοϋ ύλικού τών άποθηκών (Φθορά, άλλοίωσις ποιότητας, μείωσις τής αξίας, άλλαγή τύπου, ύλικού ή διαστάσεων τοϋ προϊόντος, άλλαγή μέσος φυσική άπομείωσις). Ζημίας εκ τής παραγωγής διατυπωματικών προϊόντων. Ζημίας λόγω άναποφείτων έξόδων κατά τήν έναρξιν και συνέχισιν τής λειτουργίας τής επιχειρήσεως. Ζημίας εκ άνατινάξεων, άτυχημάτων, θρυσίων κλπ.

Πολιτική αντιμετώπισις επιχειρηματιών κινδύνων.

Η επιχείρησις δεν δύναται να ύποφέρη έπ' άπειρον τός εκ τής έπτελευσεως τών κινδύνων προερχόμενος ζημίας. Μία τούαύτη πολιτική θά τήν ώδήγει τελικώς εις τόν άφασισμόν τής. (Ίδού και έτερο; σπουδαίος λόγος, δι' όν αύτη είναι ύποχρεωμένη να επιδιώκη τήν αύξησιν τοϋ κέρδους τής).

Όχι ήττον όμως, ως ήδη είδομεν, ή έπίτευξις τούτου δεν εύρίσκειται εις τήν άπόλυτον δύναμιν τούτης και συνεπώς παρίσταται ανάγκη αντιμετώπισεως τών κινδύνων ζημίας, διά τής χαράξεως και έφαρμογής μιας άναλόγου πολιτικής, βάσις τής οποίας θά είναι ή μελίτη τών καταλλήλων μέτρων προς άποτροπήν και μείωσιν τών κινδύνων τούτων, ως και τών καταλλήλων μέσων άμύνης.

Μεταξύ τών διαφόρων δυνατοτήτων αύτοβοηθείας συγκαταλέγονται κυρίως αι εξής:

Μεταπίπτεισι τοϋ κινδύνου εις άλλους. Κάλυψις τοϋ κινδύνου δι' ασφαλίστικ. Διαφύλαξις δικαιωμάτων ιδιοκτησίας. Κατανομή τοϋ κινδύνου από άπόφεως τόπου, χρόνου, αντικειμένου και προσώπων. Σχηματισμός άποθεματικών προς αντιμετώπισιν ζημιών. Έπακριβής προγραμματισμός τών, κατά ποσότητα και αξίαν, κινήσεων τών αγαθών τής επιχειρήσεως. Μελετημένη προπαρασκευή τών διαφόρων φάσεων τής παραγωγικής διαδικασίας. Έπιστάμενος έλεγχος τής αποδόσεως τών εν τή επιχειρήσει δρώντων. Συχνότερα (εί δυνατόν ημερησία) λογιστική παρακολούθησις τής επιχειρηματικής δράσεως και δή, είτε βάσει άπ' εύθείας άπογραφής τών περιουσιακών στοιχείων, είτε βάσει τών λογιστικών έγγραφών, καταστάσεων και κινήσεων. Προσδιορισμός τών ζημιών κατ' είδος, αίτιων, παραγωγικών τομέα έξόδου και φορέα έξόδου, επί τω σκοπώ ήγκαιρου λήψεως μέτρων προς μελλοντική πρόληψιν αύτων. Συγκέντρωσις ασφαλών πληροφοριών ως προς τήν αξιοπιστίαν τών πιστοληπτικών τής επιχειρήσεως.

5) Κράτος και επιχειρηματικός προγραμματισμός.

Το κράτος δύναται να επηρεάσει ένσηματικώς τήν πολιτικήν τοϋ κράτους, δύναται

νά επηρεάση τὰς συνθήκας διαμορφώσεως τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀλλὰ καὶ ἡ συχνότης τῶν ἀλλαγῶν τοῦ περιεχομένου. Ἡ τιμὴ, ἣτις δύναται νὰ καταβληθῆ παρὰ τὴν ἐπιχειρηματίου εἰς τὴν ἀγορὰν διὰ τὴν προμήθειαν τῶν διαφόρων μέσων παραγωγῆς, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν μέσων τῆς ἐπιχειρηματικῆς του δράσεως, θὰ ἐξορτηθῆ ἀπὸ τὸ κέρδος, ὅπου ὁ ἐπιχειρηματίας δύναται νὰ ἐπιτύχῃ, ἴδια ἀπὸ τὴν πώλησιν τῶν ὑπορ' αὐτοῦ προσφερομένων προϊόντων. Εἰς ἀμφότερας λοιπὸν βασικὰς διὰ τὴν ἐπιχείρησιν περιπτώσεις ταύτας ἡ ἀπόφασίς του ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς τιμὰς, αἱ τιμαὶ δὲ ἀπὸ τὰς ἐκώτατε συνθήκας τῆς ἀγορᾶς.

Ὅσον ὀλιγωτέρας ἐναλλαγῆς πρόκειται νὰ ὑποστοῦν οἱ συνθήκαι αὗται, τόσοσιν περισσότερον διευκολύνουν τὴν ἐπιχειρηματικὴν πρόβλεψιν καὶ κεντρίζουν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιχειρηματικῆς πρωτοβουλίας.

Ἡ διαταραχὴ τῶν συνθηκῶν τῆς ἀγορᾶς συνεπάγεται καὶ διαταραχὴν τῆς ἐξελίξεως τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως, καθιστῶσαν ἀναγκαίαν τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ ὅλου προγράμματος αὐτῆς. Ἡ ἀναθεώρησις αὕτη ἐπηρεάζει, κατὰ κανόνα πάντοτε, δυσμενῶς τὴν ἐπιχείρησιν.

Ἰδού ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποιον εἰς τὴν οἰκονομίαν εἶναι ἐπιθυμητὴ γενικῶς ἡ σταθερότης, ἴδια δὲ τῶν τιμῶν τῶν πάσης φύσεως ἀγαθῶν, προπαντὸς μάλιστα τῆς ἀξίας τοῦ νομίσματος, τὸ ὅπολον λόγῳ τῆς γενικότητος αὐτοῦ ἐπηρεάζει τάχιστα ὅλας τὰς τιμὰς τῆς ἀγορᾶς.

Ἡ κρατικὴ πολιτικὴ καὶ ἴδια ἡ ρυθμίζουσα τὰς καταστάσεις τῶν οἰκονομικῶν ἀτόμων, ὡς καὶ τὰς ἀναμεταξύ των σχέσεις (ὁ παρεμβατισμὸς), δύναται εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην περίπτωσιν νὰ ἐναλλάσσεται καὶ νὰ συνιστᾷ, διὰ τὸ ἓνα ἢ τὸ ἄλλο οἰκονομικῶν ἀτομῶν, ἐμπόδια. Ἐμπόδια ὅμως ἐμφανίζονται καὶ εἰς τὴν Ἐλευθέρου οἰκονομίαν. Τὸ οἰκονομεῖν ἄλλωστε εἰς πᾶν καθεστῶς, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ ἡ συνεχὴς προσπάθεια τοῦ ἀτόμου πρὸς ἄρσιν τῶν ἐμποδίων, ὅτινα προβάλλονται κατὰ τὴν προουπὸθεσίαν αὐτοῦ πρὸς ἀπόκτησιν τῶν διαφόρων μέσων διὰ τὴν ἰκανοποίησιν του. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, εἶναι ὅθεν διὰ τὸ ἄτομον ἀδιάφορον, τὸ ἐὰν ἐπικρατῆ παρεμβατισμὸς ἢ ἐλευθέρου οἰκονομίας. Εἰς ἀμφότερας τὰς περιπτώσεις, θὰ ἔχῃ τοῦτο νὰ ἀγωνισθῆ καὶ πάντοτε θὰ εὕρῃ ποῖον τινα λύσιν ἀνταποκρινομένην πρὸς τὸ συμφέρον του.

Ἐκεῖνο ὅμως ὅπου δυσχεραίνει τὴν ἄρσιν τοῦ ἀτόμου, δὲν εἶναι τόσοσιν τὸ γεγονός τῶν ἐμποδίων (ἴσως μάλιστα, οὔτε κἀν ἡ ποσότης αὐτῶν) ὅσον τὸ ἀτακτον τοῦ ρυθμοῦ των μὲ τὸν ὅποιον ταῦτα ὡς ταῦτα ἐμφανίζονται. Ἡ ἀταξία αὕτη παρουσιάζεται συχνώτερον εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ παρεμβατισμοῦ, παρὰ εἰς τὴν τῆς ἐλευθέρου οἰκονομίας. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός ὅτι, εἰς τὸ καθεστῶς τοῦ παρεμβατισμοῦ, αἱ ὡς πρὸς τὰ ἐφαρμοστέα μέτρα οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἀποφάσεις, λαμβάνονται ἀπὸ ἐλευθέρως βουλευόμενα ἄτομα, μὴ ὑποχρεούμενα ἐπὶ πλέον νὰ ὑποκούσων εἰς σταθερὰν ἢ ρυθμικὴν τινα πειθαρχίαν. Ἡ εἰς τοῦ ὀργανικοῦ ταύτου γεγονότος προκύπτουσα δυνατότης συχνῆς καὶ ἀπροβλέπτου ἀλλαγῆς ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν ἀποφάσεων, συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἐπιωθῆ ἡ ἐκτίμησις εἰς τὸν παρεμβατισμὸν, ὡς μεθόδου οἰκονομικῆς πολιτικῆς.

ε) Ἡ ἐπίδρασις τοῦ μεγέθους τῆς ἐπιχειρήσεως ἐπὶ τοῦ ἀποτελέσματος:

Ἡ μεγάλη ἐπιχείρησις.

Ἡ ἴδρισις μίαις μεγάλῃς ἐπιχειρήσεως εἶναι τότε μόνον σκόπιμος ὅταν ὀικονομικῶς ἀπαιτοῦνται μεγάλα ἐγκαταστάσεις, ἄλλως, ὁ ὀγκώδης τεχνικὸς καὶ ἔμπορικὸς μηχανισμὸς ἐγγίζει τὸν κίνδυνον τῆς ἀνελαστικότητος εἰς τὴν ἄρσιν καὶ δημιουργεῖ προτρέχοντα ἐξόδα. Τὰ πλεονεκτήματα τῆς μεγάλῃς ἐπιχειρήσεως συνίσταται ἐιδικώτερον εἰς τὰ ἑξῆς κυρίως:

Δυνατότης διατηρήσεως μικρῶν ἀποθεμάτων καὶ συνεπῶς ἐξοικονόμησις τόκων καὶ ἐξόδων ἐναποθηκείσεως. Ἐκμετάλλευσίς τῶν προτερημάτων τοῦ μεγέθους τῆς, δι' ἐμπείρων ἀγοραστῶν καὶ πωλητῶν. Προμήθεια πρώτων ὑλῶν καὶ

κασιμίων εις μεγάλας ποσότητας και συνεπώς απόλουςις του εκ τούτου προκύπτοντος εύρηγέτηματος: έκπτώσιων εις τας τιμάς και τὰ μεταφορικά έξοδα ως και έξοικονομήως συσκευασίας, Εύχέρεια συγκεντρώσεως κεφαλαίων, ίδιαι εις Άνων. Έταιρείας. Πιστωτική έμπιστοσύνη. Έκμετάλλευσις των ύποπριόντων. Δυνατότης ανώτερας όργανώσεως τής κατανομής τής έργασίας. Έκμετάλλευσις των χασμάτων δράσει, διά παραγωγής συμψηφιστικών ειδών με μικρόν κόστος, λόγω τής εύχερείας εύρείας κατανομής των σταθερών έξόδων. Δυνατότης: έκτεταμένων στατιστικών, λεπτομερούς λογιστικής και προγραμματισμού, διευκολυνουσών: τήν μελέτην, μειώσεως των κινδύνων και αύξήσεως τής οικονομικότητας, ως και τον έλεγχον τής παραγωγικής δράσεως.

Τὰ μειονεκτήματα τής μεγάλης επιχειρήσεως είναι κυρίως τὰ εξής: Δυσχέρεια προσαρμογής κατά τήν άλλαγήν των επιθυμιών των καταναλωτών. Ανελαστικότητα εις περίπτωσιν ριζικής άλλαγής του παραγομένου είδους ή και των μεθόδων παραγωγής. Αύξησης των έξόδων εις περίπτωσιν πτώσεως τής άπασχολήσεως. Από κοινωνικής δι' άπόψεως, παρατηρούνται εις τοιαύτας επιχειρήσεις, συγκεντρωτικά και μονοπωλικά τάσεις, εις βάρος τής εθνικής οικονομίας και προς βλάβην των μικρών επιχειρήσεων, ως επίσης υπέρτασις τής έπικερθείας και ένισοτε επικίνδυνος κερδοσκοπία.

**Η μικρά επιχείρησις.*

Άλλά και ή μικρά επιχείρησις παρουσιάζει ένισοτε ένδιαφέροντα πλεονεκτήματα. Ταύτα συνίστανται εις τό ότι αυτή έχει ανάγκην κεφαλαίων μικρού μεγέθους, πράγμα όπερ συνεπάγεται μέτρια σταθερά έξοδα. Έχει μεγάλην εύχέρειαν άλλαγής προγράμματος παραγωγής, επιτρέπουσιν εις αυτήν να προσαρμόζηται εις τήν έκάστοτε μόδον και τας άτομικας επιθυμίας, πράγμα όπερ μειώνει τήν επί ταύτης επίδρασιν των κρίσεων. Δύναται να εφαρμόση βιοτεχνικός μεθόδους παραγωγής. Τό διοικητικόν αυτής προσωπικόν είναι έπιδακτόν έποπτείας. Παρουσιάζει ταχύτητα πωλήσεων, επιτρέπουσιν υπολογισμόν μικρού κέρδους και καθιστώσιν ούτω ύποφερτά τὰ πρόσθετα έξοδα. Τέλος πραγματοποιείται εν αυτή εύχάριστος συνεργασία των εν αυτή εργαζομένων, λόγω τής δυνατότητας άμέσου έποπτείας επί του τεχνικού άποτελέσματος.

Αι άπόψεις ερεούνης του μεγέθους των επιχειρήσεων.

Η έρευνα του μεγέθους των επιχειρήσεων έχει να έξεταση τὰ εξής κυρίως:

1. Τήν κατανομήν των βιομηχανιών κατά μεγεθος, ως και κατά πόσον τό συχνότατον μέγεθος ένός είδους βιομηχανίας παρουσιάζει τήν ανωτάτην άπόδωσιν.
2. Τήν κατανομήν των λειτουργιών, κατά μεγέθη επιχειρήσεων.
3. Τήν προσαρμοστικότητα των διαφόρων μεγεθών εις τας άλλαγάς τής άγοράς αγαθών και κεφαλαίων.
4. Τήν παραγωγήν κατά μάζας εις τὰ διάφορα μεγέθη των βιομηχανιών
5. Τήν οργανωτικότητα εις τας διαφόρους επιχειρήσεις συγκριτικώς.
6. Τήν σχέσηιν μεταξύ μεγεθους και νομικής μορφής.
7. Τήν επίδρασιν του μεγέθους επί τής κοινωνικής διαρθρώσεως εργατών και υπαλλήλων.

Στατιστική και μέγεθος επιχειρήσεως.

Εις έκάστην επιχείρησιν δύναται τις να διακρίνη διαφόρους πλευράς και έκδηλώσεις έκφραζούσας, είτε έκάστη δι' εαυτήν είτε και όλων εν τω συνόλω των, τό μέγεθος τής επιχειρήσεως. Αι πλευραί αύται είναι: ή τεχνική, ή διοργανωτική, ή οικονομική, ή κοστολογική, ή φορολογική, ή ψυχολογική. Προς μέτρησιν όμως των επιχειρήσεων, χρησιμοποιείται συνήθως: Ο αριθμός του εν αυτή άπασχολουμένου προσωπικού. Η αξία τής άπασχολουμένης περι-

ουσίας. Τὰ σύνολον τῶν πωλήσεων, κατὰ ποσότητα ἢ κατ' ἀξίαν λαμβανόμενων. Αἱ μηχανικαὶ μονάδες παραγωγῆς π.χ. ἀτρακτοί). Αἱ ἐπιχειρησιακὰ μονάδες (μηχανικοὶ ἵπποι, ἢ τὰ καταναλωθέντα καύσιμα). Ὁ κυβισμὸς τῶν κτηριακῶν ἐγκαταστάσεων. Οἱ καταβαλλόμενοι πάσης φύσεως φόροι.

ΧΙ. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ

Λόγοι περατώσεως τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως.

Διὰ τὰ κατανοήσωμεν τὰ τοῦ τέλους τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως, δεῖν νὰ ὑπειθυμίσωμεν, ὅτι ἡ ἐπιχειρηματίας εὐρίσκειται εἰς ἀνάλογον θέσιν μετὰ τὸν γεωργόν. Ὁ γεωργὸς φυτεύει τὰ καρποφόρα δένδρα καὶ καλλιεργεῖ τὴν γῆν, διὰ τὰ ἀποδώσουσιν μετὰ πάροδον χρόνου. Καὶ ἡ ἐπιχειρηματίας ἐπενδύει τὰ κεφάλαιά του, μετατρέπει δηλαδὴ (διὰ τὰ χρησιμοποιοῦσιν μίαν κοινὴν εἰκόνα) τὸν χρυσόν του εἰς σίδηρον καὶ λιθοδομάς, προσδοκῶν μίαν ἐπιπερθεῖ ἀπόδοσιν.

Ἐάν λοιπὸν παρίδωμεν ἀπὸ ἐμφανῆ καὶ ἐξ ἰδίων ἐπιβαλλομένην ἀνάγκην (καταστροφή, θάνατος κλπ.) διαλύσεως τῆς ἐπιχειρήσεως, κατὰ κανόνα, μίαν τοιαύτην διάλυσιν, ἐπιβάλλεται ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως, ὅταν, κατόπιν στατιστικῆς παρακολουθήσεως, ἤθελε διαπιστωθῆ, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἀπόδοσις, δὲν εἶναι οὔτε προβλέπεται πλέον ἰκανοποιητικὴ. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, ὁ ἐπιχειρηματίας ὀφείλει νὰ διακόψῃ τὴν, διὰ μίαν τοιαύτην ἐπιχειρήσεως, δρᾶσιν του καὶ νὰ ἀναζητήσῃ ἄλλην ἀπασχόλησιν τῶν κεφαλαίων του, περισσότερο ἀποδοτικὴν.

Πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ τις, ὅτι ἀπαιτεῖται ἀρκετὸς βαθμὸς αὐταπαρνήσεως καὶ ψυχικῆς δυνάμεως, διὰ τὰ ἀποφασίσῃ τις τὴν διάλυσιν ἐνὸς συγκροτήματος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξῆ καὶ μετὰ τὸ ὁποῖον ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἶχεν συνδέσει τὴν ζωὴν του. Ὁ γνήσιος ἐπιχειρηματίας γνωρίζει ὅμως, ὅτι ἐπιχειρηματικὴ δρᾶσις δὲν σημαίνει νὰ ἴθρῃ τις μόνον, ἀλλὰ καὶ νὰ γνωρίζῃ, πότε πρέπει νὰ διαλύσῃ μίαν ἐπιχείρησιν. Ὁ ἐπιπέμων εἰς τὴν διατήρησιν μίαν ἐπιχειρήσεως διὰ λόγους συναισθηματικούς, ταχέως θὰ διδαχθῆ ἐκ τῶν πραγμάτων τὸν δρόμον, ὃν θὰ πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ. Ἡ ἰκανότης τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως ἐν προκειμένῳ συνίσταται ἀκριβῶς, εἰς τὸ νὰ προλάβῃ τις τὴν ἐκ τῶν πραγμάτων διδασκαλίαν ταύτην.

Καὶ ἐρωτᾶται, ποία θὰ εἶναι ἡ τύχη τῆς συγκεκριμένης περιουσίας καὶ τῶν ἐγκαταστάσεων τῆς παλαιᾶς ἐπιχειρήσεως;

Αὕτη θὰ ἐξαρτηθῆ ἐκ τῶν λόγων δι' οὓς διακόπτεται ἡ ἐπιχειρηματικὴ δρᾶσις:

Ἐάν ἡ ἐπιχειρηματικὴ δρᾶσις διακόπτεται, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξουν πλέον περιθώρια κέρδους, τότε ἐνδείκνυται ἡ διάλυσις καὶ πώλησις τοῦ τεχνικοῦ συγκροτήματος τῆς ἐπιχειρήσεως.

Κατὰ τὴν διάλυσιν τούτου, ἕκαστον τῶν συνιστῶντων τὴν περιουσίαν τῆς ἐπιχειρήσεως στοιχείων, λαμβάνει μίαν ἴδιαν τιμὴν. Χαρακτηριστικὸν ἐν προκειμένῳ εἶναι ὅτι τὰ μὴ συγκεκριμένα περιουσιακὰ στοιχεία, ὡς ἡ φήμη, ἡ ὀργανωμένη ἐπίστασις, ἐνίοτε καὶ ἡ ἐπωνυμία τῆς ἐπιχειρήσεως, δὲν δύναται νὰ ἀξιοποιηθῶσιν. Ἐπὶ πλέον δέ, ἡ ἀνάγκη ἐκποιήσεως ἕκαστου περιουσιακοῦ στοιχείου μεμονωμένως, ἔχει ὡς συνέπειαν, νὰ ἀπαιτῆται διὰ τὸν σκοπὸν ταῦτον πολὺς χρόνος καὶ νὰ καθιστᾷ οὕτω τὴν διάλυσιν τῶν ἐπιχειρήσεων κοπιώδη.

Ἐάν ἤθελε διαπιστωθῆ, ὅτι τὸ χρηματικὸν ποσόν, τὸ εἰσπραχθῆσόμενον ἐκ τῆς πωλήσεως τῆς ἐπιχειρήσεως, τοποθετούμενον εἰς ἄλλου εἶδους ἐπιχείρησιν, ὑπόσχεται μεγαλύτεραν ἀπόδοσιν, τότε, ἀπὸ τῆς διαλύσεως τοῦ παραγωγικοῦ συγκροτήματος, ἐνδείκνυται ἡ πώλησις ὁλοκλήρου τῆς ἐπιχειρήσεως.

Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις, ὑπάρχουν ἐνίοτε άτομα, διατεθειμένα νὰ ἀγοράσουν τὴν πωλουμένην ἐπιχείρησιν, διότι ἔχουν ὑπ' ὄψιν τῶν ἄλλου συνδυασμούς, ἐξ ὧν προσδοκοῦν νὰ αὐξήσουν τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἐπιχειρήσεως.

Κατὰ τὴν πώλησιν τῆς ἐπιχειρήσεως, τὸ τεχνοπαραγωγικὸν συγκρότημα,

ώς και όλα τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης, πωλούνται ως σύνολον. Διότι εις την περίπτωσιν ταύτην, η συνολική αξία αὐτῶν εἶναι μεγαλύτερα, ἀπὸ ἐκείνην ἣτις θὰ ἐσχηματίζετο, ἐὰν ἐπωλούντο μεμονωμένως καὶ ἀπαγκιστρωμένα ἀπὸ τὸν χώρον τοῦ ἐργοστασίου. Καὶ τοῦτο, ὄχι μόνον λόγῳ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ ἀπαγκίστρωσις αὐτῶν ἀπαιτεῖ ἐξοδα, ἀλλὰ καὶ διότι ὅλα τὰ μηχανήματα συγκεντρωμένα καὶ τοποθετημένα κατὰ ἓνα ὠρισμένον πρόγραμμα, συγκροτοῦν ἓνα νέον οὕτως εἰπεῖν «μηχάνημα», ἡ αξία τοῦ ὁποίου θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ ἀναγνωρισθῇ.

Ἐκτὸς τῆς αξίας τῆς συνολικῆς ταύτης ὀργανώσεως τῆς ἐπιχείρησης, ἡ ἐπιχείρησις ἔχει καὶ μίαν ἀξίαν, ὡς ἰδέα καὶ ὡς οἰκονομικὸν συγκρότημα: Ἡ ἐπινομία τῆς, ἡ φήμη τῆς, τὸ δυναμικὸν τῆς πελατείας τῆς, ἡ διοικητικὴ ὀργάνωσις ὅλα ταῦτα (goodwill) δύνανται ἐπίσης νὰ λάβουν μίαν ἀξίαν.

Κράτος καὶ τέλος ἐπιχειρήσεως.

Αἱ μεγάλοι ἐπιχειρήσεις καὶ ἰδίαι αἱ βιομηχανικαὶ τοιαῦται, εἶναι τόσον πολὺ συνδεδεμέναι μὲ τὴν Ἑθνικὴν Οἰκονομίαν μιᾶς χώρας, ὥστε ἡ διάλυσις αὐτῶν ἀνευ ἀντικαταστάσεως δι' ἄλλων, νὰ συνεπάγεται ἰνίστε καὶ κλονισμὸν τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων ἐν τῇ Ἑθνικῇ Οἰκονομίᾳ (Ἐπὸλυσις ἐργατῶν, μείωσις καταναλώσεως πρώτων ὑλῶν, φόρων κλπ).

Τὸ κράτος ὁθεν ἔχει ἰνίστε συμφέρον, νὰ ἀποτρέψῃ τὴν κατάρρευσιν τοιαύτων ἐπιχειρήσεων. Καὶ ὄντως βλέπομεν συχνὰ νὰ γίνωνται πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ἐπεμβάσεις, ὑποστηρίξεως, ἰδίαι εἰς ἐπιχειρήσεις, ὅπου καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ κράτος ἔχει ἄμεσον συμφέρον ἢ ὑφίσταται ἄλλως πῶς ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη. Τοιαῦται ἐπιχειρήσεις εἶναι, αἱ βιομηχανικαὶ κοινῆς ὠφελείας, ὡς καὶ εἶναι, αἵτινες παράγουσι εἶδη ἀνογκαῖα καὶ χρήσιμα διὰ τὰς ἀμυντικὰς ἀνάγκας τῆς χώρας.

Ἡ κρατικὴ ὑποστήριξις εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας συνίσταται: Εἰς τὴν παροχὴν ἐγγυήσεων πρὸς τρίτους, ἐκ μέρους τοῦ κράτους. Εἰς τὴν ἑκτακτοῦ ἐπιχορήγησιν ἢ τὴν τακτικὴν ἐπιδότησιν τούτων. Εἰς τὴν παροχὴν δανείων καὶ δασμολογικῶν διευκολύνσεων καὶ εἰς τὴν παροχὴν διαφόρων προνομίων.

Γ'. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Η μεθοδολογία τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας.

Δὲν πρόκειται εἰς τὸ παρὸν κεφάλαιον νὰ ἐξετασθῇ ὁ ἀντίκτυπος τῆς βιομηχανικῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Τοῦτο ἀποτελεῖ θέμα τῆς Κοινωνικῆς οἰκονομικῆς. Ἐν συνεχείᾳ θὰ ἀπαριθμησωμεν μόνον, ὑπὸ ποίαν χαρακτηριστικὴν μορφήν δύναται νὰ φαντασθῇ τις τὸ σύνολον τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων μίᾳς χώρας, ἐξεταζόμενον ἀπὸ ἀπόψεως ἐσωτερικῆς διαρθρώσεως τούτων. Ὁ ἀρμοδιώτερος διὰ τὴν ἀπάντησιν ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος τούτου εἶναι φυσικὰ ἡ Ἰδιωτικὴ Οἰκονομική. Διὰ τοῦτο, ἀσχολούμενοι μὲ αὐτὴ, εὐρισκόμεθα οὐσιαστικῶς ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς παρούσης μελέτης.

Ὁ ἀπὸ ἰδιωτικῆς οἰκονομικῆς ἀπόψεως προσδιορισμὸς τῆς μορφῆς τοῦ συνόλου τῶν βιομηχανικῶν χώρας τινός, μᾶς δίδει ἀξιολόγους βάσεις διὰ τὴν οἰκονομικοτεχνικὴν ἐκτίμησιν τοῦ συνόλου τῶν βιομηχανικῶν, διὰ τὴν στατιστικὴν παρακολούθησιν τῆς διαρθρώσεως τούτων, χρησίμων διὰ τὴν χάραξιν βιομηχανικῆς πολιτικῆς, ὅχι μόνον ἐκ μέρους τοῦ ἰδιώτου ἀλλὰ καὶ γενικώτερον, ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως, τῶν παραγωγικῶν Ὑπουργείων, τῶν Ἐπιμελητηρίων καὶ τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων. Τὰ ἐν συνεχείᾳ ἀναφερθήσασθαι, οὐσιαστικῶς ἀποτελοῦν κατὰ τὸ πλεῖστον μίαν ἀξιοποίησιν, τῶν ὄσων ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἐλιχθήσαν ἀνωτέρω, ἀπὸ διαφόρων ἀπόψεων. Ἡ κατάταξις τῶν μορφῶν τοῦ συνόλου τῶν βιομηχανικῶν μίᾳς χώρας θὰ ἡδυνάτο νὰ λάβῃ χώραν κυρίως ἀπὸ τῶν κάτωθι ἀπόψεων: 1. Χρηματοδότησις. 2. Μέσα παραγωγῆς. 3. Παραγωγικὴ διαδικασία. 4. Ἐναποθήκευσις. 5. Διάθεσις. 6. Μέγεθος ἐπιχειρήσεως.

1. Ἀπὸ χρηματοδοτικῆς ἀπόψεως, θὰ ἡδυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν τὰς βιομηχανίας, ἀφ' ἐνὸς ἀναλόγως τῆς ταχύτητος τοῦ κύκλου πωλήσεων τῶν παρ' αὐτῶν παραγομένων προϊόντων καὶ νὰ σχηματίσωμεν αὐτῶ μίαν εἰκόνα, περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν διαφορῶν βιομηχανικῶν γενομένου βαθμοῦ ἐκμεταλλεύσεως τῶν εἰς τὰς βιομηχανίας ἐπενδυσθέντων κεφαλαίων. Καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀναλόγως τῆς χρονικῆς διαρκείας τῶν παρ' αὐτῶν χρησιμοποιουμένων πιστώσεων, ὡς καὶ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν αὗται ἔχουσιν ἀνάγκην πιστώσεων.

2. Ἀπὸ ἀπόψεως μέσων παραγωγῆς καὶ δὴ:

α. Ἀπὸ ἀπόψεως χρησιμοποίησεως βασικῆς πρώτης ὕλης, λαμβάνομεν μίαν εἰκόνα περὶ τῆς ἐξαρτήσεως τῆς βιομηχανίας μίᾳς χώρας ἀπὸ τοῦς λοιποῦς βασικοῦς παραγωγικοῦς κλάδους (γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, ἀλιεῖον, ἐμπόριον κλπ.).

β. Ἀπὸ ἀπόψεως καυσίμων, λαμβάνομεν μίαν ἰδίαν περὶ τῆς ἀπὸ αὐτὰ ἐξαρτήσεως τῆς βιομηχανίας μίᾳς χώρας. Στοιχεῖον χρήσιμον διὰ τὴν συναλλαγματικὴν, ἐνεργειακὴν καὶ ἀμυντικὴν πολιτικὴν.

γ. Ἀπὸ ἀπόψεως ὑπερισχόντος μηχανικοῦ μέσου, λαμβάνομεν μίαν εἰκόνα τῆς τεχνικῆς φύσεως τῆς βιομηχανίας μίᾳς χώρας.

δ. Ἀπὸ ἀπόψεως στεγαστικῆς ἀνάγκης, πληροφοροῦμεθα περὶ τοῦ ὑπὸ τῆς βιομηχανίας καταλαμβανομένου χώρου κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων.

ε. Ἀπὸ ἀπόψεως προσωπικοῦ, λαμβάνομεν στοιχεῖα διὰ μίαν: κοινωνικὴν, ἐργατικὴν, ἐπαγγελματικὴν, ὑγειονομικὴν, μισθολογικὴν κλπ. πολιτικὴν.

στ. Ἀπὸ ἀπόψεως τόπου ἐγκαταστάσεως, λαμβάνομεν στοιχεῖα διὰ μίαν δημογραφικὴν, συγκοινωνιακὴν, ἐργατικὴν, ὑγειονομικὴν καὶ κοινωνικὴν πολιτικὴν.

3. Ἀπὸ ἀπόψεως παραγωγῆς καὶ δὴ:

α. Ἀπὸ ἀπόψεως ἀντικειμένου παραγωγῆς, λαμβάνομεν μίαν εἰκόνα περὶ τῆς παραγωγικῆς ἐιδικεύσεως τῶν βιομηχανικῶν τῆς χώρας, περὶ τῶν ἀναγκῶν,

δς δύναται γενικῶς νά θεραπεύσῃ ἡ ἐγχώριος βιομηχανία καί περί τοῦ βαθμοῦ τῆς συμβολῆς αὐτῆς εἰς τήν ἐκπολιτιστικὴν ἐξέλιξιν καί αὐτάρκειαν τῆς χώρας. (Ἴδε ἀνωτέρω σχετικὴν κατάταξιν εἰς τὸ περί ἔννοιας τῆς παραγωγῆς).

β. Ἀπὸ ἀπόψεως τοῦ σταθμοῦ ἐπεξεργασίας εἰς ἃ προσφέρεται εἰς τὴν ἀγορὰν τὸ βιομηχανικὸν προϊόν ἐκάστης βιομηχανίας (βιομηχανία ἱτοιμῶν, βιομηχανία ἡμετοίμων), λαμβάνομεν μίαν εἰκόνα τῆς ἀλληλοεξαρτήσεως καὶ ἀλληλοσυμπληρώσεως τῶν βιομηχανιῶν τῆς χώρας.

γ. Ἀπὸ ἀπόψεως τῶν εἰς τὴν βιομηχανικὴν ἐπιχείρησιν περιλαμβανομένων ὀριζοντιῶν, καθέτων ἢ ἀμφιπλευρῶν βαθμίδων ὀργανώσεως ταύτης, λαμβάνομεν μίαν εἰκόνα τῆς τεχνικῆς αὐτῆς αὐτοτελείας.

δ. Ἀπὸ ἀπόψεως βαθμοῦ αὐτοματισμοῦ χρησιμοποιουμένων μηχανημάτων παραγωγῆς, δυνάμεθα νά διακρίνωμεν τὰς βιομηχανίας εἰς τοιαύτας ἔχουσας: βιοτεχνικά μηχανήματα, ἡμιαυτόματα, ὄλοαυτόματα, ταινίαν κλπ. καὶ λαμβάνομεν οὕτω εἰκόνα τινὰ τοῦ βαθμοῦ συγχρονισμοῦ τῆς μηχανικῆς ὀργανώσεως τῆς βιομηχανίας μιᾶς χώρας.

ε. Ἀπὸ ἀπόψεως μεθόδων καὶ πορείας, τῆς μηχανοτεχνικῆς διαδικασίας τῆς παραγωγῆς, διακρίνομεν τὰς βιομηχανίας ὡς ἑπεται:

Παραγωγή μηχανικῆ, διὰ κατανομῆς ἐργασίας. Παραγωγή οἰκοδομικῆ, ὡς καὶ ἔκτος Ἐργασασίου συναρμολόγησις. Παραγωγή σειρᾶς εἰς ἐργαστάσια μὲ ὁμοειδῆ μηχανήματα. Παραγωγή σειρᾶς μεγάλου μεγέθους. Μηχανοποιημένη παραγωγή σειρᾶς μαζικῶν εἰδῶν. Παραγωγή ὑποχρεωτικῆς πορείας (ζυθοποιία, μύλοι, χαρτοποιία, ὑφάσματα κ.λ.π.). Ὁ τρόπος παραγωγῆς τῶν μεταλλευτικῶν ἐπιχειρήσεων.

4. Ἀπὸ ἀπόψεως ἐναποθηκείσεως: βιομηχανία ἀτομικοῦ γούστου, βιομηχανία μαζικῆς παραγωγῆς, βιομηχανία ἀποθεματίζουσαι.

5. Ἀπὸ ἀπόψεως πωλήσεως τῶν προϊόντων: παραγωγή, διὰ τὴν ἀμεσον κατανάλωσιν, διὰ τὸ ἑμπόριον, διὰ τὸ χονδρεμπόριον, δι' ἴδιον λογαριασμόν. Ἡ ὡς ἄνω διάκρισις μᾶς δίδει μίαν εἰκόνα τῶν βιομηχανιῶν ἀναλόγως τῶν κινδύνων ἐναποθέσεως, οἵτινες εἶναι συνυφασμένοι μὲ ταύτας.

Ἀπὸ ἀπόψεως θέσεως τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ: εἰς μονοπωλιακᾶς καὶ συναγωνισμοῦ βιομηχανίας καὶ ἔχομεν οὕτω ἐν στοιχείῳ χρήσιμον διὰ τὴν δασμολογικὴν καὶ φορολογικὴν πολιτικὴν.

6. Ἀπὸ ἀπόψεως μεγέθους, εἰς τοιαύτας: μικροῦ μέσου καὶ μεγάλου μεγέθους, λαμβάνομεν μίαν εἰκόνα, ὡς πρὸς τὸν βαθμὸν ἐκ βιομηχανικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως μιᾶς χώρας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἡ διὰ τὴν ἐκπόνησιν τοῦ παρόντος ληφθεῖσα ὑπ' ὄψιν βιβλιογραφία εἶναι ἡ ἑξῆς:

Α. Ἡ ἐκ 233 βιβλίων καὶ ἀρθρῶν βιβλιογραφία, ἡ ἀναφερομένη εἰς τὸ τέλος τῆς τῆς ἐν Γερμανίᾳ δημοσιευθείσης ἐπὶ διδακτορικῆς διατριβῆς μου.

Β. Ὡς καὶ τὰ κάτωθι βιβλία εἰς γερμανικὴν γλῶσσαν:

1. F. Leitner: Ἡ κοστολόγησις τῶν βιομηχανικῶν ἐκμεταλλεύσεων.
2. Calverani: Ἡ θεωρία τῆς βιομηχανικῆς ἐκμεταλλεύσεως.
3. R. Sellien: Ἡ θεωρία τῶν ἐκμεταλλεύσεων.
4. J. Hellauer: Ἡ κοστολόγησις.
5. Hennig: Ἡ θεωρία ἐκμεταλλεύσεων τῶν βιομηχανικῶν κατασκευῶν.
6. J. Mand: Ὁργάνωσις τῶν ἐκμεταλλεύσεων.
7. » » Στατιστικὴ τῶν ἐκμεταλλεύσεων.
8. C. Ruberg: Στατιστικὴ τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐκμεταλλεύσεων.
9. Schmalenbach: Χρηματοδοτήσεις.
10. » Κοστολόγησις καὶ τιμολογιακὴ πολιτικὴ.
11. » Τὸ λογιστικὸν πλαίσιον.

Γ. Ὡς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν βιβλιογραφίαν συνιστῶμεν τὰ ἑξῆς κυρίως:

- Ξ. Ζολῶτα: Θεωρητικὴ Οἰκονομική.
Δ. Στεφανίδη: Ἱστορία τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομικῆς.
Δ. Καλιτσουνάκη: Ἐφηρμοσμένη Οἰκονομία.
Ν.Γ. Φωτιᾶ: Συντελεσταὶ δράσεως τῆς ἐπιχειρήσεως (ἐργασία, κεφάλαιον).
Μ.Ν. Τσιμάρα: Κόστος, Κοστολόγησις, Βιομηχανικὴ Λογιστικὴ.
Ν.Γ. Φωτιᾶ: Οἰκονομικὴ τῶν ἐπιχειρήσεων.

Δ. Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐνδιατρίβουν εἰς εὐρυτέρας σπουδὰς ὡς πρὸς τὴν Ἰδιωτικὴν Οἰκονομικὴν, ὀφείλουσι νὰ προσφύγουν καὶ εἰς τὴν ξένην βιβλιογραφίαν. Ἀπὸ πρακτικῆς μὲν πλευρᾶς: εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Γερμανικὴν καὶ Γαλλικὴν βιβλιογραφίαν, ἀπὸ ἀκαδημαϊκῆς δὲ πλευρᾶς: ἰδιαιτέρως εἰς τὴν Γερμανικὴν βιβλιογραφίαν.

Ε. Ἴδε καὶ πρόλογον τῶν ἐν Ἄνωτ. Σχολῇ Βιομηχανικῶν Σπουδῶν παραδόσεων μου δημοσιευθεισῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Στοιχεῖα Βιομηχανικῆς Πολιτικῆς».